

Vatra veche

6

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XI, nr. 6 (126) iunie 2019 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

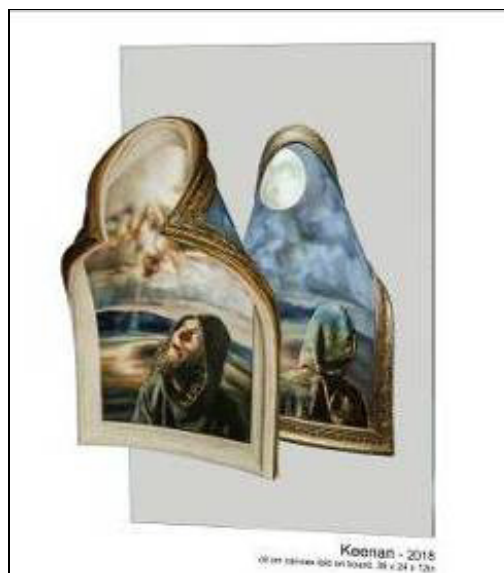
Remus Moldovan, Penelope

Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”

Eminesciana. Întoarcerea la mitul existențial al lui Eminescu (Mihai Cimpoi), de Florian Copcea/3
 Naționalism și patriotism la Eminescu, de Theodor Damian/6
 Remember -30. N. Steinhardt, de Veronica Pavel Lerner/9
 Scrisori deschise, de Valeriu Tănase/10
 Poeme de Emilia Amariei/10
 Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”
 Două zile cât o viață, de Dorin Popescu/11
 Cărțile Festivalului. Dreptul la umbră, de Nicolae Băciut/12
 Partea mea de umbră, de Nicolae Băciut/12
 La umbra traducerii, de Nicolae Băciut/13
 În contul umbrei, de Nicolae Băciut/14
 În regim de urgență, de Nicolae Băciut/14
 Ana Blandiana, Premiul Național pentru Poezie „Lucian Blaga”, de Maria Daniela Pănăzan/15
 Simplitatea subversivă de Lorinczi Francisc Mihai/16
 Dreptul la umbră, poem de Ana Blandiana/16
 Cununa de aur a poeziei, de Nicolae Băciut/17
 Festivalul Internațional de Poezie „Grigore Vieru”/18
 Inedit. Blestemul chinezesc, de Francisc Păcurariu/19
 Aniversări. Valeriu matei -60, de Aliona Grati/21
 Îngânarea luminii, de Ioan Mănescu/22
 Să ne reamintim de... Valentin Silvestru, de Dumitru Hurubă/23
 Correspondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/25
 Mihai Diaconescu, tendința actuală..., de R. Subțirelu/26
 Text și context în diarismul românesc (Eugen Simion), de Florian Copcea/28
 Ocean întors. Nu poți intra de două ori în același râu..., de Silvia Urdea/30
 Mă urmărește un gând: o biografie Dumitru Ichim, de Dorin Nădrău/32
 Umbra de fum a flăcării, poem de Dumitru Ichim/33
 Vitrina. Psalmii lui Dorel Vișan, de Maria Daniela Pănăzan/34
 Teme, scrisori povești (Mihaela Albu), de Lazăr Popescu/35
 Cronica literară. Pe prisma lunii 9 Teodor Laurean, de Răzvan Ducan/37
 Inteligența poetică și poezia lui Virgil Todeasă, de Constantin Stancu/38
 Cearta cu viața, cearta cu moartea (Daniel Marian), de Lucian Gruia/39
 Adriana Weimar în lumină de stea, de Iulian Chivu/40
 Anxietatea urbană (Victoria Milescu), de Aureliu Goci/41
 Cronica paralelă: Ela Iakab – Ion Onișor, de Mihai Posada/42
 Proze scurte (Alexander Bibac), de A.I. Brumaru/44
 Un selfie pentru UE (Nicolae Suciu), de Răzvan Ducan/45
 Stringenta nevoie a evadării din cotidian (Camelia Pantazi Tudor), de Ion Roșioru/47
 Paradoxul Luminii (Gheorghe Andrei Neagu), de Liviu Pendefunda/49
 Unde-i patria? Unde-i bine? (Valeria Bilt), de Terezia Filip/51
 Gabriela Negreanu, Paul Valery și modelul Leonardo, de Maria Cecilia Nicu/52
 Hermeneia (Mirela Ioana Dorcescu), de Elisabeta Bogătan/54
 Iosif Schiopul, de Ilie Șandru/58
 Călătorul unionist (G. Sion), de Luminița Cornea/59
 Sângeorgiu de Mureș. Biblioteca comunală, de Florin Bengean/61
 Ștefan Juncă – 70/62
 Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/63
 Supraviețuirea prin cuvântul scris, de Radu Șerban/64
 Mihai Eminescu și Basarabia, de Gicu Manole/65
 Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/66
 Amvon. Cel mai important mădular..., de Gheorghe Nicolae Șincan/67
 Ocupații arhaice, de Roxana Man/68
 Poeme de Doina Chereș/70
 Despre francmasonerie, de Eugen Mera/71
 Poeme de Tatiana Scurtu-Munteanu/72
 Întâlniri în spațiul Canadian. Remus Moldovan, de Veronica Pavel Lerner/73
 Mapamond. Japonia, note de călătorie, de Mihai Posada/75
 Ancheta Vatra veche. Cartea inimii, de Takasi Yajima/76
 Starea prozei. Doar o colegă, de Ionel Dincă/77
 Argument pentru pace, de Corina Simeanu/79
 Ocean întors. Căprioara, de Decebal Alexandru Seul/80
 Teatru. Streptease la Bazin, de Cristian Stamatoiu/81
 Literatură și film. Magnetismul urii, de Alexandru Jurcan/82
 Scena. Dan Alecsandrescu, de Nicolae Băciut/82
 Șevalet. Sabina Purcariu, Itinerarii, de Nicolae Băciut/82
 Lumea lui Larco, de Vasile Larco/83
 De la un clasic citire. George Voevidca/83
 Epigrame, de Nicolae Matcaș/84
 Curier/85
 Revista revistelor. Cuvântând/86

**Remus Moldovan, Mirror, Mirror on the...
Canvas**

Remus Moldovan, Keenan

Remus Moldovan, Soul's Balance

Număr ilustrat cu lucrări de Remus Moldovan

Întoarcerea la mitul existențial al lui Mihai Eminescu

În *Cartea vieții lui Mihai Eminescu / Spectacolul ontologic al rimei eminesciene* (Ed. Bibliotheca, Târgoviște, 2018), Mihai Cimpoi propune, din perspectiva reconstrucției biografiei de creație a autorului *Luceafărului*, un altfel de „mod de descoperire” (Jaap Lintvelt, *Punctul de vedere*, Ed. Univers, București, 1994), a mitului arhetipal auctorial care definește viața și opera demiurgului. Atât de mult este implicat Mihai Cimpoi în (re)facerea/reactualizarea „portretului psihognostic” al lui Eminescu, încât se poate aprecia că sensul propriului destin nu poate fi altul decât acela de a „lucra” permanent la descifrarea ontologiei lui.

Ilustrul exeget relevă, cu convingere, necesitatea unui nou mod de receptare istorică a creației lui Eminescu și, astfel, de identificare a mecanismelor morfologice, nedescoperite, care să accesibilizeze calea spre „fenomen”. Semnalând *un grad zero* al (de)scrierii biografice a operei poetului, el oferă „cheia” cu care se poate pătrunde în enigmatica *sală cu oglinzi* a unei personalități culturale de excepție, a cărei viață, cum se exprima George Călinescu, e inclusă în poezia sa. Mihai Cimpoi proiectează astfel imaginea unui Eminescu real, nu contrafăcut de legende sau ridicat pe soclu de biografii care nu l-au înțeles și care, de-a lungul timpului, i-au confecționat diverse măști pe care le-au colorat cu fard pentru a-i falsifica istoria; ficțiunile și anecdotele produse în jurul unui chip artificial obstrucționând procesul de consolidare, existențial și estetic, a figurii mitice a celui mai de seamă poet al românilor.

Studiul lui Mihai Cimpoi *Cartea vieții lui Mihai Eminescu/Spectacolul ontologic al rimei eminesciene* nu se supune modelelor ontologice deja consacrate. Discursul său transferă, sub „imperiu” elocvenței, după expresia lui Roland Barthes, inexprimabilul, cel detectat în scriitura eminesciană. Regulile omologate de Mihai Cimpoi, generabile de interpretări lipsite de constrângere, deconstruiesc, într-un fel, necunoscutele care încă mai gravitează în jurul mitologiei eminesciene. Întoarcerea la Eminescu

Grafică de Constanța Abălașei-Donosă

presupune, evident, respingerea haosului instalat în câmpul biografic și în operă, a „metaficțiunii istoriografice” (Linda Hutcheon, *Politica postmodernismului*, Ed. Univers, București, 1997), de care a beneficiat nejustificat (cauza fiind necunoașterea deplină a operei). Demistificarea falselor sau insuficient înțelese repere biografice sprijină ideea că gradarea valorilor estetice a operei eminesciene devine o obligație în condițiile promovării unor practici patologice de deformare, de mimetizare a creației literare. Mihai Cimpoi, asemeni lui Eugen Simion (în *Întoarcerea autorului*, Editura Cartea Românească, București, 1981), consideră că deplasând accentul de la operă spre creator, vom obține un spor de valoare, o semnificație aparte, și vom afla exact cine este autorul și care este mediul și cadrul existențial în care a creat, precum și amănunte despre spiritul timpului său, „despre acel ineluctabil *Zeitgeist* Hegelian” (pp. 5, 6).

Ființa eminesciană e o multiplicare a sinelui convertit în limbaj și nicidecum un pretext literar, alternativă la acesta. Substanțialitatea discursului hermeneutic, susținut ideatic de o realitate distinctivă, devine logică și prelungește semnificativ adevărul dincolo de imaginar, dezvoltând sensuri contradictorii și punând la index neobiografismul și expresionismul ce i s-a atribuit programatic-exagerat sau inconștient „omului deplin al culturii românești”. Re-examinarea și (re)facerea exhaustivă a elementelor biografice ale lui Mihai Eminescu au reprezentat, pentru eminescolog, o destinație prioritară a interpretărilor sale în

care așezarea în non-ficțiune a timpului biologic a însemnat respingerea tuturor tezelor/aserțiunilor cărora le-au căzut victimă nenumărați critici literari. Ori, opera eminesciană nu poate fi judecată decât din interiorul ei anatomic, și Mihai Cimpoi a dovedit că a pătruns definitiv în universul teoretic, material și exact al miraculosului Eminescu. Maieutica, în sensul obișnuit al termenului, înțelegea ca o formă de expresie a culturii contrară codurilor tradiționale, generează o altă dimensiune a poetului, (re)creându-i identitatea postumă pierdută, înlocuită cu mituri apocrife, contaminate de invenții hiperbolice spre a părea mai verosimile, cu inserții biografice eronate.

Lucrarea *Cartea vieții lui Mihai Eminescu / Spectacolul ontologic al rimei eminesciene*, cum o recomandă titlul, completează, epistemologic, „tabloul spiritului creator eminescian” (G. Călinescu, *Opere*, XII, București, 1969) oficializat în lucrarea fundamentală, unică – *Mihai Eminescu. Dicționar enciclopedic* (Ed. Gălbene, Chișinău, 2018).

Umberto Eco în *Lector in fabula* (Ed. Univers, București, 1991) sugerează că, în artă, sunt admise „lumile posibile”, textuale, aflate înăuntrul „universului discursului”. Mihai Cimpoi nu numai că nu respinge teoria respectivă, dar se situează pe o poziție net organicistă, mai pragmatică: „Trebuie, în cazul său, argumenta el în lucrarea menționată, să te pătrunzi neapărat de imperativele gândirii moderne, trebuie să *legi părțile de întreg*, să aplici un mod de înțelegere circular (*«Zirkel in Verstehen»*, postulatul de Dilthey), să descoperi structuri în care părțile pot fi înțelese prin totalitatea lor articulară” (p.7).

Pentru că „legenda vieții proleptice a lui Eminescu devine o problemă psihologică și biografică de oarecare curiozitate” (G. Călinescu), cu încurajarea academicianului Eugen Simion, în prima parte a cărții, Mihai Cimpoi, aprofundând un sistem analitic de orientare obiectivă și epistemologică prin labirintul eminescian, (re)construiește din temelii „fișerul biobibliografic” al „Luceafărului poeziei românești”.

Plecând de la imperativul că *biografia de creație* a poetului nu trebuie refăcută în baza fișelor aproximative fixate și răstălmăcite, exegetul și-a

FLORIAN COPCEA

asumat misiunea de a recupera din textele operei acele elemente biografice care, cu adevărat, sunt în măsură să reconstituie *portretul psihog-nostic* al Demiurgului-Om.

Care este noutatea sau ce aduce în plus Mihai Cimpoi în *tabelul cronologic* al vieții și operei lui Mihai Eminescu? Pentru a răspunde corect la întrebare, să-l chemăm în ajutor pe Proust, cu care, în context, criticul afișează afinități comune: „abisul care-l desparte pe scriitor de omul de lume” poate fi căutat acolo unde se bănuiește a fi *eul creatorului*, se pare, ținut captiv în *cărțile sale*. Așadar, eminescologul pur și simplu ignoră biografiile de tranziție, speculative, chiar și pe cele alcătuite, în fugă, de alți celebri biografi, și își asumă riscul unor concluzii categorice evaluative. Asistăm astfel la o inițiere tipologico-istorică, motiv care ne determină să susținem ideea că Mihai Cimpoi, deschizător de noi drumuri în eminescologie, reușește să facă ordine conceptuală în viața și opera lui Mihai Eminescu. Pentru Mihai Cimpoi „tabelele cronologice de până acum, unele întocmite de eminescologi notorii (D. Vatamaniuc, I. Crețu, D. Murărașu, S. Horvat) nu au putut evita predeterminata fundamentare pe niște puncte de reper comune, din biografiile lui Maiorescu și Călinescu, care ne-au oferit moduri de abordare (declicuri hermeneutice) deja clasicizate” (p. 7).

Tehnica de interpretare pe care o aplică teoreticianul se bazează pe recuperarea estetică a autorului retras/consemnat în „peștera” sa. Departate de noi gândul că ar fi cazul să vorbim, în ceea ce îl privește pe Mihai Eminescu, de „moartea autorului” (Roland Barthes) produsă de el însuși, sau de a invoca iluzia că meticolosul Mihai Cimpoi-naratorul ar avea intenția de a amenda, în întregime, ariditatea reperelor biografico-statistice laconic scoase în evidență de alți cercetători.

Dincolo de caracterul reductiv /demonstrativ al interpretărilor sale, clar clasificatoare, intuim prezența simbolică a poetului în fiecare scriitură analizată. Mihai Cimpoi, convins că biografia interioară e cea adevărată (p.13), apelează la aducerea în text a „biografemelor”, acestea fiind rezultatul informațiilor preluate din opera lirică, publicistică și dramaturgică a poetului și literaturizate astfel încât să asigure epicitate și consecvență *Cărții*

Vieții acestuia. Trecerea în revistă a anilor trăiți de Eminescu, nu se rezumă, cum sugeram, doar la consemnarea datelor biografice „sustrase” din amintirile și din referințele apărute în spațiul cultural-literar, ci și la îmbogățirea introspectivă a structurii lor existențiale, alchimice, cu ceea ce I.A. Richards (*Principii ale criticii literare*, Ed. Univers, București, 1974) numea „detalii mărunte”. Pasiunea lui Mihai Cimpoi pentru reformarea punctelor de vedere emise până acum în legătură cu viața și opera lui Eminescu corespunde tendinței curente de valorizare a „mitului operei și decăderea mitului creatorului” (Eugen Simion, *Întoarcerea autorului*, Ed. Cartea Românească, 1981).

Spre exemplificare, 15 ianuarie 1850 reprezintă atât ziua nașterii poetului în familia Ralucai și Gheorghe Eminovici, cât și un bun pretext de a lămuri câteva enigme din biografia lui Eminescu, acestea începând cu mult contestată și discutată dată a venirii pe lume și terminând cu stabilirea arborelui geanealogic și apartenența sa identitară. Sunt aduse clarificări incontestabile despre multe alte *pete albe* din *Cartea Vieții* poetului, în aparență aflată în mâna unui vrăjitor care continuu o „deschide” și o „închide” spre a ne mărturisi, cum menționează exegetul la textul circumscris perioadei 1866-1868, imaginile-mit „ale pribeagului neliștăit, ale eternului îndrăgostit, ale boemului și cititorului pasionat...” (p.25). Înșiruirea calendaristică a anilor, comentariile făcute cu lux de amănunte la anumite felii din timpul trăit și, rareori, mărturisit al poetului, ne dă senzația par-

curgerii unui jurnal ținut de un diarist aflat parcă în vecinătatea acestuia cu scopul de a consemna cu acribie, asemenea unui scrib domnesc, tot ce *vede, imaginează, trăiește și vorbește* în preajma sa Domnul. Remarcăm, în același timp, penetrația spiritului mihaicimpoian, prins în vârtejul scriiturii de, cum spunea Eugen Simion, fantasmale filozofice ale unui discurs vădit modern. Nu degeaba sugeram cândva că pe undeva propria sa biografie de creație urmează avatarurile celei a lui Mihai Eminescu.

Partea a doua a volumului în discuție, *Spectacolul ontologic al rimei eminesciene*, este, fără tăgadă, poarta miraculoasă prin care intrăm în fabulosul, paradigmaticul imaginar al poetului. Incursiunea criticului prin cosmosul mitopo(i)etic eminescian oferă posibilitatea cunoașterii rolului, scopului practic și a funcției rimei în versificație, cum se utilizează și de ce „imprimă versului suprema culme spirituală a vieții”. „Rima eminesciană – stabilește Mihai Cimpoi – este, esențialmente, purtătoare de ontos; este o ontogramă în care cu o putere de sugestivitate deosebită se transmit înseși mișcările sufletului, revelațiile/ocultările ființei (vorbind în termeni heideggerieni). Fluxul sonor atinge, la sfârșitul versului, o intensitate, o fază concentrativă corespunzătoare în felul intensității și concentrării nucleare a mișcărilor inițiale. [...] Poetului i se relevă momentul de taină când își pricupe demonul său lăuntric și patimile de care e pătruns...”

Rimele asigură acest spor de ontologizare a viziunii prin materializarea în acordul sonor a semnificației spirituale a momentelor de percepere de sine a acestui demon lăuntric” (pp.155-156).

Din antichitate rima, cunoscută sub denumirea de *homoiotelcuton*, a devenit un element de realizare a eufoniei în structura versurilor, aceasta fiind asigurată prin organizarea metrică a silabelor tonice. Dintotdeauna ea s-a realizat, fără să țină seama de diversitatea clasificărilor, prin omofonia ultimei vocale accentuate, creând în acest fel fluidizare, muzicalitate și măsură ritmului. În spațiul românesc, se poate vorbi despre rostul rimei încă din 1673, când Miron Costin, în *Predoslovie – Înțelesul stihurilor, cum trebuie să se citească*, nota: „Deci are și altă datorie stihul: cuvintele cele la sfârșitul stihului a→

Remus Moldovan, 10 Eyes

două stihuri să tocmească într-un chip pe o slovă să se citească, cum iese: *ața-viața, frunte-munte, lume-spume*, i proci. Către aceasta, la citit, unde vor fi cuvintele și trebuie să le scurteți, de vei trăgăna, ți-a părea că nu este stihul bun, ci trebuiește, unde va fi de trăgănat, să trăgănezi, unde de scurtat să scurtezi”. Stihul nu este, zice cronicarul (cf. lui Mihai Cimpoi), o scrisoare dezlegată, ci «legată de silabe cu număr» (p.217).

La rândul său, Ion Heliade Rădulescu definea rima astfel: „Precum din timpii moderni e o repetiție a aceeași idee cu alte sonori sau vorbe, indoita diction este o rimă nu pentru auz, ci pentru inteligență”. Autorul *Zburătorului*, este de părere Mihai Cimpoi, propune pentru rime, în *Curs întreg de poezie generale*, denumiri italiene și alte definiții, considerate de Vladimir Streinu (piane, tronchi și sdruciole) în *Versificația modernă* (1966, pp.115-116, 119) drept amuzante: *sărace* sau *suferite* de felul *apropiat-format*, *boier-cavaler*, *sunt-ciunt*, *iau-lau*; rime *disgrațiate* cu consoana finală asonantă de tipul *cuvânt-vrând*, *franc-rang*; rime *defectuoase* (sau *păcătoase* de tot) precum *urs-fus*, *lut-dud*, *fruct-rupt*.

G. Ibrăileanu ajungea la concluzia: „Eminescu este cel dintâi poet român care face din rimă un scop și un lux. El nu se mulțumește să găsească rima, el vrea ca rima să fie prin ea însăși, un element estetic al poeziei” (Eminescu, Iași, 1974, p.134). De fapt, stabilise și Rosa del Conte, secretul poeziei lui M. Eminescu este conferit tocmai de muzicalitatea sunetelor, rima conținând, carevasăzică, „cuvântul ce imprimă versului suprema culme spirituală a vieții”.

Mihai Cimpoi, în studiul în discuție, consideră că o însușire a rimei eminesciene e aceea că ea nu închide perspectiva sonoră a versurilor, ci face ca ele să reverse și după lectură, fiind asemănătoare ecourilor pe care le lasă buciurile în spațiul văilor. În analiza efectuată, acesta constată că rimele la Mihai Eminescu, dincolo de rostul lor mecanic, corect explicat și de Călinescu, sunt *pachete* de sensuri meditativ-existențiale, transcriind în structuri fonetice bine meșteșugite, conform unei combinatorii a posibilităților, pe care o presupune, imaginarul poetic, iluminările și ocultările ființei. Rimele eminesciene au făcut obiectul studiilor multor teoreticieni români și

străini, această atenție datorându-se faptului că stilul poetic al poetului a marcat profund evoluția poeziei românești. Din păcate, foarte puțin s-a vorbit despre *Dicționarul de rime* al lui Mihai Eminescu unde sunt teaurizate aproximativ 120.000 de „cuvinte purtătoare de rime”, aproape 20.000 dintre acestea fiind identificate în propria sa operă poetică. Este justă observația lui G. Călinescu (*Opera lui Mihai Eminescu*, Ed. Minerva, București, 1970, p.504) că poetul „nu urmărea rima bogată, ci aducerea la rima a oricărui cuvânt spre a se mișca în voie, fără jertfirea sintaxei, îi trebuiau rime pentru toate părțile de cuvânt”.

Mihai Cimpoi, în comentariul său să-l numim, în temeiul aserțiunii lui Roland Barthes (*Romanul scriiturii*, Ed. Univers, București, 1987, p. 207), *hyphologic*, ajunge la convingerea că numeroase rime au fost utilizate în versificația românească pentru întâia oară de Mihai Eminescu, unele dintre ele unice, „cu un statut estetic absolut” (p.247).

Scrie Mihai Cimpoi în *Spectacolul ontologic al rimei eminesciene*: „Acestea nu se mai întâlnesc la alți poeți din epocă, de dinaintea și după Eminescu. Purtând timbrul exclusiv al eminescianismului avem: *sortii-morții* (rimă constituită din doi existențiali), *omenești-crăiești*, *muncii-nenorociți*, *smerită-nezărită*, *recunoască-l-dascăl*, *fâșie-hârtie*, *cântari-ochelari*, *spune-depune*, *admire-subțire*, *nări-adunări*, *suspendată-arată*, *raze-încetează*, *spaț-scăpătați*, *tale-sandale*, *chinuit-gândit*, *cerești-privești*, *tărăbii-corăbii*, *coate-socoate*, *fâșii-stihii*, *pierdute-necunoscute*, *înfinit-nemărginit*, *bracuri-veacuri*. Unele rime rare, utilizate de Eminescu: *tace-pace* se întâlnesc la Alexandrescu; *întreagă-leagă* la Budai-Deleanu, Iancu Văcărescu, Heliade Rădulescu; *rost-fost* la Cârlova; *mititel-el* la Budai-Deleanu; *mare-fiecare* (fiștecare) la Pann, Budai-Deleanu, Donici, la Dosoftei, Alexandrescu, Bolintineanu, apoi la Argezi, Pillat, Bacovia, Duiliu Zamfirescu, Vlahuță, Coșbuc, Blaga, Șt.O. Iosif, Goga, Minulescu, Topîrceanu; *așteaptă-dreaptă* la Iancu Văcărescu și Heliade Rădulescu; *minte-înainte* la Budai-Deleanu și Iancu Văcărescu; *umăr-număr* la Alexandrescu; *neființă-putință* la Budai-Deleanu; *desface-pace* la Heliade și Alexandrescu;

Remus Moldovan, The Black Plague

nimic-mic la Heliade și Alexandrescu; *întreagă-dezleagă* la Heliade. Rimele eminesciene sunt preluate ulterior de alți mari poeți, fapt care le conferă valoarea deosebită, consfințită de folosirea lor de către Eminescu: *înnegrit-pierit* de Coșbuc; *coadă-neroadă* de Duiliu Zamfirescu; Șt.O. Iosif, Topîrceanu; *gânduri-scânduri* de Macedonski, Duiliu Zamfirescu, Vlahuță, Coșbuc, Minulescu, Argezi, Barbu, Voiculescu; *mici-furnici* de Topîrceanu; *drege-înțelege* de Minulescu; *floare-splendoare* de Coșbuc și Voiculescu; *străbate-singurătate* de Argezi; *apă-priceapă* de Goga; *spumii-lumii* de Voiculescu; *văpaie-odaie* de Macedonski, Minulescu, Pillat, Argezi; *robi-neghiobi* de Coșbuc; *iată-l-tată-l* de Argezi ” (pp.206-208).

„Ecoul de rezonanță” (Cesare Brandi, *Teoria generală a criticii*, Ed. Univers, 1985, p.199) al cuvintelor „participante la rimă”, aceasta privită ca un factor care – este de părere Mihai Cimpoi – împreună cu ritmul și cu întregul sistem figurativ contribuie la surprinderea esenței ființei, indiscutabil, meritul lui Eminescu fiind acela „de a face rima nu doar să cânte, ci și să gândească”.

O întreagă teorie despre rima eminesciană, la fel de inspirată, o dezvoltă I. Funeriu în *Versificația românească* (Ed. Facla, Timișoara, 1980). Datorită rimei, susține acesta, versul dobândește deopotrivă fior, armonie și cantabilitate. Frumusețea rimei este dată, lasă să se înțeleagă G. Călinescu, și de poziția pe care și-o fixează poetul în construcția stratică a imaginilor și ideilor cu care obține→

fluxul fonic, necesar transmiterii către auzul ascultătorului a unui anumit sunet. La Mihai Cimpoi, raționamentul în cauză, cu referire directă la poet, e descris în termenii următori: „Fondul lexical al limbii se orânduiește, în viziunea lui Eminescu, în funcție de structurile fonice și de variantele de mișcare ale sunetelor.

Ne alegem, în consecință, cu un «tabel uriaș al polifoniei și derivațiilor, al funcțiilor și relațiilor muzicale în limba noastră», Eminescu le structurează într-un ansamblu muzical, rar în contextual limbilor romanice.

În cuptorul-laborator sunt introduse alături din cele mai diferite, căci poetul se arată deschis spre limba curentă, spre cea plină de tinerețea naivă a stilului cronicarilor, spre dialecte, argouri, regionalisme și poetisme de epocă, spre expresii preluate din alte limbi, nume proprii și de personaje mitologice spre «vorbe dezgropate» și vorbe «rebele» (după cum își aduce aminte Slavici că făcea în anii studenției)” (pp.233-234).

Ingeniozitatea lui Eminescu în identificarea celor mai grațioase și potrivite cuvinte-rimă, constituind omofonia impusă de funcția semantică, sunt realități cu o semnificație deosebită care „face prezent un semnificat” (C. Brandi, *Idem*, p.202)

De ce rima eminesciană?, se întreabă Mihai Cimpoi. Și tot el oferă și răspunsul: „E o întrebare care, într-o epocă a relativizării valorice, pare că situează de la bun început eforturile noastre într-o zodie a anacronismului și, bine-înțeles, a inutilității. «Declinul» rimei îi face pe unii să creadă că timpul ei a trecut iremediabil și că e un fenomen clasat și fixat ca atare în istoria versificației. [...] Citit și din perspectiva terminației, a acordului sonor final, versul eminescian ne relevă, însă, un adevărat spectacol ontologic, care-i asigură marca stilistică a modernității” (p.208).

În concluzie, *Cartea vieții lui Mihai Eminescu / Spectacolul ontologic al rimei eminesciene* se adaugă fericit exegezelor de până acum și reafirmă vocația criticului Mihai Cimpoi de a (re)scrie, fără osteneală și fără complexe, „viața lui Eminescu” asemuită, evident, unei *Cărți a Cărților*, poetul însuși oferind „textul ei cu ajutorul culegătorului Destin” (p.23).

Naționalism și patriotism la Eminescu

Preliminarii

Într-o epocă globală curent denumită „post-truth” – „după adevăr”¹ unde adevărul nu mai reprezintă principiul fundamental al oricărui tip de activitate, în special de guvernare a unui stat, unde valorile absolute s-au dizolvat și se dizolvă în favoarea valorilor relative, ceea ce contează nu mai este binele general, care, ironic, e încă invocat ca acoperire și derută, cât amorul propriu, interesul personal și viziunea individuală neechilibrată de viziunea celorlalte părți.

Audietur et altera pars nu mai există în realitate decât ca strategie teoretică de ordin politic (vorbe goale, ar zice Eminescu). Retorica goală a politicianilor de azi, fie că vorbim de SUA, de România sau de multiple alte locuri, fără însă a absolutiza, arată ca o copie fidelă din multe puncte de vedere, a situației politice din România din vremea lui Eminescu, situație pe care o critică indignat și cu virulență în întreaga sa activitate jurnalistică, și chiar în poezie.

Ceea ce reiese cu claritate din articolele sale critice e opoziția diametrală dintre simțământul autentic, angajarea totală spre binele patriei și al neamului, interesul național deci, și interesul personal, în speță al politicianilor, de cele mai multe ori străini de neam, care însă conduc frâiele națiunii.

Națiune și patriotism

La întrebarea: ce este națiunea? se poate răspunde simplu și clar, fără puțință de tăgadă, că Eminescu așază această idee pe unitatea de neam, limbă și tradiții, deci pe conștiința apartenenței la grup, sau reciproce, idee întărită de durată și durabilitatea existenței respectivului grup, a neamului nostru pe același teritoriu, nu doar de veacuri, ceea ce ar fi suficient în sine, ci de milenii, câtă vreme el invocă, și nu de puține ori, continuitatea dintre daco-români și românii din vremea sa, cu accent deosebit pe faptul că românii, strămoșii lor, ai noștri, dacii, n-au venit pe locurile unde trăiesc din alte

Grafică de Constanța Abălașei-Donosă

zone, migrând ca alte popoare, ci au fost dintotdeauna autohtoni, adică definitiv înrădăcinați în pământul pe care l-au stăpânit dintotdeauna și de care se simt existențial legați pe vecie, așa cum se simt legați de cele mai înalte valori ale spiritului, credința în Dumnezeu mai întâi, Eminescu neuitând să scoată în evidență iară și iară rolul primordial al Bisericii naționale în păstrarea unității de neam, limbă, de credință și tradiții.

De aceea, cum arată și Tudor Nedelcea, pentru Eminescu „naționalitatea trebuie să fie simțită cu inima, nu vorbită numai cu gura.”²

În acest context, patriotismul, adică iubirea de părinți, de moși și strămoși, de pământul existenței ancestrale, de valorile ce dau identitate neamului este nu un act ocazional, ci o atitudine permanentă, o stare firească trăită în mod conștient, voluntar și deliberat.

Pentru Eminescu, patriotism înseamnă „o conștiință întemeiată despre solidaritatea intereselor naționale care sunt și trebuie să fie armonizate”, arată și Cezar Braia³ desigur, solidaritate în interiorul grupului, ceea ce poate fi mai ușor de realizat, dar și între grup sau neam și alte →

THEODOR DAMIAN

² Tudor Nedelcea, „Micul curs eminescian de istorie națională”, în *Curtea de la Argeș*, An IX, Nr. 12 (97), decembrie 2018, p. 24. Vezi și Manuscris 2257 în *Certitudinea*, An I, Nr. 4, 2017, p.1.

³ Cezar Braia, „Eminescu, ideea națională și visul Unirii celei Mari”, în *Portal Maiastra*, An XIV, Nr. 4 (57), 2018, p. 5.

¹ William Davies, “The Age of the Post-Truth Politics”, în *The New York Times*, Opinion Section, August 24, 2016.

neamuri ceea ce poate fi mai complicat, dar caz în care conștiința solidarității interne devine încă și mai importantă.

Vorbind de națiune, naționalism și patriotism, vorbim de identitate etnică, ceea ce, în înțelegerea lui Alexandru Zub, e parte a cunoașterii de sine.⁴ Îndemnul apollonic sau socratic „cunoaște-te pe tine însuși” (γνῶτε σεαυτον) nu e lansat ca o opțiune, ci ca un imperativ existențial. Însă la fel de imperativ e să-ți cunoști și neamul din care te tragi, pentru că el este în tine și tu în el precum întregul în parte și partea în întreg.

Transferul acestui imperativ de la neam la persoană, căci întreg neamul se reflectă în persoana conștiință de ceea ce reprezintă, și fericită pentru aceasta, și de la persoană la neam, pentru că persoana responsabilă consfințește și confirmă valorile și identitatea neamului, se recunoaște în discursul identitar eminescian unde accentul e pus în mod cu totul special pe trecut, pe istoria neamului cu toate valorile lui, cu toți domnitorii, ctitori de spirit românesc, cu sacrificiile lor pentru binele comun, începând de la daci, pentru care Eminescu are o deosebită admirație, câte vreme a spus că „totul trebuie dacizat”, și până la eroii neamului apropiați vremii sale.

Așadar, Eminescu propovăduiește o iubire conștientă față de trecutul neamului, care apoi generează mândria de a-i aparține, care mândrie însă nu degenerază în ura față de alții.

Temeiuri ale iubirii de neam

Un articol publicat de Eminescu în ziarul *Timpul* în aprilie 1882⁵ demonstrează cu asupra de măsură dragostea sa impecabilă și infinită pentru neamul său, neamul românesc. Această iubire, ca orice adevărată iubire, în sensul cel mai profund și autentic al cuvântului, deci teologic vorbind, este asociată cu sfințenia, care este dorul de Dumnezeu pe care deși îl ai, credincios fiind, încă ți-e dor, pentru că iubirea umană nu este niciodată atotcuprinzătoare cum e cea divină, câtă vreme întotdeauna rămâ-

Remus Moldovan, Next Velazquez

ne ceva necunoscut, nepătruns și necuprins în persoana iubită. De aceea iubești și încă ți-e dor. Așa stau lucrurile cu iubirea lui Eminescu pentru neamul său, pe care îl privește cu o admirație ce atinge sfințenia, câtă vreme poate vorbi despre „divinitatea noastră etnică”, ce, alături de limbă și datină reprezintă bunurile – putem zice în acest context, cele mai de preț, ale conștiinței noastre.

Iată profilul moral al poporului român în percepția marelui poet și jurnalist român: „Viteaz în războaie, muncitor și cinstit în timp de pace, grăitor de adevăr, glumeț și senin, drept și bun la inimă ca un copil, poporul românesc nu e capabil nici de trădare, nici de infamie.”⁶

Sigur că în urma unei astfel de descrieri se poate pune întrebarea retorică, potrivit titlului unui roman de Petre Dumitriu, „Cum să nu-l iubești?”

Ținând atât de mult la neamul său și mândru de istoria lui, chiar până la a milita pentru „restabilirea regatului lui Decebal prefăcut în Dacie-Traiană”, cum arată Cezar Braia,⁷ Eminescu îndeamnă la unitatea frățească, singura condiție în care poți cinsti înaintașii, cinste care cere în mod imperativ curăție sufletească și dragoste frățească. Atât de importantă este la Eminescu asumarea trecutului cu inima bună încât, numind-o împărtășire, o aseamănă cu cel mai important și sfânt lucru din viața creștinului, împărtășirea euharistică cu trupul și sângele Mântuitorului Hristos. Cu alte cuvinte, așa cum a te apropia de Sf. Taine euharistice cu sufletul necurățit e o blasfemie, la fel este a te apropia de moșii și strămoșii istoriei și neamului tău cu sufletul necurățit.

Într-un articol publicat în *Curierul de la Iași* în 1876, citim: „Popor românesc ... nu merge la mormintele domnilor tăi cu sămânța dezbinării în inimă, ci precum mergi și te împărtășești cu sângele Mântuitorului, astfel împărtășești-ți sufletul tău cu reamintirea trecutului; fără patimă și fără ură între fiii aceluiași pământ, care oricât de deosebiți ar fi în păreri, frați sunt, fiii aceleiași mume sunt.”⁸

După cum se vede de aici, dar și din multe alte texte, patriotismul și naționalismul lui Eminescu, iubirea lui totală față de neam și țară e precum iubirea creștină propovăduită de Iisus Mântuitorul, o iubire ce nu lasă loc pentru ura față de aproapele, fie acesta de același neam, cum e cazul textului de mai sus, fie de alt neam, cum se vede din alte texte, pe modelul celebrului caz din pilda samaritanului milostiv spusă de Iisus.

Contrar interpretărilor tendențioase și interesate ale detractorilor lui Eminescu, în ceea ce privește doctrina națională, marele gazetar și politician român nu vedea în ideea de națiune o discriminare a minorităților conlocuitoare, așa cum românii erau discriminați în Transilvania în timpul dualismului Austro-Ungar, ci pur și simplu, bazat pe contextul politico-social al timpului, îi voia pe români scoși din diferitele tipuri de robie, ca o națiune liberă, de sine stătătoare, înfloritoare între celelalte națiuni europene, cu atât mai mult cu cât românii erau autohtoni de milenii și pe întinse suprafețe teritoriale, dincolo de hotarele oficiale de atunci, adică dincolo de Prut, Tisa și Dunăre.

Acesta e sensul în care și Mircea Eliade „vedea în Eminescu pe teoreticianul, prin excelență, al românismului și naționalismului românesc”⁹

Deci, a-ți iubi neamul cu tot trecutul lui și cu valorile sale și a-i dori binele și un viitor prosper fără ca acesta să fie în detrimentul altor națiuni, iată ce înseamnă naționalism la Eminescu.

Acest lucru se vede și din deplângerea asupririlor trecute venite peste neamul nostru și din dorința unui viitor mai bun, după cum și zice: „În trecut ni s-a impus o istorie, →

⁴ Alexandru Zub, „Eminescu și identitatea națională”, în *Revista română*, Nr. 3 (57), 2009, p. 1.

⁵ M. Eminescu, articol în ziarul *Timpul*, 1 aprilie 1882, p. 1, cf. Tudor Nedelcea, *op. cit.*, p. 23.

⁶ Din manuscrisul 2257, perioada 1866-1877, cf. M. Eminescu, „Mi-e rușine să fiu român!” în *Certitudinea*, An I, Nr. 4, 2017, p. 1.

⁷ Cezar Braia, *op. cit.*, p. 5.

⁸ M. Eminescu, în *Curierul de la Iași*, 9, Nr. 109, 3 oct. 1876, p. 2. Cf. Tudor Nedelcea, *op. cit.*, p. 24.

⁹ Cezar Braia, *op. cit.*, p. 5.

în viitor să ne-o facem noi”¹⁰, scrie el cu hotărâre mobilizatoare.

Critica falsului patriotism

Probabil că unul din motivele pentru care Eminescu a accentuat atât de mult ideea patriotică și națională a fost și inflația de declarații ipocrite de patriotism ale politicianilor vremii. Acest lucru reiese clar din replica simplă și clară a marelui poet: „Naționalitatea trebuie simțită cu inima, și nu vorbită numai cu gura”. Demonstrațiile lui cu privire la ce înseamnă cu adevărat iubirea de neam veneau deci ca un răspuns natural la cei ce făceau paradă cu pretinsul lor patriotism, de fapt pentru a-și avansa interesele lor personale, și nu pe cele ale națiunii. Parcă citim aceasta în celebrele versuri din *Scrisoarea I*: „Iar deasupra tuturor va vorbi vrut mititel./ Nu slăvindu-te pe tine... lustruindu-se pe el!”

Dacă asta înseamnă patriotism, atunci, „mi-e rușine să fiu român”, declamă Eminescu, explicând din nou că patriotismul, naționalismul e o chestie de simțire, de inimă și nu de vorbărie și în acest context înșiră iar o serie de motive istorice și morale pentru care poporul român trebuie iubit fără exces de „cuvinte goale”.¹¹

Pe acești politicieni de tribună Eminescu îi numește pe drept cuvânt „cosmopoliți cu un foarte incolor sentiment de patrie”,¹² prin cosmopoliți autorul criticii înțelegând pe toți străinii interni sau externi care se aflau la cârma politică a țării și care nu aveau cum să aibă simțăminte autohtone pentru poporul pe care îl conduceau.

Iată un aspect al debandadei morale la nivel politic cu care se confrunta societatea aceluia timp: „Justiția, subordonată politicii, a devenit o ficțiune. Spre exemplu: un om e implicat într-o mare afacere pe cât se poate de scandaloasă, care se denunță. Acest om e menținut în funcție, dirijează însuși cercetările făcute contra sa; partidul ține morțiș a-l reabilita, alegându-l în Senat. Partidele, la noi,

nu sunt partide de principii, ci de interese personale care calcă făgăduințele făcute nației în ajunul alegerilor și trec, totuși, drept reprezentanți ai voinței legale și sincere a țării ... Oare nu e caracteristic pentru tratamentul de care se bucură populațiile noastre din partea administrației și a fiscoi când constatăm că, în același timp în care zeci de mii de străini imigrează în fiecare an, românii din contră, părăsesc țara lor, ca șoarecii o corabie care arde, și că emigrează?”

La noi mizeria e produsă în mod artificial prin introducerea unei organizații și a unor legi străine, nepotrivite cu stadiul de dezvoltare economică a țării, organizație care costă prea scump și nu produce nimic.”¹³

Este extrem de interesant cum această descriere a situației politico-sociale din vremea lui Eminescu se potrivește din multe puncte de vedere cu ceea ce se întâmplă azi la același nivel în România.

Sigur că la orice criză există și o viziune de salvare, iar Eminescu nu se sfiește să împartășească propria sa viziune, chiar dacă aparent simplă, nimic sofisticat, dar solidă tocmai pentru că e simplă, viziune de un epatant realism, tocmai pentru că ea leagă trecutul de viitor, întemeiază deci viitorul pe trecut, pe faptul real, experimentat. Cu alte cuvinte, celebrul poet și gazetar nu propune invenții complexe și complicate, ci o reluare și actualizare la caracteristicile vremii a experiențelor de succes din istoria neamului. Citim: „Numai un guvern onest și o administrație onestă sunt în stare a *readuce* (sublinierea mea) poporul la ideile sale de drept, a-i *reda* (s.m.) creșterea și maniera de-a vedea pe care i-o dăduse în trecut

statornicia datinii sale juridice, și simțul său de echitate nutrit de biserică și de lege”,¹⁴ scrie Eminescu, citând trei instituții care au avut întotdeauna un rol capital în construirea, prin veacuri, a sufletului românesc și astfel a societății și neamului: datina, Biserica și legea.

Concluzii

Eminescu a pledat pentru cauza națională așa cum, se pare, nimeni altul în timpul său n-a făcut-o, chiar cu riscul închisorii și al vieții. Un exemplu de curaj în acest sens e publicarea în presa română din Ungaria a unor articole în care atacă însuși sistemul dualismului Austro-Ungar pentru discriminarea și nedreptățile făcute românilor din Transilvania. Astfel, pentru articolul *Echilibrul*, publicat în această presă, în care pledează pentru egalitatea românilor cu celelalte națiuni conlocuitoare, el este amenințat direct de procurorul statului cu proces de presă și cu închisoarea.¹⁵

Că Eminescu a fost cel mai înalt exemplu de patriotism și dragoste de neam și țară, reiese clar din întreaga sa activitate publicistică și literară, fapt rezumat de Slavici astfel: „El a fost cel mai adevărat reprezentant și cel mai zelos propagator al simțământului de unitate națională la noi.”¹⁶

Iar marele filosof Constantin Noica, pentru același lucru, a scris despre Eminescu admirabile și nemuritoare cuvinte, reflectând pe marginea unui text eminescian care se încheie cu cuvintele: „Fiecare lucru poartă în sine măsura sa.”

Zice Noica:

„Arborii nu cresc până la cer.

Nici noi nu putem crește dincolo de măsura noastră.

Și măsura noastră este Eminescu. Nu vom crește mai mult decât atât.

Atât însă să creștem.

Pentru că sufletul trebuie hrănit ca pământul.

Și dacă nu ne vom hrăni cu Eminescu ... atunci vom rămâne în cultură mai departe înfometați.”¹⁷

¹⁰ M. Eminescu, *Opere*, Vol. IX, Ed. Academiei, București, 1980, p. 443. Cf. Tudor Nedelcea, *op. cit.*, p. 24.

¹¹ M. Eminescu, „Mi-e rușine să fiu român”, în *op. cit.*, p. 1.

¹² *Idem*, „Tendințe de cucerire” în *Timpul*, 7 aprilie 1878, cf. „Rusia, muma mândriei și a lipsei de cultură”, în *Certitudinea*, An I, Nr. 2, 2017, p. 12.

¹³ M. Eminescu, „Credem că destul am vorbit...”, în *Timpul*, 9 ianuarie 1879, cf. *Certitudinea*, An I, Nr. 0, 2017, p. 3.

¹⁴ M. Eminescu, *Opere*, XIII, Editura Academiei București, 1985, p. 125. Cf. Cezar Braia, *op. cit.*, p. 6.

¹⁵ Cezar Braia, *op. cit.*, p. 1.

¹⁶ *Ibidem*, p. 5.

¹⁷ cf. Bogdan Munteanu, „Eminescu și ființa națională”, în *Rostonline.ro*, 24 ian. 2018. <http://rostonline.ro/2018/01/eminescu-si-fiinta-nationala/>

N. Steinhardt

(29 iulie 1912- 30 martie 1989)

(VI)

Monahul Nicolae, cum se numea N. Steinhardt în 1989, s-a stins în același an în care, în decembrie, urma să cadă regimul Ceaușescu. N-a apucat să se bucure de sentimentul de „eliberare” pe care l-au avut românii în acel decembrie. Și nu numai românii din țară, ci și cei din afara țării. Clipele, orele și apoi zilele trăite de noi toți, au fost, atunci, de o mare intensitate, iar speranțele asemenea.

Nicu însă era deja plecat din lumea noastră. Dar cred că, dacă ar fi trăit până în decembrie și ar fi asistat la „revoluție”, deși s-ar fi alăturat din plin bucuriei celorlalți, el ar fi simțit - și poate și mărturisit cu voce tare - că propria lui „eliberare” a simțit-o cel mai puternic atunci când, în închisoare, s-a botezat.

Iată capitolul „15 martie 1960” din „Jurnalul fericirii” (Ed. Dacia, Cluj - Napoca, 1997):

„Cine a fost creștinat de mic copil nu poate bănuî ce-nseamnă botezul. Asupra mea se zoresc clipă de clipă tot mai dese asalturi ale fericirii. S-ar zice că de fiecare dată asediatorii urcă mai sus și lovesc mai cu poftă, cu precizie. Va să zică este adevărat: este adevărat că botezul este o sfântă taină, că există sfinte taine. Altminteri fericirea aceasta care mă împresoară, mă cuprinde, mă îmbracă, mă învinge n-ar putea fi atât de neînchipuit de minunată și deplină. Liniște. Și absolută nepăsare. Față de toate. Și o dulceață. În gură, în vine, în mușchi. Totodată oaresemnare, senzația că aș putea face orice, imboldul de a ierta pe oricine, un zâmbet îngăduitor care se împrășteie pretutindeni, nu localizat pe buze. Și un fel de strat de aer blând în jur, o atmosferă asemănătoare cu aceea din unele cărți ale copilăriei. Un simțământ de siguranță absolută. O contopire mescalinică în toate și o desăvârșită îndepărtare în senin. O mână care mi se întinde și o convență cu înțelepciuni ghicite. Și noutatea: nou, sunt un om nou; de unde atâta proșpețime și înnoire?” (pag. 85-86).

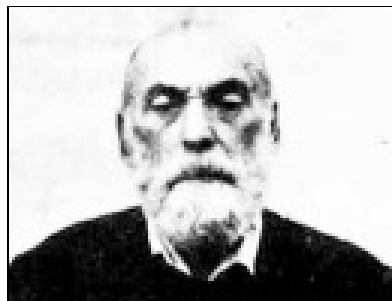
„Jurnalul fericirii” evocă drumul lui Nicu spre credință, calea lui spre lumină. Datele - care sunt și titluri de capitole - nu se succed în ordine cronologică. Iată mărturisirea lui

Nicu despre „Jurnal”, postată de Iulian Nistea pe Internet și pe care-mi permit s-o citez: „Creion și hîrtie nici gînd să fi avut la închisoare. Ar fi așadar nesincer să încerc a susține că „jurnalul” acesta a fost ținut cronologic; e scris „après-coup”, în temeiul unor amintiri proaspete și vii. De vreme ce nu l-am putut insera în durată, cred că-mi este permis a-l prezenta pe sîrite, așa cum, de data aceasta în mod real, mi s-au perindat imaginile, aducerile aminte, cugetele în acel puhoi de impresii căruia ne place a-i da numele de conștiință. Efectul, desigur, bate înspre artificial; e un risc pe care trebuie să-l accept.”

Între capitole sunt intercalate mici subcapitole intitulate „BUGHI MAMBO RAG”, care cuprind gânduri și idei legate de amintirile propriuzise. Cum să fi înțeles securității manuscrisul pe care l-au confiscat? Cum să fi pătruns ei în profunzimea intelectuală și spirituală a lui Nicu?

Toate documentele referitoare la N. Steinhardt păstrate în dosarele securității o dovedesc. Contrastul dintre valoarea - înfățișat recunoscută - a „Jurnalului fericirii” și purtarea condamnată a torționarilor regimului ceaușist este cu atât mai evidentă cu cât acum putem citi și documentele securității, dar și cartea însăși, confiscată cu atâta cinism în anii '70.

Nu mă pot împiedica să nu mă gândesc - cu regret - la faptul că n-am avut posibilitatea să dialoghez cu Nicu Steinhardt despre lucrurile pe care le-aș fi discutat astăzi, el făcând

parte din generația părinților mei, iar eu maturizându-mă târziu. Faptul de a-l fi cunoscut și avut prieten, în copilărie și adolescență, a fost o mare șansă pentru mine, însă îmi pun mereu întrebări despre cum ar fi gândit el despre o mulțime de lucruri care mă frământă azi. În același timp, însă, Nicu rămâne un model și un reper pentru mine, mai ales când ceea ce văd în jur (grăție internetului, „jurul” cuprinde acum toată planeta!) mă intrigă, mă doare, mă revoltă.

Fără să mă încumet să analizez epoca modernă, ci rezumându-mă doar la ceea ce poate fi observat de oricine, văd clar uriașa diferență dintre valorile culturale, morale și spirituale ale generației lui Nicu și cele de astăzi. În cei 30 de ani de la dispariția lui Nicu au avut loc, datorită evoluției tehnologice, schimbări majore. Sigur, caracteristicile umane au rămas, valabilitatea pieselor lui Shakespeare e tot atât de acută astăzi ca și acum 400 de ani. Dar mecanismele gândirii sunt, de câțiva ani încoace, schimbate și manipulate.

Îmi permit să includ o foarte succintă acoladă, nelegată direct de N. Steinhardt, ci de epoca modernă: am citit ieri în revista online „LaPunkt” o recenzie intitulată „Necesar despre noile religii seculare”, scrisă de Cristian Pătrășconiu pentru cartea „Noile Religii Seculare - Corectitudinea politică, tehnologiile viitorului și transumanismul” de Nicu Gavriluță (Ed. Polirom 2019). Recenzia prezintă analiza pe care o face cartea, printre altele, a fenomenului de corectitudine politică, care, în epoca actuală, a devenit un fel de religie. Sunt prezentate câteva realități actuale care ne pot pune pe gânduri. Iată linkul recenziei: <https://www.lapunkt.ro/2019/04/necesar-ar-despre-noile-religii-seculare/>

Dar să revenim la personajul căruia îi sunt dedicate rândurile de față, →

VERONICA PAVEL LERNER

Remus Moldovan, The Master's Colour

→omul de cultură, deţinutul politic torturat de securitate şi ajuns călugăr, dar şi bunul şi apropiatul meu prieten, N. Steinhardt. Continui să răsfoiesc "Jurnalul Fericirii". Oriunde aş deschide cartea, găsesc un fragment care merită citat. M-am oprit, azi, la capitolul „Gherla 1963”:

Treptele iertării.

Greşiţilor noştri le iertăm greu. Sau, dacă iertăm, nu uităm. (Şi iertarea fără uitare e ca şi cum nu ar fi, băătura fără câine, gură fără dinţi). Ne iertăm şi mai greu pe noi înşine. (Şi această ţinere de minte otrăveşte. Spre a dobândi pacea lăuntrică trebuie să ajungem, prin câinţă, dincolo de câinţă: la a ne ierta.) Cel mai greu ne vine a ierta pe cei cărora le-am greşit. (Cine ajunge să poată ierta pe cel faţă de care a greşit, cu adevărat izbuteşte un lucru greu, cu adevărat bate un record)." (pag. 117)

Din "Gherla 1962" (în carte este după "Gherla 1963"):

„Mai există o prejudecată foarte răspândită, pe care a desprins-o cardinalul de Retz: suntem ispiţi a lega indisolubil inteligenţa de răutate şi de a da întregului, cu mult respect, numele de machiavelism. Retz: răii nu sunt mereu şi neapărat deştepţi. Răii pot fi şi proşti. Asociaţia de idei: răutate, deci inteligenţă, e o prejudecată.” (pag 126)

Îmi vine să cred că Nicu se referea aici la răutatea celor care l-au chinuit în timpul anchetelor. Dar Nicu nu acuză, doar îşi explică. Şi ne explică. Iată un procedeu demn de reţinut!

Scrisori deschise

Domnule Nicolae Băciuţ

De aceea îl iubim toţi pe Nicolae Steinhardt, fiindcă a fost un slujitor al smereniei. M-a fascinat fotografia părintelui. Am văzut-o ca „uşa” sau (catapeteasma) [a] interviului publicat de dumneavoastră în *Vatra veche*. Imaginea arată lupta prin care au trecut martirii închisorilor comuniste. Dar fotografia este şi înfăţişarea ideală a Creştinului care se nevoieşte-, dar care are în vârful privirii şi luminile liniştite şi misterioase ale Paradisului. Aproape că plâng când îl văd pe monahul Nicolae -, deşi aflat aproape de apusul vieţii pământeşti - dar în fotografie este blând – seamănă cu un copil şi difuzează inocenţă şi

puritate, dar în acelaşi timp ţinuta cu tunica austeră, îi dăruieşte şi alura de ostaş în lupta permanentă cu vicleşugurile Satanei şi a ale lumii. Este ţinuta de călugăr sau de deţinut? Nu contează. Omul care se află în ea le transfigurează pe amândouă. Aş îndrăzni să spun că este ţinuta noastră cea de toate zilele -, de pribeag pe “cărările” lumii acesteia învolburate, agitate şi slugă a unei raţiuni care a dus-o în braţele legăturilor îngheţate ale indiferenţei. După ce am citit interviul din Revistă, m-am edificat deplin asupra rostului pentru care la Mănăstirea Rohia se construieşte Centrul Monahal „Nicolae Steinhardt”. Simţim călătoria către aura lui Nicolae Steinhardt -, atunci când ne lămurim că citirea scrisului său aduce lacrimi de mulţumire, de înţelegere dar şi de gravitate şi îngenuchierie în faţa suferinţei omului. Pentru că monahul şi scriitorul Nicolae Steinhardt este slujitor smerit al fiecăruia dintre noi, ne ajută în urcuşul către Muntele Salvării şi o face fără să spună o vorbă . Aşa am înţeles eu lecţia amabilităţii şi a modestiei care izvorăşte din toată literatura lăsată nouă de misteriosul dar şi realistul monah de la Rohia. Tot timpul este preocupat de alungarea glorie de la sine, dar este neliniştit dacă aproapele său are dificultăţi în ducerea Crucii pe înălţimea Golgotei. Şi foarte bine, acest meşteşug delicat, se vede în interviul din 10 ianuarie 1987 care l-am în numărul trei al Revistei . Vă mulţumesc că îmi trimiteţi revista. Iar faptul că faceţi o aşa de atentă cultivare a operei şi vieţii părintelui Nicolae Steinhardt este pentru mine o mare fericire. Pentru că în interviul amintit părintele ne indică starea noastră în care ne aflăm noi, dar şi Europa. Faptul că Europa nu a mai suportat povara libertăţii arată că s-a depărtat aşa de mult de Sacru încât calea i-a fost acoperită de întuneric. Trăim în Apocalipsă asta eu cred că ne avertizează Părintele. Şi acum este nevoie de mărturisirea Evangheliei Domnului Iisus Hristos prin jertfa personală până la vărsarea sângelui. Iertaţi-mă că prea mult am vorbit. Simt însă că sunteţi Românul care mă ajutaţi şi mă înţelegeţi.

Cu respect,

VALERIU TĂNASĂ

Roma 9 februarie 2012

Alegeri

Eşti clipa mea deschisă ca o poartă;
Ori te deschid şi merg spre viitor,
Senină, dezicându-mă de soartă,
Ori mă opresc în pragul tău şi mor.

Ceva s-a întâmplat în astă seară.
Inele de vârtje mă răsucesc,
Văd spectrul de nuanţe care zboară
Şi în albastrul lor mă-nvăluiesc.

Eu trec de pragul lumii celei oarbe,
Mă-ndrept spre un tărâm necunoscut,
Iar vectorul spre care curg mă soarbe
Din punctele tangente la trecut.

Pe marginea unei prăpăstii şade
Destinul; îi fac vânt şi-apoi alerg.
Zdrobindu-se de stânci, blestemul cade,
Iar eu spre marea de lumini converg.

Odihnă

Ca să te-aşez, cuvântule, în mine,
Să te-odihnesc în trupul meu plâpând,
Învăţă-mă repausul din tine,
Să mi-l revărs în sufletul flămând,

Să-mi dormi adânc în oase şi în carne,
Peste tristeţe molcom adiind,
Să pot prin luminoasele-ţi lucarne,
Din pacea ta uşor să mă desprind.

Te-aş legăna printre domoale mersuri,
Câtând lucirea ta să o dezgrop,
Ca dintr-un vis să te răsar în versuri,
Să-mi curgi placid prin sânge strop cu strop.

Şi-apoi să mă-mpresori fluid şi tandru,
Din creştet până-n tălpi, precum un zeu,
Cu stângăcia ta de copilandru,
Sau cu puterea ta de corifeu.

Cum să te-adorm? În mine e diluviu!
Nu vreau să-mi fii durere, nici suspin,
Vreau să mă scald în tine ca-ntr-un fluviu,
Iar tu să te prelingi prin mine lin...

EMILIA AMARIEI

**FESTIVALULUI DE
CREAȚIE ȘI
INTERPRETARE
„ANA BLANDIANA”
Ediția a VIII-a, 2019
DOUĂ ZILE CÂT O VIAȚĂ**

Un Festival-maraton – probabil cel mai important Festival de creație și interpretare literară destinat elevilor, o coagulare exemplară a unei comunități (locale), spectacole bine strunite artistic, copii fericiți, emoții, idei generoase în dialog pe tema „umbrei” în literatura română și universală, un oraș în splendoare, întâlniri memorabile cu „eroi în viață ai literaturii române” – Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, Brăila, mai 2019, ediția a 8-a. Organizatorii (o listă lungă de instituții, pe care reușește să le mobilizeze în fiecare an – neobosită, harnică, generoasă, pleneră, vitală – doamna Gabriela Vasiliu, profesor de limba și literatura română din Brăila, dascăl autentic prin vocație și inepuizabil arhitect și prieten al culturii române) au reușit și de această dată să îi aducă la Brăila pe Ana Blandiana (patronul cultural absolut al manifestării) și Nicolae Băciut (poet sacral, membru al Uniunii Scriitorilor, scriitor și editor, directorul Direcției pentru Cultură Mureș etc.) și să construiască împreună cu aceștia o ediție fastuoasă, de gală chiar, a Festivalului. Și de această dată, invitații de onoare au fost scriitoarea Ana Blandiana (membră a Academiei Române, a Academiei Europene de Poezie, a Academiei de Poezie „Stéphane Mallarmé” și a Academiei Mondiale de Poezie / UNESCO) și scriitorul Nicolae Băciut (membru al Uniunii Scriitorilor din România, redactor - șef al revistei „Vatra veche”, directorul Direcției Județene pentru Cultură Mureș). Tema ediției anuale 2019 a fost „Umbre de cuvinte”, iar cea a Simpozionului conex – „Motivul umbrei în literatura română și universală” (Sesiune de comunicări științifice la care am avut și eu o modestă contribuție). Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” de la Brăila (Festival școlar de tip transcurricular: limbă și comunicare, arte) pare a se contura tot mai puternic ca cel mai solid și cel mai prolific festival de profil din țară.

Circa 1.200 de participanți din diferite țări ale lumii (prioritar România și R. Moldova) s-au înscris la secțiunile acestuia (poezie, proză, eseu, critică literară, analiză literară / traduceri, recitare, interpretare folk). Editura „Vatra veche” a tipărit până în prezent 34 de titluri ale antologiilor de texte prezentate la cele opt ediții ale Festivalului – este greu de crezut că un alt festival destinat elevilor se poate mândri cu o colecție similară de texte reprezentative. În acest an, editura menționată a publicat șapte volume tematice (inclusiv patru antologii cuprinzând creațiile laureaților la toate secțiunile), printre care: „Memoria umbrei”, Editura Vatra veche, 2019 (antologie proză, eseu, coordonatori: Daniela Stroe, Carmen Scarlet, Gabriela Vasiliu), „Partea mea de umbră”, Editura Vatra veche, 2019 (antologie poezie, coordonatori Gabriela Vasiliu, Carmen Scarlet), „Umbra umbrei”, Editura Vatra veche, 2019 (antologie traduceri, coordonatori Carmen Scarlet, Miruna Munteanu, Mariana Caplea), „Dreptul la umbră”, Editura Vatra veche, 2019 (antologie critică literară, coordonatori Gabriela Vasiliu, Carmen Scarlet, Mirela Munteanu, Daniela Stroe), „N-am altă Ană”, autor Nicolae Băciut, Editura Vatra veche, 2019 (antologie a Festivalului, de la prima ediție). Timp de două zile, sute de copii de la Școala Gimnazială „Vasile Alecsandri” din Brăila, Liceul Tehnologic „Anghel Saligny” din Brăila, Școala Gimnazială „C. Sandu-Aldea” din Brăila au prezentat spectacole emoționante și extrem de bine concepute și realizate

artistic. Imaginea emblematică a Festivalului și deopotrivă proba calității și unicității acestuia: copii care timp de câteva ore reușesc un parcurs artistic de excepție pe diferite scene (fără trac, fără bâlbe, la un nivel ridicat al calității actului artistic) interpretând / ridicând la superlativ diferite texte poetice din creația unor valoroși scriitori români (Ana Blandiana, Nicolae Băciut și, în acest an, Matei Vișniec – care nu a putut oferi „cireașa de pe tort” prin prezența sa fizică la Festival). Organizatorii au inclus în Festival și un „regal al ideilor” (Simpozionul / Sesiunea de comunicări științifice „Motivul umbrei în literatura română și universală”), la care au contribuit cadre universitare și didactice din Brăila, Galați, Constanța, Mureș etc. Ana Blandiana ne-a vorbit permanent despre funcțiile poeziei într-o Cetate cu voci și conștiințe rătăcite. I-a invidiat pe dascălii de limba și literatura română pentru toate construcțiile fastuoase de spirit pe care le reușesc (și i-a certat angelic pentru tot ceea ce nu reușesc să pună în mentalul noilor generații...). Timp de două zile, m-am simțit ca în basm. Un basm al tinereții mele, din care poeziile Anei Blandiana nu știau să lipsească. Un basm pe care l-am văzut în ochii câtorva sute de copii din Brăila, pentru care miracolul de a o putea îmbrățișa pe Ana Blandiana la „ei acasă” nu va avea vreodată sfârșit. Un basm cu iubiri și credințe, cu dragoste pentru poezie și artă, un basm populat de eroi, un basm cu final fericit – Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” știe să crească pantagruelic și deja își invită prietenii la Brăila, în mai 2020, pentru ediția a 9-a. Cine vrea să vadă acest basm este binevenit acolo. Pentru cine vrea să „producă” basme similare pentru copiii care au atâta nevoie de ele, Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” este o carte a unei povești de iubire care se deschide fără efort. Mulțumesc celor care mi-au purtat pașii spre ea (Gabriela Vasiliu, Cristian Vasiliu) și care nu mă lasă să îmi „sting” ori să îmi „rătăcesc” emoția citind-o (Ana Blandiana, Nicolae Băciut, Georgiana Troia etc.). „Umbra” acestei ediții îmi va însoți gândul în toate gărilor prin care acesta va trece în anii ce vin...”

DORIN POPESCU

Cărțile Festivalului DREPTUL LA UMBRĂ

După ce în ediția a VII-a au fost puși față în față Ana Blandiana și Marin Sorescu, poeți din aceeași generație, ediția a VIII-a înregistrează o premieră, punând-o pe Ana Blandiana față în față cu un autor optzecist, Matei Vișniec, fiind pentru prima oară în acest concurs când analiza critică țintește două orizonturi literare contemporane diferite ca timp al creației, și diferite și ca viziune.

Deși a ajuns la o vârstă venerabilă, optzecistul Matei Vișniec e încă în așezare canonică în istoria literară, chiar dacă opera lui e bine definită, nu însă și suficient cunoscută publicului larg creația sa poetică. Poate și pentru că poetul Matei Vișniec a făcut un pas în lateral și, fără a renunța la poezie, a acordat prioritate dramaturgiei, devenind cel mai strălucit dramaturg al generației sale, fără ca prin aceasta să fi condamnat la uitare poezia, chiar dacă a frecventat-o mai rar. După debutul în 1980, cu *La noapte va ninge*, urmează *Orașul cu un singur locuitor*, 1982 și *Ceaiul de la ora cinci*, 1984, ca apoi, de-abia în 2000 să publice *Poeme ulterioare*, antologia *Orașul cu un singur locuitor*, 2005, ...

Firește, e o provocare opțiunea organizatorilor Festivalului de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, dar gestul vine să repună în discuție nu doar o temă, ci și poezia unor autori cu note distincte, dar și cu notorietăți diferite. E o încercare de a readuce în orizontul de întâlnire cu cititorul o poezie, cea a lui Matei Vișniec, mai puțin frecventată de noile generații,

din multiple motive, și a Anei Blandiana, foarte cunoscută publicului larg și datorită unei inteligente promovări, dar și implicării poetei în viața publică.

Sub genericul concursului, „Umbre din cuvinte”, sunt puse în ecuație poeme de Ana Blandiana - *Umbrei mele i-e frică*, *Dreptul la umbră*, *Ceața care coboară*, *Vânătoare*, *Trup*, *Stăpânul morii*, *Vânătoare în timp*, *Călătorie*, din volumele *Pleoape de apă* și *Orologiul fără ore*) și de Matei Vișniec - *Ultimul turist posibil*, *Călătorul prin ploaie*, *Câteva lămuriri*, *Intâlniri de o secundă*, *Despre cum se va sfârși această poezie...*, din volumul *Orașul cu un singur locuitor*).

În ediția precedentă s-a analizat „tăcerea din cuvinte”, dar oare umbră nu se situează tot în spectrul tăcerii?

Poemele Anei Blandiana sunt mai explicit circumscrise temei, de unde și interesul mai mare față de acestea.

Ca și la edițiile precedente, la această secțiune m-au surprins din nou maturitatea abordărilor, stăpânirea conceptelor critice și intuițiile critice.

Multe abordări inteligente, inserturile de referințe critice, limpezimea gândirii critice la niște adolescenți nu neapărat cu aspirații filologice constituie dovada seriozității cu care a fost asumată această secțiune a Concursului, cea mai pretențioasă și, aș spune, și cea mai prețioasă.

Indubitabil, în spatele unor performanțe critice la această vârstă, stau dascăli responsabili, buni „antrenori” de critic literară.

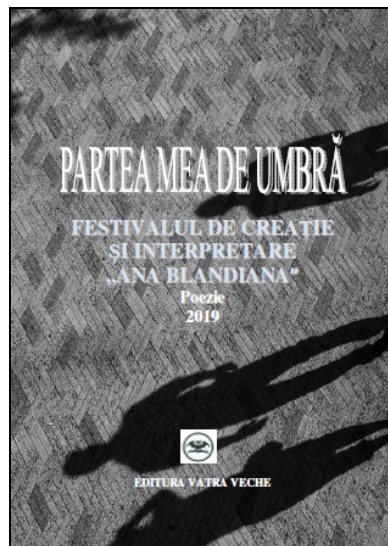
Până la urmă, astfel de concursuri, precum cel de la Brăila, fac diferența între copii studioși cu performanțe la olimpiade, care se simt bine în încorsetări didactice, și cei care au libertate de gândire și pot să-și manifeste personalitatea și în dimensiunea capacităților de interpretare critică.

Chiar dacă există diferențe de valoare între cei premiați și antologați, la fiecare se pot identifica semne certe ale disponibilităților critice.

NICOLAE BĂCIUȚ

DREPTUL LA UMBRĂ, CRITICĂ LITERARĂ, Antologie, Prefață Nicolae Băciuț, Editura Vatra veche 2019, 134 p.

PARTEA MEA DE UMBRĂ

Ani la rând am stat aproape de trăirile unei vârste care se confundă cu poezia. Am lăsat să se reverse lumină din lumină, cu speranța că în ea cei care se află pe primele trepte ale existenței vor găsi, înluminându-se, rosturi, se vor regăsi în reverberațiile ei, vor intra în rezonanță cu ea, se vor lăsa pătrunși de ea.

Dar dacă în loc de lumină, care ea însăși e plină de semnificații, am pune în ecuația de mai sus poezia, atunci ținta nu ar putea fi decât determinarea poetică, în sensurile ei multiple.

M-am întrebat adesea ce mecanisme emoționale se pun în mișcare atunci când un copil găsește cu cale să se exprime poetic, să rostească cuvinte dincolo de uzul lor cotidian, ... prozaic?

Ce se găsește în intimitatea acestei revărsări de prea plin al trăirilor, ca să fie întreținută într-un prezent continuu nevoia aceasta de rostire poetică? Ce potențiază o astfel de aspirație, ce o duce în desfășurări laborioase până la atinge acel prag al conștiinței poetice, dincolo de care despărțirea devine imposibilă? Cum se poate rata această întâlnire cu poezia?

Am vegheat la căutările poetice, în cele peste patru decenii în care m-am pus în slujba poeziei, a sute de copii, care au făcut din poezie un mod de a fi, un mod de a răzbi prin cele mai mari hățișuri ale→

NICOLAE BĂCIUȚ

devenirii lor.

Am întâlnit copii cu mult talent, alții cu multă voință, am întâlnit dascăli dornici să le cultive copiilor interesul pentru poezie, pentru artă, în general, pentru a obține performanțe într-un domeniu în care competiția are cu totul alte sensuri decât, să zicem, în sport.

E-adevărat, am întâlnit și dascăli care ar fi făcut orice ca elevii lor să ia premii la concursuri literare, să aducă diplome pentru dosarul lor personal. Am fi ipocriți să ne prefacem că nu vedem și o astfel de realitate. Oricum, ea nu contează, câtă vreme, în inocența lor, copiii nici nu văd astfel de lucruri. Ei vor să se exprime poetic, să ajungă... poeți.

Importanți sunt acei dascăli care marchează cu priceperea lor devenirea literară a unor copii, care știu să trezească deopotrivă interesul pentru creație și lectură.

Concursurile literare sunt doar exerciții de verificare, de confruntare și cu alte lecturi critice decât cele din proximitatea școlară.

Oricum, așa cum se desfășoară, ele nu asigură atât de necesarul dialog, cunoașterea altor copii cu preocupări de creație literară, dincolo de cele câteva texte prezentate într-un concurs.

Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” se înscrie în acel front care întreține creativitatea, asigurându-i și vizibilitate. Pentru că între numeroasele concursuri literare școlare, e printre puținele care publică poezia (dar și proza, critica literară, eseul, traduceri) premiate, ca veritabile mărturii ale dreptei judecăți.

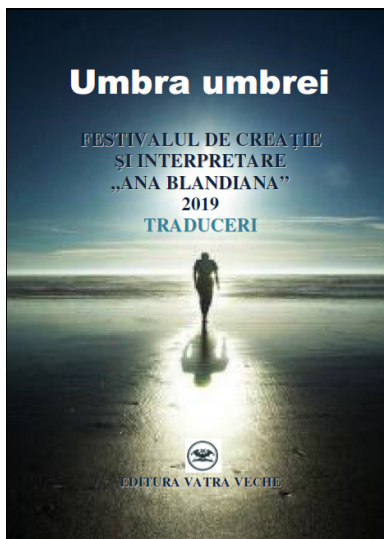
Chiar dacă, aparent, se publică ușor, antologiile Festivalului de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” au distincție, contează. Ele pot deveni referențiale, pentru cei care își asumă un destin literar.

Antologia aceasta a Festivalului probează respectul pentru valoarea de etapă, încurajând pe cei care au cu adevărat vocație de creatori.

În partea de umbră a fiecărui talent, e și partea sa de lumină.

PARTEA MEA DE UMBRĂ, POEZIE, Antologie, Prefață Nicolae Băciuț, Editura Vatra veche 2019, 114 p.

LA UMBRA TRADUCERII

Dacă e să dăm crezare Wikipediei, lista limbilor în care a fost tradusă poezia Anei Blandiana e foarte lungă și întinsă pe aproape cinci decenii și ea începe cu limba maghiară (1971) și se continuă cu poloneza, bulgara, germana, italiana, rusa, engleza, estona, letona, suedeza, norvegiana, olandeza, sârba, albaneza, slovena, macedoneana, portugheza, catalana, chineza și, cu siguranță, au mai rămas pe dinafară alte limbi.

Au fost traduse cărți întregi, ori grupaje incluse în antologii, în limbi de largă circulație, ori cu mai puțini vorbitori (ca extreme, în acest sens, chineza/catalana), suficient pentru a aduce notorietate poetei și prin aceasta cunoașterea poeziei românești.

Sigur, ne punem întrebarea: cine sunt cei care au tradus poezia sa, câtă acuratețe au traduceri, care e circulația/audiența acestora?

Oricum, parcurgând titlurile traduse și premiile cu care a fost distinsă în străinătate Ana Blandiana, invitațiile pentru a susține lecturi publice, ne place să credem că poeta e unul dintre cei mai cunoscuți autori români în străinătate.

E o nedreptate făcută autoarei, literaturii române neacordarea premiului Nobel Anei Blandiana.

Târziu, dar mai bine mai târziu decât niciodată, în acest an Ana Blandiana va fi distinsă cu premiul Festivalului „Serile de la Struga”,

premiu cu care în 1982 a fost distins Nichita Stănescu și care e perceput drept cel mai important premiu internațional de poezie.

Poezia română va avea, prin Ana Blandiana, să facă încă o dată dovada că nu suntem cu nimic mai prejos unor nume de prim rang din poezia lumii.

Oricât am invoca circulația limbii române ori neșansa unor circumstanțe favorabile recunoașterii valorii literaturii române, nu putem să nu ne imputăm și neîndemânarea/neputințele noastre în a ne promova și noi înșine!

Nu știu să fi avut vreodată o strategie coerentă, pe termen lung, a promovării literaturii române în străinătate.

Oricum, nu putem reproșa altora că nu au susținut traducerea literaturii române în alte limbi, câtă vreme vinovații se află și în ograda noastră.

Ceea ce face Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” e poate un exercițiu timid, dar e și temerar totodată, provocând pe cei mai tineri cunosători de limbi străine să găsească echivalențe în câteva limbi ale poeziei Anei Blandiana.

Nu știu ce consecințe va avea, peste timp, încercarea unor tineri de a traduce poezie/literatură română. E cert însă că efortul traducerii, pe lângă câștigurile îmbunătățirii învățării unei limbi străine, aduce și un plus de pătrundere în straturile poetice, un plus de înțelegere a mecanismelor creației literare.

Până când ne vor descoperi alții valorile noastre poetice, nu strică să-și facă mâna într-ale traducerii niște tineri care au în față suficient timp pentru a ridica pe altă treaptă ceea ce acum poate părea o interesantă experiență în formarea lor.

Merită să fie creditate și încurajate astfel de preocupări, benefice pentru toată lumea și din care cel mai mare câștigător ar putea fi chiar poezia română actuală și viitorii ei cititori și, de ce nu, viitorii poeți..

NICOLAE BĂCIUȚ

UMBRA UMBREI, Traduceri, Antologie, prefață Nicolae Băciuț, Editura Vatra veche 2019, 126 p.

ÎN CONTUL UMBREI

Într-o scurtă căutare în spațiul internautic, am găsit câteva repere ale umbrei în dimensiunea sa literară: volumul *Umbra cuvintelor* (definiții lirice), de Octavian Paler, *La umbra cuvântului* (poeme), de Theodor Răpan, *Umbra cuvintelor*, expoziție de ilustrație de carte, grafică și pictură, de Alex Ivanov, *Umbra din cuvânt*, de Rodica Braga, *Umbra Cuvintelor*, de Traian Oltean, *Jumătate umbră, jumătate cuvânt*, (100 poeme), de Vaentina Becart, *Umbra care mă însoțește*, de Teodor Bulza, *Umbra, polul întunecat al sufletului*, de Adrian Nuță, *La umbra cuvântului*, de Constanța Abălașei-Donosă, *În umbra nimănui*, de George Băjenaru, *Umbra din oglindă*, de Alexandru Avram, *În umbra pajurii*, de Mihaela Chițac, *În umbra pașilor tăi*, de Vitali Cipileaga, *Scriitorul și umbra sa*, vol. II - Geneza formei în literatura lui E. Lovinescu, de Antonio Patras, *Umbra vântului*, de Carlos Ruiz Zafon, *Umbra magiei*, de Kat Howard, *Umbra din noi. Forța vitală subversivă*, de Verena Kast, *Despre dragoste și umbră*, de Isabel Allende, *Hoțul de umbră*, de Marc Levy...

M-am oprit, pentru că înșiruirea ar fi fost mai mult decât substanțială și, oricum, greu de detectat în totalitate. Tema a fost intens frecventată de autori de toate calibrele.

Există o fascinație a umbrei, în multiplele ei semnificații literare ori

științifice. E deopotrivă temă literară, filosofică, științifică, dar parcă literatura a valorificat-o cu cele mai bune rezultate. Iar titlurile de carte menționate sunt doar o mică parte din ceea ce a reprezentat umbra pentru universul cercetării sau meditației.

Ce poate să însemne umbra la vârsta la care, ca să invoc afirmația unui semnatar din această carte, ea este... luminoasă.

Căutările au fost însă restricționate de un punct de plecare seducător, un vers al Anei Blandiana: „O umbră a ierbii/ Ce poate fi mai firav/ Și mai imposibil de șters?”

Inventivitatea metaforică nu rămâne în perimetrul sugerat prin regulament, imaginarul juvenil luându-și toate libertățile, ceea ce dă culoare abordărilor mereu la granița dintre proză și eseu și cu puține șanse de reprizare a efuziunilor lirice.

Un întreg arsenal de mijloace e pus în mișcare în încercări de a-și lămuri fiecare, cel puțin pentru el, posibile soluții interpretative pentru un concept în care și-au încercat mulți capacitățile și calitățile avute.

Pentru că deși umbra a fost pusă în relație strictă cu lumina („Umbrele seamănă, ce-i drept, cu întunericul, dar sunt fiicele luminii. (Lucian Blaga)”), dincolo de percepția științifică, umbra face pereche cu cei mai neașteptați termeni: „Gloria însoțește virtutea asemenea unei umbre. (Cicero), „Gloria e umbra virtuții” (Seneca), „Ambiția e pur și simplu umbra unui vis” (Shakespeare), Adevărata operă de artă este umbra perfecțiunii divine. (Michelangelo) Urâciunea nu e decât umbra frumuseții. (Camil Petrescu), La umbra marilor copaci nu crește nimic. (Constantin Brâncuși)...

Iată, la întâmplare, și din perspective timpului și a autorității, câteva reflecții legate de umbră.

Alegerea umbrei, ca temă literară în concurs, mi se pare nu doar binevenită, ci și relevantă pentru a testa capacitățile unei vârste de a se situa în orizonturile lumii.

Rezultatele sunt peste așteptări, semn că a meritat să fie pusă umbra... în lumină.

NICOLAE BĂCIUT

Memoria umbrei, PROZĂ, ESEU, Antologie, Editura Vatra veche 2019, 114 p.

În regim de urgență

Înainte cu două săptămâni până la debutul Festivalului de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, ediția a VIII-a, 2019, 16-19 mai, eram restant cu o propunere de carte pentru noua ediție, așa cum am făcut la precedentele.

Prins în o mie și una de angarale, am intrat în criză de timp, iar a tipări o carte cu poemele mele din ultima vreme ar fi însemnat o fușareală pe care nu mi-o îngădui.

Gândul m-a trezit cu noaptea în cap, dar și cu o soluție: să adun lucruri legate de Ana Blandiana și de Festivalul de la Brăila, pentru că s-au adunat suficiente „documente” care să se constituie într-o mărturie a unei frumoase povești literare.

Nici nu știam în ce intru, căci în sacul fără fund al hardurilor în care mi-am stocat munca mea de un deceniu și jumătate lucrurile nu erau nici pe departe la îndemână, sistematizate.

Dar trebuia să materializez acest gând, mai ales că mi-a venit și titlul cărții, servit pe tavă de un poem al meu dedicat Anei Blandiana: „Altă Ană”, dar și o „Baladă” a Anei Blandiana, care începe cu versul „N-am altă altă”...

Dar îmi promit că va fi o primă ediție și că o următoare va fi îmbunătățită, într-un alt regim de timp, nu așa, pe ultima sută de metri, înainte de festival.

Oricum, punctul de plecare este primul interviu pe care l-am realizat cu Ana Blandiana în 1985, după o întâlnire cu cititorii la Luduș, la care a participat și Ana. Trei decenii și jumătate, așadar, cu ultimii opt ani circumscriși unei inițiative care a căpătat substanță și distincție în timp, ajungând unul dintre reperele Concursurilor școlare din România acestor ani.

NICOLAE BĂCIUT

ANA BLANDIANA

PREMIUL NAȚIONAL PENTRU POEZIE „LUCIAN BLAGA”

OPERA OMNIA 2019

O voce lirică excepțională în literatura lumii, de o delicatețe și suavități unice, ANA BLANDIANA a scris la 9 mai 2019, în satul ce poartă în nume „sunetele lacrimii”, acolo unde „veșnicia s-a născut”, Lancrăm, o pagină de istorie literară unică în cultura română.

Cei șapte poeți de „primă linie din literatura română”, cum a subliniat în discursul său Irina Petraș, nominalizați la obținerea premiului, au fost: Ana Blandiana, Nichita Danilov, Gabriel Chifu, Ileana Mălăncioiu, Ion Mureșan, Ioan Es. Pop, Ioan Moldovan. Organizatorii evenimentului de decernare a Premiului Național „Lucian Blaga” (Consiliul Județean Alba, Primăria și Consiliul Local al Municipiului Sebeș, Centrul Cultural „Lucian Blaga” Sebeș, Biblioteca Județeană „Lucian Blaga” Alba și Uniunea Scriitorilor din România - Filiala Alba-Hunedoara) au avut șansa de a a-i avea oaspeți pe șase din cei șapte poeți extraordinari, care au încântat, prin recitalul lor liric, asistența. Alături de invitați, oaspete de seamă a fost nepoata lui Lucian Blaga, Felicia Cornelia Bugnariu. Președintele Uniunii Scriitorilor din România, academician Nicolae Manolescu, a conferit înalta distincție poetei Ana Blandiana, spre bucuria noastră, a celor modești, dar iubitori sinceri de poezie, care am fost prezenți la Casa Memorială „Lucian Blaga”, pentru a o întâlni special pe marea poetă, dar și pentru a o revedea pe Irina Petraș, atât de dragă sufletului nostru, președinta Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor. *Variațiuni pe o temă dată* au devenit variațiuni despre *foșnetul frunzelor ca un murmur de gând* (Ana Blandiana), despre șoapta cireșilor de mai dați în rod în curtea casei blagiene, la umbra cărora am stat azi „la taclale cu Dumnezeu” (Nicolae Băciut), am găsit *locuirea* în Lumină, am găsit un „*loc ferit*” (Liliana Ursu), care ne-a găzduit cu dragoste în Cuvântul Poeziei. Gândul nostru, că Ana Blandiana va obține premiul, și că vom trăi *foșnetul frunzelor* precum *foșnetul clipeilor*, ne-a condus spre Lancrăm. Trebuia să îi spun Anei Blandiana că avem

prieteni comuni, că suntem în *veșnica-ntoarcere-acasă* împreună călători cu Liliana Ursu, Dumitru Ichim, Florica Bațu Ichim, Nicolae Băciut, Vincent Lefeuve..., de fiecare amintindu-și cu mult drag.

„Mântuirea noastră stă numai în creație”, spunea distinsa doamnă Irina Petraș, vocea critică de excepție a literaturii române contemporane, în „*Laudatio*” adus poetei Ana Blandiana. Un discurs care a impresionat asistența, și pe care Ana Blandiana l-a meritat cu prisosință. Ascultând-o, m-am simțit, într-un fel (poate nu e cea mai fericită comparație, dar așa am trăit momentul), ca Donald Tusk, președintele Consiliului European, care azi, la Sibiu, s-a dus la o conferință de presă, încântat, cu mânușile primite de la Helmut Duckadam, spunând că „pur și simplu m-am îndrăgostit de Sibiu”. Așa am fost și eu azi în Lancrăm: să o întâlnesc pe Ana Blandiana (nu m-am dus cu mânuși, m-am dus cu cărți pentru autograf) și am sfârșit prin a mă îndrăgosti de acest *loc ferit*, spațiul blagian, de Oameni de primă linie ai literaturii române, între care se află, *pur și simplu*, Ana Blandiana și Irina Petraș. Eu sunt foarte fericită că am avut, de ziua lui Lucian Blaga, a Europei și a Summit-ului din Sibiu, bucuria de a trăi momente emoționante, unice! Atât eu, cât și Francisc, rezonăm cu trăirile lirice exprimate atât de frumos în cuvinte poetice! Discursul Doamnei Irina Petraș a fost la fel de electrizant și de emoționant, ca și poezia autentică a Anei Blandiana rostită cândva într-un amfiteatru al Facultății de Litere din Cluj-Napoca! M-am simțit „omul simplificat” (despre care s-a vorbit în „*Laudatio*”), dar îndrăgostit de Poezie!

Întâlnirea cu Ana Blandiana stă sub zodia miracolului. De ani buni particip cu elevii mei talentați la Concursul Internațional „Ana Blandiana” de la Brăila și, în fiecare an, mi-am dorit să ajung acolo, să o cunosc, să îi spun, simplu, că o admir nespuse. Anul acesta mi-am spus că voi ajunge negreșit. Și totuși, din rațiuni obiective, nu mai pot merge la Brăila. Așa că Lancrăm a devenit *locul ferit* care mi-a oferit șansa nemaipomenită de a o întâlni. M-am simțit minunat. Am îndrăznit să mă așez pe bancă și să-i cer autograf pe

cele două cărți, recent publicate la Humanitas, pe care le-am citit ca pe o rugăciune. Cele câteva minute au devenit, metaforic, *Orologiul fără ore*. Și, dintr-o dată, *Și clipele / cum se dădeau la o parte / Să te ajute s-ajungi / Orologiul din carte...*

În discursul său emoționant, Ana Blandiana a adus elogiul poetului din Lancrăm, sub ropotul de aplauze al asistenței: „Lucian Blaga este cel mai european dintre marii noștri poeți interbelici, cel mai coborât în rădăcini, și prin aceasta, Blaga ar trebui să fie pentru noi, ca țară, cu adevărat un simbol. Putem fi, în același timp și europeni și anacronici, pe cont propriu... Dacă așa fi întrebată unde m-aș situa în istoria literaturii române, aș răspunde pe linia Eminescu-Blaga, care sper să se continue...” Considerată de criticul Grigore Grigurcu drept „cea mai cunoscută poetă din România”, Ana Blandiana se descoperă cititorilor de azi în frumusețea ei lirică, de o originalitate debordantă. În opera ei se regăsește eternitatea, se scriu pagini memorabile pentru întreaga literatură română... Iar această eternitate nu poate fi pentru Ființa însetată de absolut decât „o oră frumoasă”, care stă „*ca o oază / În ochiul viitor / Al furtunii / Sub pleoapa de nor, / Pe care scriu versuri lăstunii! / Fără să fie / Nici somn, nici trezie, / Ce oră frumoasă / În veșnicie*”.

Iar *Mirabila sămânță*, pe care Blaga a sădit-o în poezia interbelică, dă încă multe roade frumoase, precum cireșii încărcăți de eternitate din spațiul idilic în care *orice gând e mai încet / și inima-ți zvâcnește mai rar...*

Felicitări din inimă! Ce *oră frumoasă* am trăit azi!

MARIA-DANIELA PĂNĂZAN,
Sibiu, scriitor, profesor
Colegiul Național „Gh. Lazăr”

Simplitatea subversivă

Dimineață însorită în Lancrăm. Porțile larg deschise și primitoare în curtea Casei Memoriale „Lucian Blaga”, frumos îngrijită, cu mănunchiuri de *Iris germanic* în plină splendoare împodobind grădina curții interioare. Blaga pe un șezlong, lângă fântâna cu cumpănă, sub cireș, privește la lumea bună care îl caută acasă: *aici e casa mea. Dincolo/soarele și grădina cu stupi. [...] Voi așteptați să vorbesc. - De unde să-ncep? [...] Amare sunt toate cuvintele, / de-aceia - lăsați-mă / să umblu mut printre voi/ să vă ies în cale cu ochii închiși.* Vin scriitorii, intră cu bucurie. Se întâlnesc, se îmbrățișează, schimbă câteva vorbe. Se fac fotografii. Lumea zâmbește. Orchestra de muzică Trio Alla Breve susține un recital. Natură fermecătoare, acorduri muzicale, dialoguri plăcute. Iată atmosfera din curtea Casei Memoriale. Mulți oameni de cultură au trecut pragul casei lui Lucian Blaga din Lancrăm. Am întâlnit scriitori de care mă leagă o prietenie frumoasă: pe Virgil Todeasă, Ioan Popa, Monica Grosu, Constantin Stancu, Ioan Mărgineanu (de la care am primit un volum de poezii, *Fântânile din curcubeu*, Editura Unirea, 2019). Am avut plăcerea, împreună cu soția mea, Maria Daniela Pănăzan (Lőrinczi), să o reîntâlnim pe Irina Petraș, critic literar, să o cunosc, cu această ocazie, pe poeta Ana Blandiana, și să primim dedicații pe cărțile domniei sale și am întâlnit sau am făcut cunoștință cu oameni de mare valoare ai lumii literare de azi, cum au fost poeții nominalizați la Premiul Național pentru Poezie „Lucian Blaga”.

În sala de evenimente, oaspeții așteaptă deschiderea festivității. Gazdă e directorul Bibliotecii Județene Alba, Silvan Stâncel, care îi invită pe organizatori să susțină cuvântul de deschidere: pe Dorin Nistor, primarul Sebeșului, pe Ion Dumitrel, președintele Consiliului Județean Alba și pe Nicolae Manolescu, președintele Uniunii Scriitorilor din România.

Poeții nominalizați susțin un recital de poezie. Invitații intră în atmosfera poeziei. După recital, un moment de liniște. Poate ceva din emoția așteptării nominalizării: *Doamne, îmi făgăduiești/ Că în tăcerea aceasta/ Îmi vei păstra ne-*

Irina Petraș, Ana Blandiana, Maria Daniela Pănăzan

moarte cuvintele?”, aud, parcă, ar spune în șoaptă Ana Blandiana. Nicolae Manolescu rostește, în urma deliberării juriului, pe câștigătoarea premiului, în persoana Anei Blandiana. Irina Petraș ține un Laudatio pentru câștigătoarea ediției, un discurs bine încheiat, substanțial și argumentat. Vorbește de esența poeziei Anei Blandiana, despre *simplitatea subversivă* a acesteia, despre poezia dăruită celuiilalt. La prima citire, o poezie pe înțelesul tuturor, dar în profunzime, în jumătatea de adâncime a sferei, una plină de miraculos și de sensuri nebănuite, la care astăzi *omul simplificat*, neibitorul de carte, omul de suprafață, cel care nu se mai înfioară la întâlnirea cu un scriitor, cel dezgolit de emoție, nepricepătorul, nu mai poate ajunge. Ana Blandiana, în cuvântul de mulțumire, ține un dis-

Dreptul la umbră

*Nu adormi!
Mai agață-te cu genele de aerul
treaz,
Nu te lăsa smuls de lângă mine
De apele umbroase ale
somnului.
Nu mă părăsi,
Nu mă lăsa singură
Pe țărmul lucid.
În insuportabila lumină a
insomniei
Unde nu ai nici măcar
Dreptul la umbră,
Pentru că umbra
E considerată un atentat
La singurătatea luminii.*

ANA BLANDIANA

discurs emoționant despre rostul poeziei, importanța personalității blagiene în promovarea poeziei românești în Europa și despre regretul neîntâlnirii lui Blaga la Cluj-Napoca, unde locuiau în același cartier.

Ana Blandiana scria într-o carte că arta este o istorie a sensibilității omenești. Pe drept cuvânt. Artă, iată, astăzi a unit oamenii care iubesc poezia, literatura în general. Sub cerul de acasă blagian, în satul *situat în centrul lumii, împletit cu miraculosul de basm*, scriitori și cititori, iubitori de carte primesc binecuvântarea poeziei, la umbra metaforei. Din șezlong, Blaga privește detașat, nezorit de timp, pe omul care astăzi este într-o continuă alergare, mereu grăbit, cum a rostit și Irina Petraș în discursul domniei sale, și se miră cum de nu poate înțelege că *tot ce-i nențeles / se schimbă-n nențesuri și mai mari*, în acest spațiu rural de mirifică intimitate, poetul-filosof care a clădit la marginea satului real un altul fictiv, transmutând elementele celui dintâi în mitic și metafizic, parafrazând pe I. Oprișan.

În curte a stat și o masă întinsă, festivă. Oaspeții am servit cozonac și prăjituri și am putut ciocni un pahar cu șampanie. Dialogul a continuat, într-o altă formă, de asemenea, la masa de prânz, la restaurant.

Felicitări, Ana Blandiana! Mă bucur să fi fost martor la acest eveniment liric plin de fascinus!

**LORINCZI FRANCISC-MIHAI,
Sibiu, poet, profesor
Colegiul „Terezianum”**

Cununa de aur a poeziei

Ana Blandiana a fost distinsă cu Premiul „Cununa de Aur”, de la Struga, poate cel mai important premiu din lume care se acordă pentru poezie, și dacă luăm doar în calcul numele care și-au înscris în biografia literară acest premiu.

A fost un comunicat Rompres, cu foarte puține ecouri, de parcă nici nu s-ar fi auzit nimic în vacarmul socio-politic al zilei.

De parcă ar fi fost un premiu oarecare, acordat unui autor oarecare, într-o țară oarecare.

Un val imens de tăcere a acoperit vestea încununării poeziei românești, prin Ana Blandiana.

M-am întrebat, oare ce se întâmplă, nu ne mai putem bucura de performanțele noastre culturale, de recunoașterea internațională a unei valori culturale românești?

Nici măcar cât de victoria nu știu căruia sportiv?

Televiziunile noastre îngropate în talk-show-uri politice și în știri „senzaționale” de o clipă, n-au văzut nimic senzațional în „Cununa de aur” acordată unui poet român! Am lucrat aproape cincisprezece ani în televiziune, la știri (TVR) și cunosc și mentalitățile „știriștilor” și cultura lor generală și politicile editoriale.

Și, totuși, chiar atât de orbită de fulegere cotidianului să fie presa noastră încât să nu zărească o astfel de știre și pe care s-o încarcede conținut, de semnificații literare dar și de mândrie națională?! Sau nu mai suntem mândri că suntem români, nu dă bine la imaginea noastră să ne iubim și respectăm valorile?

În 1982, „Cununa de aur” i-a fost acordată lui Nichita Stănescu, iar festivitatea decernării a avut loc la sfârșit de august. Bucuria și mândria pentru că unui poet român i s-a dat o astfel de recunoaștere internațională au creat și un entuziasm publicistic, iar participarea românească a fost una masivă, încât s-a spus că românii au ocupat Struga, locul decernării premiului.

A fost doar o metaforă, dar prezența scriitorilor români a fost și o manifestare a solidarității de breaslă. Și a fost recunoscută ca atare. Uniunea Scriitorilor a creat condiții pentru participarea românească. Eu, încă proaspăt absolvent de facultate și

înainte de a fi „uns” ca profesor într-un sat în care limba română se predă în limba maghiară, mi-am făcut singur „legea” și m-am dus pe jos la Struga.

Anul acesta, festivitatea de la Struga va fi tot în august. Nu știm cine o va însoți pe Ana Blandiana, ce delegație va fi rânduită să fie alături de poeta română. Ce voluntari vor pleca pe cont propriu să aplaude succesul scriitoricesc al unui autor român!?

Ana Blandiana rămâne, oricât ar macula unii ierarhiile, unul dintre cei mai importanți scriitori români din toate vremurile. Unul care se așează prin opera sa, poetică și civică, în galeria elitei culturale românești.

Didicarea numelui său unui Festival de creație și Interpretare de la Brăila a fost interpretată de un oarecare drept „culme a cultului personalității”.

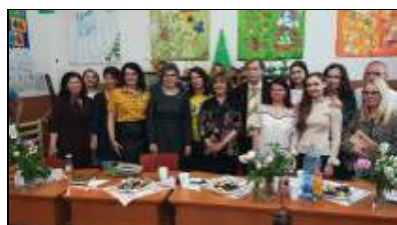
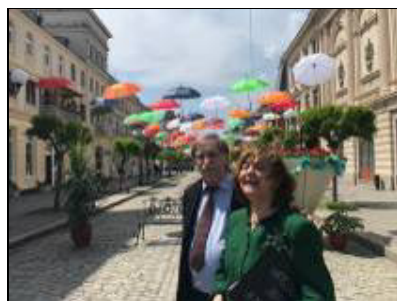
N-am dat replică unei astfel de atitudini, fiindcă nu mi s-a părut că trebuie coborât atât de jos nivelul discuției. Căci de dialog și polemici cordiale nu se mai poate vorbi, când prejudecățile iau locul loigicii.

Trebuie să clarific lucrurile și, dacă ar fi fost de bună credință, autorul unei astfel de infamii ar fi putut s-o facă el însuși, ascultând și „partea cealaltă”.

Ar fi aflat că Ana Blandiana a acceptat foarte greu inițiativa de la Brăila, că s-a simțit mereu jenată de faptul că numele ei se rostea atât de frecvent și cu atâta venerație. Ar fi aflat că Ana Blandiana n-a cerut să se facă un astfel de festival, că a avut reținere, teamă, chiar excesiv să fie tratată în timpul vieții ca în postumitate. Deși i-am oferit zeci de exemple în care unor autori în viață li se aplica un tratament de... clasicizați! Că e bine să mai fim profeți și în țara noastră, că nu trebuie să vină mai întâi alții, dinafară, să ne aprecieze valorile, ca apoi să realizăm și noi că lucrurile ar trebui să se petreacă invers, că un autor trebuie să aibă înainte de toate recunoaștere națională și abia apoi să fie puși în galeria valorilor lumii.

Dincolo de haosul în care se fac ierarhii la noi, Ana Blandiana stă confortabil în primul raft al literaturii române. De la origini până în prezent. Și are viitorul asigurat!

NICOLAE BĂCIUȚ

Ana Blandiana, sub cerul Brăilei, la Festivalul de Creație și Interpretare care-i poartă numele, 18 mai 2019

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE POEZIE

„GRIGORE VIERU”

Festivalul Internațional de Poezie „GRIGORE VIERU”, ediția a XI-a, s-a desfășurat în perioada 14 - 17 mai 2019, fiind un duplex cultural România - Republica Moldova, un pod cultural peste Prut, în organizarea Asociației Culturale FEED BACK (inițiatorul proiectului), a Institutului Cultural „Mihai Eminescu” Chișinău, a Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, a Academiei de Științe a Moldovei, a Uniunii Scriitorilor din Moldova și a Bibliotecii Naționale „Ion Creangă”, în parteneriat cu Primăria municipiului Iași, Primăria municipiului Chișinău și alte importante instituții.

Manifestările au avut loc la Chișinău (14 - 15 mai) și la Iași (16 - 17 mai).

Această a XI-a ediție a Festivalului, deja intrat în conștiința publicului iubitor de poezie din Iași și Chișinău, a adus mai multe noutăți, atât la nivelul activităților (recitaluri de muzică și poezie, conferințe, dialoguri, spectacole de muzică), cât mai ales a invitaților (România, Rep. Moldova, Ucraina, Italia), precum și la nivelul educațional.

La această a XI-a ediție a Festivalului Internațional de Poezie „Grigore Vieru” a fost prezent și fiul poetului, Călin Vieru.

La Chișinău, manifestările au debutat la bustul lui Grigore Vieru de pe Aleea Clasicilor, unde a fost evocată personalitatea poetului și au fost depuse flori.

La Uniunea Scriitorilor, a avut loc un colocviu cu tema „Sunt iarbă, mai simplu nu pot fi” și s-au lansat mai multe cărți de Grigore Vieru și despre poet.

Festivalul a continuat la Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”, cu o întâlnire literară la care au participat scriitori de pe ambele maluri ale Prutului.

La Teatrul „Licurici” a avut loc Gala Premiilor Festivalului și un spectacol omagial, susținut de artiștii Mihai Munteanu, Mihai Ciobanu, Cătălina Cărașu, Fanfara Poliției de Frontieră, Studioul muzical-coral „Lia-Ciocârlia”, colective artistice de la licee din Chișinău.

Institutul Cultural Român „Mihai Eminescu” la Chișinău a acordat trei

premier. Astfel, Marele Premiu pentru poezie, l-a obținut scriitorul Nicolae Băciut din Târgu-Mureș, România, pentru întreaga operă poetică, premiul de excelență pentru critică literară - criticul și istoricul literar Paul Gorban din Iași, România, și premiul pentru traducere - scriitorul Francesco Altieri din Italia pentru traducerea în limba italiană a volumului de versuri de Grigore Vieru „Trandafirul Singurătății”/ „La Rosa della Solitudine”, apărut în 2019 la Editura „Princeps Multimedia” din Iași.

Premiul de excelență pentru interpretare artistică, acordat de Societatea „Socrate”, a revenit lui Andrei Florea, conducător artistic al fanfarei Poliției de Frontieră.

Au recitat din poezia lui Grigore Vieru artiștii Mihai Munteanu, Mihai Ciobanu, Nicolae Jelescu, Margareta Nazarchevici, Cătălina Cărașu.

La Academia de Științe a Republicii Moldova s-a desfășurat simpozionul științific „Grigore Vieru, destin înveșnicit în poezie”.

La Trușeni, la Complexul monumental „Scriitorii Unirii”, a avut loc un medalion literar-artistic „Grigore Vieru – Poetul Unirii”.

La Iași, manifestările s-au desfășurat la Primăria Municipiului Iași în Sala Mare, la Ateneul Național Iași, precum și la Muzeul Municipal din Iași. La spectacolul de gală de la Ateneul din Iași a susținut recitaluri Corul Marii Uniri, interpreții Mădălina Gaivas și Iurie Sadovnic, din Republica Moldova.

Între personalitățile prezente la Festival sunt pe poetul și traducătorul Francesco Altieri, din Torino, Italia, academicianul Mihai Cimpoi, din Chișinău, poetul Nicolae Băciut, academicianul Nicolae Dabija, din Chișinău, academicianul Valeriu Matei, director ICR Chișinău, criticul literar Nina Corcinschi, director al Institutului de Filologie al Academiei de Științe Republica Moldova, scriitorul Aurelian Silvestru, director Liceul „Prometeu” din Chișinău, Stela Mitruc, director direcția de Cultură din cadrul Primăriei Chișinău, academician Vasile Tărățeanu din Cernăuți, Ucraina, poetul Viorel Dinescu, poetul și prozatorul Ștefan Mitroi..

Directori program: Filomena Corbu (secțiunea Iași), Claudia Balaban (secțiunea Chișinău). Coordinator program: Daniel Corbu.

Pe Aleea Clasicilor, Chișinău

La Uniunea Scriitorilor, Chișinău

La Biblioteca Națională, Chișinău, Viorel Dinescu, Ștefan Mitroi, Nicolae Băciut, Francesco Altieri

Festivitate de premiere, Teatrul „Licurici” – Nicolae Băciut și Valeriu Matei

La Primăria Iași, Nicolae Băciut, Daniel Corbu, Mihai Cimpoi

Inedit

BLESTEMUL CHINEZESC

- MEMORIILE UNUI
AMBASADOR „ROȘU” -1997
(II)

Am crezut, sărmanii de noi, că lumea a reintrat în fâgașul ei normal. Și ne-am trezit cu o administrație militară sovietică bazată pe vechiul personal administrativ al ocupației horthyste și pe jocul politic al unui grup de adepți maghiari ai Kominternului, hotărâți să pună în practică concepția monstruoasă a acestuia despre România ca stat multinațională, care trebuia dezmembrat după placul „minorităților asuprite”. Așa că majoritatea românească a Transilvaniei de Nord a primit cu bucurie, în martie 1945, reintegrarea sub administrația guvernului român, încadrându-se în luptele politice acerbe și violente ale acelor ani decisivi, ignorând realitatea crudă a noilor înțelegeri dintre „Cei Mari”, prin care România era integrată în zona de influență a Uniunii Sovietice, condamnată să constituie timp de multe decenii teren de experimentare a aplicării modelului social-economic stalinist, văzându-și eforturile de progres economic, social și cultural deformate și denaturate prin obligația politică de a le adapta modelului făurit de Stalin. Decenii prin care fiecare cetățean al țării, ca și acela al celorlalte țări încadrate în zona de influență sovietică din Europa centrală și sud-estică, a trecut cum i-a fost scris.

De aceste decenii eu, ce-i drept e drept, nu mă pot plânge, ca mulți prieteni ai mei, căci l-am cunoscut în decembrie 1944 pe Dr. Petru Groza, pe atunci vicepreședinte al guvernului Rădescu, venit de Crăciun la fratele său din Târgu-Mureș, doctorul Victor Groza, vechi cunoscut de-al meu din anii ocupației ungurești, în casa căruia am fost invitat într-una din acele zile de Crăciun. Petru Groza a rămas probabil mulțumit de cunoștințele mele de limbă maghiară și despre cultura maghiară contemporană, căci peste câțiva ani, când s-a ivit necesitatea de a se trimite la Legația română din Budapesta un consilier cultural bun cunoscător al limbii și culturii maghiare, a stăruit pentru numirea mea. În 1947, când la insistențele lui Petru Groza am fost chemat la București pentru a se măsura dacă sunt potrivit ori ba pentru misiunea pentru

care eram propus, activitatea de relații culturale cu străinătatea se afla în componența Ministerului Informațiilor. În acest minister, am găsit intelectuali demni de stimă ca George Ivașcu, Miron Radu Paraschivescu, Tudor Bugnariu, Méliusz József și mulți alții, și un ministru ponderat și binevoitor, Octav Livezeanu. La Budapesta, am avut norocul de a avea ca șef un ministru plenipotențiar cu mari calități umane, Ion Vințe, excelent cunoscător al relațiilor româno-maghiare și bun patriot român, pentru care păstrez și astăzi multă afecțiune. Dar ocrotitorul meu nu a rămas mult timp la Budapesta, după vizita la Budapesta a unei importante delegații guvernamentale românești, condusă de Petru Groza, din care făceau parte și Ana Pauker, Teohari Georgescu și Lucrețiu Pătrășcanu, a fost rechemat la București, unde era nevoie de toți vechii comuniști cu mintea mai luminată, printre care se număra fără îndoială, și unde se bucura de încrederea lui Gheorghiu-Dej, care nu avea încredere în prea mulți din jurul său, căci știa foarte bine că organele de presiune și cercurile de interese de la Moscova, ce-și urzeau mrejele în jurul Secretarului General dintr-o țară atât de învecinată cu Uniune Sovietică ca România, erau multe și puternice iar mijloacele de „convingere” folosite de ele prea eficiente ca să le reziste mulți colaboratori ai săi, așa că avea toate motivele să se teamă că la Kremlin i se vor cunoaște chiar și visele pe care nu le-a visat încă. Din nefericire, în locul său a fost trimis la Budapesta unul din oamenii aceia cu minte scurtă și lipsiți de orice pregătire, dar plini de fanatism și de duritate care se bucurau în acea perioadă de căutare și prețuire. Care își formaseră din câteva fraze învățate cu râvnă un vocabular politic simplist dar eficient pentru că putea fi folosit oricând și în orice împrejurare. Și care în înfumurarea lor primitivă nu erau dispuși nici măcar să învețe ceva, pentru că socoteau învățătura o șmecherie cu care burghezia îi ținea robiți pe proletari. Și se considerau pe ei înșiși superiori oricărui intelectual, pe care-i socoteau niște ignoranți înfumurați, care nu aveau pentru nici o problemă răspunsuri gata pregătite, culese din cele câteva lozinci ale partidului, potrivite în orice împrejurare și la rezolvarea oricărei probleme. Omul acela, incult dar plin de convingerea

Francisc Păcurariu și Rafael Alberti, 1959

că știe tot ce poate fi știut mi-a oferit prilejul de a cunoaște tipul uman care a umplut deceniile ce au urmat de orori și de erori prin voluntarismul primitiv care avea să fie peste două decenii un mobil important al nimicirii oricărui ideal socialist real în dinamica dictaturii lui Ceaușescu. Și pe care, naivul de mine, îl socoteam pe vremea aceea atât de dăunător încât eram convins că purtătorul său își va încheia cariera de îndată ce va fi cunoscută adevărata sa gândire. Mă înșelam, desigur, căci omul meu a fost apreciat și promovat, fiind tocmai ce se căuta în acea vreme, și probabil că ar fi ajuns sus de tot dacă nu s-ar fi împotmolit la nivelul de ministru adjunct, de unde nu a putut fi săltat mai sus, deoarece nu a reușit să-și însușească, oricât s-a străduit, nici măcar niște rudimente de ortografie. Omul acesta (Dumnezeu să-l ierte, căci a murit de câțiva ani) a simțit cu un instinct de fiară sălbatică disprețul meu, deși în ciuda tinereții mele mi-am dat seama că este foarte periculos să-i dau expresie – măcar în vreun gest necum în cuvinte, căci mi-a făcut viața amară cu părerile sale năstrușnice și cu instinctul său de dominație. Și (cu o viclenie care a caracterizat, într-o variantă mai activă, ascensiunea lui Ceaușescu) mi-a întins o capcană atât de cumplită încât mă mir și eu că am scăpat din ea. Adică, scontând pe tinerețea mea și pe puțina informație pe care o aveam despre realitățile din Uniunea Sovietică, pe informațiile foarte vagi pe care le aveam despre faimoasele procese →

FRANCISC PĂCURARIU

de la Moscova (căci fusesem un copil atunci când ele au avut loc) bunul meu ambasador m-a delegat să particip la procesul intentat lui Rajk și „complicilor săi”, motivându-și hotărârea de a nu participa personal (căci invitația inițial fusese adresată șefului oficiului diplomatic) cu pretextul că nu cunoaște destul de bine limba maghiară (deși nu știa bine nici o limbă pământeană înafară de maghiară, nici chiar limba română, căci era ungerget-beget bietul om) ca să sesizeze toate subtilitățile dezbaterilor. Apoi, știu că eu am sesizat „subtilitățile” pe care ambasadorul meu scontase cu siguranță, căci comunicându-i la sfârșitul procesului în rezumat observațiile mele despre proces mi-a cerut, fără nici un comentariu, să le aștern în scris într-un raport special adresat ministrului de externe, adică Anei Pauker. Și eu, cum azi îmi vine greu să cred că am putut fi atât de naiv (ca să nu folosesc un adjectiv mai tare și mai potrivit!) m-am așternut cu grăbire pe lucru, mărturisind îngerește că am rămas profund uimit că în cursul procesului, acuzații nu numai că recunoșteau tot ce le imputa procurorul, dar îl și supralicitau, revendicând și vinovății în plus, care nici nu figurau în actul de acuzare. Asistasem la primul proces de acest fel și eram un tânăr absolut necunosător al luptelor politice de culise și de metodele introduse de Stalin în viața partidelor comuniste (pe care consilierii sovietici le-au împărțășit probabil cu sânguință și „partidelor frățești”, căci a devenit puțin mai târziu prea evident că toate procesele similare celui la care asistasem eu erau făurite după un model unic), așa că la îndemnul ambasadorului meu am întocmit pentru Ana Pauker raportul menit să-mi explodeze sub fund și să mă arunce până-n lună. Probabil că aceasta, care știa totul despre procesele de acest fel, a rămas uluită văzând că un aiurit de consilier de ambasadă o informează cu seninătate că procesul Rajk – un proces ordonat de Marele Stalin – i s-a părut (așa cum s-a dovedit mai târziu, în procesul „destalinizării” din Ungaria, care din nefericire nu a avut loc și în România, că a și fost în realitate!) nu un proces normal, ci o piesă de teatru în care totul fusese învățat pe de rost și turuit în fața judecătorilor ca o lecție bine „tocită”. Este probabil că Ana Pauker a rămas uluită, dar în loc să se amuze de ea, a fă-

cutoț o criză de nervi, și a ordonat imediată mea rechemare. Este foarte probabil că la București m-ar fi așteptat niște surprize foarte neplăcute dacă – așa cum mi s-a povestit mai târziu – Petru Groza nu ar fi fost informat despre aventura năstrușnicului său protejat (aventură care sunt sigur că l-a distrat enorm) și nu i-ar fi povestit-o, ca pe un banc bun, lui Gheorghiu Dej, convingându-l pe acesta – asupra căruia bonomia sa avea un anume efect ca și asupra lui Stalin, spre marea uimire a celor care-l cunoșteau pe cumplitul „Părinte al popoarelor” – spunându-i printre hohote că în loc de a fi sancționat „*cum dorește Ana*” – a subliniat el cu viclenie – ar trebui să fie premiat, căci „*ar trebui să-i mulțumim lui Dumnezeu că în România există și ardeleni capabili să mai creadă în procesele noastre, și să se mire când ele par cusute cu ață albă*”. Spre norocul meu, în acel timp se bucurau de mare succes bancurile cu ardeleanul greu de cap care moare de foame cu pita și slănină în traistă, căci și-a uitat brișca acasă, așa că se pare că Gheorghiu-Dej a rămas amuzat de prostia mea, și toată problema a fost îngropată împreună cu „raportul” meu, bine pecetluit în arhiva MAE. În orice caz, am rămas în continuare în diplomatie și anume la MAE, unde am fost vărsat în martie 1948 odată cu trecerea Direcției Presei și Relațiilor Culturale de la Ministerul Informațiilor la Ministerul de Externe.

Și, de ce nu aș mărturisi, n-a fost prea rău că am rămas, căci după câțiva ani de la aventurile mele budapestane, după ce m-am dat și eu bătut și m-am însurat ca tot omul, m-am trezit numit consilier la ambasada română din Iugoslavia, îndată după începutul normalizării relațiilor țării noastre cu această țară, care s-a numărat în tot cursul istoriei printre puținele prietene ale României, apoi în Italia, pentru a fi foarte curând numit ministru plenipotențiar în Argentina, în Uruguay și – peste alți câțiva ani – ambasador în Grecia și în Cipru, pentru a mă întoarce în țară definitiv abia în 1973, când socoteam că a sosit timpul să mă pensioneiez, dacă nu se poate altfel de boală, căci omul adună până la 50 de ani destule necazuri cu sănătatea ca să aibă toate motivele să găsească o retragere onorabilă din arena invadată de tot

mai mulți tauri care n-au învățat altă meserie decât să împungă.

Așa că am sosit și la limanul liniștii de mult visate, închinându-mi anii scrierii unor cărți fără importanță literară, apreciate cu îngăduință de câțiva prieteni, printre care și câteva romane despre momente din istoria Transilvaniei, primite cu interes de cititorii care le-au epuizat cu măgulitoare grabă edițiile. Dar pe care, după unele opinii, le-am scris, pare-se greșit, cu suflet românesc, căci, așa cum scria recent, în anul Domnului 1991, într-o carte publicată la Oradea¹⁸, orașul acela de margine unde cărțile mele s-au epuizat întotdeauna în numai câteva zile, un critic literar, domnul Ion Simuț (care subliniază la începutul volumului că „pentru elaborarea acestei lucrări autorul a beneficiat de o bursă a Fundației Soros – a se citi Sörös, cum e în bună limbă ungurească, limba stăpânului Fundației), romanele mele inspirate din istoria Transilvaniei se încadrează din „*cele 4 literaturi*” pe care „*le distinge în intervalul 1945-1989*” al literaturii române, în „*literatura oportunistă*”, mai exact în „*romanul patriotic*”, deoarece „*înțelege trecutul eroic, demn și nobil, ca un prezent perpetuu, în virtutea unei sarcini propagandiste: nu uita că ești român!*”.

Dacă pentru amintitul bursier al Fundației Sörös, sarcina propagandistică: nu uita că ești român e „*oportunistă*”, pentru mine mărturisesc spre sfârșitul vieții, este o mare mândrie!

Dacă criticul amintit are dreptate, nu mi-am pierdut zadarnic zilele și nopțile închinare trudei literare!

Simt uneori nevoia de a face un bilanț al vieții mele de până acum, care ar putea fi socotit definitiv, căci cu ce s-ar mai putea el îmbogăți de acum înainte? Dar cine are cu adevărat puterea sufltească de a face în mod corect și onest un asemenea bilanț al propriei vieți? Desigur, nu este greu să mărturisesc că sunt nemulțumit. Ei, și ce-i cu asta? Am trăit întotdeauna așa cum sunt, am acceptat servituți fără să fiu silit, am optat pentru un mod de a fi dând frâu liber temperamentului, firii, înclinărilor mele. De ce m-aș putea plânge? Cui să-i fac imputări? Eu am fost victima, dar eu am fost și călăul.

¹⁸ Ion Simuț - *Incursiuni în literatura actuală*, Oradea, 1994.

Aniversări **VALERIU MATEI - 60**

Un poet postmodernist al conștiinței mereu angajate

La cursul de *Postmodernism românesc*, pe care îl țin de mai mulți ani la Facultatea de Filologie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, acord un spațiu important poeziei lui Valeriu Matei. Observația riguroasă a criticului literar Eugen Simion referitoare la cele două registre lirice ale poeziei lui Valeriu Matei – unul „pe linia tradițională, cu un sentiment mai acut al urgenței și o notă pronunțată de originalitate în evocarea milenarei suferințe” (*Scriitori români de azi IV*, p. 294-295) și al doilea „mai explicit modern, în stilul și cu mijloacele poeziei românești din anii '70-'80” nu a fost, bineînțeles, neglijată de mine atunci când am decis să introduc acest autor în grila subiectelor de curs.

De bună seamă, numele Valeriu Matei ne duce cu gândul imediat la o poezie a simbolurilor naționale și atitudinilor civice. Rațiunea valorizării acestei poezii din perspectiva paradigmei postmoderniste ține de contextul local, istoric, sociopolitic și cultural, în care a apărut și s-a manifestat, precum și de rolul substanțial pe care a avut-o aici la formarea unei noi sensibilități estetice. Ceea ce s-a numit „schimbarea la față a poeziei basarabene” în deceniul al nouălea însemna un proces complex de recuperare valorică, de restabilire a legăturilor cu tradiția literaturii române și, în același timp, de sincronizare cu generația de peste Prut. În graba lichidării imperative a golurilor, elementele diferitelor poetici și stilistici au coexistat în creația tuturor poetilor și a fiecărui autor optzecist basarabean în parte. Dar tocmai această libertate combinatorie a formelor de expresie dă dreptul poeziei în cauză de a fi numită *postmodernă*.

Poezia din volumul de debut al lui Valeriu Matei, *Stâlpul de foc* (apărut la 1988) și cea din volumele care au urmat, *Somn de lup*, *Moartea lui Zenon* (apărut la 1994), conțin deja multiple însemne ale timpului, cu un limbaj nou excelând în referințe livrești la G. Bacovia, L. Blaga, I. Barbu, T. Arghezi și, fără doar și poate, la N. Stănescu, modele care anunță apartenența la spiritualitatea

românească. Dialogul se desfășoară implicit, subînțeles, dar profitabil estetic prin adresări retorice („Te-am visat, poete./ trecând pe o stradă pustie/ aidoma unui zeu”, *Sfera*), prin citări din M. Eminescu: („... plângi și bucură-te acum/ când vin zorii/ cu o nouă deschidere spre viitorul trecutului./ cu anul 2083 izvorând din/ *Nu credeam să învăț a muri vreodată*”, *Tristul cântec al formelor*) și, mai ales, la nivel stilistic, prin reluări ale modelelor consacrate, pe cel al lui I. Barbu bunăoară: („... cerul își deschide/ largi bolțile cu Hesperide/ să-nfigă miezul lor divin/ rachete pline cu venin/ au proiectate sub ogivă, cângi pentru soarele-n derivă”, *Altă poveste la timpul prezent*). Începând cu volumul *Grecia imaginară* (apărut la 2003), intertextualitatea va fi destul de transparentă. Totuși, liniile de forță ale poeziei din aceste prime volume rămân cele evidențiate de Eugen Simion: „evocarea milenarei suferințe” cu note itinerare expresioniste și ecouri mesianice, solemn-patetice: („Dintr-un cort purpuriu./ pe un cal purpuriu/ moartea venea și trecea râul/ în apele căruia amurgul/ cu paloș de flăcări, cu paloș de găde/ lovise gâtul de lebăd-al-zilei/ răsucit peste visele noastre”, *Amurg la 28 iunie 1940*), pe de o parte, și patina neomodernistă a poeticii viziunii, pe de altă parte. O conștiință alarmată, mereu angajată în istorie, înregistrează poetic semnele dezintegrării și precarității care amenință ființa neamului. Poezia ardentei cataloghează meticolos stringențe istorice, dar și poetice.

Expresionismul funciar se manifestă mai ales în momentele în care este invocat destinul tragic al Basarabiei. Poetul reușește însă să-și strunească retorica, dezvăluind oracular angoase ancestrale: „Dorm cu tâmpla pe-ntinsul zăpezii/ aruncat

de departe, gonit ca un lup/ și sunt din neam ce purtase lupul pe flamuri,/ și sunt din neam ce-și sacrifică aezii/ și cu tâmpla de lup dorm pe-ntinsul zăpezii.// Lup singuratic, stăpân în codru umbros-/ prin mine mai murmură durerea străbună/ și gloanțele atâtor hăitași îmi stăruie-n piept dureros,/ și-n sunet de corn, în sunet duios/ mă cuprinde omătul vâlrând sub lună” (*Somnul de lup*). Lupul, emblema care reprezintă substratul dacic („ceea ce este sălbatic în timpul meu neîmblânzit”), dar și simbolul jertfei și prigoanei permanente („Prin sat pustiul umblă. Cu degete de gheață/ crucifică deliruri în case de bătrâni/ și fructe-n destrămare aruncă-n aer greață/ iar câinii urlă jalnic pe dealuri, pe la stâni.”), stă în capul unei liste de nume arhetipale: Nesus, Orfeu, Salomeea, Scyla și Caribda, Ovidiu, care jalonează stările poeziei, anunță motivele.

Mai toate textele au o textură arborescentă, abundent metaforică, respectând regulile versificației clasice, cu muzicalitate orfică, armonioasă. Multe poezii se învâluie în mister și sacralitate, altele în a melancolie crepusculară: „A început să înflorească/ cenușa rugurilor/ ieri/ un palid chip cuprins de flăcări/ sfida canoane și dureri,/ în agonie băteau tobe/ călăi cu sufletul pierdut/ și flutură peste câmpie/ amurgul sângerând tăcut.”, *Memorie*. Placheta *Moartea lui Zenon* conține mai multe poeme pe teme biblice, transmițând fiorul religios și metafizic printr-un discurs liric cu accente liturgice și elegiace. Acest ciclu anunță cumva o atenuare a impulsurilor militante și o evidentă sensibilitate a timpului.→

ALIONA GRATI

**Mihai Cimpoi, Valeriu Matei,
Daniel Corbu, Ploiești, 30 martie
2019**

ÎNGÂNAREA LUMINII

*Lui Valeriu Matei,
din umbra lui Nichita Stănescu
semne făcând,
când i s-au întâmplat șaizeci de ani*

Ce vreau eu că vă spun, dragii mei, este că lumina este întruna și întrerupere nu are.

Venindă este lucoarea din al Domnului gând covârșitor:

Și a zis Dumnezeu: „Să fie lumină!” Și a fost lumină.

Până și negrul strălucitor de negru are în el sămânța luminii.

Orice umbră nu este decât o tremurare mai puțin intensă a luminii.

Soarele nostru cel mare, cum s-a înțeles și se vede, este și el umbra gândului – de aceea ni se arată atât de luminos; cum și Luna îndreaptă cu bună credință și cât este în stare

razele astrului către Pământ, cum și oglinda apei reflectă lumina adâncă a chipului nostru, cum și bobul cel mic al rouăi adună în sine imaginea întregului Univers...

Până și întunericul de peste întuneric are în el muguri de lumină: doi, trei și chiar șapte sau nouă fotoni, rareori...

Suficienți aceștia pentru a aprinde întregul Univers și chiar tot Multiversul nostru natal, luați aminte, știindu-se că lumina naște lumină, și mai știindu-se încă și mai mult – că orice umbră este născătoare de trecut, fie ea plutindă pe cerul Pământului (...mii de ani i-au trebuit luminii să ne-ajungă), pe ale Căii Lactee ceruri în ceruri urcând sau din nemăsuratul cer al Multiversului nostru natal pogorând, oricând și întotdeauna

biruitoare este lumina care luminează mai tare.

Mare este lumina și singura care răzbește în toate spațiile nenumăratelor lumi paralele – lumină din lumină lumina înmulțind.

Și al nostru gând pe urma luminii călcând ne vestește *fierea* nemărginită a luminii.

Și a noastră cu ea confundare!

IOAN MÂNĂSCUȚĂ

→*Dimineața marelui oraș* (apărut la 2003) explorează toposul urban, fapt ce, după toate probabilitățile, determină schimbarea de registru liric, înlocuind patetismul volumelor anterioare cu expresia unei stări de amărăciune în surdină, rostită pe alocuri ironic. Atmosfera poemelor este preponderent funebră, cu o imagistică sumbră de sorginte bacoviană, adaptată la context. Orașul cu trecut comunist este „schilod”, cu răni „ascunse sub înalte pancarde”, „ramolit” și „sclerozat”, fără memorie. Totul poartă semnele deplorabilului, grotescului și terifiantului: „Ziduri cenușii, mirosuri care provoacă-amețeață./ zdrențe fluturând la balcoane./ arborii ca niște cruci în putrezire/ și tramvaiele alunecând/ pe lângă morminte – acesta-i orașul în care locuiesc// piatră fără memorie./ inscripții șterse de ploi și de vânturi./ păsări care au uitat zborul/ și vitrine în care/ foamea face apel la opinia publică” *Semne*. Puține la număr, dar se întâlnesc în acest volum și texte ludice, în spiritul optzecismului: „Orașul aleargă spre câmpie/ ca un câine fugărit/ și sempiedică în ierburi/ cum sempieticește ziua/ în perdelele de cit./ Se revarsă în lumină/ sângerând fuga lui/ peste pajști și pădure/ parcă-n talpa lui subțire/ a bătut Satan un cui./ Fuge piatră peste piatră/ semănând pustiu de umbre/ însetate de o rază/ și scrâșnind fără-ncetare/ printre constelații sumbre./ Dor de

liniște îl soarbe./ dor de ducă îl colindă/ și se mistuie în goană./ și în zidul morții bate/ ca un fluture-n oglindă.” (*Fuga*).

Textele din volumul *Grecia imaginară* mi-au servit deja la cursul de postmodernism drept excelente probe de intertextualitate asumată poetic. Un învățăcel cu lecturi serioase va identifica neapărat metonimiile trimițătoare la creatorii români de sisteme poetice și filosofice din acest fragment, de exemplu: „din sensul lumii lui dedus-am toate - / deprinderea cu arta de-a muri./ de a râvni la bun ce nu se poate/ în noaptea firii violetă-gril/ și veșnicia zămislită rustic/ în razele dintâi lovind umbros/ cuget și suflet

Eugen Simion, Ioan Aurel Pop și Valeriu Matei, Ploiești, 2019

înrudite mistic/ în *joc secund* dedus și riguros// suprema tensiune idolatră/ în ludica tristeților prezență/ când *nenăscuții câini* continuu latră/ posibil întâmplata existență...” (*Mai dreaptă cinstire...a creatorilor de sisteme*).

Volumul pune în evidență paradoxul coexistenței poeticii geometrice cu sonorități orifice și barbiene („Nuntă de regnuri pure pe arcul din Carpați -/ nici nordica laponă, nici regele ciuparcă/ nu urcă azi în solitaria barcă/ în care mirii sorții sunt purtați/ pe-un râu de munte vălurând în spume/ de-azur neîntinat, scânteietor”, *Nunta*) și cea a ludicului ironic postmodern („târg harnic la țimbale și simfonii terestre./ modernizat ev mediu spoit de girofar./ purtat spre lumea pură-a colinelor agreste/ cum legănat pe șine alunecă-un mărfa”, *Târgul*), fără a rata totodată ocaziile de a da drumul unor impulsuri de atitudine etică sublimată („cât mi-e dor să fi rămas/ neam pe munții mari, retras/ altfel să croim natura/ firii noastre, fără zgura/ autoblasfemiei pure./ trufiei puse să înjure./ semeției mult prea fade, nestatormicieii calde./ câmpenescului tumult”, *Burgul*).

Poetul conștiinței mereu angajate, Valeriu Matei a devenit, cel puțin prin aceste două volume de poezie de o formidabilă virtuozitate și originalitate, autor de manual, foarte potrivit pentru capitolul dedicat esteticii postmoderniste.

Să ne mai (re)amintim de...

VALENTIN SILVESTRU

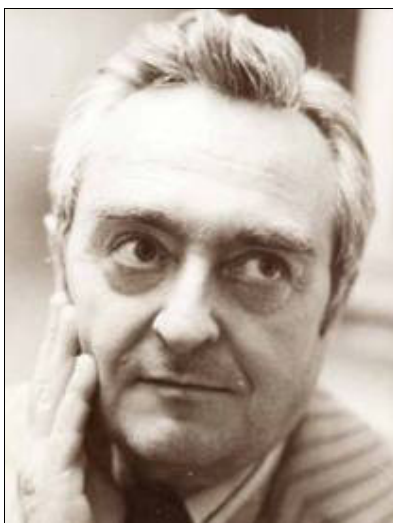
20 octombrie 1924 - 25 noiembrie 1996

(I)

Pe Valentin Silvestru, l-am întâlnit pentru prima dată cu destui ani în urmă, la Deva, în calitate sa de președinte al juriului la Festivalul satirico-umoristic „Liviu Oros”. Dar îl știam după nume și după... voce, inconfundabila sa voce radiofonică de la emisiunea „Ora veselă”, recte „Poșta veselă” difuzată săptămânal, duminica, de Radio București. Cred că era prin anii '70-'80, iar emisiunea respectivă era una dintre acelea, puține!, e drept, așteptate și iubite de radioascultători. În cadrul ei, Valentin Silvestru avea un rol bine determinat și o priză uriașă la public. Îmi amintesc fără vreo exagerare, cum aveam grijă să nu scap, mai ales „Poșta veselă” a Emisiunii, și vocea ușor cântată în graiul moldovenesc a „poștașului” Valentin Silvestru răspunzând la scrisorile, fictive sau nu, ale iubitorilor de umor din toată țara. Iar *poștașul*, cu o intonație cu totul specială a vocii, în veci inconfundabila sa voce!, făcea din rubrică momente chiar de neuitat, fiindcă avea, într-adevăr umor, un umor elegant și lesne penetrant spre mintea și sufletul celor care ascultau.

Ca om și ca scriitor, Valentin Silvestru a fost și va rămâne o personalitate atât în teatrologie – domeniu de care s-a simțit legat profund – cât și în literatură în general. Prin operă, prin felul său de a fi, el și-a construit una dintre cele mai iubite și... vii persoane-personalități. Cu o activitate viguroasă și multiplă, Valentin Silvestru a rămas și ca amintire o prezență agreabilă pentru toți cei care l-au cunoscut direct și chiar indirect.

Aș putea să vorbesc mult și multe despre scriitorul și Omul Valentin Silvestru pe care, repet, am avut norocul și fericirea să-l cunosc, să discut cu el cum aș fi făcut-o cu un prieten foarte bun. Și cred că eram chiar prieteni, o prietenie specială, cel puțin pentru mine, fiindcă ne legau niște sentimente frumoase, sincere și profund umane. Dar, de fapt, cine a fost Valentin Silvestru, de unde a plecat în lume și cum s-a descurcat?

Ca fiu al Surei și Isac Moscovici, pe numele său adevărat Marcel Moscovici, Valentin Silvestru s-a născut la 20 octombrie 1924, în localitatea Scânteia din județul Iași. După însăși mărturia scriitorului, din anul 1985, primii ani de școală i-a urmat în satul Scânteia, având ca dascăl un fel „Domnul Trandafir” al vremurilor sale. În luna iunie a anului 1935, pe Valentin Silvestru îl aflăm ca elev admis la Liceul Național din Iași, în clasa I A, anul școlar 1935-1936, cursuri liceale pe care le absolvă în anul 1942. În continuare, se înscrie și urmează cursurile Facultății de Litere și Filozofie din București devenind licențiat al acesteia în anul 1949. Între timp, în anul 1940, el debutează cu proză satirică și umoristică în revista „Mitică”, a cărei conducere era asigurată de Tudor Mușatescu...

În anul 1943, Valentin Silvestru debutează în ziarul „*Ecoul*”, în calitate de comentator despre teatrul lui Henrik Ibsen (articol-comentariu trimis de la Iași lui Miron Radu Paraschivescu), iar alt debut, de această dată ca prozator, are loc în anul 1949, cu nuvela *Trenul regal*. Tot în acea perioadă, respectiv între anii 1944-1947: trebuie menționat că, în calitate de umorist, Silvestru apare în postura de reporter la publicațiile „*Victoria*” (1944-1946) și, respectiv, „*România liberă*” (1946-1947). Însă e potrivit de amintit aici încă un amănunt care poate fi, și trebuie considerat, argument în favoarea... puterii de muncă și talentului, când vorbim despre Valentin Silvestru a cărui prolificitate o vedem materializată în publicațiile:

„*Contemporanul*” în care îi apare proza „*Luminătorii satelor*” (1947)... În anii 1947-1948, este redactor la revista de teatru „*Rampa*”, în același timp funcționând și ca redactor la revista „*Flacăra*” (1948-1950) și colaborează, încă din 1946, la revista „*Lumea*”, condusă de George Călinescu. Și, revenind la revista „*Rampa*”, care pentru Valentin Silvestru a avut o importanță aparte, trebuie să adaug că ea a fost o publicație de teatru, muzică, artă și literatură, editată la București. De reținut că revista „*Rampa*” a fost o reală „rampă de lansare” în lumea cronicii de teatru a lui Silvestru, ba chiar o consacrare a sa din acest punct de vedere, dacă ținem seama și că, printre colaboratorii publicației, se aflau nume... importante în publicistica românească: Gala Galaction, Tudor Arghezi, Victor Eftimiu, Camil Petrescu, ș.a.

În orice caz, ascensiunea lui Valentin Silvestru este ilustrată de funcții importante pe care le-a deținut de-a lungul anilor, funcții-consecință (și) ale multor și importantelor materiale/articole publicate în diverse ziare și reviste. Astfel, în anii 1950-1951 este Director al Studioului Cinematografic București, apoi redactor-șef al publicației *Probleme de cinematografie*, între anii 1951-1953, an în care el apare și ca profesor de estetică la Institutul de Teatru din București, în perioada 1953-1959... De reținut că, în anul 1954, el devine șef al secției de artă a revistei „*Contemporanul*”, funcție pe care o va deține timp de 15 ani, respectiv până în 1969, an din care își începe colaborarea, ca titular al cronicii dramatice din revista *România literară*, funcție îndeplinită până în 1992, fapt care spune mult despre calitatea comentariilor sale... Însă, prolificitatea lui Valentin Silvestru este ilustrată de multele colaborări la publicații din țară: *Astra* (Brașov), *Ateneu* (Bacău), *Cronica* (Iași), *Familia* (Oradea), *Ramuri* (Craiova) *Teatrul* (București), *Tribuna* (Cluj-Napoca), *Viața Românească* etc.

Ca să cunoaștem și mai bine amănunte despre Silvestru, în special despre marea sa popularitate, mi se pare firesc să aduc în prim-plan o activitate care a însemnat extrem de mult pentru publicul larg. →

DUMITRU HURUBĂ

Este vorba despre rubrica „*Poșta veselă*” din emisiunea „*Unda veselă*”, transmisă săptămânal de Radio București, în care, cu intonația vocii sale mlădios-moldovenească a fermecat multe generații de radioascultători datorită comentariilor sale de „poștaş vesel” inegalabil și pentru totdeauna inimitabil.

Continuând comentariul de față, între altele și cu scopul de-a (re)aduce cât mai multe amănunte despre viața și activitatea lui Valentin Silvestru, mai trebuie menționat, între altele: a scris scenarii radiofonice, sau/și pentru filme de televiziune (v. „*Arta conversației*”, 1975), precedat de un documentar excelent despre marea artistă Lucia Sturdza Bulandra, în 1961, apoi scenariul de desene animate, „*Căsuțe ascunse*” (1961), și chiar un scenariu de film artistic după proza sa „*Tufă de Veneția*” (1975).

În timp, Valentin Silvestru a făcut numeroase traduceri atât din scrierile unor scriitori spanioli cât și francezi, desigur printr-o selecție care îi aducea în atenția publicului român pe scriitori precum *Lope de Vega*, *Cervantes*, *Federico Garcia Lorca*, sau/și *Prosper Mérimée*, *Anatole France*, *Aimé Césaire* ș.a., cu precizarea pe care trebuie să o facem că textele traduse aveau destinația prioritară în sau ca spectacole de teatru.

Să nu uităm de o latură extrem importantă a personalității lui Valentin Silvestru, și anume aceea de foarte bun organizator. În acest sens, trebuie amintit că el a fost inițiatorul și organizatorul Asociației Umoriștilor Români (A.U.R.) dintre membri căreia au făcut parte de la bun început câțiva autori cunoscuți și consacrați ai satirei și umorului românesc și, cu onoare și bucurie, și subsemnatul...

De asemenea, pe aceeași idee, mai pot aminti și alte manifestări, acțiuni și activități care nu doar că i-au sporit și consolidat personalitatea, ci au modelat, să zicem, una dintre cele mai agreate personaje din ansamblul total.

Lărgind puțin contextul, mai trebuie menționat și faptul că el a fost unul dintre inițiatorii Festivalului și concursului satirico-umoristic „Constantin Tănase” de la Vaslui, îndeplinind chiar funcția de președinte al juriului, ca și la Festivalul „Liviu Oros” din Deva,

din primăvara fiecărui an, un festival care, la rândul său, a reunit la fiecare ediție forțe valoroase scriitoricești valoroase din genul satirico-umoristic, evident. Și să nu uităm că, la ediții ale Festivalului Național „*Cântarea României*”, la secțiunea de teatru, a fost președintele juriului...

În această ordine de idei, ar mai fi multe de adăugat, inclusiv că Valentin Silvestru a fost membru al Asociației Internaționale a Criticilor de Teatru, a înființat și condus Fundația „*Teatrul 21*” etc.

Pentru contribuția sa în domeniul culturii și literaturii, i-au fost decernate, între altele: Premiul Asociației Oamenilor de Teatru și Muzică în anul 1978, Premiul Uniunii Scriitorilor pentru volumul *Elemente de caragialeologie*, în 1979...

Și să nu uităm că, în anul 1975 i-a fost decernat premiul Academiei Republicii Socialiste România pentru volumul colectiv *Teatrul românesc contemporan*.

Și, toate premiile astea, în vremea sistemului socialist și ceaușism! Să mai fie circumstanțe atenuante? Nuuuu!, se isterizează pe loc ponegriții, lăcrimând de dragul postdecembrismului literar-artistic.

Respectându-și aproape cu sfințenie statutul de cârcotași și denigratori, unii comentatori postdecembriști, au trecut din timp la anularea mai tuturor meritelor lui Valentin Silvestru, pe motiv că a trăit și activat în perioada ceaușistă, ceea ce, prin deducție *cârcotașian-logică*, însemna integrarea omului și creației sale în proletcultism. Scurt și clar! În sacul, *devenit fără fund*, sunt deșertate orice produse literar-artistice pe motiv că *toate* ar fi infestate cu bacterii proletcultiste. Fără excepții, fiindcă „la grămadă” e cu mult mai ușor de analizat și aruncat în... proletcultism, ca să nu mai vorbim că soarta producțiilor literar-artistice din *obsedantul deceniu* este hotărâtă aprioric. Cel puțin din câte cunosc, la Valentin Silvestru nu pare să fie altfel, cu deosebirea – metodă mai nouă – că el este ignorat tacit, prin tactica... omiterii.

...Președinte de juriu în cadrul Festivalului comunisto-ceaușist „*Cântarea României*”, ce să fie mai clar privind apartenența sa politică și

ideologia *pecereului*? Clar! Mai ales că majoritatea activităților și acțiunilor persoanei în cauză erau conforme cu tradiția instaurată cu mare zel după '89, privitoare la o politică privind reconsiderarea și demolarea cuiva pentru practicarea unui proletcultism asiduu.

Este, după părerea mea, o greșeală impardonabilă anularea oricăror merite și aruncarea lor în groapa comună a unui proletcultism „încăpător, primitor și acuzator”. Deoarece, marșând pe această idee, am ajunge la constatarea că reconsideratorii au în vedere și numele unor: Camil Petrescu, Marin Preda, Nichita Stănescu, Ana Blandiana, D.R. Popescu, Octavian Paler ș.a., a căror operă s-a desăvârșit între anii 1944-1989...

Însă, una dintre componentele de bază ale personalității lui Valentin Silvestru a fost, nu încapă discuție, opera literar-artistică reprezentată de proza scurtă (schița), a cărei valoare indiscutabilă a contribuit esențialmente la crearea și consolidarea sa ca important autor de literatură satirico-umoristică, iar raportând situația la... întreg, a însemnat o completare esențială la zestrea sa de producție literară.

Dacă e să privim lucrurile cu realism și corectitudine, în proza lui Valentin Silvestru vom observa un amănunt simpatic și interesant: în schițele sale este dominantă partea de dialog, un dialog dinamic, ascuțit și acaparant pentru cititor, acest mod de transmitere-comunicare înlesnește relația dintre producător și consumator.

Pentru că autorul „nu lasă” cititorul în pace, ci îl ține permanent conectat la mesaj, aparent superficial atât umoristic, dar mai ales satiric, tocmai prin exploatarea la maximum a mijloacelor de exprimare. În această ordine de idei, transformarea prozelor/schițelor sale în scenete, nu ridică niciun fel de probleme...

De-aici ne și putem crea o imagine clară, deși cumva paradoxală, a unui autor în care se află două laturi oarecum în contradicție: cronicarul de teatru și cea producătorului de literatură satirico-umoristă. Însă trebuie să acceptăm imediat că această potență de creator presupune, pe scurt, talent, cultură și responsabilitate față de actul creației.

Correspondența lui Dimitrie Stelaru

(XIII)

București, 21 iulie 1961

“Tov. Dimitrie Stelaru
Turnu Măgurele, str. Mai, nr. 35,
Reg. București

Dragă Mitia,

Într-adevăr, am fost supărată pe tine. Și, într-o oarecare măsură, mai sunt. Cum însă există între noi doi o prietenie veche – de 12 ani – și, fiindcă m-am învățat cu marile neajunsuri ale firii omenești, îți răspund.

Dacă ar fi fost vorba de altcineva, poate că nu m-aș fi supărat – dar am crezut, așa cum tot cred mereu (și mulțumesc lui Dumnezeu că tot mai pot crede – altfel n-ar mai exista nici o nădejde pentru mine – nici măcar pentru viața de apoi) că ești sincer atunci când vorbești despre acei munți ai spiritului pe care se reazemă punțile care ne leagă.

De fapt, și acum cred că ai fost sincer, dar egoismul tău masculin nu s-a putut abține să iasă la iveală și o leacă de lașitate să se manifeste când era vorba de puțină, foarte puțină răspundere morală față de un prieten. Nu mă miră foarte mult, dar, vezi tu, sînt anumite lucruri, pe care, din fericire, nici acum nu le pot suporta.

Nu sînt un om nici laș, nici umil și, știi foarte bine, în același timp, că generozitatea și loialitatea mea nu au hotar. Nu cer oamenilor să fie ca mine – niciodată n-am cerut asta – dar mai sînt doi sau trei oameni, dintre care tu ești primul la a cărui stimă țin.

Eu consider că este o lipsă și de prietenie și de respect ca, atunci când eu îmi împart umila mea mansardă – de față fiind și mama mea – cu oricare prieten care mi-a solicitat un adăpost vremelnic – și cu atât mai mult cu tine – care ai fost tot timpul primit la noi, ca un fiu și ca un frate – să nu pot găsi același lucru la un prieten – atât de bun ca tine, atunci când e vorba de o boală de nervi serioasă și îndelungată și când e vorba – s-o spunem pe șleau – de salvarea unui om – care poate nu e chiar atât de nefolositor umanității.

Mai ales atunci când ai două camere – deci nu te-aș fi stingherit total – când nu era vorba decît de cîteva zile – și când, în nici un caz,

nu era vorba de o cheltuială materială. Nu se punea problema dacă mi-ar fi plăcut mai mult să stau la Turnu [n.n.: Măgurele] sau la Lița [n.n.: Segarcea Vale] – ci de atitudinea ta.

Mie – în locul tău – nici nu mi-ar fi dat prin gînd să ezit – și nu eu sînt acela care am vorbit vreodată despre o dragoste mare și neostoită! Dar eu promit puțin, fac ce pot, fără niciun gînd și fără egoismul vreunei răsplăți care să privească propria mea plăcere.

Aici era vorba de altceva: de doi oameni care au suferit mult, pe același drum spinos, în care nu a fost în nici un caz căutată propria satisfacție – indiferent dacă e materială sau socială.

Și unul dintre acești doi oameni – când îl vede pe celălalt în primejdie – să invoce asemenea motive: ce are să spună mama sau lumea? Oare mama mea e mai puțin vrednică de respect că te primește în casă la orice oră din zi și din noapte – sau eu sînt mai puțin expusă birfelor – când – pentru ca viața să-mi fie și mai grea – natura m-a făcut și femeie?

Sau poate te-ai gîndit că nu ai terminat divorțul – deși ești despărțit de doi ani – și poate te gîndești la o împăcare? Puteai să-mi spui deschis – relațiile între noi – sînt pur prietenești și pot să înțeleg persistența unei pasiuni – indiferent în ce situații. Și întrucît m-ar fi privit pe mine chestiunea asta. Cel mult, prin tangență – ca prieten.

Eu am crezut însă că afecțiunea, înțelegerea și respectul tău pentru mine sînt atât de durabile – încît te-ai gîndit la viața și la liniștea mea – chiar dacă ai sta în pat cu femeia pentru care ai avea cea mai puternică pasiune.

Adu-ți aminte de toamna trecută și de purtarea mea și gîndește-te încă o dată că sînt femeie, deci cu atât mai supusă birfelii.

Dar am considerat întotdeauna că necesitatea noastră de a crea, adică,

în fond, funcția asta de post înaintat în slujba umanității, a cărei responsabilitate am luat-o de copil, e cu mult mai importantă decît orice conformism, meschinărie – sau chiar orice alt sentiment autentic. Că oriunde am fi – vreunul dintre noi –, în orice vîltoare – nefericire sau decădere – ne vom recunoaște și ne vom întinde mîna; numai noi știm cît este de grea povara pe care o purtăm în spate.

Hai, Dimitrie Stelaru, nu mai fi meschin, temător și închis în carapace – umflă-ți odată pieptul într-o respirație largă, cuprinzătoare și plutește deasupra idioțeniilor – că nu-ți stă bine – și riști să te vezi, dîndu-ți cotul cu ele, în grimasa satisfăcută a imbecililor.

Dacă nu izbutești să ai cel puțin un singur sentiment, pur – curat, care să te ridice deasupra vremelniciei, ești condamnat, dar pentru totdeauna. Eu te iert de data asta, fiindcă nu pot să cred că a fost vorba decît de o timorare de moment, dar să nu mă mai pui niciodată în situația de a mă ascunde sau de a minți. Știu că și atunci, la Turnu, când mi-ai zis să-i spun mamei tale că am fost la Islaz, minciuna a avut același tîlc.

Trebuie să înțelegi odată pentru totdeauna că eu nu sînt omul pe care să-l ascunzi la spate – să-l bagi într-un dulap – și să-l scoți de acolo, când crezi că nu te mai vede nimeni. Ăsta este și motivul pentru care nu am făcut niciodată nicio mîrșăvenie, nici adulter, nici nu am acceptat o situație ambiguă – chiar dacă mi s-a pregătit – și oricît m-a costat.

Dacă cineva nu se simte cîstit pentru că îi calc pragul – acela nu se poate numi prietenul meu – așa cum îi primesc și eu la mine pe oameni cu inima deschisă.

Adu-ți aminte cîte prietenii (din partea mea autentice, din partea lor probabil mai puțin) am lăsat în urmă, atunci când mi-am dat seama că le lipsea esențialul: respectul, stima pentru om – și puritatea intențiilor cel puțin.

Eu nu sînt chiar atât de idealistă cum s-ar părea și știi că, în privința devotamentului și sacrificiilor, egoismul uman are multe îngrădiri, chiar când e vorba de un sentiment autentic și profund – dar când nu e vorba de asemenea afecțiuni, →

GHEORGHE SARĂU

care nu numai că sînt rare, dar chiar cînd există, sînt vremelnice.

Înțeleg tot și iert întotdeauna. Dar nu înțeleg să nu dai stima pe care o merită un om (atunci cînd o merită), chiar dacă tu nu poți sau nu vrei să faci nimic pentru el. Asta înseamnă să desconsideri valoarea umană în genere (care – orice s-ar spune - a dat dovadă că există de milioane de ani) și să-l despoii pe om de singura mîngîiere pe care o merită: considerația pentru lupta lui amarnică cu întreaga natură, cu situațiile și cu propria lui natură animalică, pentru a-și făuri chipul uman. Știi cît de grea este lupta asta. Eu simt nevoia să mă descopăr, în fața oricărui semen al meu, care – conștient sau inconștient - duce lupta asta. Mi-au rămas – slavă Domnului! - integrale conștiința valorilor și respectul pentru ele.

Să facă fiecare cît poate – dar nimeni să nu deznădăduiască și să insulte un suflet omenesc. Pentru că asta este o crimă mai mare decît a-l omorî fizicește. Probabil, tocmai din cauza asta crima de omucidere a fost socotită atît de greu în toate civilizațiile – pentru că valorile energetice și morale ale acelei ființei le-ai oprit înainte de a se dezvolta sau de a-și împlini menirea lor.

Probabil, ți se par gratuite și naive generalizările astea – care s-ar părea că nu au nici o puțință de afirmare – dar atîta timp cît cred în ele eu mă simt un om senin – și în momentul de față sînt atît de preocupată de problemele morale ale umanității, încît voi izbuti – sper – să le dau glas prin cîteva personaje.

Eu te rog încă o dată să-mi rămîi un prieten bun – așa cum te-am considerat și cum are nevoie singurătatea sufletului meu – și să nu mă mai rănești cu considerente mărunte.

Scuză-mi tonul, cam aspru poate, dar sînt într-un moment de rechizitoriu cu toată lumea și cu mine însămi.

Cu toată dragostea,

Carmen

P.S. Am luat concediu începînd de vineri 21. Aș vrea să plec singură în munții Făgăraș. Dacă nu plec, vin la tine. În orice caz – scrie-mi!

Carmen

I-am dat piesa ta lui Bebe Giurchescu*, dar nu a venit din concediu și, la plecare, i s-a îmbolnăvit fetița, așa că nu a putut-o

citi. Cu examenul meu cred că nu am făcut nimic; de altfel nici nu m-am prezentat – deși am depus cerere.

Exp. **Carmen Mihuleșcu**

Strada Dionisie Lupu, nr. 66
București”

Note

1.*Bebe Giurchescu (Lucian Giurchescu) s-a născut în anul 1930, a urmat IATC și a fost, cu începere din stagiunea 1951-1952, regizor debutant la Teatrul Giulești, iar din anul 1961 îl găsim regizor principal la Teatrul de Comedie (înființat în 1961), după care, între 1969-1979, este chiar directorul instituției. În 1979, părăsește țara împreună cu soția sa, etnografa Anca Giurchescu, cerînd azil politic în Danemarca. Aici s-a bucurat de un succes deosebit. Între 1990-1994, după căderea comunismului, este din nou director al Teatrului de Comedie. Se reîntoarce în Danemarca, dar revine cu diferite ocazii artistice în țară (ca, de pildă, în ziua de sîmbătă, 3 iunie 2017, la Teatrul de Comedie, unde Editura Eikon avea să lanseze o carte despre el, *Capriciile destinului - Vera Molea în dialog cu regizorul Lucian Giurchescu*, evident, în prezența acestuia, prezentată publicului și în luna noiembrie 2017, la Tîrgul de carte „Gaudeamus”, de asemenea fiind de față regizorul.

2. Anghelina Stelaru, a treia soție a lui Dimitrie Stelaru, i-a dăruit lui Gheorghe Sarău această scrisoare în anul 1989.

*

Scrisoare trimisă de Ben.[edict] Corlaci, de la București (Piața Amzei nr. 7-9, sc. A, ap. 28), la 24 iulie 1961, lui Dimitrie Stelaru, la Turnu Măgurele (str. 1 Mai, nr. 35, ca răspuns la a doua scrisoare a lui Stelaru).

Remus Moldovan, The Sunflowers

MIHAIL DIACONESCU

TENDINȚA SPIRITUALĂ ÎN CULTURA ROMÂNĂ DE AZI (XVIII)

- *Vă rog să mai amintiți și de alți compozitori în creațiile cărora găsim același elan spiritualist!*

- Am început seria exemplelor de compozitori români care în secolul al XX-lea au compus muzică de inspirație sacră cu Paul Constantinescu... Cred însă că trebuia să încep cu Dimitrie Cuclin... Pentru că Dimitrie Cuclin i-a fost profesor lui Paul Constantinescu la cursurile de armonie și contrapunct de la Conservatorul din București.

Dimitrie Cuclin, autorul unei creații de o excepțională amploare, care cuprinde opera *Traian și Dochia* (1921), dar și lucrări simfonice, vocal simfonice, corale, religioase, de muzicologie, de estetică muzicală, a fost, și el, devotat moștenirii noastre psaltice, respectiv liturgice.

În acest sens, el a compus mai multe liturghii ortodoxe, pline de elan doxologic și de rafinament corale. El a ținut cont de faptul că Sfânta Liturghie este cel mai important serviciu divin în Biserica noastră Ortodoxă și strămoșească.

Semnificativ în acest sens este opusul *Liturghia Nr. 5 solemnă în Mi major pentru cor mixt și orchestră*, o capodoperă vocal simfonică.

Tot Dimitrie Cuclin a realizat *Iisus înainte morții* (1920), o cantată pentru cor mixt și orchestră și un număr important de opusuri corale. Printre ele se numără *Ave Maria* (1920), *Cinci colinde pentru orchestră* (1940), *Liturghia I-a în Fa major* (1936), *Psalmul XXXVI pentru cor mixt*, *Liturghia a II-a în Mi minor* pentru două voci bărbătești (1938), *Liturghia a III-a în La major* (1939), *Patru colinde pentru cor mixt* (1940) și altele.

Dimitrie Cuclin este nu numai un compozitor de mare rafinament expresiv. El a scris lucrări teoretice precum *Despre simfonie* (1931) și *Tratat de estetică muzicală* (1933), în care filonul gândirii spiritualiste este mereu prezent.

O evidentă orientare spiritualistă în sens creștin au→

R. SUBȚIRELU

opusurile pe care compozitorul Gheorghe Dumitrescu (1914-1996), absolvent al Seminarului Teologic din Râmnicu Vâlcea, le-a intitulat *Poem psaltic* opus 7 (1970), o admirabilă realizare în domeniul muzicii simfonice; *Liturghia solemnă a Sfântului Ioan Gură de Aur* opus 107 (1970), interpretată, de altfel, de Corala Patriarhiei Române; *Patru fresce bizantine* (1. *Izgonirea lui Adam din rai*; 2. *Nașterea Domnului*; 3. *Răstignirea*; 4. *Învierea*); *Simfonia a II-a „a clopotelor”* opus 150 (1983) și *Simfonia a X-a „Sacra” Sfânta Treime* opus 168 (1990).

Viziunea lui Gheorghe Dumitrescu este monumentală în tot ceea ce a creat, fondată pe o înțelegere personală a relației dintre creația vocală și cea instrumentală, pe valorile impuse de melosul folcloric și de cel liturgic.

Faptul că Gheorghe Dumitrescu a absolvit seminarul teologic din Râmnicu Vâlcea și-a pus definitiv amprenta asupra întregii sale creații.

Dimitrie Cuclin, Paul Constantinescu și Gheorghe Dumitrescu au fost însoțiți de alți mari compozitori în domeniul muzicii liturgice. Contemporanii lor Ioan D. Chirescu, autorul opusurilor *Răspunsuri liturgice pentru cor mixt* (1934) și *Pe Tine Te lăudăm* (1934); Sabin Drăgoi în *Liturghia solemnă pentru cor mixt* și *Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur* pentru cor bărbătesc; Dumitru Chiriac-Georgescu în *Liturghia psaltică* (1902), o creație monumentală, marcată de variate sugestii ale muzicii sacre bizantine și de numeroase aspecte moderne, de momente omofone, de subtile realizări contrapunctice, de accente psaltice, respectiv de armonizarea ehurilor diatonice cu cele cromatice, și de rafinate invenții sonore strict subiective, apoi în *Cântările liturgice pentru copii și popor* (1926), a demonstrat ce înseamnă pentru ele arta de inspirație sacră.

Faptul că Dumitru Chiriac-Georgescu a condus corul de la biserica *Domnița Bălașa* și pe cel de la biserica *Sfântul Spiridon Nou* din București l-a ajutat mult în activitatea sa de creator de muzică. L-a mai ajutat și în activitatea de profesor de armonie, teorie-solfegiu

și ansamblu coral la Conservatorul din București unde a predat aproape trei decenii.

Un strălucit compozitor influențat de moștenirea noastră psaltică și de splendorile compunerilor corale liturgice este contemporanul nostru George Balint.

Faptul că am avut șansa, marea șansă, de a-l cunoaște personal și de a asculta unele dintre opusurile sale magnifice este o mare bucurie pentru mine.

Eu și George Balint am colaborat la redactarea libretului pentru opusul *Constantin Brâncoveanu. O jertfă românească. Oratoriu. Operă*.

În *Constantin Brâncoveanu. O jertfă românească. Oratoriu. Operă* George Balint a pus sugestii oferite de moștenirea noastră psaltică, de moștenirea epocii baroce din secolul al XVII-lea și de melodiile populare românești culese de Ioan Căianu-Valachus în celebrul *Codex Caioni*, dar mai ales de marile compoziții liturgice care au marcat evoluția artei noastre sonore în secolul al XX-lea.

Cu George Balint m-am înțeles, cum se spune, doar din priviri. Cultura lui muzicală și discuțiile în care ne-am angajat, dar mai ales interpretările la pian pe care mi le-a oferit au făcut mult bine sufletului meu însetat de frumusețe.

Mai presus de toate, George Balint a pus magnifica sa putere de creație, disponibilitatea sa inventivă,

patetismul multiform al unei vocații artistice atotputernice, pentru care, de fapt, trăiește, în serviciul unor invenții sonore profund originale, care înscriu un moment distinct, de mare însemnătate, în istoria muzicii românești.

Faptul că George Balint are cursuri la Facultatea de Muzică a Universității din Pitești este o mare șansă pentru studenții care îl ascultă și îl urmează în preocupările lor dedicate artei sunetelor.

- În diverse ocazii l-ați elogiat pe marele savant muzicolog și medievist Părintele Sebastian Barbu Bucur. Ce anume v-a atras în opera sa științifică de largă recunoaștere în lumea specialiștilor dedicați artei sunetului?

- M-a atras valoarea științifică a contribuțiilor sale. Excepționala forță revelatoare a creațiilor psaltice românești pe care Părintele Sebastian Barbu Bucur le-a descoperit în țară și în străinătate, le-a descris și le-a propus atenției noastre, este binecunoscută.

M-au atras, de asemenea, noutatea temelor asupra cărora a insistat; puterea de lucru și insistența cu care s-a aplecat asupra unor vechi documente muzicale; faptul că a dat un nou și puternic impuls eforturilor impuse de muzicologi pentru a evidenția moștenirea noastră psaltică; lumina în care i-a pus pe Filotei Sin Agăi Jipei, protopsaltul curții domnești de la București în epoca Sfântului domnitor Constantin Brâncoveanu. Pe Iovașcu Vlahul din secolul al XVII-lea, protopsalt la Mitropolia din București, l-a pus de asemenea în evidență prin studii științifice muzicologice de o excepțională forță revelatoare.

Faptul că l-am cunoscut personal și că m-am putut bucura de erudiția, înțelepciunea și tactul cu care vorbea despre descoperirile sale în domeniul paleografiei muzicale a marcat profund modul meu de a înțelege arta psaltică românească.

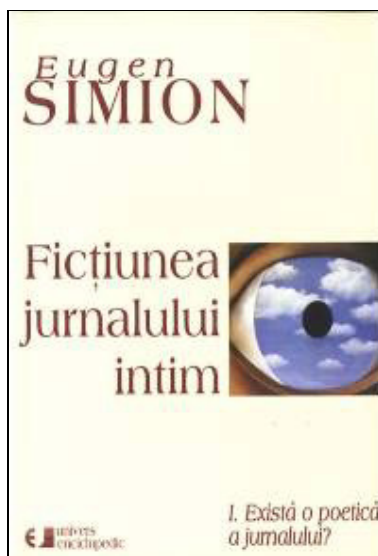
Părintele Sebastian Barbu Bucur ne arată că erudiția și trăirea duhovnicească de care s-a învrednicit pot schimba în bine preocuparea științifică dedicată muzicii vechi românești. Contribuțiile sale științifice rodesc excepțional de puternic în cultura și spiritualitatea română de azi.

Text și context în diarismul românesc

(II)

Acest raționament nu desfigurează scriitura, ci o în-ființează, îi conferă, esențialmente, o stare de Ființă, un imaginar narativ. În plus, „travestiurile” diaristilor pe care ni prezintă în fragmente captivante, am zice, trezesc în noi emoții până acum necunoscute.

Când îl (re)citește pe E. Lovinescu și dezvăluie „o lume amestecată, agitată, revendicativă, privită, de regulă, din unghi sarcastic” (p. 234), Eugen Simion nu-și temperează elocința: „criticul, un model de civilitate în viața publică, spune aici ceea ce crede despre fauna literară” (p. 208). Fără discuție, Agendele lovinesciene, consideră exegetul, (ideile dezbătându-le mai profund în E. Lovinescu, scepticul mântuit⁸, despre care noi vom vorbi la sfârșitul acestei cărți), excluzând din principiu cronică faptele inutile, calendaritatea în substanța textului epic, sunt un compendiu sui-generis al unei polemice istorii literare românești. Incursiunea autorului prin aceasta, să o calificăm inițiativă, este „laborios organizată” (p. 206), astfel încât nu poți decât să apreciezi la justa ei valoare (estetică) introducerea ultimativă în corpusul scrierii, a realității în imaginație, act care ne determină să cădem de acord: „diaristii... nu se simt bine în timpul lor” (p. 16). Și, pentru a întări tenta combativă a excursului simionean, vom puncta, laconic, câteva dintre „portretele” contemporanilor pe care Lovinescu îi caracterizează în „jurnalul” său, așa cum rezultă ele din referințele tratatului Ficțiunea jurnalului intim. Diarismul românesc: Camil Petrescu, suferind de complexul unicității sale în lume, este noros, sinistru și megaloman; Benjamin Fundoianu e deopotrivă de inteligent, obraznic și chiar mai mult decât atât: acest om e o lamentabilă javră; Ion Pillat pare criticului penibil de fals; Liviu Rebreanu – o lichea; Ion Barbu – un om dificil, imprevizibil, [...], slăbit, inteligent, complet descompus sufletește, egoist, [...], fecioară perversă; Vladimir Streinu este gratulat cu epitelele prezumțiosul, susceptibilul, veninosul; Tudor Vianu: personaj grav, sever și oarecum enigmatic. [...] (Eugen Simion adaugă la comentariul

destul de frust al lui Vianu: simpatiile lui poporaniste nu sunt pe gustul lui E. Lovinescu care nu ezită să-l declare aproape poporanist și rasist); I. Valerian: un imbecil ce nu știe ce vrea și încurcă numai prin tăcere și împleticire de vorbă; G. Călinescu (de la un anumit punct:) entuziast, gata la servicii, (după martie 1927 între Lovinescu și Napoleonul criticii „relațiile lor devin tot mai tensionate” din cauza atitudinilor critice ale celui din urmă, stabilește Simion). În Pompiliu Constantinescu autorul Agendelor-jurnal a văzut „un posibil urmaș literar”.

E. Simion, consacrându-se unui laudatio nu tocmai exagerat, evocă, aproape cu strângere de inimă, „anamorfozele” literaturii române, și, cu acuitate savuroasă și o efervescentă triumfală, valorile ei fundamentale, incontestabile, puse în discuție de mentorul său: „Fauna care-i trece pe sub ochi, personajele irascibile, vanitoase, și chiar mai mult decât atât, fac literatura română contemporană. Și în fața evidenței operei, moralistul sceptic se resemnează și se mântuiește, lăsând inițiativa criticului literar care jură pe principiul autonomiei esteticului. Peisajul literaturii se schimbă considerabil”. Și o concluzie: „în afara literaturii, diaristul vede puține lucruri demne de a fi consemnate în caietele sale” (p. 213).

Nu divulgăm un secret pretinzând că Eugen Simion, zeul ascuns în edenul cărților sale, are mistica discursului sapiențial, desfășurat într-un registru modernist, deloc minat de ecletism, analogic, cu metodă, efica-ce, imperativ estetic. Evaziunea nu e

decât o sincronizare la o luciditate reflexivă. Stratagemele impuse sunt produsul lecturilor solide, fundamentale pentru un spirit prin excelență enciclopedic. Interpretările sale literare, demistificând, totuși moderat, exploziv, identitatea memoraliștilor supuși judecății, indică, prin sistematizare coerentă, existența instrumentului unei cunoașteri adânci, estetice și pragmatice a fenomenului diaristic. Iar în acest sens putem arăta că efectul de adevăr produs conține, până la ultima fibră, manifestările unui eu creativ, categorial, biografic dar antiutopic, indiciu clar al unor lecturi proteice, cu „rol antropologic instaurativ”. Nu ignorăm, în cazul de față, nici ficțiunea operelor comentate, atât de relevante pentru aspirația criticului de a fantasma în pofida denunțului că jurnalul este literatură. Hermeneutica lui Eugen Simion presupune, înainte de toate, o permanentă întoarcere la text, conferindu-i acestuia noi dimensiuni istorice, între care Eul revendică un Celălalt, și amândouă pe cititorul destinat, cel „pentru care textul a fost scris la origine” (Hans-Georg Gadamer, Wahrheit und Methode, 1960). Eugen Simion dezvoltă, în legătură cu relația trinitară dintre „fințele” structurale/imanente ale textului diaristic, o construcție intelectuală de anvergură, supusă unui exercițiu creator care nu solicită alte puncte de vedere privind interpretarea lor.

Rene Wellek și Austin Warren⁹ comentează stările și condițiile exegetilor căzuți, la rândul lor, într-o astfel de meditație: „Și de aceea explicarea operei literare prin personalitatea și viața scriitorului este una dintre cele mai vechi și mai împământenite metode de cercetare literară”. Nici Mihai Cimpoi¹⁰ nu întârzie să-și exprime adeziunea: „Biografia poate fi judecată în raport cu lumina pe care o aruncă asupra creației literare propriu-zise, dar și ca mijloc intrinsec de a studia omul de geniu în dezvoltarea lui morală, intelectuală și emoțională, ca izvor de material documentare să explice psihologia scriitorului și procesul literar”.

Am subliniat anterior că resursa onto-retorică inovativă a mistagogului E. Simion se află în profunzimile dialogului, centrat, în numele alterității ființei, pe reflecții ireductibile, care situează biografemul→

FLORIAN COPCEA

înăuntrul mitului operei, semn al unei emancipări bine gândite.

Acest destin îl întâlnește pe cel al lui Gérard Genette: „...Autobiografia canonică se caracterizează prin identitatea autor = narator = personaj, rezervând cazului particular al autobiografiei «la persoana a treia» formula autor = personaj $\neq$ narator. Explorarea într-o mare măsură a posibilităților deschise de această relație triunghiulară e destul de ispititoare. Disocierea dintre personaj și narator ($N \neq P$) definește în mod evident (și chiar tautologic), în ficțiune și aiurea, regimul (narativ) heterodiegetic, după cum identitatea lor ($N=P$) definește regimul homodiegetic” (Introducere în arhitectură. Ficțiune și dicțiune, Ed. Univers, București, 1994, pp. 146-147).

În spiritul acestor idei, Eugen Simion oferă indiciile propriului său act interpretativ: „Un personaj [...] care are dublul său ascuns printre rânduri, un al doilea personaj, așadar, a cărui voce nu se aude, dar se simte în text printr-un număr variabil de semene... Cititorul fin, atent, le receptează și construiește o fantasmă care începe să concureze serios fantasma (personajul) de la suprafața textului, cel care vorbește (naratorul) și este însărcinat să transmit mesajul autorului (Ficțiunea jurnalului intim. Există o poetică a jurnalului?, p. 21) și: „Dar, cum, iarăși am precizat și cum vom avea prilejul să discutăm de mai multe ori în această carte, lângă personajul emblemă, personajul autorizat, acreditat, există și al doilea personaj. Îl putem numi în mai multe feluri: personajul din subtext sau personajul dintre rânduri” (Idem, p. 25). O reflecție destul de edificatoare asupra identificării autorului cu naratorul, și a naratorului cu personajul, o aflăm și în fragmentul următor (Idem, p. 219): „Naratorul are aici funcția ce se cunoaște: povestește ce se petrece (micile evenimente ale existenței), cu deosebire, față de naratorul obișnuit din literatură, că el se povestește, identificându-se total – cel puțin așa vrea și așa pretinde că face – cu autorul de pe copertă”. Eugen Simion reclamă, în mod evident: retoric, o disimulare, o dedublare a eului-confesor, truc care îi înlesnește introducerea în discurs a imaginii celuiilat „care ar dori să fie naratorul (scriitorul, autorul) sau, dimpotrivă,

care n-ar dori să fie. Naratorul ia atunci distanță față de acest tu (Altul) și se adresează ca și când interlocutorul ar exista” (p. 220). Înaintând, să recunoaștem destul de prudenți, pe traiectoria narativă ce ne-o sugerează Simion, constatăm că „există cel puțin două personaje care-l reprezintă pe autor în textul confesiv: unul care-l reprezintă oficial și este pus în scenă de narator (să-i spunem: personajul exponențial sau personajul emblematic, delegat să arate pe autor așa cum vrea el să arate sau cum crede el că este în realitate!) și un al doilea, personajul ascuns, pe care trebuie să-l inventeze cititorul perspicace din detaliile, semnele, absențele, tăcerile textului” (Idem, p. 228). De remarcat: esteticianul, abordând dintr-o atare perspectivă relația liniară autor = narator = personaj, nu acceptă teza teoreticienilor care susțin existența în text a unui eu fictiv, dar nici supoziția lui Roland Barthes că „în text, numai cititorul vorbește” (vezi Romanul scriiturii, Ed. Univers, București, 1987, p. 165).

Lăsând la o parte teoria care susține epistemologic mitologica construcție a textului, să ne întoarcem la Ficțiunea jurnalului intim. Diarismul românesc, depozitar predilect al „unei densități a existenței” (R. Barthes). Vom trece peste istoria diarismului românesc, pentru a ne concentra și asupra altor piese de rezistență ale lucrării. Pentru Eugen Simion, „scribul”, „sleahitul moldovenesc”, călătorul Nicolae Spătaru-Milescu este un versat narator care „se uită pe sine, dă puține date despre stările sale, nu vrea decât să-și informeze destinatarul” (p. 97). Așadar, „reconstrucțiile interpretative”¹¹, analitice, depozitate de ficțiuni, conferă scriiturii eugensimioniste fermitate, grație, logică și conștiință valorică. Importanța Jurnalului de călătorie în China rezidă, înțelegem, din evenimentele descrise, unele dintre ele în baza altor scrieri „deja existente” în Țara Dragonului Roșu. Compilația, de altfel „o practică obișnuită în sistemul cultural al epocii”, nu-i trezește lui Simion reacții ostile, ceea ce interesează „este construcția memorialului și depistarea zonelor de intimism din interiorul lui”: „...Jurnalul de călătorie în China începe să semene cu un veritabil jurnal intim, cu respectarea calendarității (ziua, locul,

împrejurările în care se face scriitura), un jurnal trecut apoi într-un memoriu, după ce călătoria se încheie... Faptul este evident nu numai din absența, în text, a semnelor calendarității, dar și din amplexarea și calitatea textului. Naratorul are acum timp, nu mai este presat de călătorie și nu mai este încolțit de necunoscut. Pune ordine în însemnări și, după ce aventura se încheie, așterne pe hârtie ceea ce a trăit. Schimbarea se vede mai ales în descrierea lumii chinezești. Este partea cea mai valoroasă, sub raport literar, a Jurnalului. Un veritabil roman exotic scris de un cărturar venit din altă civilizație” (p. 98).

Figura melancolică, de „june ticălos” a lui C.A. Rosetti, este fidel și în amănunțime zugrăvită încât îți creează sentimentul unei solidarități narcisiste. Este, cum lăsam să se înțeleagă, o iluzie, iluzia însemnând doar un „adaos interpretativ”¹². Jurnalul meu, „în limitele genului”, rămâne, cât de porniți am fi contra exceselor lui intimiste, „o operă de sine stătătoare, caracteristică pentru stilul de existență al epocii” lui C.A. Rosetti. De aceea – spune eseistul – „ca diarist într-o epocă în care genul biografic nu este, cel puțin la noi, cultivat, el are meritul, înainte de orice, de a-și pune viața intimă într-un jurnal secret, fără s-o înfrumusețeze prea mult. A intuit, apoi, câteva din regulile genului. Regula calendarității, de pildă: a nota zilnic, fie că-ți place, fie că nu; condiția este să înregistrezi chiar și vidul unei zile: «Astă-seară scriu pentru ca să nu calc regula, dar altminteri nu am a zice nimic decât că sunt deznădăjduit de mintea mea»; sau: «Astă-seară n-aș fi scris nimic pentru că sunt foarte obosit și îmbătat». Când i se întâmplă să nu noteze nimic zile în șir în jurnal, se ceartă, se culpabilizează: «De ce atâtea zile nescrise?»” (p. 110).

NOTE

⁸ Ed. Univers Enciclopedic, București, 2016

⁹ *Teoria literaturii*, Ed. Univers, București, 1967, p. 109

¹⁰ *Modelul de existență Eugen Simion*, Ed. ICR, Chișinău, 2018, p. 169

¹¹ Jean Starobinski, *Textul și interpretul*, Ed. Univers, București, 1985, p. 109

¹² Idem, p. 120

Ocean întors

Nu poți intra de două ori în același râu

(Din jurnalul *Fragmente din Babylon*)

(I)

Spusa lui Heraclit se adevărea zilnic. Viața noastră sau a prietenilor și cunoștințelor noastre se schimba într-un fel sau altul neconținut. În loc să ne gândim cu teamă la neconținută schimbare, ne bucuram de ea.

Într-una din zile Susan ne-a anunțat pe toți angajații ei de la birouri că ne vom muta din Queens la 14th Street, Downtown Manhattan. Deși continuam să fim plătiți la fel de slab ca și înainte de mutare, faptul că puteam să ieșim în pauza de lunch să ne plimbăm nu printre clădirile turtite, incolore din Queens, ci să admirăm aerul european al zonei downtown a Manhattan-ului era în el însuși o recompensă. Ne puteam conecta la animația din timpul pauzei de masă când zecile de funcționari din miile de birouri inundau strada, evoluând în direcția bistrourilor preferate sau doar luând loc pe o bancă din atrăgătoarele squaruri pentru a-și consuma porția de prânz din pungile de hârtie. Cum ne-am mutat pe la sfârșitul iernii lui 1994 și birourile, vreo trei, foarte spațioase, fuseseră construite într-o arie a garajului a trebuit să luptăm cu temperaturile joase ale incintei, pe care părea că nimic n-o poate încălzi, nici măcar glumele noastre despre aerul polar al ambianței.

Olivia continuă să lucreze pentru o scurtă perioadă, deoarece fusese planificată pentru temuta operație pe inimă. Vlad se evaporase demult, după ce indianul Prakash îl turnase la Susan pentru a doua oară în legătură cu plângerile repetate despre dificultatea prea mare a jobului în contrast cu remunerația insuficientă. Victor, care zburase de aproape doi ani peste podul din Queens spre Manhattan, dădea semne că ar dori să se întoarcă la Susan, lucru care o fereci pe patroană. În câteva zile Victor a fost reînstatat în poziția în care chiar el îl adusese odinioară pe Vlad. Victor era mai sigur decât oricând pe experiența lui profesională. La jobul din Manhattan

învățase lucruri noi care îi dădeau un ascendent asupra noastră.

Deși făcuse numeroase servicii de informator al patronilor, Prakash devenise vulnerabil. Victor și indianul ajunseseră să se viziteze acasă, dar asta nu l-a împiedicat pe cel dintâi să o asigure pe Susan că el va fi capabil să cumuleze jobul lui Prakash, în schimbul creșterii salariului la șase sute dolari pe săptămână, ceea ce la anul 1994 reprezenta un venit bun pentru clasa de mijloc.

Indianul era conștiincios, se pare loial proprietarilor firmei, dar opunea rezistență când era vorba de extinderea cunoștințelor lui în domeniul computerului, continuând să rămână un contabil pe hârtie cu creion la ureche.

Se ducea cu o precizie de metronom la bancă să depună cecurile încasate de managerii de la garaje. Susan și Mark, cei doi frați care administrau *York Parking Corporation*, substituindu-l pe tatăl lor, au simțit de undă bat vânturile inovației și presau pentru creșterea ponderei computerului în compania lor. Nu era altul mai potrivit pentru viziunea lor decât Victor, un pasionat de computer și un înfometat de muncă. Cum avea deja primul copil cu soția lui hispanică era foarte motivat să lucreze cât de mult posibil pentru prosperitatea visată a familiei lui. El acționa ca unul care se simțea la apogeul carierei lui americane. Nu trecu multă vreme și Susan se scăpă de Prakash, punând la bătaie întreaga ei diplomatie.

Sunt sigură că nu i-a fost ușor, având în vedere că cel alungat lucrase mai bine de un sfert de secol pentru proprietarii garajelor. Cred că fusese singura slujbă pe care indianul avusese șansa să o practice la New York. Trebuia să se consoleze cu longevitatea jobului în care fusese

suveran multă vreme, jucând rolul de consilier pe lângă Susan pe când aceasta era doar o fetișcană care luase frânele companiei în propriile ei mâini.

Dar vremea aceea trecuse, noi exigențe apăruseră datorită revoluției generate de computer și Susan a fost pusă în situația de a alege între sentiment și datorie, conflictul clasic. Prakash fusese aproape ca un membru de familie, dar vremurile noi reclamau oameni noi ca Victor. Mulți dintre cei care îl cunoscuseră pe Prakash de când imigrase din India la New York au fost șocați de decizia lui Susan, privind eliminarea indianului într-un moment în care toți cunoșcuii lui îl vedeau pensionându-se din acel job al vieții lui. Asta arată că nu poți fi sigur pe nimic, că poți fi măturat dintr-o slujbă în care ți-ai împlinit tot viața de om. Pentru capitalist asta nu contează dacă te nimerești în calea planurilor lui de viitor.

Plecarea indianului a stârnit puțină senzație în sânul grupului românesc. Nu ne temeam de pierderea jobului pentru că prea eram prost plătiți ca să ne facem griji că Susan ar prefera pe alții cu care să o ia de la capăt. Noi ne cunoșteam fiecare îndatoririle, ne rutinaserăm împreună și îndrăznesc să spun că funcționam ca o echipă bună, muncind cât șapte. Nu este nimic mai de prețuit decât continuitatea slujbei, mai ales în a doua tinerețe. Îmi aduceam mereu aminte cât de șocată am fost de faptul că la cursurile de limba engleză de la Riverside, profesoara noastră începea sau termina fiecare propoziție cu cuvântul *job*, ceea ce inițial m-a amuzat, pentru ca pe parcurs să constat, să înțeleg ce business serios era obținerea și menținerea unui job. Concedierea unui funcționar cu o vechime atât de impresionantă ca aceea a lui Prakash avea nu doar rațiuni de modernizare, ci și economice.

Dispărea de pe statul de funcțiuni un salariu baban care putea fi utilizat în alte scopuri. Victor putea face față con brio unui uriaș volum de muncă. Omul acela era bine dispus numai când avea înaintea sa multe lucruri de făcut. S-ar fi îmbolnăvit fără ritmul intens în care lucra. Îl ținea în formă, spre marea satisfacție a lui Susan. În ciuda aerului polar din birouri în timpul iernii, ambianța din zona Downtown Manhattan→

SILVIA URDEA

compensa pentru acest inconvenient. Dantelăria în piatră a catedralelor din jur, buticurile, librăriile, animația străzii, proporțiile prietenoase ale clădirilor, întreaga atmosferă foarte primitoare ne amintea de Europa, fericindu-ne. Cu asta Susan ne făcuse un cadou care ni se oferea în fiecare pauză de prânz, când, indiferent de vreme colindam, reîmprospătându-ne forțele. Sentimentul de înstrăinare era mult mai suportabil în acest mediu arhitectonic urban apropiat de sufletul nostru.

În fiecare week end când se nimerea să dau nas în nas cu Barbara îi împărțeam ce desfătare trăiam, explorând zona încântătoare din apropierea serviciului meu, cât de mult însemna pentru mine racordarea la mediul meu firesc de odinioară. Barbara, care se școlise în Italia și colindase cam tot Vestul Europei în prima ei tinerețe, mă înțelegea întocmai, ea însăși fiind o mare admiratoare a comorilor urbanistice de pe bătrânul continent, unde timpul înnobila zidurile. Îmi povestea despre contemplarea apusurilor de soare la Roma sau Florența și despre emoțiile acelor clipe care înviază ori de câte ori evadează în zilele tinereții ei de studiu pasionat al marilor artiști italieni.

Descoperisem cu Olivia o cafenea ascunsă de privirile curioase ale trecătorilor, un colț de liniște, plin de arome amestecate.

Barmana oferea o listă lungă de specii de cafele, pe care noi, dornice de noutăți, le-am fi experimentat pe rând dacă nu ne-ar fi oprit prețul piperat al unora. *"Nothing is free in America, Olivia"* îi aminteam eu colegei mele.

Ea râdea întotdeauna zgomotos și-mi răspundea invariabil *"pentru mine dau oricât"*, amintindu-mi din când în când că se afla în fața unei operații dificile pe inimă, sugerând ideea că acolo ar putea înceta totul pentru ea și atunci de ce să-și refuze câte-o plăcere atât de nevinovată, fie ea și mai costisitoare.

Eu însă aveam în minte griji peste griji legate de părinții în vârstă pe care-i părăsisem, de copiii încă nerânduiți, de nerezolvarea încă a rezidenței și atâtea altele la fel.

Olivia care văzuse și pășise multe, trăise multe umilințe și amărăciuni avea un fel special de a se abandona momentului, de parcă acel

carpe diem se inventase tocmai pentru ea. Ea observă că eu nu mă pot sustrage fluxului de gânduri de tot felul, că nu pot fi sută la sută în clipa prezentă și de aceea mă sfătuia mereu să mă schimb că, motiva ea întotdeauna, *"viața asta nu face nici cât o ceapă degerată"*. Singura explicație pe care o găseam filozofiei ei era fragilitatea ei fizică. Îi aduceam aminte că, în ciuda vieții „ca o ceapă degerată”, ea totuși o luase în serios ca o veritabilă luptătoare.

La această observație a mea un rictus care exprima autoironie, suferință și neîncredere apărea pe fața ei ca pentru a spune că da, se luase ea odată demult la trântă cu viața, dar n-a meritat și n-ar mai face-o acum în nici un caz. Îi înțelegeam oboseala interioară, dar nu-i dădeam voie să se considere o înfrântă pentru că nu era adevărat.

Deși când am cunoscut-o afișa un ușor snobism de americană naturalizată, pe care eu îl luam ușor peste picior, acum, când o mai despărțeau doar vreo șase luni de operație era cutreierată de dorul de acasă, evocând mereu întâmplări hazlii din copilăria ei, vorbind despre surorile ei, dintre care una era o doctoriță foarte realizată. Pe ea o dădea Olivia de model al împlinirii, dar eu o contraziceam mereu explicându-i de ce pun mai sus eroismul ei de mamă singură, rătăcită prin străini.

Olivia era foarte conștiincioasă. Nici chiar când se simțea rău din cauza schimbărilor bruște ale vremii nu se dădea bătută. Mare mi-a fost mirarea când a absentat două zile la rând. M-am temut să nu fi intrat în vreo criză cardiacă. Când colo ea venind de la o prietenă seara pe întuneric alunecase pe cărarea spre bloc, căzuse și își fracturase glezna. Era deja cu glezna în ghips când am cercetat-o eu. Din tot ceea ce a urmat după acest accident mi-am dat

seama că Olivia știa să fie pragmatică și să nu rateze o ocazie atunci când viața i-o dădea. Fără să ne spună ce intenționa să întreprindă, ea își angajă un avocat că să-l înaprocesueze pe proprietarul blocului pentru că nu curățase cărarea de ghețurile iernii. Asemenea procese au loc frecvent în America deoarece sunt sursă de câștig substanțial și pentru cel vătămat și pentru avocat. Sinceră să fiu nu mi-ar fi trecut prin cap una ca asta. Chiar mi se părea cam tras de păr motivul judecării. Când i-am spus asta Oliviei m-a considerat ridicolă, fiind dreptul celui vătămat să fie despăgubit. Eu i-am adus contraargumentul că nici un locatar al blocului nu își fracturase vreun membru numai ea și, deci, poate fi numai vina ei că a călcat greșit. Cu sau fără gheață și-ar fi putut rupe piciorul. Poziția Oliviei a rămas fermă în a-l acuza pe landlord. E adevărat că toată afacerea s-a încheiat cu vreo treizeci și opt de mii de dolari obținuți de Olivia și cu o sumă respectabilă pentru avocat. Celebră a rămas în America povestea femeii care, cumpărând o cafea de la McDonald ca s-o soarbă în mașină în timp ce conducea, s-a fript. A dat în judecată compania pentru că ea și-a ars limba cu cafeaua lor prea fierbinte și a câștigat o despăgubire de un milion de dolari. Acestea mi se păreau abuzuri din partea cumpărătorilor, curiozități de care n-aș fi fost în stare.

Peste mulți ani am înțeles reacția americanilor care critică acerb dictatura marilor corporații, pe care nu le iartă când fac cea mai minusculă greșală, pentru că, zic cetățenii, că tonele de bani ale companiilor sunt făcute pe spinarea lor. Și astfel Olivia reuși pentru prima dată în viața ei să aibă un cont cu care se mândrea. Viviana, mureșanca de la biroul central al companiei lui Susan, când auzi de pățania Oliviei comentă sarcastic: *"și așa dacă te împiedici ajungi să ai și tu un cont în bancă"*. Viviana care avea de partea ei toate darurile, frumusețe, deșteptăciune, un job de soi, un cumnat prieten cu patronii o judeca pe Olivia întotdeauna sever, văzând-o ca pe o neisprăvită. Judecata Vivianei mi se părea cu totul nedreaptă.

Olivia simțea atitudinea de desconsiderare a Vivianei, dar se resemnase, evitând un conflict tocmai cu aceea care o ajutase să obțină serviciul la Susan.

Remus Moldovan, The Wind

Mă urmărește-un gând:

O biografie Dumitru Ichim

Preotul și poetul Dumitru Ichim aparține acelei categorii de oameni care te captivează din primul moment, simțind în privirea lui profunzimea gândurilor sale și o conștiință vie care te inspiră, simpla sa prezență emanând în jur o incontestabilă energie pozitivă.

Traseul vieții lui, impresionant prin evenimentele majore care l-au marcat, îndreptățește cu prisosință un demers hotărât de a i se elabora o biografie. În opinia mea, susținerea poate fi întărită și de faptul că despre această complexă personalitate s-a scris totuși destul de puțin și, cu certitudine, nu suficient. Gen literar deosebit de apreciat, biografia narează viața și activitatea subiectului în ordine cronologică prin înșiruirea evenimentelor debutând cu nașterea și se apropie de perioada recentă. Aceasta consolidează desigur necesitatea antamării unei atari lucrări.

În pragul împlinirii vârstei de 75 de ani, părintele Ichim continuă să fie foarte activ. Pe lângă faptul că este conducătorul unui cenaclu literar, organizează la Câmpul Românesc de la Hamilton „Săptămâna Internațională a Culturii Române”, manifestare anuală ce a depășit 50 de ediții, în acest spațiu românesc autentic, îngrijit și păstrat de peste cinci decenii într-o pitorească zonă canadiană a provinciei Ontario. Se mai cuvine adăugat că și actualmente părintele desfășoară o intensă activitate de creație, probând o surprinzătoare forță în mănuierea artei poetice, caracteristică unui adevărat maestru, precum și o admirabilă dispoziție de a îmbogăți literatura română cu noi valori lirice.

Urmând regulile nescrise ale întocmirii unei biografii, se impune, ca prim pas, precizarea datelor biografice proprii, continuând cu anii de formare, studiile și specializările, unice în cazul oricărui titular al unei astfel de scrieri.

Părintele Dumitru Ichim s-a născut la 14 august 1944, cu un ceas înainte de sărbătorirea Adormirii Maicii Domnului (Sfânta Mărie), în localitatea Dărmănești (astăzi, oraș), așezată la extremitatea vestică a județului Bacău, la limita cu județul Harghita, la poalele Munților Nemira,

pe malurile râului Trotuș și bazinul hidrografic al afluentului acestuia, râul Uz. Părinții săi, Dumitru Ichim, cântăreț al bisericii de acolo, și Elena Ichim (născută Cămară) au dat fiului lor numele tatălui, Dumitru, nume de sfânt în credința ortodoxă, cea care a apărut și asigurat continuitatea neamului românesc, respectiv Sfântul Mare Mucenic Dumitru izvorătorul de mir și făcătorul de minuni. Despre locul natal și România, după aproape o jumătate de secol de când trăiește peste Ocean, părintele mărturisește cu franchețe: „Dărmăneștiul eu îl am în sufletul meu tot timpul și peste tot unde mă aflu. Dărmăneștiul și țara mea le port cu mine”. De asemenea, ca o dezarmantă confidență, afirmă cu o tulburătoare convingere: „Eu am rămas țaranul acela din Dărmănești, omul cu bun simț, omul care-și vede lungul nasului, deci țaran de la talpa țării...”.

După absolvirea a opt clase elementare, între anii 1958-1964, urmează cursurile Seminarului Teologic de la Mănăstirea Neamț și Liceul teoretic, fără frecvență, la Moinești. În 1969 devine licențiat al Institutului Teologic de grad universitar din București, teza de licență fiind susținută cu profesorul Petru Rezuș. Între anii 1968-1970, urmează cursuri de doctorat la Secția Teologie sistematică a Catedrei Teologie dogmatică sub îndrumarea profesorului Dumitru Stăniloae.

În perioada 1970-1972, studiază la Seabury-Western Theological Seminary și Garrett Methodist Seminary, ambele din Evanston, statul Illinois (SUA), precum și la McCormick Presbyterian Seminary din Chicago

(SUA). Continuă apoi studiile ca bursier al Consiliului Mondial al Bisericii la Princeton Presbyterian Seminary din Princeton, New Jersey (SUA). În 1973, susține doctoratul cu teza „The Orthodox Liturgy and the World”, avându-l ca îndrumător pe teologul american James McCord.

Carierea teologică, dublată de o intensă preocupare pentru activități culturale, și-a început-o în anul 1974 când a fost hirotonit preot al parohiei „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Kitchener, Ontario (Canada), biserică de la care în 1978 se transferă la parohia „Sfântul Ioan Botezătorul” din același oraș.

Între anii 1975-1985, împreună cu soția sa, conduce emisiunea bilunară de cultură și spiritualitate românească, „Romanian Kaleidoscope”, transmisă pe canalul de televiziune 4 din Kitchener. Din 1979, face parte din Colegiul redacțional al *Cuvântului românesc* din Hamilton, Ontario, unde publică eseuri de teologie și filosofie, poezii și cronici literare. Desfășoară o consecventă și rodnică activitate în rândul comunității românești din Kitchener și contribuie esențial la înființarea Centrului Cultural Român. Eforturile sale teologice și de aplecare apostolică au fost întregite de reușita zidirii unei noi biserici ortodoxe române, sfințită la 14 august 1994, dată la care împlinea cinci decenii de viață.

Fără îndoială, colaborarea preotului-poet la reviste din România și din alte țări comportă o prezentare amplă, impusă de numărul mare de publicații la care și-a pus semnătura, o enumerare succintă fiind binevenită: *Amfiteatru*, *Gazeta literară*, *Studii teologice*, *Telegraful român*, *Luceafărul*, *Vatra* (Germania), *Revista Scriitorilor Români* (Germania), *Comuniunea românească* (Statele Unite), *Solia* (Statele Unite), *Luceafărul* (Canada), *Drum* (Statele Unite) ș. a.

În ce privește opera literară, creația poetică a părintelui Ichim este, indubitabil, una destul de vastă. Volumul de debut se intitulează „De unde începe omul” și a apărut în 1970. Regretatul Aurel Sasu aprecia, referindu-se la acesta, că, la momentul apariției, cartea „anunța un poet bântuit de neliniști existențiale și de blagienele suspinuri lăuntrice, puse toate sub semnul luminii (...), iar→

DORIN NĂDRĂU
(S. U. A.)

UMBRA DE FULG A FLĂCĂRII

Până-și coboară suișul spre Tine,
fulgul trece prin apa Duhului Sfânt.

Ochiul întrebă:

"Yoho,
singurul purtător de coroană
al luminătorilor,
cine te-a nins fără nor?"

Dar ce poate cunoaște ochiul,
când lacrimii
numai inima îi face loc să se strecoare
printre suspinul de jos
și ecolu amar de luceafăr?

Suind coborâșul spre Tine,
lacrima trece
prin apa Duhului Sfânt.

Întrebă auzul:

"Yoho, ce formă
au cuvintele Tale -
scrisul de vânt,

din cer ca de ape înalte curgând?
Ce poți să ne spui
de cascada de foc rusalin
peste soare vuindu-și talazul?"
Dar ce poate cunoaște
auzul,
jumătate Sinai până-n ghiocul de nor?
Inima lui Yoho
numai îndrăgostiții pot s-o audă,
că nu e din carne de om ca să bată,
ci din tăcerea seminței
când buzele lor înfloresc
lutul ce doare de cer.

Yoho, Tatăl nostru și-al tainei,
numai vedeniei prinsu-i-ai cheag
cum Fiul Omului,
după taborica lege de munți,
poate fi Dumnezeu.
Ca într-un cuib, odor nelumesc,
ții încă talpa-I de om,
din ce în ce mai transparent devenind
cu abisul vecin - coroana albului Tău,

de nor negrăit a nins,
când fulgul trecând prin apele
Duhului Sfânt
s-a oprit pe-obrazul Fecioarei
șovăind...

Numai Tu,
dincolo de apele Duhului Sfânt,
ai știut să-i oprești șovăirea spre
lacrimi,
împodobind
icoana Fecioarei
cu umbră de foc și fulg rusalin.

DUMITRU ICHIM

O BIOGRAFIE....

→căutarea, tăgăda, întrebările privesc regăsirea de sine în veșnica esență a omului ca templu (Sfântul Duh)". Exilul nu a alterat viziunea sa de aspirații teandrice, ci dimpotrivă, tot ce a scris ulterior stă sub semnul nostalgiei sacrului: trei volume de poeme haiku, poeme tanka, un epistolar, un poem istoric, sonete, proză (în special, eseuri). Poetul-preot își sprijină invariabil creația lirică pe texte biblice, privirea fiindu-i fixată constant pe chipul prea omenesc și divin al lui Iisus. O strălucită analiză a operei literare a părintelui a publicat în anul 2017 Maria-Daniela Pănăzan: „Poezia lui Dumitru Ichim. Eseu monografic” în care consemnează importante aprecieri critice despre creația acestuia. Autoarea prezintă o interpretare originală și frământările lirice izvorâte din dragoste față de poezie și față de frumusețea și sensibilitatea versurilor aflate în fiecare volum.

Nu se poate concepe o biografie Dumitru Ichim fără ample referiri la soția sa, poeta de sânge aromân (tatăl său, aromân originar din Albania). Florica Bațu-Ichim s-a născut la 13 Aprilie 1945 în București, fiind al șaptelea copil al familiei. A urmat cursurile liceale la Liceul „Gheorghe Șincai” din capitală, după care a absolvit Academia de Studii Economice, Secția Finanțe și credite, în 1968. A debutat pe tărâm literar cu placheta „Mesagerul alb” (1970),

după câștigarea concursului de poezie „Prima verba”. Au urmat alte volume de versuri, dar a scris și proză. S-au căsătorit în 1974, împărțășind o iubire „cum nici în telenovele nu găsești”. Înainte de mariaj, au fost foarte buni prieteni, bucurându-se, ca poeți, unul de succesul celuilalt, într-o perioadă în care frecventau aceleași cenoacuri literare. Părintele susține și în prezent că în cazul lor s-a adevărat vorba neaoș românească „a tunat și i-a adunat...”. Copleșiți parcă de confesiunea lui Sofocle „eu m-am născut să iubesc, nu să urăsc...”, au fost hărăziți de Dumnezeu cu șase copii. „Am fost săraci, dar bogați în fericire - copiii și poezia”, spune

**Nicolae Băciut, Dumitru Ichim,
Gheorghe Nicolae Șincan,
Kitchener, Canada, 2018**

părintele. În tandemul lor, singurele „dispute” surveneau, arareori, doar în planul poeziei, fiecare dintre ei încercând să evite influența celuilalt. Cu 23 de ani înainte de a-și găsi sfârșitul pe un pat al spitalului din Kitchener (4 septembrie 2010), a fost diagnosticată cu leucemie.

A fost o femeie de o rară modestie, dovedind, ca preoteasă, o vocație de excepție: a ținut o rubrică permanentă în revista „Solia”, publicație în care cu smerenia ce o caracteriza semna cu pseudonimul „Maica preoteasă”. S-a preocupat asiduu de educația creștină și s-a dovedit a fi un prieten apropiat al celor suferinzi, un atent ascultător și un sfătuitor plin de blândețe și dragoste. A publicat numeroase cărți pentru copii și a avut o contribuție de seamă, de-a lungul vremii, la organizarea „Săptămânii Internaționale a Culturii Române” de la Câmpul Românesc.

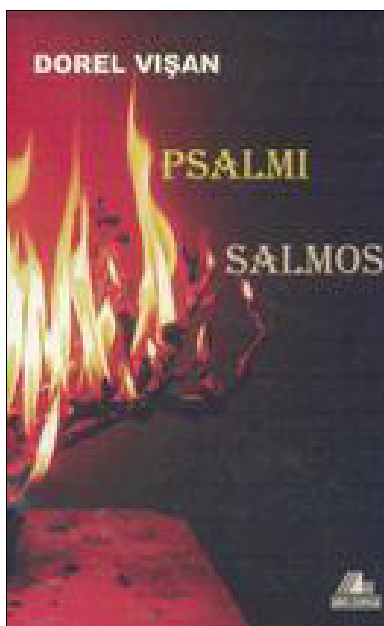
Alte considerații despre preotul-poet, despre familia sa, inclusiv despre cei șase copii (Toma, Matei, Cristina, Iulian, Gloria și Christopher), precum și o serie de aspecte ce merită menționate (referințe critice asupra operei literare, cuvinte de apreciere și prețuire, amintiri, predici la praznice împărătești) le voi relata într-un eseu viitor, consemnările și comentariile mele constituind modeste contribuții la elaborarea unei cât mai complete biografii Dumitru Ichim.

Psalmii lui Dorel Vișan

În cel mai recent volum de poezii al lui Dorel Vișan¹⁹, am recitat cu plăcere *Psalmii*, pe care i-am descoperit pentru prima dată în anii 2008-2009, când pregăteam definitivarea tezei de doctorat despre Poezia religioasă românească. Nominalizat la Premiul Mondial pentru poezie mistică de la Madrid, volumul de *Psalmi* al lui Dorel Vișan propune o viziune lirică inedită, „un moment recuperator al Tainei care face din fiecare trecător prin lume o posibilă punte, prin învecinare, către Cer. Un cer pe care postmodernitatea orgolioasă se încapățânează să-l imagineze adesea gol, cu un Dumnezeu fugit din propria-i poveste, care și-a uitat făptura nesupravegheată și pradă unei libertăți cu care nu știe ce să facă... Poezia psalmică devine, însă, un veritabil semnal de alarmă și o posibilă *Scară la cer*...”²⁰

Psalmii lui Dorel Vișan recuperează „toposuri biblice și structuri identitare sacre, de la Cămara Cerească împodobită a Mântuitorului pentru care creștinul are nevoie de haina luminoasă a sufletului, până la versuri care reiterează concretul biblic”²¹. Numerotate de la 151, în continuarea *Psalmilor* lui David, poemele-rugăciuni ale lui Dorel Vișan își au seva în spațiul lirico-divin al *Bibliei*, în cedrii Libanului și la apa Iordanului, în stânca din Horeb sau în pârâul Chedron.

Primul psalm, *Răspunde-mi, Doamne, dacă poți. Un cântec al încercării*, invocă „golul” spiritual, vidul existenței care are nevoie de înduhovnicire pentru a se apropia de Cel pe care îl preaslăvește. O adevărată biografie se naște în versurile acestui psalm, prin care confesiunea primește autenticitate. Sinceritatea exprimării și recunoașterea greutăților vieții sunt, de la început, semne ale modestiei creatorului, ale smereniei artistice, de-am putea să definim așa sentimentul

ce străbate poemul. Scris în Ungaria, la 3 august 1999, acest prim psalm nu este altceva decât începutul cântării mistuitoare: „Doamne! Ești atotputernic și ești mare, / Dar golul ce-mi acoperă sfârșitul de cărare / Mă-ndrituie la o umilă întrebare: / De ce mi-am sângerat picioarele și trupul / Să tai cu barda un biet colnic prin jungle / Plină de fiare și de-ncurcatele liane verzi / Când la doi pași de mine / Ai pus autostrada cu șaisprezece benzi?”

Lecturând cu atenție nu poți să ignori caracterul intertextual al psalmilor. Metaforele blagiene sau argheziene sunt dovada dialogului, peste timp, cu poezia religioasă a secolului al XX-lea, cu textele sacre care au inspirat, secole de-a rândul, marii creatori. Podmolul de lut, pe care blagianul *Suflet al satului* și-a sângerat picioarele, devine, la Dorel Vișan, un „biet colnic prin jungle”, o cărare spre Împărăție, o vedere a Luminei cerești. Metafora drumului, a lungului drum spre Lumină, își are originea în smerenie, în regăsirea de sine, dincolo de goliciunea ce ne privează de adevărata libertate, pe care cei ce se bucură de „autostrada cu șaisprezece benzi” nu o pot vedea și nu o pot înțelege. În „plinătatea” agasantă a omului postmodern, măcinat de o „mare trecere”, prea rapidă și necontrolată, creștinul autentic poate să realizeze nevoia de Dumnezeu. Poate să-și dea seama ce goliciune spirituală ne transformă în „fiare”, în „ne-ncurcatele liane” ale

vieții noastre. Și tot blagian este versul „Vai mie, vai, ție”, devenit titlu și refren al Psalmului 188, pe care poetul Dorel Vișan îl consideră „A doua plângere”: „Taci, să auzi cântecul cocoșilor apocaliptici / De pe crestele munților Carpați. / Taci, să auzi valurile Mării Negre / Pe care calcă Noul Iisus sângerând / Și mugetul dobitoacelor de pe maluri / Ce cată să bea din spicuri uscate... / Vai mie, vai, ție / E vremea să ne întoarcem în Pustie... / Ascultă numai cum se trag zăvoarele... / Elohim! Elohim! / Unde este lumea pe care am visat-o?” De altfel, trebuie precizat că autorul își subtitrează poemele, după model biblic, numindu-le fie Cântare, fie Rugăciune, fie Plângere, fie Cântec, pentru ca ultimul Psalm să devină, profetic, nu?, Apocalipsă.

Arghezanul „cuvânt potrivit” devine un strigăt de ajutor al omului care conștientizează neputința salvării dintr-un univers scăpat de sub control divin, devenit lui însuși autosuficient: „Doamne, / Tu m-ai făcut timid și săcâit / Și tot a doua zi mi-ai dat / Cuvântul potrivit... / Ajută-mă măcar acum, Doamne! / Ca atunci când voi pune piciorul pe puntea / Corăbiei Mării, / Fantomă pornită pe calea uitării... / Când mateloși / Cu pipe arzând în colțurile gurii, / Vor rupe odgonul Drumului Mării și zgurii... / Ajută-mă, Doamne, să strig – dacă e cazul - / Să nu mă acopere / Marea.”

Foarte interesante sunt asocierile inedite, uneori șocante, prin care autorul aduce în prim-plan probleme ale lumii de azi: desacralizarea, neputința, tristețea, depresia, sfidătoarea lipsă de credință, pierderea sensurilor vieții în Hristos, toate îngemănează o imagine a sinelui care se redescoperă într-un spațiu gol, în care strigătul psalmistului nu mai are ecou. Psalmul 164 amintește de celebrul *La apa Vavilonului*, versificat atât de frumos și de Mitropolitul Dosoftei. Cei fără Țară își caută Țara: „Doamne, mă îngrozesc de semnele Cerului / Ce îmi arată / Că datinile neamului meu / Sunt deșertăciune. / Adună turmele însetate, risipite pe văi / Și le adapă. / Trimite, Părinte, bocitoare Tale / Să ne învețe fiicele bocet de jale, / Până vor lăcrima genele noastre / Lipsite de apă. // Doamne, am părăsit legea Ta / Și pe mincinosul Baal l-am crezut. / →

MARIA-DANIELA PĂNĂZAN

¹⁹ Dorel Vișan, *Cântece pentru glas și toacă*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017.

²⁰ Diana Câmpian, *Solaritatea Psalmilor – Scară la cer*, în volumul Dorel Vișan, *Cântece pentru glas și toacă*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017, p. 333-334.

²¹ Ibidem, p. 334-335.

Pedepsește, Cerescule Tată, / Pe cei ce-n batjocuri ne-alungă din țară / Din rostul străbun dărmăt și vândur”.

Cele mai interesante poeme, care ies din relieful plângerilor biblice, sunt cele nouă Rugăciuni și poemele care dialoghează cu neasemuita *Cântare a Cântărilor*. Unice în literatura noastră, prin modalitatea de abordare și limbajul artistic inedit, poemele ce interferează cu aleasa Carte a Vechiului Testament, capodoperă a liricii universale, sunt invitații adresate iubitei de a se bucura de frumusețea fără de seamăn a iubirii divino-umane: iubirea dintre oameni se înduhovnicește, prin rugăciune, în iubirea dintre om și Dumnezeu, dintre suflet și trup, dintre cei care-și înțeleg sensul vieții. Nebunia de care vorbește *Psalmul 162* nu este alta decât „nebunia în Hristos”, sintagmă definitorie pentru viziunea creștină asupra existenței noastre, amintind de viețile sfinților și de martiri. Invitația este angelică: „*Iubito, hai să împingem nebunia până la capăt, / să risipim spre a ne îmbogăți / prin dar... / Să fim sfâșiați de cei ce-n iubire-s nevrădnici / și viața și-o trec în zadar*”.

Adăugirile la *Cântarea Cântărilor* din *Imn păgân* (*Domnul și-a adus aminte de mine*), care constituie *Psalmul 184*, reprezintă un imn de slavă adus Iubirii, pe care-l putem socoti capodoperă a ciclului de Psalmi scris de Dorel Vișan. Aleasa inimii, Păstorița, „e un spic de *Rourică* și *Tremurătoare*”, cu veșmântul „purpurii deschis, / Urzit din *Cânepa codrului*, / Bătut în albastreala *Sulimanului*, / Must răzvrătit al miresmelor florilor / pământului”. Rod al cântării, iubirea omenească înfloreste în sufletul liric, devine înger, devine, asemenea Maicii Domnului, ușă de intrare în eternitate: „*Domnul și-a adus aminte de strigătele mele / Și mi-a trimis ajutor din preaplinul Lui / Să-mi învieze sufletul. / Iubirea Lui mi-o dă mie. / Ea este mare cât calea soarelui de la răsărit la asfințit / Și iată, când soarele aproape se ascunde, / Domnul și-a pogorât iubirea către mine / Prin sora noastră ce adapă iezii... / Păstorița mea nu are pas de om, / Ea-i înger vestitor și heruvim tâlhar / Care furând deschide-n mine o ușă a nădejdi*”.

„Psalmii lui Dorel Vișan, de o laică sacralitate (contradicția în termen e numai aparentă), își revarsă gândurile, și simțirea și credința în cuvinte cu mireasmă de smirnă, de mir și de tămâie, care pun cu atât mai subliniat în valoare aspre formulări moderne, veștejind parcă păcatele unei lumi contemporane nepăsătoare de suferința aproapelui, o lume vinovată de aroganță și lăcomie, ahtiată de putere, lipsită de milă și de bună-cuviință²²”.

Ce s-ar mai putea spune? Dorel Vișan ne dăruiește, într-o viziune artistică originală, o reinterpretare a Psalmilor biblici din perspectiva creatorului postmodern care modelează universul liric prin metafore subtile, adaptând limbajul la rigorile poeticii de azi.

Foarte valoroși prin interpretările poetice oferite, *Psalmii* lui Dorel Vișan sunt meditații asupra destinului nostru pe pământ, semn divin, chemare lăuntrică înspre rugăciune și redefinire a raportului om-divinitate prin invocarea Iubirii ca singura șansă de comunicare cu Înaltul: „*Când Iubirea Ți-o pui cuminecătură / Pe buzele iubitei înflorite și moi. / Nu-mi lași nici răgazul să strig: / Fugi și nu privi înapoi...*”

Remus Moldovan, Dining Room

²² Romulus Vulpescu, „Dă-mi, Doamne, bucuria de a fi plâns...”, în op. cit., p. 326.

Teme, scrisori, povești

Apărută la editura Aius din Craiova, în 2017, cartea Mihaelei Albu se deschide cu un moto împrumutat de la Vintilă Horia: „Era un timp separat de timpul din ceasuri”.

Timpul din ceasuri este un volum structurată în două părți – I. „Poate fi pus în poveste timpul” și II. „Întâlnire cu poeți”.

„Ora copilului din mine vine grăbită sub pași desculți”, ne spune autoarea. Suntem într-un ne-loc căci „miroase ... a netimp/ a început de lume”? Da, vom spune, căci suntem în ...poem! Scrisoarea e, ca la Mircea Eliade, o ieșire din timp. Poeticul și cosmogonicul fac aici casă bună: „Între Cer și Pământ/ Între cârmuitorii zilei și ai nopții/ peste ape și peste uscat/ Logos!” Mai aflăm și că Poezia poate fi odihnă în iubire. O poezie de ziua a șaptea. De Duminică.

Întâlnim acum și ecouri heideggeriene sau religioase pur și simplu: „Lumină înluminată/ Poezia!”

Alteori, poezia din acest volum pare a se apropia de pictopoezie, în sensul lui Ilarie Voronca: „Podul așteaptă pașii/ Soarele mângâie cărarea/ Urcușul ...” Peisajul se întregeste cu limită și nelimită: „Marginea de drum/ nu-și cunoaște și celălalt capăt”.

Drumul și îngerul sunt două prezențe la început de an. A vrea să înțelegi e curaj pur și simplu, drumul e „vecin cu liniștea”. Suntem într-un alt eon și scriitura Mihaelei Albu e situată în diferență față de cea→

LAZĂR POPESCU

romantică, unde predomină simbolul. Aici nu se mai „bate miezul nopții”, ca la Eminescu, ci „se bate miezul zilei”. Amiaza, ca la Paul Valéry, poate... Dar toamna „vine grăbită” ... Este o neliniște aici, una resimțită de frunze, iar toamna capătă atributul uman al tristeții.

Îi e caracteristică poetei ceea ce aș putea numi rostirea simplă. Iată: „Neștiute drumuri .../ Și tu, între elegie și sonet/ slujești iubirea/ cu suflet de Poet.” Sau în această metaforă grațioasă: „cireșii în floare – cai albi ai eternității”.

Aș zice că în această carte de poezie, timpul nu e doar temă, ci chiar hipertemă. Poate doar conștientizarea și invocarea cuvântului să-i facă o anumită concurență, căci: „În povestea de cuvinte/ se scutură până și norii”. Și să nu uităm jocul, ludicul fiind și el una dintre marile teme. Jocul cu școala, cu geografia, cu gramatica, dar mai ales jocul cu viața.

Există, se pare, o anumită precaritate a cuvintelor, acestea au nevoie de ocrotire, însă, paradoxal, pot oferi, la rândul lor, protecție: „Mă îmbrac în cuvinte/ Pentru când va veni singurătatea”.

Nu lipsește nici tema călătoriei: Visez noapte de noapte Călătoria”. O temă căreia i se adaugă ceea ce am putea numi, cu o sintagmă a lui Nichita, „dulcele stil clasic”:

„Călător prin șapte vieți visate/
Vagabond al orelor furate/ Unde pleci
când noaptea-și înfiripă/ peste lume
greaua ei aripă?” Și tema amintirii va să apară la un moment dat: „Când vine târziu/ măgelele rupte din șirul
Marelui Tot/ le înșir pe firul subțire al
amintirii.” A fi înseamnă a fi pe drum:
„Copilul din mine deschidea poarta/
trecea pragul, învăța viața...” Și
amintirea persistă: „Învăluit în ceața
aducerii-aminte/ Călătorul trece
grăbit.” Versurile par a avea uneori
aspect de haiku: „Sevă nevăzută/
Credința? urcă linnia orizontului./
dorul de Tine!”

A doua parte a volumului are un moto din Dan Botta: „Și stele adânci/
și chipul lor himeric/ curg veșnic prin
lunci/ albastre de-ntuneric.” De altfel,
fiecare poem de aici are un moto din
versurile unui poet, care funcționează
ca un generator textual pentru poezia
autoarei. Sunt versuri din Ana Blandiana, Fernando Pessoa, Constanța Buzea, Rainer Maria Rilke și Blaga.

Există o bogăție a poeziei și ea e citită în frunzele pomilor, care te fac să uiți și iarna, și trecerea. Astfel, trebuie iubită toamna, toamna ocrotitoare, care „ne mângâie durerile”.

***

Volumul următor, intitulat *Armoarul cu poeme*, apărut la editura Timpul din Iași, în 2018, este dominat în întregime de tehnica generatorului textual sau intertextualității. Chiar titlul cărții s-ar putea spune că parafrazează cumva un titlu al Gabrielei Melinescu – *Dulapurile de poezii*. Avem astfel texte-moto din Gabriela Melinescu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Gheorghe Grigurcu, Spiridon Popescu, Rainer Maria Rilke, Constanța Buzea, Dan Botta, George Popescu, Horia Bădescu, Carlos Drumond de Andrade, Ioana Diaconescu, Lucian Blaga, Nicolae Băciut, Grigore Hagiu, Fernando Pessoa, Ana Blandiana, Ion Caraion, Gabriel Chifu, Iulian Boldea, Grigore Bostan, Mariana Marin, Ștefan Baciuc, Margareta Sterian, Dumitru Ichim, Angela Marinescu, Leo Butnaru, Dan Angheliescu, Radu Cărneci, Ileana Mălăncioiu, Cassian Maria Spiridon, Ilarie Voronca, Federico Garcia Lorca, Ion Pop, Adam Puslojić, Christian Schenk, Magda Cărneci, Matei Vișniec, Arcadie Suceveanu, Wislawa Szymborska.

Este o lungă enumerare necesară fără doar și poate, care cuprinde nume mari din epoci diferite, prin care se aude Poezia vorbindu-ne ...

Suntem la ora când Poezia devine „scrisoare în gând”. Altorii, poeta ne spune povești. Narațiuni poetice, aș

Remus Moldovan, The Restoration

spune: „Povestea/ cu un imprevizibil sfârșit/ începe cât se poate de simplu/ într-o zi de septembrie.” Nu poți urca „pe scara la cer” (intertext Marin Sorescu) decât „cu o carte în mână”... Astfel, s-ar putea spune, poezia devine rescieri. Și mai suntem și într-un ceas în care există schimbări, dar și indecizii, căci citim aici: „Străzile își schimbaseră numele/ Anotimpurile nu-și hotărâseră culoarea”.

Altundeva aflăm că încetinirea e necesară, dar nu oricum, căci în spatele acestui proiect poetic stă un anumit scop, deoarece: „Poate deslușește măreția/ strania frumusețe/ a umbrei”. Așteptarea este aici speranță: „Cetatea de așteptări stă dreaptă în zare/ cu steagul alb fluturat de vântul nădejdi”. Iar călătoria, nu neapărat la capătul nopții, ca la Céline, nu e lipsită de riscuri: „...călător prin lumea albă/ întunericul ne prinde-n capcană de vid.”

„Dulcele stil clasic” aduce cu sine versuri memorabile: „În pădurea tot mai rară/ Pasul meu la drum de seară/ printre neguri se strecoară/ căutând culori de vară...” Întrebările nu lipsesc: „Planeta asta bătrână/ își va mai aminti vreodată numele meu?” În sens hindus, răspunsul la această întrebare esențială ar fi unul pozitiv, căci există așa-numita cronică Akasha...

Intertextul Rilke e nelipsit aici: „În nopțile de toamnă cu miros de crivăț/ scriu lungi scrisori.”

Revenind, la final, la tema timpului, vom spune că timpul scrisului, al faptului de a scrie, al *mâinii care scrie* (Maurice Blanchot), este, de fapt, ieșire din timp.

Căci, ne spune poeta, citat fiind în cartea aceasta Odisseas Elytis: „Poezia/ nu se supune obișnuitelor/ distincții cotidiene ...”

Pe prispa lunii

Așadar, poetul **Teodor Laurean** stă „**Pe prispa lunii**” la casa lui din satul numit Meșcreac, din apropiere de Aiud (jud. Alba) și visează nopți din Șeherezada. Ba, mai mult, visează că visul său poetizat poate strânge „o mie și una de sonete”, asemenea numărului magic al culegerii de povești arabe „O mie și una de nopți”, culegere care a început să stârnească interes, prin publicarea sa în Europa, începând din secolul al XIX-lea, interes dublat și de un timp al descoperirilor geografice, cu popoare, populații și culturi aferente.

Precum se știe, principala povestire din această culegere este despre un rege persan, care dezamăgit de infidelitatea soției sale, declară infidele toate femeile, comportându-se ca atare, nemilos, inclusiv într-o succesiune de căsătorii, chiar cu virgine, pe care le omoară în diminețile următoare nunților. Aceasta până ajunge să-i fie soție, la dorința acesteia, fiica vizirului, Șeherezada. În noaptea nunții aceasta îi spune regelui o poveste atât de minunată încât regele îi amână moartea până în dimineața nopții următoare, numai ca să afle deznodământul poveștii. Dar în noaptea următoare, imediat după terminarea poveștii, tânăra soție începe o altă poveste, la fel de interesantă, fără să-i spună sfârșitul, decât în următoarea noapte, când la fel, începe o altă poveste, la fel de minunată. Stârnește, astfel, interesul regelui, timp de o mie și una de nopți, timp în care dă naștere la trei fii ai acestuia, fapt care face ca într-un final, regele s-o exoneraze de moarte, trăind împreună fericiți, „până la adânci bătrâneți”.

Ideea lui Teodor Laurean este, probabil, una asemănătoare, și anume aceea că citirea unui sonet de-al său poate atrage după sine bucurie și curiozitatea cititorului de a-l citi și pe următorul, și așa mai departe, din bucurie în bucurie, din curiozitate în curiozitate și din atracție în atracție, până la un deznodământ fericit, al... cărții. Altfel spus, până la adânci tinereți!

Gândul e temerar, mai ales în condițiile în care lumea nu mai are răbdare, inclusiv cititorul, care se grăbește, nimeni neștiind de fapt unde. Și aceasta, oricât de valoroasă și atractivă ar fi scrierea.

Teodor Laurean este un sonetist, prin vocație, nu prin formație. Simte instinctual formula ideală a așezării

comparațiilor și metaforelor, subjugate ideii, în cofrajul formei fixe a acestui gen de poezie, format din 14 versuri, cu patru strofe, două de câte patru versuri și două de câte trei versuri.

Poezia sa este, în principal, una cristică, dar și una bucolică, ce se petrece însă, tot sub oblăduirea Prea Înaltului. Sinele său, dar și partea sa carnală, într-un context blagian al trecerii timpului, sunt, de asemenea, motive de meditație autentică, într-un fior filosofic de reală vibrație. Fiind „întinat” (de la tină, care înseamnă noroi, în Ardeal) cu lumina lui Eminescu și „turmentat” de răsuflare de Esenin, poetul se caută, ca să se afle. Și se găsește înveșmântat în poezia ce-i seamănă, ca două picături de același ceva.

Cartea predică iubire și înțelepciune, cu tristețea de a nu fi lumea, în concepția lui, ceea ce trebuie să fie. Un aer moralizator, ca un axis mundi, răzbate fiecare sonet. Scrisul său este povară și descătușare, deopotrivă. Scrie fiindcă nu poate altfel. Este singura bogăție pe care și-o permite, în condițiile unui trai modest. Pentru el, poezia este ca apa, ca aerul, ca soarele, ca lumina lui Cristos. Este, deopotrivă sare-n bucate.

Cred că mica lui casă, acareturile, animalele din jur (îmi amintesc de calul său drag, „Stelu” care, din câte știu, nu mai există) și grădina, inmguresc tandru și vertical și datorită versurilor sale. Este adânc Teodor Laurean, de îi trebuie două vieți, ca să-și audă ecoul întors, după ce și-a strigat poezia într-o fântână. Este muzică sacră în poezia lui. Este și pictură. „Ut pictura poesis!” Este zbor de îngeri, iar uneori este și joc, precum în „Glossă”, poezia de început, care este practic un acrostih, care se

continuă cu alte 15 sonete, iar apoi cu al 16-lea, cel cheie, unde se întâlnesc, ca într-o respirație finală primul și ultimul vers din fiecare sonet anterior, născând tot un sonet. Acest sonet de sfârșit de ciclu este de asemenea un acrostih, ce conține numele poetului, dar citit invers, de jos în sus. Iată „Jocul de... creion”, nu arghezian, ci Laurean!

Sonetele nu au titlu, ci sunt numerotate cu numere romane, autorul dorind mai degrabă o citire fluidă, fără hopuri, particularizate de titluri. De fapt, cartea trebuind citită ca o apă curgătoare de șes și nu ca o apă, segmentată de stăvilare.

Nu voi face imprudența de a decupa versuri, în încercarea de a convinge, fiindcă eu nu am ce convinge. Doar poetul o poate face. Și nu oricum, ci cu poezia sa redată netrunchiat, de la cap la coadă. Ceea ce pot face eu, ca cititor înaintea altora, este să aleg, să vă conving de ceea ce eu sunt deja convins.

Așadar: „În zori, când roua face geană/ Din ochiul zilei violet,/ Să mă trezești din somn încet/ Cu trandafiri de pus pe rană./ Și să alungi acea codană/ Ce-mi fură nopțile-n secret,/ Cu trup tăios ca un stilet/ Tulburătoare și vicleană./ Că ea mi-a scrijelit pe piept,/ Cu mâna ei de cleptomană/ Că doar acela e poet/ Ce și cu moartea se mprihană/ Înveșmântat în ea discret,/ Ca-ntr-o cămașă diafană!” (CXX); „Să nu te alunge-acei ce te regretă/ Să nu te cheme cine nu te vrea,/ Și așa viața e cărarea grea/ Pe ce drumeag apuci nu se repetă./ Să nu fii adorația secretă/ Nici depravarea fără de perdea/ Iubirea nu-i bandit să se predea/ Când glonțul urii sfârșie-n planetă!// Cum ești și tu, să fii adevărat!// Mereu te-alungă și te cheamă lume-/ Grădjar desculț sau fiu de împărat!// Să nu te strige clopotul pe nume,/ Să nu te-alunge lutul dezgropat/ Și-asa e moartea stradă fără nume!” (CLXIII); „Nu mă jefui decât de moarte/ Din trăire încă mai culeg/ De vinovăție te dezleg/ Cu pedeapsa scrijelesc o carte./ Nu mă-npresura cu ceruri sparte/ Lumini cură cu fuioru-ntreg/ Până sui pe rază înțeleg/ Cât rămâne din ce ne desparte./ Să fiu unul care are parte/ De a ta iubire, ce-o reneg?/ Prinde-mă cu inima de toarte -/ Nu-mi mai pasă, voi fi un întreg -/ Și bea totul, până la lumină!// De rămâne ceva, -i a mea vină!” (CXCXVIII).

Spini, crini, te-nlumini, cu poezia lui Teodor Laurean!

RĂZVAN DUCAN

Teodor Laurean, „Pe prispa lunii”, Ed. Rafet, 2019

Inteligența poetică și poezia lui Virgil Todeasă

Un titlu surprinzător și profund:
Omul presupus...

Vine dintr-o stare aparte, poetul în fața realității pe un peron imaginar. Un om care ar putea fi altfel, un om care ar putea arăta altfel. O șansă ratată? Un noroc dantelat?

Virgil Todeasă în cartea *Omul presupus**, apărută la Editura Școala Ardeleană în anul 2017, face un tur poetic de forță și realizează o imagine modernă a ființei. Poetul ca privitor, caută sensul.

Într-un limbaj minim, amintind de poemul minim scris de Octavian Doclin, decantat prin viziunea școlii de la Alba Iulia, poetul ne propune teme incomode, revelații, semne. Făcând economie de cuvinte scăpate din lesa lucidității, autorul trece prin filtrul propriu lumea, trage concluzii ferme și dure, face definiții ale imponderabilului. Realitatea ar putea fi pipăită, efectele vieții pur și simplu se simt în fiecare vers, direcțiile spre alte dimensiuni se deschid brusc, uneori brutal. Poetul se teme de sentimentele sale, evită emoția pură pentru a se arunca în tehnica faptelor cu greutate. O credință disimulată străbate poemele, frica de adevăr, în sensul bun al cuvântului, provocată ființa la noi peisaje. Între titlul poemului și poem se stabilesc legături subtile, niciodată epice. Narațiunea este abolită de dragul esenței. Fragmente de realitate, lucruri concrete, ființe abrupte, invadează scena: *un strigăt, animalul, fântâna, timpul, păianjenul, apele negre, apele nopții, zorile, nisipul, caleașca etc.*

Acestea sunt dublate de o viziune personală, aproape de știință, în formule distilate până la limită: *dr. Tulp, Geneză, zgomot de fond, încifrare, debarcader, inima, scenariu, zbor, nimicul...* O filozofie discretă care pune în mișcare poemul... Din toată această mișcare este extrasă iubirea, dorința, saltul...

Un poem ar un titlu paradoxal: *Zero dinamic...* „Timpul este piramidal – nisip spulberat/ mișcarea provine din zero/ deodată, floare și frunză/ lumea este făcută cu mintea” (p. 88).

E captat misterul creației, acolo apare *omul-penumbra*... Sugestia este

apăsătoare: este Iisus, este Adam, sunt oamenii care stau în piramidă, cu Dumnezeu în vârf? Finalul decantează mesajul: „vorbește-mi./ vorbește-mi despre ceva ce există” (p. 88).

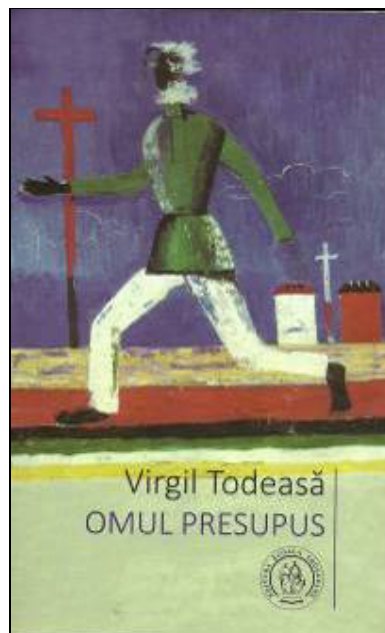
Volumul începe cu nașterea poemului/ universului: *Strigătul*: „am văzut spiritul/ care-și primește trupul său/ am văzut cum fuge./ cum sare în gol de pe munte./ cum își ridică brațele -/ cum zboară și strigă: am trup, am trup...” (p. 5). Descoperirea de sine, spirit și trup, saltul peste istorie, semnul vieții... Sugestia este dusă la maxim, a rămas puțin jar în cenușa vorbelor. Între poeme există o legătură secretă, se caută, se împlinesc unele prin altele. Despre operația necesară poetul afirmă: „o să-l trag de halat și-o să-l întreb/ despre frumoasa sa lecție de anatomie” (*Dr. Tulp*, p. 8). Versurile probează influența artei în viața de zi cu zi și relațiile dintre ramurile artei.

În mintea copilului există ceva tragic, până la disoluție, omul este programat să distrugă: „copilul demontează păpușa/ se pregătește să demonteze și oamenii/ și capra cu trei iezi” (*Euristiciă*, p. 9).

O temă abruptă, persistentă și copleșitoare este timpul. Mereu invocat de poet, mereu fugind de el, mereu cerșind timp, cât mai mult timp. Poemele sunt stoarse de ultimele clipe, acolo se află secretul a toate. *Zilele au denumiri arbitrare, manivela fântânii este o moară de timp, ca o pasăre de pradă timpul, salvatorii au venit la timp, timpul este o dimensiune sau nu, mizeria asta de timp*, există și un poem dedicat: *Ceasul de aur...*

„sunt bogat - / am primit ceasul de aur/ îl țin în văzul lumii, strălucește ca soarele/ nu mă despart de el nici noaptea/ stă pe noptieră, e mâna mea dreaptă/ nu mă lasă să dorm, bate și plânge/ curge peste noptieră ca o fiere Dali-formă/ din creierul meu lipicios – fluturi de noapte...” (*Ceasul*, p. 66).

Ideile sunt puse în albumul personal cu rigoare, e rigoarea care așteaptă certitudinii. Iată câteva file din acest album: „să te trezești cu femeia perfectă./ aceea la care nu vei ajunge niciodată” (*O tulburare*, p. 16); „la întâlnirea cu pruncu/ adultul este o entitate de întoarcere” (*Geneză*, p. 25); „ascunși sub amprenta nea arsă de timp” (*Degetul*, p. 36); „pe scările de serviciu/ tava urcă cu bunătățile lumii (*Etajul*, p. 35) etc.

Individul este presat de un zgomot de fond persistent, copleșitor, semn că universul se deplasează, strivește ființa: „în mine trăiesc mai mulți indivizi./ dar nu pot juca o partidă de dublu/ și nu pot cânta la patru mâni./ de fapt, nu pot cânta deloc/ cineva ascunde crapele - / muzica bălțește în creierul meu vinețiu (*Zgomot de fond*, p. 29).

Pentru poet orizontul este închis: „știința mă face să cred în robotul ascuns/ din tenebrele trupului meu” (*Pervertire*, p. 71). Știința ar putea fi un model de succes, ceva, însă, îi scapă esențial, la pantograf pierde din piesele sale...

Ultimul poem maschează taina, secretul: „creierul meu alunecă printre numerele mici de ruletă/ de la o vreme parcă umblu pe molecule/ am inventat nume, am numit lucruri, am definit/ molecule – bile de rulmenți, capete sparte” (*Tempoul*, p. 90). Totul merge încet, până la dispariție, vântul risipește numele celui care este implicat în mecanismul universului...

Se arcuiește o umbră neagră peste viața din poem, este un pesimism bine temperat, deși există dinamism, deși există un păianjen care pânzește...

„nu te îndrăgosti de mine/ pentru că nu știi ce urmează.../ numai eu pândesc zorile/ și picăturile argintii din plasele nopții” (*Păianjenul*, p. 10).

Poetul Aurel Pantea scria despre poezia lui Virgil Todeasă: „Poetul Virgil Todeasă posedă, ca un →

CONSTANTIN STANCU

Cearța cu viața, cearta cu moartea

Daniel Marian este un scriitor nonconformist, abraziv, uneori șocant dar totdeauna inspirat. Temele principale ale volumului *Șampanie cu veverițe* sunt viața (implicit dragostea) și moartea. Viața este dezamăgitoare pentru Daniel Marian pentru că aduce înstrăinarea: „tu chiar n-ai nicio legătură cu lumea asta cumplit de stătută/ partea de univers în care ar fi să te trezești ți-e străină”. Relația poetului cu viața și cu moartea i se pare ratată: „și încă o relație ratată cu viața/ și încă o relație ratată cu moartea/ niciuna nu mă vrea/ dar nici nu îmi dau bună pace,.. Iubirea pare o ne-bunie: „ieri o dragoste mai veche a mea de care uitasem/ a înnebunit se puse să caute în streche prin cotloane”.

Chiar paradisul i se pare un lagăr neprielnic: „acolo sunt numai zei/ și sfinți și arhangheli/ fiecare după subscripție/ de donații de cotizații de șpăgi/ pentru o singură nemurire/ acolo toți trebăluie/ încontinuu pe albi/ să albească dosare/ și nimeni nu mai visează/ că ar putea zbura de acolo,..

Poetului însingurat și dezamăgit nu-i mai rămâne decât să certe viața în acest poem invectivă, metaforic licențios: „tu viață fir-ai a dracu’/ vrem să ne-o tragem ca la prima naștere aia/ de care nu mai avem cum ști că s-a pierdut printre/ altele celelalte imposibilele de dus/ și vreau așa – să ne-o tragem ca la începutul lumii/ și desigur ca la toate sfârșiturile aceleiași lumi/ sau ale altora – că nu mai contează/ și: să: ne-

o tragem la moarte și să/ la ea pomană categoric oricum după regulile firii/ la el parastas dacă-s mai multe Dumnezeu să le pieptene/ și-n viața de apoi tu viață să știi/ că tot ne-o tragem!/ ne-o punem și ne-o zbenguim/ până nu ne lăsăm și/ pe ea curva de moarte tot o aducem – la/ un sex în grup”.

Moartea nu-l înspăimântă pe poet. Ba chiar, extincția are farmecul ei în fiecare anotimp: „am murit frumos de tot o dată primăvara/ nu prea știu de ce cu capul sprijinit de ghiocel/ (...)// și am mai murit o dată-n semețul pisc al verii/ de prea multă-ncercare a cățărutului la stele/ (...)// toamna se moare de obicei ceva mai mult decât/ ar prevede regulamentul și statisticile morților/ (...)// dar iarna în jilț oare ce-am mai avut Doamne iar și iar/ de mi s-a urcat la cap să mă încălzesc bolund cu moartea,..

Iubirea pare a alunga câteodată moartea: „oare de ce iubirile sunt atât de vii/ încât sperie moartea o fac pe aia moarte/ fraiera satului de pomană/ cu tot cu scânteii și cu flamă”.

Dar moartea se instaurează implacabilă și trebuie apostrofată strașnic, așa cum a procedat Daniel Marian și cu viața: „la cât mi-am tras-o cu moartea și/ desigur cu tot leșul ei de viață/ chiar sunt mai rece decât presupusă/ moartea și viața aia care parcă să/ fie o altă curvă/ indecentă-n exprimare vine furtuna/ mă duc să mă încarc de speranță!/ futu-i!”

Poetului nu-i mai rămâne decât să viseze la o nouă geneză, la o nouă lume mai omenească: „mai dă o dată cu universul de stele/ mai înconjoară-l cu fir subțire de lumină/ să vezi ce va ieși de data asta va fi bine”.

Chiar însuși Dumnezeu se

pregătește de o nouă geneză: „și însuși Dumnezeu după un sfat de urgență cu toți sfinții/ sătul de atâtea ne-nțeleasă povară/ se urcă mai sus în cer – în căutare/ de altă maimuță valabilă care să muște/ de unde ba nu trebuie ba trebuie ba maimuță ș’atât/ pe care Dumnezeu pe ea echivalentul non-biblic de ea/ trebuia să o aibă mai demult/ de pe când nu începuseră vremurile/ dar tocmai ce erau gata terminate”.

În concluzie, poetul este un rebel care impresionează prin expresivitate: „eu sunt radioactiv/ de mine să nu vă apropiați/ decât cu speranță/ altfel nu puteți dar nici nu vreți/ decât a umbla în descompunere/ prin izotopi cărlionțați ghimpați/ până vă faceți una cu/ cavaleria descopitată/ -n ele cuvinte”.

Și foarte curajos se ia la ceartă cu viața, cu moartea.

Poezia lui Daniel Marian e modernă, chiar postmodernă pe alocuri, așa cum am văzut în poemele sale invective. Volumul se citește cu interes.

LUCIAN GRUIA

INTELIGENȚA POETICĂ

→adevărat tactician al revelației, arta de a insinua enigma în realitățile cele mai ignobile. Plăcerea lecturii acestor poeme provine din sesizarea inteligenței poetice” (ultima copertă).

Lorinczi Francisc-Mihai definește poezia lui Virgil Todeasă ca o „probă de rezistență în spiralele imaginarului” (Lorinczi Francisc-Mihai, *Cuvinte pe nicovală*, Ed. CronoLogia, 2018, p. 84). Tot el reține: „Poetul face incursiuni profunde în conștiință, acolo unde se întâlnește omul cu sine însuși, cu dramele sale, în spațiul sensibil al imaginarului, cu reverii estetice, cu diferite chestionări despre libertate și destin, limite și nelimitate, îndoială și credință” (*Cuvinte pe nicovală*, p. 85).

Definind omul ca esență, Todeasă scrie/ descoperă: „copilul percepe lumea în ansamblu, / dintr-o dată/ se mișcă în simboluri/ și asimilează pe rând cuvintele.../ nu există nici moarte și nici viață – el este totul/ nimicul se dezvoltă pe această premisă” (*Eul*, p. 10).

*Virgil Todeasă, *Omul presupus*, poeme, 95 pagini, Cluj-Napoca, Școala Ardeleană, 2017.

Remus Moldovan, The Light

Adriana Weimer în lumină de stea

De fiecare dată când citesc un poet tânăr leg de numele lui o nădejde nouă, încerc să-l percep predictiv și aștept de la el să mă surprindă cu ceva; mulți reușesc cu adevărat și atunci le salut începuturile ca un semn de onestă confirmare pe care să-și sprijine zborul cutezători printre sensuri și idei. Probabil că această dorință de raportare permanentă la receptare rămâne neclintită dacă nu cumva se tocește sub rătăcirii vanitoase.

Pe Adriana Weimer o citesc de mai multă vreme, însă am înțeles-o și mai bine doar când am aflat că poeta este totodată și un pictor cu har, nu mai puțin de urmărit. Și mai degrabă cred că în pictura ei poezia ia formă și nu invers.

Adriana Weimer este laureată a unor festivaluri importante de poezie din țară ori internaționale și a debutat într-un volum colectiv (*Cartea poezilor*, Lugoj, 1994). Primul său volum de poezii este însă *Drumuri în noi* (Ed. Marineasa, Timișoara, 1997) căruia îi urmează altele, cu suficient răgaz de reveniri și decantări (*Profund* –2000; *Infinita iubire* – 2005; *Un cer de cuvinte* – 2012) până la recenta apariție, *Lumină de stea* (Ed. Eikon, București, 2019). Bibliotecară la Biblioteca Municipală Lugoj, Adriana Weimer este absolventă a Facultății de Psihologie și Științele Educației (Univ. București), a Facultății de Științe Politice, Filosofie și Științele Comunicării (Univ. Timișoara), precum și a Secției Desen a Colegiului Universitar de Institutori al Univ. de Vest din Timișoara, ceea ce explică de ce în volumele de versuri *Profund* și *Infinita iubire* ilustrațiile (artă fotografică, respectiv pictură în ulei) sunt semnate tot de Adriana Weimer. Poezia ei se bucură, în timp, de aprecierile unor nume consacrate ale criticii literare: Gheorghe Grigurcu, Cornel Ungureanu, Olimpia Berca, Ion Scorobete, Gheorghe Mocuța etc. Citindu-i poeziile, pot spune că Adriana Weimer, în peisajul liricii feminine contemporane de la noi, își caută identitatea predilect prin introspecție: în vibrație, în mesaj, în reflectarea contemplativă *Dincolo de ridurile iubirii/ așteptăm alergând printre gânduri,/ doar timpul ne clădește/ în straturi de cuvinte,/ ne modelează-n veșnicii* (Dreptul la fericire) sau *Iubire pe verticală/ dinspre jos înspre Sus,/ dinspre omenesc înspre Absolut: -Altar*

înălțat prin Cuvânt (Spre Înalt). Iubirea, temă așa de generoasă a liricii universale, la Adriana Weimer depășește eroticul, bucuria senzuală comună și urcă inductiv mai sus de sine, spre convergența metafizică, „lumina de stea” din titlu fiind ea însăși o situație între incandescentul solar și romanticul selenar.

Lumina siderală rămâne o provocare a spiritului, o ispititoare chemare a depărtărilor, o reverberație a sinelui la pulsul universal: *Port/ bucuria stelei/ în noapte:/ și-n întuneric,/ lumina-mi/ se revarsă-n/ priviri/ mereu înspre voi*// (p.14).

Astfel poeta se identifică într-un mesager transtemporal care accede spre lumină ca spre o altă stare, aidoma religiilor vedice, un drum spre desăvârșire prin purificare, o fericire care se ascunde de disoluții și care vrea să regăsească drumul înapoi spre Cuvânt: *Tot mai aproape/ în iubire/ mă simt,/ tot mai departe/ în timp/.* Tot mai aproape/ în Lumină sunt,/ tot mai departe-n/ Cuvânt.// (p.17).

Într-o atare temă poetică, Adriana Weimer nu putea ocoli un predecesor ilustru căruia, cu evidentă emoție, îi consacră la bustul său din Copou câteva versuri demne de reținut: *Între tei și senin/ e un cer de albastru,/ istorie pură,/ minune,/ tăcere.../ Între tei și-nălțare/ e un cer de cuvinte.*// (p.19).

Recentul său volum de versuri vine frecvent cu creionări remarcabile, revendicate în egală măsură și de arta plastică și de lirica intens personalizată (a se vedea, de pildă, *Propria renaștere*): *Singuri în iarnă.../ -trăști-cenușii,/ cu ochii sevei/ deschiși/ înspre sine -/ copacii/ își regândesc/ propria renaștere.*// (p.169).

Într-o altă ordine de idei, însă în același spirit, Adriana Weimer este atentă și cu titlurile textelor sale, inspirate (uneori lăsate să se exprime pe seama unor formulări terne: *Privind la viață peste umăr; Început de sfârșit; Timpul e de partea mea...*), ori ele însele reușite imagini sugestive: *Cu chip de nisip; Sărut infinit; Colindul cuvintelor; Cu trup de lumină etc.*

Volumul se desfășoară în trei capitole, adică tot atâtea paliere ale ascendenței: *Lumină de stea, Lumină de suflet și Drumul- destin* – după cum se vede luminând consecvent puritatea divină a ființei, sorginta destinului ei în Cuvânt: *Mi se face/de Drum,/ de drumul/ spre stele;/ mi se face/ de liniști/ ascunse/ în ele./ Drumuri/ Nescrise*// (De Drum).

Adriana Weimer, evident, cu o judecată dreptă a încărcăturii lor emoționale, reține unele texte și le înserează pe pagini nu mai puțin sugestive și pe care ni le dă cu versiuni în limbi de mare circulație (engleză, germană, franceză, spaniolă).

Dintre acestea, să citim una care ne amintește că, deși altfel, secole mor și ele: *Și stelele.../ Stelele mor/ de singurătate,/ ca oamenii.../ de prea multă/ lumină/ neluminată,/ de prea multă/ umbră/ necălcăată.../ Stelele mor/ pe sărite,/ ca oamenii.../ din când în când,/ câte una,/ câte unul,/ mai cad.*// (pe care o citeam și în volumul său din 2012, *Un cer de cuvinte*).

Și dacă aș încerca să formulez o impresie sumară despre poezia Adrianei Weimer, cred că aș face-o numai în acord cu conștiința sa de „a fi” (Un cer de cuvinte, p.40): *Conștiința de a fi în ființă,/ conștiința de a deveni neființă,/ conștiința întregului, conștiința rotundă,/ conștiința ascunsă,/ mută și surdă,/ conștiința de timp, de rău și de bine,/ conștiința de noi, de tine, de mine/ În câte feluri se poate rosti/ eterna conștiință de a fi.*// Or, lucrurile astea sună, în traducerea Adrianei Weimer, tot așa de bine ca și în limba, dar ca și în filosofia lui Martin Heidegger: *Ich erwarte ein Zeichen/ des Lebens oder des Ablebens,/ der Liebe, der Gleichgültigkeit,/ der Erinnerung oder des Vergessens./ Erwartest du still ein Zeichen,/ und die Antwort des Schweigens/ umfängt dich und schmerzt,/ und selbst das Schweigen erwartet/ ein Zeichen/ von dir oder von irgend jemandem.*// (Ein Zeichen).

Așadar, pot spune că poezia Adrianei Weimer mă surprinde și îmi îndreptățește așteptări de înaltă traiectorie lirică.

IULIAN CHIVU

Anxietatea urbană și absurdul ființei

Puține autoare pot fi, simultan, poete și exegete, expresive și rezolutive, creative și judecătoare ale fenomenului literar. Din cumpănare critică foiletonistică, de întâmpinare a cărților noi, nu se simte că autoarea este poetă, dar din poezia acidă, de o luciditate sarcastică se poate bănuși o conștiință critică profundă, de cunoscător profesionist al realității scripturale. Dualitatea discursivă nu produce și o contaminare a tipurilor de limbaje care se individualizează separat prin propria specificitate și distincție textuală. Din cele 22 de volume de versuri și de traduceri în alte limbi – dacă am numărat bine! – autoarea a selectat pentru actuala antologie, *Cununa de flăcări*, publicată la editura eLiteratura, București, 2014, doar poeme din *Conspirații celeste* (2008), *Dreptatea învingătorului* (2010) și *Sub steaua câinelui* (2012).

Creația dnei Victoria Milescu are o remarcabilă consecvență stilistică – adică de simplificare stilistică – de construcție coerentă. Volumele nu aduc noutăți, cât o aprofundare a acelorași dominante stilistice sub aceeași unitate tipologică, ușor recognoscibilă și nu numai în contextul poeziei feminine.

Dna Victoria Milescu este una din conștiințele scriitoricești cele mai profunde ale fenomenului literar contemporan și nu doar pentru că are extinse studii filologice, pentru că a tradus cărți fundamentale și, treptat, și-a construit și propria bibliografie de învidiat despre care s-au exprimat personalitățile de prim rang ale criticii literare actuale, ci pentru că, în aproximativ două decenii, și-a cristalizat un tip de discurs personalizat, definit prin austeritate și simplitate, dar și prin o anumită detașare glacială față de lumea pe care tocmai a inventat-o. Faptul că a fost tradusă în engleză, franceză, maghiară, albaneză, georgiană, ș.a. nu cred să-i fi adus prea mulți cititori în plus.

Poezia propune un discurs confesiv, o reconștientizare a propriei biografii de la nivelul cotidianului banal și sufocant care, însă, obscurizează zonele de spovedanie intimistă, de limpiditate clasicizantă. În interiorul textului, actantul liric

vorbește despre sine, mai puțin decât vorbește despre poem și nici opoziția feminin/ masculin nu este marcată decisiv. Discursul liric și-a scuturat toate podoabele, se arată în haine cernite, mizează pe gravitatea și dramatismul, generate de confruntarea cu cotidianul tensionat, chiar convulsiv, impus de existența fragmentată, paroxistică, de sensibilitatea și anxietatea orașului tentacular. Însă nu mai este vechiul oraș simbolist acaparant prin oferte, ci orașul tehnicist care obligă ființa fragilă să se robotizeze în mecanismele gratuității și absurdului.

Evident, detașarea și perspectiva autoironică nu înlătură dezastrele alienării și noncomunicării, ci le marchează cu o altă amprentă specifică.

Lucruri paradoxale rămân frăgezimea, prospețimea „discursului îndrăgostit” cum ar spune Roland Barthes în cazul unui autor complex, saturat de informație spirituală și culturalitate avansată.

Trebuie spus că poeta, care face parte din generația optzecistă, nu a preluat autoexprimarea și flexibilitatea textului din poietica optzecistă, textualistă.

O amplă alegorie cosmogonică, susținută de speculații filosofice și religioase este poemul vast *Sub steaua câinelui*: „Tot bântuind din cameră în cameră/ pe scările spiralate/ ce duc spre tavane inundate de corpuri cerești / traversând holuri, săli, coridoare/ cu umbre topindu-se în pereți/ încurcându-te în draperii, sonerii, panoplii/ agățându-te de balustradele/ cu geamătul lor omenesc/ brusc te trezești/ față în față cu însuși Dumnezeu/ el își coboară privirea atent/ te încurajează cu ochi scârpănători/ cere-i orice, acum e momentul/ strângi la piept respirând

Remus Moldovan, *The Immigrant's Spoon*

sacadat/ magna charta vieții tale / doar un cuvânt și/ poți ieși din anonim/ doar un cuvânt și/ aceea faimoasă editură/ pe care o cauți bezmetic prin clădirea sordidă/ te-ar face peste noapte celebru/ dar Dumnezeu e grăbit/ până să te dezmeticești a și zburat pe scări/ printre stâlpii hiperboreici/ privești buimac/ în urma norului de pulbere fină/ în aerul șampanizat cu mii de stelute/ ce se aprind și se sparg/ împrășcându-te: Ce șansă! Ce șansă!...” Singuraticul locuitor al poemelor a ajuns până în pragul sărăciei mistice superioare, când începe să dăruie: „Nimic nu este al meu/ văzându-vă, văzul/ este al vostru/ poemul despre lăcuste/ devine lăcustă/ mâna mea mângâindu-te/ devine mâna poemului/ sfârtecat de frații mei, lupii/ din pădurile albe/ spaima lor este și a mea/ și iarăși a lor/ în cădere, îngerul aerului/ scutură sângele/ dintr-un pom înflorit...” (*Forfecând spaima*).

Schimbul de materie cu universul se petrece într-o sarcastică devorare a insectelor: „Bântuie prin tomberoane/ ciuruită de picătura căzută din propria stea răvășind resturile zilei de mâine pe strada mașinii de pâine mașina morții hodorogeste trezind blocurile cu ochii roșii/ scorjite de foame/ ronțuite de gândaci/ unul poate/ se va îndrăgosti și de mine/ dizolvându-mă un pic mai lent/ fixând mai adânc temeliile/ inimilor de fum/ din cauciucuri uzate/ suntem rezervorul de suferință/ al materiei/ deschis până la refuz” (*Refuzul gloatei*).

AURELIU GOCI

CRONICA PARALELĂ:

Ela Iakab

(Cartea lui Athanasios-Il libro di Athanasios) –

Ion Opreșor

(Ultimul solștiu)

Am sesizat cu bucurie, în urma lecturii celor mai recente apariții semnate de cei doi autori care au hotărât să își lanseze împreună cărțile la Sibiu în 25 aprilie 2018, respectiv Ela Iakab cu debutul în poezie – *Cartea lui Athanasios/Il libro di Athanasios* (Cluj-Napoca: Grinta, 2017) și Ion Opreșor – *Ultimul solștiu* (Timișoara: Eubee, 2018), că sunt multe asemănări tematice, chiar forme lexicale comune și întâlniri de metafore prin care cei doi se apropie, în ciuda diferențelor firești de viziune, conținut și formă de expresie. Lansarea a avut loc la Facultatea de Jurnalistică de la Sibiu, moderator fiind Gabriel Hasmațuchi, iar între vorbitori, pe lângă poeți, s-au numărat fostul decan, Ion Dur care a ținut un curs de filosofie a receptării poeziei de înalt nivel academic, citând din Heidegger, Noica, Liiceanu și subsemnatul, cu comentariul de mai jos.

Ambii „nu intră – cum spune Al. Cistelean – în nicio echipă dintre cele formate de ultimele valuri, ci merg oarecum în răspăr, spre interogația esențială” (pe coperta a patra a cărții Elei Iakab). Faptul justifică așadar în profunzime, nu doar formal, această dublă lansare de carte. Mai mult, Ela Iakab semnează prefața cărții lui Ion Opreșor, surprinzând esența poeziei acestuia ca „bine articulată pe triada eros-vedenie-logos” și explicând însemnătatea fastă a solștiului ca sărbătoare a nativității în universalitatea culturilor lumii, într-un comentariu doct, aplicat și desigur tușat de autoreferențialitatea imanentă oricărei recenzii: „Eu nu-mi pot imagina că năluca feminină din poemele lui Ion Opreșor e altceva decât un mesager divin, menit să deschidă ochiul poetic spre marile vedenii” și: „Esențial, așadar, este faptul că descinderea străine în lumea noastră aduce poetului care o adoră cu o spaimă de o intensitate aproape supraomenească rodul elevației. În contemplația mută a îndrăgostitului mistuit de apropierea îndepărtată a celei de aici cade brusc

străfulgerarea menită să transforme adorația înspăimântată în experiență spirituală. Abia din acest prag, omul începe să vadă în nevăzut, să pătrundă în interzis, să participe la ceremonia sacră oficiată de cea care stăpânește, numai ea știe cum, ape și oglinzi, liniști și înserări, altare și sculpturi ale timpului, aștri și îngeri”. Implicat, aici ne este oferită o definiție a mitului: „originalitatea cărții lui Ion Opreșor crește dint-o viziune care-și găsește izvorul dintâi într-un miracol trăit într-un timp îndepărtat, ca tulburare nedeslușită, și lămurit abia într-un târziu, odată cu rememorarea lui nostalgică” (*Eros, vedenie, logos* – cuvânt înainte la vol. lui Ion Opreșor).

Sunt (și) autoreferențiale, spuneam, cele formulate de poeta Ela Iakab despre versurile colegului Ion Opreșor, întrucât de „spulberarea hotarului dintre aici și dincolo, adânc și înalt, teluric și ceresc” vorbesc și imaginile traduse în limba italiană de autoarea lor și culese în volumul bilingv *Cartea lui Athanasios-Il libro di Athanasios*: „un pergament himeric” (p. 16) este deșertul, o metaforă a disponibilității textuale, a capacității pe care o are scriitura în a despărți ființa de moarte: „Numai deșertul, / cu jertfa lui mută, / a pus vama îngerească / între mine și moarte” (*Vamă îngerească*, p. 14); deșertul textual poate alunga spaima fapturii de a fi oprită tocmai pe pragul trecerii dintre lumi, acolo unde va să se arate dumnezeirea: „răspântia oprită / în calea spre altar /.../ Îmi voi sili trupul / să mai străbată furtunile de nisip, / încă șapte anotimpuri, /

încă șapte vârste, / încă șapte agonii. // Voi fi cel dintâi supraviețuitor, / pe care spaima că voi sfârși aici, / în pragul epifaniei, /.../ nu l-a putut ucide!” (p. 94). Obsesie ontologică fundamentală, transgresarea morții răzbate din însuși numele celui în spatele căruia se plasează autoarea, ca simplu scrib al revelațiilor mărturisite de cel inspirat care vorbește: Athanasios – „cel nemuritor”, cum ne dezvăluie poeta înțelesul numelui în limba greacă, abia la pagina 20. Soluția obsesiei nemuririi este textul, inscripția pe firele de nisip ale deșertului textual, sublimă și dramatică, pentru că luciditatea o vede vană. Numele deșertului, cel ce poate fi rostit, este Athanasios: „Am știut că Zeul mi-a primit / scrierea cu zbatări sonore /.../ Abia atunci, oamenii deșertului / au dat deșertului un nume: / *Athanasios*, au rostit cu toții” (p. 98); în urma jertfei incendiului purificator al creației, autoarea se identifică iar textul se justifică în numele deșertului: „Apoi, focul însuși s-a înălțat spre cer, / cu mine, cu adoratorul lui Shiva / și cu deșertul care-mi purta numele” (*Focul*, p. 104). Nu întâmplătoare este asemănarea numelui Athanasios cu al locuitorului insulei fericirii din proza poetică a lui Eminescu, magul Euthanasios. Poeta chiar cochetează poetic cu numele său de familie, același cu al unuia din patriarhii menționați în prima carte a *Torei*, *Bereșit*, aceeași cu prima carte a *Bibliei*, *Facerea*: „ți-am lăsat ofrandă / semințe de lumină, / ascunse, cândva, / în rana pribeagului Iacob” (*La cea de-a șaptea poartă*, p. 40). Ținta mereu prezentă a existenței poetei, întâlnirea nemuritorilor zei, este urmărită constant de persoana femeii-arcaș, a fecioarei-arcaș, a arcașului ce-i cutreieră poezia. Textul *Îmbrățișare*, descrie trăirea de Pygmalion a scriitorului îndrăgostit de propria operă, ca de scrisoarea către o iubire supraomenească: „Părea un clovn, / cu brațele înclășate / în jurul unui corp de năluca. /.../ Din timp în timp, / cu tandrețe nepământească, / sculpta în piatră hieroglife” (p. 34). În castitate și asceză, discursul poetic mărturisește un „sânge nomad” (p. 58), zbaterea unei „seminții nomade” (p. 102) însă inițiate în tainele existenței, cu trup de carne, trup astral și corp spiritual ce călătoresc →

MIHAI POSADA

prin jocul oglinzilor, al ciopririi de hieroglifice/pietroglifice.

Epifanii, ritualuri, întâmpinări metafizice se întâmplă fără să se împlinescă în pragul dintre lumi, tensiunea fantastică a scenariului poetic rezultând din imposibilitatea transcenderii acestui prag, din neputința pătrunderii în oglinda simbolică: „Singular și descolț, am ajuns la poarta / cu nouă sigilii a muntelui sacru. // O mască de întineric era Îngerul, / încrămenit în fulgurația epifanică. // Am stat față în față, ca două fantasmе / într-un dans al spațiilor abisal diferite, / fiecare închis în propria rostire, / fără să ne putem contempla” (p. 68). Din 2009, când apărea la Limes volumul de versuri *La ora fulgerului*, al distinsei poete Simona-Grazia Dima, aștept o carte de poezie cum este azi *Cartea lui Athanasios* de Ela Iakab.

Vorbeam de cronica în paralel și iată, cartea de poezie *Ultimul solstițiu*, de Ion Opreșor, în care textele poartă în loc de titlu trei stele orizontale, îmi dă prilejul uneia despre figura inițiatului – dacă la Eminescu, în *Scrisoarea III* sună astfel: „Dară ochiu-nchis afară, înlăuntru se deșteaptă”, la Ion Opreșor avem: „închid ochii / de fiecare dată când / porțile deschid / ultimului solstițiu” (p. 34), sau mai simplu: „prin fereastră / văd lumea de dincolo” (p. 43).

Dar paralela pe care o anunțăm se desfășoară între cele două cărți de poezie lansate împreună și, astfel, avem în paralel câte un comentariu al răsului, ca expresie a unei superiorități asumate: „ce frumos râde copilul din mine / privește în apă și râde / hainele i-au rămas prea scurte” (I. Opreșor, p. 17) – „De fructele și fiicele pământului nu m-am atins. // Și m-am rugat Zeului / și Zeul / a râs” (E. Iakab, p. 48).

Dacă la Ion Opreșor găsim „nomazii fluturi” (p. 22), la Ela Iakab, nomazi sunt: „nomazii italici” și „nomazi ai adâncurilor” (tot la p. 22), „copiii nomazilor egipteni” (p. 46), „sângele meu / de nomad” (p. 58), „semințele nomade” (p. 84).

Dacă la Ion Opreșor avem în miezul toamnei „o libertate împletită cu ierburi” (p. 31), la Ela Iakab deslușim în glasul Îngerului darul panaceului natural: „Așa cum iubesc grecii te iubesc și eu, / nemăsurat, / mi-a spus în limba lui angelică, / lăsându-mi pentru răni / ierburile lui

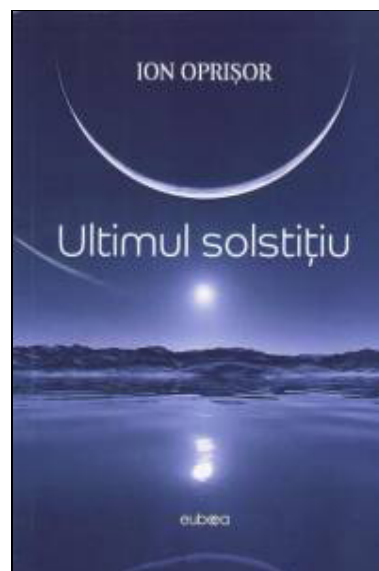
exotice” (p. 72). În vreme ce la Ion Opreșor, ca într-o împietrire spațio-temporală a continuumului material: „toate cascadele lumii se opriseră în oglinzi” (p. 39), la Ela Iakab obiectul mitologic atribuit zeiței îi este dăruit de Înger: „Mi-a dăruit o străveche oglindă” (p. 54), care „din depărtare, părea o superbă / oglindă venețiană, /.../ Înăuntrul ei, un Înger alerga dintr-o oglindă / în adâncul altei și altei și altei oglinzi” (p. 56), autoarea își declară temerea: „nu am îndrăznit să trec pragul oglinzii” (p. 60), miriade de îngeri târându-i trupul înfrânt „prin cenușa de astre / dinlăuntrul oglinzilor” (p. 62), oglinda fiind prag și vamă între lumi: „până a venit vremea / să mă despart de Înger și de oglinda lui. // Eu eram aici, sub același cer al deșertului, / El, dincolo, într-un întineric prevestitor” (p. 66).

La Ion Opreșor, timpul pare o fluturare de aripi înmărmurite: „ornicul crestase în / aripi de taină o mie de aripi” (p. 39), la Ela Iakab, în fața celei de-a șaptea porți încrustarea runelor: „Păzitori scrijelau frenetic / semne / în aripile mele” (p. 40) îi înspăimântă pe muritori: „De Îngerul care sculpta în aripile / corpului subtil al celor intrați pe Cale / tristețea începuturilor, / toți fugeau: copiii, sfinții, / profeții, rățăcitorii, exilații” (p. 72).

Până și semnalarea Simonei Constantinovici la cronica făcută cărții de debut în poezie a Elei Iakab: „cuvântul *lumina*, accentuat diferit, produce un efect surprinzător. Are puterea unui bec de mii de wați, izvorând orbitor din adâncul poemului

Remus Moldovan, Rembrandt's Key in My Hands

și călătorind peste întreaga lume: «Dar lumina lor sângerie lumina / noaptea cu așa o putere, încât se vedea / din toate cele patru puncte cardinale» (p. 52)” (în revista REFLEX, Reșița, an. XVIII, serie nouă, 2017, Nr. 7-12/202-207, pp. 64-65) se potrivește de asemenea la Ion Opreșor, în descrierea unei grădini de templu zen: „o nesfârșită întindere de nisip / înșelătoare ca o minunată grădină / vezi urmele acelea albastre / peste care soare de piatră lumină?” (p. 44).

Ca o supralicitare a hazardului ce se impune voinței sau lipsei acesteia, la Ion Opreșor semnalăm în repetate rânduri nechemata ireversibilitate a timpului: „argintul icoanelor / revărsând o lumină tulburătoare / peste ziua pe care nimeni nu o chemase” (p. 46), „peste umărul nesigur / coborî nălucă toamna / nimeni nu o chemase / fiecare voia să o contemple de la distanță” (p. 31), „orele alunecă absurd / învăluite în dangătul de bronz / al zilei pe care / nimeni nu o chemase” (p. 20).

Precum într-un poem al cărui poet l-am uitat dar pe care îl citez din memorie: „să fii într-o carte / sa fiu în altă carte / și toată noaptea lungi poeme să ne scriem”, cele două cărți lansate împreună de Ela Iakab și Ion Opreșor – ca-ntr-o hierogamie spiritual-poetică – și pe care am încercat să le prezint în paralel își poartă de-acum textele în perenitatea poeziei românești, în universalitatea deșertului textual. Le aplaudăm și așteptăm altele, mai tulburătoare poate, dacă nu la fel de frumoase.

PROZE SCURTE

Proza scurtă, în mai toate spețele ei, dă, ea, se zice, măsura întreagă a talentului scriitoricesc: aci, de pildă, observația prozatorului (ca să ne oprim doar la aceasta), deja neajutată de reveniri ori întoarceri, de , ca să zic așa, alte privilegii temporale, va fi totuși atotcuprinzătoare, împlinind aproape spontan tablouri sintetice, repede convingătoare, fără a le lipsi efectul artistic, bucuria performanței. La noi exemplul irevocabil e, se știe, Caragiale; urmat, desigur, până în contemporaneitate, de mulți alții, ardelenii înșiși, caracterizați, printr-o prejudecată perpetuă, de lentoare și temporizare, fiind și ei prezenți în chip eminent în ordine, cu, istoricește, cel puțin Pavel Dan.

Inspirația, îndeobște la creatorul stimulat realist, e trasă din realitatea imediată, prozatorul e acum nu doar martorul mișcării ori peripețiilor aceleia, le va fi însă totdeauna și scriptorul – unul totuși dublat de intențiuni ficționale (vezi aici de pildă, la Alexander Bibac, nuvelele excelente **Trecere** și **Noapte la Jaipur**), mai rar de alte invenții prozastice (amintesc în trecere, ca exemplu, latinoamericanii realismului magic, sau la românii recentii textualismul de imitație, influența la ei a francezilor inovativi ai secolului XX etc.).

Un remarcabil creator de proză scurtă (autorul în același timp al unui roman admirabil dedicat – cum spuneam la lansare - friei și al unei cărți de călătorii mirobolante pe meridianele ascunse ale lumii) e româno-suedezul Alexander Bibac (vezi **Trecere**, Editura Vremea, București, 2015).

Cu o biografie asemănătoare, în mare, rusului Alexandr Șukșin (actor și regizor ca și acela, dar și muncitor industrial, îndeplinind și alte meserii colaterale, transfug politic, apoi, din regimul comunistoceanist), Alexander Bibac va săvârși, aidoma rusului, proze desprinse dintr-un real turbure - o realitate instabilă, de tranziție în eternă neterminare, realitate locuită de personaje aflate în aceeași neisprăvire. (Din unghi artistic vorbind acum, într-o paranteză, cred că aidoma comiltonului său din Estul stalinist, Bibac, actor și regizor cum aminteam, ar trebui să încerce și el să-și ecranizeze, cu succes subiectele).

O proză remarcabilă, ironic intitulată **Îngerașule**, surprinde, undeva într-un tramvai sau autobuz, o

convorbire între un călător oarecare și un revoluționar de profesie, acesta din urmă, să-l numim convențional XY, personaj aieva, cunoscut de altminteri în urbea submontană, - ar fi stilul, cum se mai spune, al hahalerei simpatice, fanfaron, jucăuș și onctuos în relație, băgăreț în toate cum enunță argoul, dar, atenție, nutriend în sine-a-i noroasă gânduri și năzuințe secrete, nostalgii și revanșe murdare.

A mărturisit conlocutorului din autobuzul încărcat de pasageri că atunci, în răzmerița anticomunistă din 1989, s-a implicat și el, nereținut: când, va să zică, unii se împușcau și mureau la o chemare obscură iar alții se străduiau, sincer, să schimbe ordinea lăsată de colonizarea bolșevică a României, el trata, ca lucrător în alimentația publică (un sector, nu-i așa, al socialismului biruitor !), oștirea de represalii cu pâine și ceai; nu va uita totuși, recunoaște îndată nereticent, să le ceară șefilor cazoni iscălitura pe un proces-verbal, asigurându-se astfel că, în caz de reușită a răsculării decembriste, el nu va rămâne pe dinafară; va fi poftit adică la răscumpărare.

Ceea ce s-a și întâmplat: individul s-a ales cu buletin de revoluționar, va să zică de ins înrolat în garda pretoriană a iubitului nou conducător, căruia nu va pregeta, date fiind privilegiile obținute (teren agricol, simbrie, spațiu comercial, stipendii și reduceri de taxe etc.) să-i înalțe ode degustătoare, să-i facă, la fel, genuflexiuni patriotice.

Prin tot ce întreprinde se afișează așadar drept un mic comunist rezidual, încă neevacuat. În acest aspru tablou,

prozatorul își moderează sarcasmul, deja mânia, sub acoperirea tandră a ironiei.

De regulă, prozatorul român – poate că și acela de altundeva - începe cu genul scurt, fiind îndeosebi povestitor (atras la noi deopotrivă de snoabă și snoavă) - nuvela și schița, povestirea mai degrabă crede el a i se potrivi cel mai bine; va pânde și, de cele mai multe ori și izbutește, să încerce totuși romanul; frecvent, aproape fără excepție, romanul mare; aș spune că mai totdeauna și memorabil (fiind, de aceea, inutil ca în această scurtă însemnare să consemnez acum un lung șir de autori români, cel puțin deosebiți). Alexander Bibac a procedat, se vede, altfel, într-un chip întors: pleacă de la roman (aud că ar fi fost ispitit, pasager, și de visătorie lirică), ajungând, după meditații și tatonări, la povestire - să le numim în cartea de față mai degrabă nuvele, schițe? Cred că a socotit – și-i dau dreptate – că acesta e și drumul cel bun: nu ne-a încredințat, oare, marele filosof și poet Lucian Blaga că nu găsești perfecțiunea altfel decât alergând înapoi spre cristalul din care, la începuturi, ar putea ecloza opera, ființa („acolo unde toate lucrurile se desăvârșesc, /spunea Blaga/, făcând un pas și încă unul înapoi spre schiță,.)?

Nuvelele, povestirile din alți prozatori români de gen (vezi Nicolae Velea, Sorin Titel, Fănuș Neagu ș.a.), se inspiră, de regulă, dintr-unul și același mediu (rustic, uvrier etc.); la Bibac, dimpotrivă, acesta se schimbă, chiar fără premeditare - inspirația prozatorului e, aș spune, capricioasă; e adică la el, revin îndată, o inspirație liberă, scriitorul nu lucrează, am impresia, cu program, se lasă, prin urmare, în voia reveriei, mai exact a ceea ce clasicul ar zice *otium*-ul: repaosul, timpul acela, ca la latini, lipsit de însărcinare.

Formula scriitorului e, cu alte cuvinte, personală, un amestec – amintind și de cartea anterioară cu proze de vilegiatură – de biografie și închipuire, între ele limita e vapoasă (vezi **Lumi paralele**, **Întâlnirea**, cele două povestiri intitulate **Tren de Revelion** etc.), nu separi aici cu siguranță între realul biografic ori documentar și produsul imaginarului; ceea ce, să recunoaștem, dă farmec narațiunilor, inducând și o stare de prietenosă nedeslușire, ceea ce, să recunoaștem, e în jocul artei, al literaturii.

A.I.BRUMARU

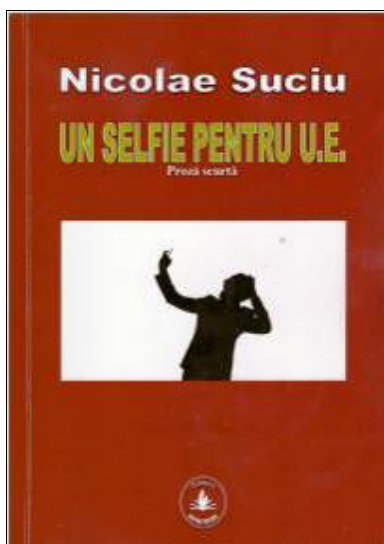
Un selfie pentru U.E

În fundul ochilor, imaginea este răsturnată. O știe orice copil. Dar dacă imaginea din fundul ochilor e nerăsturnată, în logica „lucrurilor”, răsturnată este cea de afară. Aceasta ne propune autorul, de a vedea și noi lumea, așa cum este ea, dincolo de realitatea superficială. Viziunea este una din mijlocul lucrurilor. Selfie-ul pe care și-l face Nicolae Suciuc ascunde înțelesuri dar și seve de unde se poate trage concluzia că lumea noastră ascunde alte lumi, normale și anormale, în funcție de unghiul din care o privești. Și aceste lumi au la rândul lor submultipli, până unde ajunge neparcimonios logica absurdului.

Sunt 28 de proze scurte, în 258 pg. format A5, expresive și pline de tâlc și pilde, care puse cap la cap rezolvă puzzle-ul unei localități, pline de personaje suculente, axis mundi, pentru autor.

„Febra secretului” se petrece ..., în parcul cu cioate, al orașului...”, acolo unde își duc traiul, mâncându-și mălaiul, „așa-zișii puturoșii de pe centru”, „cărțașii” (jucătorii de cărți), cei care în concepția multora taie „frunză la câini”. Ei poartă nume conspirative de „Tata, Tăticu, Tăticușu, Tătița și Tataia” având misiunea de „a veghea la bunul mers al centrului” orașelului, unde toată lumea (oameni și aparate) supraveghează pe toată lumea: „Camera asta, mamă, cum îi spunem noi, vede camera de pe stâlpul de telegraf de lângă Supermarket, care la rândul ei, o vede pe cea de pe stradela ascunsă după liceu, care le vede pe celelalte, de pe celelalte stradele. Dincoace, ea vede camera de lângă fosta librărie care, la rândul ei, vede camerele de luat vederi de pe stradelele arondate centrului și așa mai departe. Mai încolo, o vede pe cea care supraveghează Primăria și Poliția și fostul Becereu”. Fiecare următor, este la rândul lui urmărit.

„Pulsul parcului” aduce în atenție figuri emblematice, cu preocupări ciudate, găsite imediat după traumele de care au avut parte, de a nu mai fi ceea ce au fost. „M-au dat afară și pe mine și pe încă câțiva”-

spunea Tungi, „urmașul lui Michael Jackson”, acum chibiț la jocul de cărți, - după ce „la serviciu, s-au adus strunguri noi, computerizate, de lucrează un om la cinci strunguri odată”. Mai e și Tenzi, și Puți, și Vicesa, și Crampon și alte numeroase personaje, răsfirate peste tot în paginile cărții, având numitorul comun, „autobăgă-n seamă” (în traducere, autobăgând totul în seamă) și autobăgându-se-n seamă. Mai sunt și „Grafiile lui Tenzi”, nebăgate de toată lumea în seamă. Desigur, unii le-au băgat în seamă la modul violent și necavaleresc, demn de 112 și de SMURD, fiindcă, nu-i așa, unii „confundă coada vacii cu ștampila primăriei și vice-versa....”.

Într-un alt loc se face apologia binefacerii de a lua pamperi murdari din lăzile de gunoi ale oamenilor, de pe la porți, și a le folosi la încălzirea locuinței. Desigur, într-un spirit ecologic și de reciclare a deșeurilor. Mă strâmb pestilențial și trec mai departe.

Alteori ideea de a amenaja „în viitorul muzeu al orașului” o cameră de tortură de tip Ev Mediu, atrage după sine și ideea amenajării unei „camere a furiei”, unde „toată lumea să poată să se descătușeze ușor de toți nervii posibili, cu care se încarcă... adică, mai bine să spargă televizoare, pahare de cristal, manechine de ghips, vase de porțelan, sticle din sticle, scaune, oase și carpete din plastic, mese, dulapuri, manșete...ețetera, ețetera, nu să-și folosească furia de diasporiști geto-begeți mergând la București spre a zdrobi jandarmi

adevărați și nevinovați până la Dumnezeu de nevinovați ce sunt, nu?...”. Gesturile mărunte, dar și ideile mai generoase au peste tot justificări politice, fie de politică locală (cu primarul și Consiliul local - ca „viori” unu și doi, sau invers), fie de politică națională, cu fapte la zi, desfășurate sau în curs de desfășurare. Camuflete sau spuse pe șleau, în funcție de loc și situație.

Un alt personaj, dintr-o altă proză (sau poză), Manoilă Caraiman, acest „Zaheu cel Nou”, are ideea construirii unei gherete în castanul din fața casei, fapt nederanjant practic, dar deranjant teoretic, deranjând „imaginea mintală a străzii”.

Peste tot în cartea lui Nicolae Suciuc se plătește, cu vârf și îndesat, „Libertatea de a fi normal”, totul nefiind decât o formă de atitudine. Prin vocea personajelor sale acesta chiar spune undeva: „Atârnați-vă, distinse doamne și distinși domni, o sabie deasupra capului, acolo unde dormiți, și veți vedea cât de pozitiv veți gândi”.

În altă parte alte situații rupte din viață. De exemplu este dusă la absurd încercarea onora de a părea handicapată incurabili și în felul acesta de a primi toată viața, pensie. „...Toată chestia asta cu Comisia de evaluare, la, la, la handicapați e o abureală gogonată!” Aici, prefăcătorii și mita se înțeleg de minune.

O soluție de dulce farniente ar putea fi „Traiul în sac”, adică de „a sta măcar cinci minute cu capul într-un sac de rafie”, ca posibilă soluție de a „se deconecta temporar de toate gândurile negative și de la tot ce e stereotip în lumea ce-l înconjoară”. Poate, nu știu!

„Burgul din vitrină” poate fi văzut stereo, de două personaje care fac în același timp, aceleași gesturi, peste drum unul față de altul. E ideea traiului în oglindă. Sau poate e vorba de Multivers. Și de ce n-ar fi?

„În ajun de centenar”, Nicolae Suciuc dă de lucru și altor filosofi de ocazie, Pristanda locali, cum că „sunt drapeluri de mână a doua, aduse din Jărmania...”. Desigur, are o explicație, cu iz politicianist mondializator: „Ce-ți imaginezi dumne că musulmanii află în Jărmania și născuți acolo definitiv →

RĂZVAN DUCAN

și irevocabil, mai tre` să meargă în țara lor, care o fi aia, ca să-și cumpere drapel cu semilună și orice alte chestii de propagandă națională? Ca să piardă timpul care coastă bani? Sau, spre exemplu, rușii din Jărmania. Păi să mai meargă rușii din Jărmania, acasă, în Rusia lor, pentru un drapel rusăsc? Nu se merită....ei trebuie să găsască într-o adevărată țară democratică, tot ce vreau ei să găsască, dom'le, să nu ducă lipsă de nimic....Când se regnerează stocurile, că așa se spune, cu drapelele pe sortimenturi, cu altele noi, pe cele vechi le bagă-n second-handuri, la un preț de nimic și de aceea vine la noi, la un fel de second-handuri de mână a treia...Cum tiriștii nostri fac des Jărmania, își încarcă tirurile cu de toate, până și cu drapele românești....pe care le gălesc la descreție....Drapelele românești de la second-handurile din Germania, în second-handurile din România!...”.

Băgat în priză, avem și „Aparat antiinfractori” care „va ține departe de casa nevoiașului” infractori, „indiferent ce fel de infractori”, după modelul aparatului ce ține, în casă, la distanță gândacii, mult mediatizat în reclamele Tv. Urmările sunt multiple, inclusiv acelea ale reducerii numărului de infractori și ca urmare, la desființarea treptată a închisorilor. Un aparat de ținere la distanță a bolilor, după același principiu, inclusiv a morții, sunt invenții aflate pe „țeava” cercetării aceluiași inventator de serviciu.

Ne mai întreabă, autorul, cum stăm cu I.Q-ul? Noi, bine, dar alții poate și mai bine. Trebuie citit.

Suntem invitați și la un „Ambuteiaj în sens giratoriu”, ca să înțelegem altfel libertatea, în funcție de partea grațiilor de care suntem. Iar atunci „Când și morților le este foame”, ai cu adevărat o problemă. Care? De afat.

„Duhul ghilotinei azi” este o transbordare a jucăriei doctorului Ghilotine, din timpul apogeeului acestei jucării de tăiat capete (Revoluția franceză din 1792-1795) în zilele noastre, când miniaturizată, este trimisă repetat, ca și cadou, motiv de îngrijorare și reflecție, pentru personajul ce o primește, dar și de răstălmăcire a istoriei „obiectului de lucru” în cauză.

„Moartea cățelei Manipula”, este un pretext de a face o incursiune în buzunarele legii („Doar buzunarele legii”) de acum, când, fără vină, dacă ești prins în „colimator”, ușor poți dobândi statut de inculpat. Dreptate-n lanțuri, s-ar spune!

Uitarea peste gard, în curtea vecinului, este la noi o practică, mai mult decât curentă. Ceea ce nu vezi, îți închipui. Așa, vecinul poate fi anatemitat, că „ascunde o faptă groaznică”. Și poate chiar ascunde, sau poate că nu, în ideea unei acuze, duse la absurd.

Din lumea învățământului, autorul, cu zeci de ani la catedră, vine cu o poveste ce arată îngrădirea drepturilor dascălilor, în contrapondere cu drepturile elevilor și ale părinților.

Vina, fără vină, a profesorul de serviciu este că nu a prins-o de mână pe o elevă care, pe când era în toaletă și făcea treaba mare, a alunecat de pe colac - unde stătea, nu cu fundul, ci cu picioarele, ghemuită - rupându-și mână. „În acel moment, părinții deja știau de existența acestui curs în școala noastră și imediat au întrebat, dacă profesorul respectiv, adică tu, a absolvit „Cursul de formare profesor de serviciu”...”- Tu pe ce lume trăiești, Dumitre? Te vor da în judecată, pentru că vor bani, mări omule!...- Cum să nu fie absurd? Oare puteam fi eu, în același timp, atât pe coridor și în cele patru săli de clasă, cât și în fiecare toaletă, cea a fetelor și cea a băieților?”. Nu - zic eu hătru - dar puteai măcar să fii lângă elevă în budă și să o ții de mână, când își dădea chiloței jos să facă treaba mare!

Atunci ai fi fost cu adevărat profesor de serviciu model!

În altă parte, se spune imperativ „M-am săturat să mai fiu nepenal”, în ideea că în ziua de azi, penalii o duc foarte bine-merci, în comparație cu nepenalii. Ca și „Șperțarul”, de altfel, care o duce foarte bine în comparație cu neșperțarul.

Când Ajunul Crăciunului bate la ușă, Doamne, ferește, să te cheme în cartea de identitate, Moș Crăciun, fiindcă vei fi mereu pradă confuziilor, dar și ironiilor sau chiar răssetelor.

Vorbeam în rândurile de început despre următorul urmărit, care la

rândul său este urmărit etc.

De fapt este vorba de perspectivă, care fiecare la rândul ei poate face parte dintr-o altă perspectivă: „La intrarea în parcul cu cioate, chiar lângă un tomberon dezafectat, trei turiști străini fotografiază din diferite unghiuri, catedrala gotică a orașului. Mai în spate, alții cinci îi fotografiază pe cei trei care fotografiază catedrala, și în sfârșit, mai încolo, în profunzimea parcului, la câțiva pași de cei cinci, alți șapte turiști îi fotografiază pe cei cinci, probabil tot colegi de-ai lor, care la rândul lor, parcă nestingheriți, îi fotografiază pe cei din față...”. Este ideea peștelui înghițit, pește care este înghițit, la rândul său, de un pește mai mare.

Și așa mai departe. Absurdul în „jos”, înspre „mic”, și absurdul în „sus”, înspre mare, este practic relativizare. Și Nicolae Suciu știe foarte bine acest lucru.

Ca și la I.L. Caragiale, denumirile personajelor nu sunt alese întâmplător, ele fiind în tonul preocupărilor sau a felului de a fi ale acestora, motiv în plus de asocieri și zâmbete

Limbajul este unul colocvial, plin deliberat de agramatism, dar și de prescurtări și regionalisme, la nivelul pregătirii școlare și educației - de obicei, nu prea ridicat - al personajelor.

Deși cartea probează peste poate ironie și sarcasm, din ea răzbate, atent ascuns, și un aer de tristețe, de a nu fi prea „oablă”, înțelegerea lumii noastre.

Și însăși lumea, de a nu fi „oablă” (adică, dreaptă, pentru ne-ardeleni!). El dă uneori, în absurditatea lucrurilor, o tentă mirobolantă, dar nu totdeauna în nota sa explicativă din dicționar, adică (și) minunată.

Voluntar sau poate involuntar, cu toată luarea în „răspăr” a cotidianului, Nicolae Suciu aduce și un omagiu micului orașel în care trăiește, Dumbrăveni (aflat între Mediaș și Sighișoara), care este locul întâmplărilor și observațiilor sale. În felul acesta îl scoate din relativul anonim.

Această carte este **Un selfie pentru U.E. (Ed. Vatra veche, 2019)** de pus în ramă și luat aminte, fiindcă Nicolae Suciu visează aparte. Prin ochelarii săi de luat păreri, revigorează lumea prin răstălmăcire.

Stringenta nevoie a evadării din cotidian

Doamna Camelia Pantazi Tudor a debutat editorial în 2010 cu volumul **Atingerea unui ideal - literații din perioada dinastiei chineze Tang** și a continuat cu: **New Beijing** (2012), **Momente istorice** (2013), **Culori secrete** (2014), **Misterul eșarfei roșii** (2015), **Taine în vis** (2016) și **Lecturi prin timp** (2017).

Cartea **Culori secrete** reapare, în anul 2018, la Editura bucureșteană **Astralis** a cărei directoare este actualmente distinsa prozatoare și exegetă a fenomenului cultural contemporan.

Acțiunea primeia dintre cele șapte povestiri (capitole), **Șiragul de perle**, se eșalonează pe un palier realist(ic), bine documentat care este relatarea unei călătorii, cu sejurul de rigoare, a unei funcționare conștiințioase, la Budapesta unde este trimisă de șeful Companiei la care lucra spre a lua parte la o conferință. La aeroportul din capitala Ungariei cunoaște un tânăr matematician, asistent universitar român venit cu același avion ca și ea în vederea documentării pentru elaborarea unei lucrări de doctorat. Se înfiripă o poveste de dragoste, între naratoarea care avea un băiețel de cinci ani și plăcutul universitar care era căsătorit, poveste care va rămâne într-un spațiu pur platonice, deși cei doi petrec aproape o întreagă noapte într-o cameră ultraluxoasă a Hotelului „Kempinski Corvinus”. Miza povestirii pare să fie tocmai această demitizare a scrierilor care, în virtutea unui leit motiv poncificat irezistibil, ar fi adus, inevitabil, sub ochii cititorului însetat de senzational, niște scene erotice dintre cele mai frenetice cu putință. Un al doilea palier, poetic și parabolic, face discret apologia purității celor două personaje. Bărbatul îi destănuie în noaptea cu pricina că nu poate să se culce cu o femeie de care știe că nu va avea grijă la bătrânețe și tot el afirmă, enigmatic, că se vor întâlni sigur în același loc peste exact zece ani. Femeia, căreia i-ar fi surș o aventură, este tentată să vadă în amânarea zborului cu o zi din cauza timpului nefavorabil un semn punitiv de la Dumnezeu pentru îndrăzneala visului ei. Faptul că nu

va fi alături de băiețelul ei când acesta își va desface darurile aduse de Moș Crăciun este destul de dureros în aceeași ordine de idei, dar gândul că n-a comis un păcat trupesc în chiar postul Crăciunului o ridică în proprii ochi și totul devine o ploaie albă de lumină creștină atunci când ea se apleacă să-și culeagă de pe stradă perlele care se risipiseră din șiragul tocmai achiziționat, pe valută, dintr-un magazin de bijuterii budapestan (p.32).

Definit de Roger Caillois drept «une rupture de la cohérence universelle», fantasticul este cel care structurează tulburătoarea povestire **Ultimul dans**. Până la un anumit punct, autoarea urmează traiectoria narativă din prima povestire: o funcționară de la o firmă bucureșeană merge pentru câteva zile la Londra unde urmează să participe la o insipidă și plictisitoare întrunire cu profil financiar. O doamnă din București se oferise să-l roage pe un nepot al ei să-i folosească naratoarei de ghid prin capitala londoneză pe care o vizita pentru prima dată, așa că-l contactează telefonic pe Ștefan cu care se întâlnește în holul hotelului «Cavendish» la care trăsesse. Noaptea care au urmat și le petrece exclusiv cu acesta în apartamentul modest al bărbatului de circa 45 de ani, alături de care timpul pare să se oprească în loc: «Timpul trecea, dar nu pentru ea. Se oprise atunci când, stând față în față, privirea ei se lipise de a lui» (p.44). În prima parte a zilei, el este nevoit să meargă la birou, tânăra femeie urmând să viziteze diferite

obiective culturale-istorice, comerciale și religioase, prilejuri cu care privirea i se oprește nu o singură dată pe o femeie care îi seamănă, fie că-i singură, fie că-i însoțită de un bărbat ceva mai în vârstă decât ea. Naratoarea realizează vag că se află în preajma unor întâmplări și ființe stranie: «Cei doi se arătau foarte interesați de tabloul din fața lor și, la un moment dat, doamna aceea elegantă întoarse capul spre ea. Privirea îi era goală, inexpressivă... dar îi semăna perfect... Se prăbuși» (p.50). Cuplul îi reapare, preț de-o străfulgerare de imagine și pe vaporeșul de agrement de pe Tamisa și româncea se întreabă dacă n-a avut cumva o halucinație sau doar a ațipit și a visat: «Deschise ochii, și pentru o clipă, i se păru că vede în fața ei o femeie în jur de 30 de ani îmbrăcată în roșu, având o pălărie neagră cu boruri largi și panglică de mătase roșie, de sub care ieșeau câteva bucle negre. Alături stătea un bărbat ceva mai în vârstă, purtând un pardesiou bleumarin, cu două rânduri de nasturi, și o pălărie gri; îi surâdea, ținând-o tândră de după umeri» (p.59). La Muzeul Figurilor de Ceară Madame Tussaud, «cel mai faimos muzeu al figurilor de ceară din lume» (p.64), turista bucureșteană, văzând-o pe femeia «relativ tânără cu o plărie neagră cu boruri largi și panglică de mătase roșie» (p.65), se recunoaște în ea, ceea ce o alarmează și o îngrozește, fără să-și poată explica în vreun fel această asemănare bizară sau această dublare misterioasă, această pendulare între viață și moarte ori între static și dinamic, această revenire metempsihotică amintind-o secvențial pe cea reiterată în romanul **Adam și Eva** al lui Liviu Rebreanu, roman socotit de autor drept cea mai bună scriere a sa. Revenită în țară, femeia care nu voise să se implice sufletește în relația cu Ștefan, →

ION ROȘIORU

spre a nu suferi, se apucă să cerceteze istoria interbelică a capitalei și, în timp ce se documenta, găsește întâmplător într-un ziar jerpelit, la anticariatul din Pasajul de la Universitate, un articol din 1937 în care se scria despre moartea unui industriaș român și a soției sale într-un accident aviatic «a întoarcerea în țară după o scurtă vacanță la Londra» (p.81).

Schimbările de decor geografic favorizează ieșirile din timpul cosmic obișnuit și plonjarea în altul prin breșa uneori imperceptibilă de care vorbește Caillois. Tânăra din **Doar clipa** ajunge, grație ofertei avantajoase a unei firme de turism, în Olanda și, în timpul unei croaziere pe Rotte, privind în ochii ghidului cu pupile albastre are revelația ciudată că oamenii și vasul pe care se afla au devenit dintr-odată gri și se întreabă dacă visează sau are un puseu de nebunie. Stările sufletești ale eroinei (povestirea este scrisă, de data aceasta, ca, de altfel, toate celelalte care vor urma, la persoana a treia) sunt redată cromatic. Cenușul acesta universal, expresie a fricii și nesigurăței, este perceput doar de ea. În schimb, când ghidul îi propune s-o însoțească la Fabrica de porțelan albastru și la restaurantul cu specific mexican din Delft, totul devine roz: case, copaci, biserică, oameni, chipul însoțitorului care se lăsase dus de val ca și ea, fața unei vânzătoare dintr-un magazin unde se aude Edith Piaf cântând *La vie en rose*, trenul care îi aduce spre Rotterdam întrucât scăpaseră voit autocarul, hotelul, camera în care cei doi ciocnesc un pahar de vin roșu, pentru o clipă (faustică) roz, culoare pe care o acceptă și partenerul de o noapte și care a doua zi o sună, cu voce neutră, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic între ei, să coboare la autocar pentru a se îndrepta spre Haga. Se clatină și se privește în oglindă: era albă ca varul. Aceeași stare de fericire indicibilă o trăiește neobosita turistă și la Veneția unde totul devine la un moment dat albastru, culoare care invadează mai ales Insula Sfânta Elena care «părea desprinsă dintr-un vis» (p.102). **Labirint** este una dintre cele mai frumoase piese ale cărții. **Așteptarea...** este mult mai complexă ca structurare, trama narativă fiind învrăstată cu

numeroase analepse. Cititorul este purtat în mai multe rânduri prin Orașul Luminii unde «priceperea dovedită în străbaterea lui o făcuse să creadă că într-o altă viață locuise acolo» (p.117). O persoană necunoscută, care își semnează mesajele pe e-mail cu inițialele A.Z., îi propune româncei să se întâlnească, rând pe rând, la Catedrala Notre Dame, la Muzeul Luvru, în fața misterioasei Gioconda, ori la Turnul Eiffel, dar nu apare niciodată. Așteptarea, amintind-o pe cea din piesa lui Beckett, **En attendant Godot**, își revendică aici culoarea mov. Când se-ntoarce acasă, după ultima descindere pariziană, povestitoarea își verifică Inboxul și găsește un ultim mesaj scris cu majuscule mov: «BINE AI REVENI! TE AȘTEPTAM ...». Să fi fost fiul eroinei, «care nu mai era chiar copil, la cei 20 de ani, ci student eminent la una dintre facultățile de prestigiu din țară» (pp.134-135) la originea acestei farse? De ce nu? Dorul de acest fiu de 8 ani este cel care, atunci când mama se află la Barcelona, împreună cu alți 20 de români veniți la niște cursuri de specializare în coducerea unor firme sau companii, îi ocazionează plonjările în alt timp decât cel al minuțioasei relatări diaristice instructive și exacte. Lumina puternică a soarelui ce pătrunde în sala de cursuri a Universității din Barcelona, o dislocă pe cursantă din prezentul ei plictisitor și monoton și o proiectează, de patru ori consecutiv în trei zile, într-un viitor aflat la o distanță de cel puțin 12 ani. Sala în care se află devine galben-aurie și

este ocupată de studenți de circa 29 de ani cărora le predau alți și alți profesori de fiecare dată. Îi atrage fascinant atenția un tânăr frumos, în sacou alb, care, la ultima apariție ireală, susține el însuși o lucrare, foarte apreciată de profesorul său, în limba engleză (**Tânărul cu sacou alb**). O experiență stranie de liniște, de pace și de împăcare paroxistică este trăită de protagonistă, personaj central, de fapt, al unui roman cu șapte capitole, numărul corespunzând celui al culorilor din spectrul solar, rogvaiv, și la Rotonda Scriitorilor din Cișmigiu, în plin centru al Bucureștiului. O ceață roșie se revarsă spre ea dinspre statuia autorului **României pitorești** (1901) și-i inoculează acea stare de beatitudine încercată de atâtea ori prin metropolele europene pe care le-a vizitat, așa cum s-a văzut, cu diverse prilejuri. Ceața roșie, inclusiv silueta de aceeași culoare, sunt văzute din nou prin vitrina de la Capșa, dar, când intră acolo, figura misterioasă dispăruse și doar o ceașcă de cafea aburindă mai rămăsese pe măsuta la care stătuse și trăsese dintr-o țigară roșie fantoma. Intrigată și convinsă că silueta roșie vrea să-i transimite un mesaj tainic, revine a doua zi la celebra cafenea a scriitorilor și artiștilor din perioada interbelică. Întâlnirea nu are loc aici, ci la intrarea în Cișmigiu. Silueta roșie stă pe banca din fața statuii lui Văduța. O atinge și, o dată spulberată culoarea roșie, autoarea se vede pe sine în ochii unui bărbat ce dispare complet și doar o eșarfă roșie plutește o vreme pe cer. Privitoarea simte că **eșarfa roșie** va reveni. Sugestia este că prozatoarea conștientizează că ce a făcut domnia sa din perspectivă europeană rimează perfect cu ceea ce celebrul epigon eminescian a făcut pentru România la începutul veacului al XX-lea. O ascendență literară care o onorează și pe care o ridică la cote continentale greu de atins. **Culori secrete** este într-un totu o carte tulburătoare și o meditație profundă despre măreția și decadența condiției umane cu perpetua și stringenta ei nevoie de a evada din cotidianul cenușiu și apăsător al unei țări aflate în degringolada tranziției sale interminabile. Camelia Pantazi Tudor este deja un nume în proza și-n publicistica românească actuală.

Remus Moldovan, Hiding Hitchcock

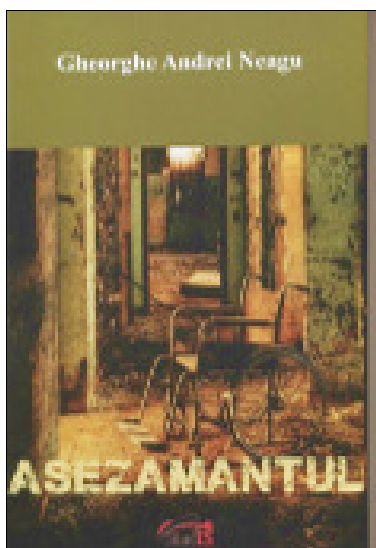
Paradoxul Luminii

„Copiii care se iubesc/ se'mbrățișează în picioare/Lângă porțile nopții/Și trecătorii care trec îi arată cu degetul/Dar copiii care se iubesc/ Nu sunt acolo pentru nimeni/Și numai umbra lor/ În-lănțuită umbră tremură în noapte/ Stâr-nind mânia trecătorilor/ Mânia și dispre-țul lor și răsetele și invidia/Copiii care se iubesc nu sunt acolo pentru nimeni/ Ei sunt în altă parte dincolo de noapte/Mult mai presus decât lumina zilei/În orbitoarea strălucire a primei lor iubiri”.

Jacques Prèvert

În noapte umbrele se resorb către cer și mai departe până în centrul Universului unde lumina stă înfășurată în întuneric; din când în când ea exultă și creatorul o metamorfozează transcendental în Cuvânt. Cuvântul aflat în păcla matricii primordiale începe a avea și ea o vizibilă umbră, iar umbra devine ea însăși o formă de manifestare a luminii. Universul întreg aflat încă în ceață este o imensă umbră. Nu noaptea reprezintă misterul, ci umbra, care prin lumina ființei sale face sesizabilă noaptea. Așa am perceput eu noaptea în care un personaj viguros și solitar, absurd de diferit în speranțele sale ne relatează despre un paradox al timpurilor noastre. Și poate că acest paradox există dintotdeauna de când Arhitectul luminii i-a creat acesteia și umbră. Despre proza lui Gheorghe Andrei Neagu nu am mai scris, și nu doar pentru că poesia sa m'a cucerit întru totul, ci pentru că nu mi se cristalizase uriașa sa personalitate, deși omul și prietenul îmi era permanent aproape. M'am ferit poate și de subiectivism. Muntele literar care este el trebuie văzut cu adevărat de la o înălțime pe care eu nu o atinsesem. Azi însă sunt convins că atât Slavici, Rebreanu ori Marin Preda, Eugen Barbu sau Buzura ar trebui să accepte că el reprezintă un vârf tot mai semeț în lanțul lor muntos.

După ce m'am închinat în fața *Nunții negre* și am publicat numeroase fragmente de proză sub semnătura lui Neagu în revista "Contact internațional", iată că mă aflu în fața unui roman care mă absoarbe și identifică cu o lume aparent pierdută și care se perpetuează obsedant în societatea românească în ciuda progresului așa-zis civilizator. În timp ce paradoxul are o structură logică,

exprimabilă simbolic sau nu, absurdul nu deține o astfel de structură. Altfel spus, absurdul reprezintă întotdeauna un non-sens, o exprimare imaginativă căreia îi lipsește orice principiu sau element rațional. Absurdul se află dincolo de posibil și, cu siguranță, în afara oricărui demers probabilistic. Chiar dacă omenirea i-a creat probabilitate și șansa de a deveni certitudine, adică absurdă realitate. Presimt în fiecare pagină a volumului *Așezământul*²³ realitatea unui roman inspirat din experiența autorului la Căminul Atelier din Odobești, *așezământ cu peste patru sute de handicapați, într'un fost regat al cumanilor* (p.10).

Noaptea era un singur supraveghetor pentru toate etajele. Atunci se slobozeau orgiile. Etajele fetelor viermuiau de vizitatori și de gemete care mai de care mai sugestive. (p.12) *O beznă adâncă se lăsa în toată incinta. Din când în când, câte un strigăt lugubru sfâșia tăcerea nocturnă, semn că cineva visa violent* (p.23). Tabloul unei societăți degenerate sub fusta PCR, unde viciile își dezvoltau tentaculele supraviețuirii, e prezentat în cadrul unor descrieri remarcabile ale *așezământului* - un amestec amețitor, abracadabrant de întreprinderi cu profile diferite, spital, depozit, inserție de ocupație psiho-motorie pentru persoanele cu handicap. În prezența unui paradox mintea frea-mătă, exaltă și se entuziasmează de propria sa limită, de propria sa „încercătură” în care se alfă. Chiar naratorul se caracterizează în activi-

tatea sa de director: *Mă duc la cap să pup, mă duc la cur să f.t* (p.18), deși, pe numele lui, Daniel Ștefan, era și un scriitor educat, umanist, sensibil. În schimb, în fața absurdului noi toți rămânem preplecși și dezorientați, năucii chiar, astfel încât reacția noastră oscilează între credibil și imposibilitate. Romanul prezintă anii în care un însingurat încearcă îmbunătățirea traiului în așezământ, înțelegând că paradoxul e o structură logică a limitei, în timp ce absurdul este un eșec al acesteia. Absurdul îl depășește chiar și pe autorul care îl descrie, fiindu-i imposibil a-l anticipa, gândi sau exprima, așezându-l ca o negare a oricărei structuri logice raționale sau intuitive. Limitele rezolvărilor sunt permanent criterii încădrabile însă doar în paradox. Chiar și numele personajele pe care le consider inspirate de dramatica realitate sunt alese din lumea corespunzătoare tiparelor: Bujavercă, Cărnăcior, Puiu Ciofărcă, Nicoleta Ciuraru, Corcodel, Ion Cotârlan, Durlănescu, Găozaru, Helciug, Gheorghe Malacu, generalul Măcăroi, Ștefan Mădularu, Milică zis Căinele (ciocănarul de serviciu), Milușa, popa Popa, Tanța Prepeleag, Mirel Puțaru, Sorin Sticlaru, Tiți Șliț, Tancău, Tilidon, Țiripei, amintindune de Caragiale și nu mai puțin de Viorel Căcoveanu.

Caracterizarea personajelor ne apare revelată nu numai prin nume ci direct – securiștii, *mic, bondoc și roșcat* (p.34), sau *un domn micuț cu părul rar, dat peste cap, lăsând să se întrevadă o frunte îngustă deasupra unor sprincene stufoase* (p.41), contabilul șef, *mic și pătrat, cu gâtul scurt și ceafa groasă, cu fruntea mare și pătrată, cu fața dură, dar în același timp mieroasă* (p.46), amanta fostului director, *de statură mijlocie, tunsă scurt, cu sânii încă tari sub decolteul suficient de răscroit* (p.48), secretara, *mică, bondoacă, cu părul alb în cea mai mare parte, poate din cauza vâduviei prelungite* (p.49) – sau prin opiniile celorlalte personaje, prin acțiunile lor, unde nici poetul nu se dezice – *se speriasse de umbra sălciilor pletoase, ce se așterneau în fața ei, înnegriind și mai mult caldarâmul. Poate că a vrut să țipe. Poate nu. Oricum, țipătul ar fi fost mic și trist. Parcă luîndu-și seama, salcia și-a strâns pletele-ntr-o mână de vânt și a lăsat soarele să-și→*

LIVIU PENDEFUNDA

²³ Editura StudiS, 2018

primească *nestingherit oaspetele* (p.43). Pot asemui pe directorul Ștefan Daniel cu anticul Sisif a cărui șansă, deși nu o întrevădea de la început este stânca pe care o cară în spinare și o tot urcă, ca o asumare a eșecului, fiindcă este un eșec așteptat, care chiar pare cu trecerea timpului a fi fost căutat. Este eșecul care ne încântă și care dă sens mișcării, a acțiunii aparent liniare și care ar putea avea rezolvare în final, un final ce ar fi putut fi un început al rezolvării tuturor elementelor aflate în sfera paradoxului. Spun sferă pentru că aceasta ar avea o limită și nu ar friza infinitul. Cunoscm trei ipostaze ale lui Sisif (cu siguranță că ele sunt mult mai multe), cel mitic din legendele Greciei antice, cel al lui Albert Camus²⁴ ori cel al lui Octavian Paler²⁵, care în ciuda tragicului paradoxal exprimă bucuria de a trăi sau limita înțeleasă aici ca speranță. Speranțe și dezamăgiri. Astfel contrariile se completează, se armonizează și chiar se susțin reciproc, în sensul că unul din contrarii este premisa celuilalt. Aparent, precum Sisif înghițit de paradoxul ființării, naratorul ni se arată ca un personaj absurd, aflat când într'o păclă densă, când într'o ceață impusă de timpurile „epocii de aur”.

Expresia subtilă a limitei sisifice reclamă *repetiția*, iar identicul, egalul poartă cu sine povara alterității adică a eșecului fundamental. Un leit motiv în lumea în care *un miros de urină și de trupuri nespălate* amestecat cu *mirosul venit din bucătărie și din sala de mese*, trebuia să le ofere asistaților din când în când și *prilejul de a-și ostoi poftete carnale* (p.20).

Dacă fenomenologia lui Edmund Husserl²⁶ pune în locul unei epistemologii a interpretării o ontologie a înțelegerii, ne îndepărtăm până la renunțare de maniera gnoseologică, referindu-ne cu precădere la eșec. Până și securitatea timpului, care interna în așezământ și

oameni sănătoși printre handicapați, recunoștea că *avem din ce în ce mai multe probleme* (p.34)²⁷... raportate la perioada războiului descrisă de tatăl naratorului: *dar atunci era război, nu se construia socialismul* (p.35). Descrierile spațiilor de locuit, ale anexelor și curții sunt de un naturalism ce frizează într'adevăr absurdul. Ameliorarea uriașelor deficite se rezolvă doar prin mită, pile și intervenția securității și organelor de partid, urcând până la nivel ministerial. Aducerea absurdului în prim-planul discuției se datorează eșecului pe care îl are orice încercare de reducere a ființei la nivelul unui sistem închis, îndepărtarea față de un orizont deschis către valori și semnificații noi, adică către lume. Aceasta se realizează în roman prin cele șaptesprezece scrisori anonime care, în ciuda faptului că aparțin unui asistat social denotă o asumare a realității zdruncinând temerile naratorului ca o reală deschidere către lume fiind, mă repet, expresia asimilării paradoxurilor și depășirii absurdului prin acceptarea că acesta doar ni se arată, fără a putea fi cunoscut, ci numai imaginat ca o închisoare a gândurilor.

Înteruperile narațiunii cu lectura scrisorilor anonime elaborate de un adevărat liric al prozei sunt o desfătare nu numai pentru director ci și pentru cititorul avizat de succesiunea sadoveniană a unor întâmplări pline de afectivitate și profunzime din viața de zi cu zi a unui asistat talentat. Citez doar câteva fragmente: *Apa rece din spălător îmi spală amintirile. Mă frec cu prosopul, până când nădușesc. Așa se freca tata lângă fântâna căzută-n pântecul*

pământului. El și cu vecinii o aruncaseră acolo. Hrănindu-se cu apa răcoroasă a pietrelor înțepenite... M-au dat la școala specială. Eu și alții ca mine. Ca niște lăstari izvorâți din cioturi putregăite ... Nicio povată nu mai venea să-mi tulbure visele. Iar visele se prefăcuseră-n porniri. De aceea am ajuns mai târziu aici, în locul acesta unde nu-mi trebuia tabla înmulțirii. Și nici a împărțirii. Aici nu trebuia să impart cu nimeni, pentru că nu aveam ce împărți. Doar să ne înmulțim... Aveam mâncare, aveam femei, aveam și dans și film și muzică. Dar ce n-aveam!? Unii aveau cârje, alții cărucioare, alții picioare de lemn, alții nici atât (pp. 37-38). Scrisorile sunt, deci, precum tablourile dintr'o expoziție, deliciul cititorului; *parcă ar fi un poem de iubire, cu toate imperfecțiunile textului*, afirmația directorului (p.82), mirat că *pe mulți îi apucase frenezia scrisului* (p.97).

Desigur Gheorghe Andrei Neagu dovedește un condei mănuit cu măiestrie atât la firul acțiunii, în descrieri cât și la caracterizarea personajelor. Citez dintr'o altă scrisoare: *plec totuși ducând cu mine povara ninsorii mieilor cu parfum de caise-n florile ucise de frig. Și port în mine arome ivite brusc la gândul că nu voi gusta caisele oprite din drumul lor* (p.183).

Este chiar metafora finală, când o luminiță apare la capătul tunelului, dar care o știm doar noi drept o umbră a luminii. O analiză rațională ne obligă de câteva decenii să vorbim de congruență, coincidență sau concordanță și cât mai puțin sau aproape deloc despre identitate sau egalitate. Istoriile se repetă, problema absurdului fiind privită din perspectiva eșecului, cât și din modalitatea prin care ne raportăm la cunoaștere.

Cu regret că textul meu despre *Nunta neagră* apărut în revista "Contact internațional" nu și-a găsit locul în scurtele referințe de la sfârșitul volumului, mă închin în lectura prozei acestei personalități polivalente scriitor, editor de presă literară ("Oglinda literară") și conducător de cenaclu ("Duiiliu Zamfirescu"), proză ce realizează o adevărată lecție de istorie contemporană, ilustrație exemplară a ființării unor generații în derivă sentimentală și socială.

²⁴ Albert Camus, *Le Mythe de Sisyphe, eseu filosofic*, 1942.

²⁵ Octavian Paler, *Mitologii subiective*, Ediția a III-a, Editura Polirom, Iași, 2008,

²⁶ Edmund Husserl (8 aprilie 1859, Prosnitz, Republica Cehă - 26 aprilie 1938, Freiburg im Breisgau), filosof austriac, creatorul *fenomenologiei* moderne, inspirând pe Martin Heidegger și Jean-Paul Sartre, folosind metoda "reducției fenomenologice" (*phänomenologische Reduktion*).

²⁷ Situație perpetuată și în zilele noastre. Citez: *De foarte multă vreme, unii dintre asistații Caminului Atelier Odobești care încercau să-și câștige un ban muncind cu ziua pe la patronii din județ, au tot povestit despre ceea ce se petrece în instituția în care trăiesc. Speriați de eventualele pedepse "disciplinare" pe care ar fi putut să le primească în urma mărturisirilor făcute, ei nu au fost niciodată de acord să-și spună și numele. (Ziarul de Vrancea, 1999) ... Aceasta din cauză că nu sunt încă încheiate contracte pe acest an cu furnizorii, în lipsa unui buget.... Poate tocmai de aceea asistații nu știu să mintă, iar unii dintre ei pun situația pe seama faptului că personalul de la bucătărie ar fura din hrana lor. (Ziarul de Vrancea, 2009). Dar sunt și din ultimii ani referiri în presă din multe alte așezăminte asemănătoare (1990-2018).*

Unde-i patria? Unde-i bine?

un roman despre emigrație și
impactul ei în destinele umane

Bulversările lumii din perioada postcomunistă îi fac pe unii intelectuali dintre cei care scriu să pună sub semnul îndoielii chiar celebre enunțuri pe care le-au confirmat înțelepciunea milenară și cursul istoriei. Iar când se clatină astfel de afirmații, statuate de milenii, se pot înțelege două lucruri: fie că se află în eroare cel care se îndoiește, fie că însuși cursul lumii se abate azi de la căile știute. Despre aceste aspecte pare a avertiza romanul de debut al Valeriei Bîlț „*Ubi bene?... Ubi patria?...*”, apărut recent la Editura Grinta, Cluj-Napoca. Autoarea dilematizează prin titlu, punând sub semnul interogației celebrul dicton latin, enunțat mai întâi de Aristofan și apoi de Cicero, „*Ubi bene, ibi patria*”. Un act de curaj, nu-i așa? De altfel, destui jurnaliști, analiști și comentatori se întrec azi în a lega fenomenul emigrației de acest dicton. Destul să aluneci o clipă peste titlurile de pe Google.

Un roman îndrăzneț, de actualitate, cu temă pe cât de incitantă, pe atât de dureroasă și dramatică – au spus cei prezenți la recenta lansare a volumului. În fața textului de factură neo- și deopotrivă postmodernă, cititorul sau criticul caută criterii și argumente pentru valoarea cărții. Or, știm că **autenticitatea** este criteriul ce i-a preocupat pe toți romancierii și pe criticii celebri de-a lungul evoluției romanului, susținând fiecare din unghiuri diferite, ba uneori chiar contrare, același concept. De la obiectivitatea lui Rebreanu documentată pe teren, la autenticitatea subiectivă a implicării auctoriale a lui Camil Petrescu, la gideanismul lui Mircea Eliade care căuta detalii în paginile jurnalului său din perioada indiană, pentru a scrie romanul „*Maitrey*” cât mai fidel trăirii de atunci, la romanul corintic mătian și apoi la scriitura postmodernă a unor Mircea, Cărtărescu sau Nedelciu, toți sunt bântuiți de demonul autenticității și de jonctiunea în cuantumuri diferite a realității cu ficțiunea. Valeria Bîlț așijderea.

Autoarea știe cum „se face” romanul, modern sau postmodern, și trece la fapte. Desigur, nicio rețetă pur teoretică nu ar fi suficientă pentru a da viață unei construcții epice convingătoare. Este un merit că autorul știe rețeta de roman modern sau postmodern, dar textul ar rămâne sec, irelevant fără fiorul de viață, fără senzaționalul, strecurat în scenariul real sau în cel imaginat. Nu spunea oare Rebreanu într-o scrisoare adresată Puiei, că *realitatea este mai vie, mai fascinantă și mai imprevizibilă decât ficțiunea*? Iar acest senzațional vine frecvent din experimentare – adică din a vedea, a auzi, a trăi, cum ar fi spus Camil, a fi martor, a fi implicat într-un fel sau altul în realul care iscă sau inspiră subiectul. Au recunoscut această participare a lor, Proust, Camil Petrescu, Dostoievski, Huxley și alții?

Problematica abordată de Valeria Bîlț e de actualitate și de impact în deceniile de final și, respectiv, de început de secol și de mileniu – emigrarea sau revărsarea din Est spre Vest a mari mase de oameni în căutarea bunăstării, a salvării familiilor din crize diverse, financiare, economice sau morale, iar în cazul unor persoane, probabil și din spirit de aventură. Unde? Încotro? Tocmai spre Occidentul, multă vreme interzis a-l invoca ori a-l vizita. Autoarea pare a fi fost ea însăși prinsă de acest val, iar personajele din roman provin din magma acestui fenomen social, de proporții azi. Senzaționalul strecurat în scenariul romanului e, de altfel,

destul de îndrăzneț – destinul unei femei traficate brutal de o altă femeie – Lena, asociată proxeneților Marco Il Magico și Roberto Romano care și-o dispută o vreme și pe Ressa în intenția de-a o implica în afacerile lor. Identificăm o mulțime de figuri feminine, unele fulgurante, altele mai accentuate, precum Lena, Nora, Jeni, Alina, Nuța, Roxana și, între ele, o Ressa ce devoalează stilul și atitudinea autoarei. „Profesoressa”, e apelativul rostit la sosirea ei în Perugia, în casa preotului Don Padre Biretanni care găzduiește permanent în casa sa, nu prea încăpătoare, zeci de imigranți din Est între care multe femei romance, pentru a le găsi locuri de muncă și o integrare rezonabilă în societatea italiană. Romanul este astfel o secvență din spectacolul lumii dinamice de azi când Estul se varsă precum un fluviu spre Vest. Gestul preotului, fără niciun interes, e pilduitor, uman și creștin.

Cum își construiește Valeria Bîlț romanul? Adoptând o tehnică modernă ce vine până în postmodernism, asamblând/ interferând în scriitură o diversitate de texte și de mesaje toate subsumate temei – emigrarea. Ce fel de texte? Reale sau imaginate, ale unor femei întâlnite în casa preotului, de la care obține niște file cu destăinuiți ce motivează venirea lor în Italia. Toate femeile acelea alungate din țara lor de cauze diverse vor ca ea, Ressa, să scrie despre ele în viitorul roman pe care-l promite. Pe lângă acestea, spre a da și mai multă veridicitate, sunt inserate ici-colo ba articole din presa italiană și românească, ba știri tv, discursuri publice ale liderilor lumii – Putin, Trump, președintele Partidului Libertății din Olanda, ori știri de pe rețelele de socializare – care ținesc aceeași problematică acută azi.

Nu lipsesc observațiile directe, dialoguri, scurte descrieri sau secvențe narative – tehnică de narator omniscient. Această intertextualizare abil înădădită de-a lungul romanului dă coerență scriiturii, dar și confirmă cumva validitatea și stringența temei.

Cartea poate părea și un dosar de texte ce documentează din unghiuri și perspective diferite →

TEREZIA FILIP

subiectul, pe măsură ce el se construiește. Iată metaromanul - putem spune, scriitură postmodernistă, ce devoalează, odată cu scrierea, și rețeta facerii lui, incluzând o pluralitate de destine, de mesaje și de perspective asupra aceleiași teme. Nu i se concede însă exclusivitatea perspectivei epice plurale, fiindcă din anumite puncte, autoarea preia textele și evocările la persoana a III-a. Ressa își asumă întru toate vederea proprie, personalizată cumva, distinctă asupr secvențelor de real pe care le asistă, ori le experimentează. Autoarea e mai mult decât unul din personaje, este *actant* și *actor* al acestui epic împletit, precum un tricotaj, din culori diferite, contrastante, din destine și texte diverse. Ea trăiește secvențial alături de personajele sale fulgurante unele, mai conturate altele, jonctonează secvențele, textele, presupunerile cu realitatea, prezentul cu trecutul și cu amintirile, departele cu aproapele, asumându-și perspectiva narativă pe care o ia în stăpânire.

Personaje convingătoare prin realismul și autenticitatea lor – parcă am plonja în neorealismul italian din filmele lui Fellini sau Vittorio de Sica – sunt o Lena sadică și brutală, fără scrupule morale, un Marco Il Magico, misterios, limbut și nesincer, un Roberto Romani - mare pește, și în contrast cu aceștia - figura caldă, bonomă a lui Don Padre, gazda sutelor și miilor de români ajunși în Perugia. El suportă pe de-o parte rigorile legii italiene pentru a-I fi ajutat pe străini, iar pe de altă parte, e adorat și prețuit de cei cărora le găsește soluții rezonabile de existență.

O face în spirit umanitar și creștin fără a putea evita însă bănuielele și înscenările, insinuate probabil tocmai de unii ca Marco sau Roberto Romani. Secvențele de viață italiană ce relevă mica urbe Perugia, strada, parcurile, cafenelele sunt livrate fugar, casele și stilul de viață al unor persoane la care lucrează româncele etc.

Locul autorului postmodernist e între personaje, alături, în aceeași țesătură socială. Între multe femei, Lena, Nora, Jeni, Alina, din casa preotului, printr-un proces de autoreflexie Ressa se

prezintă ca o figură distinctă, ea este simultan actant și actor. Umblând prin lumea emigranților din Italia, vorbind cu ei, observând intenții, planuri, motivări, drame și aventuri, Ressa ia act de problematica și de riscurile pe care le implică propria ei aventură. Îndrăzneț și cu o mare doză de adevăr în el, romanul se naște din sondarea directă a fenomenului emigrării, cu cele două tipuri de soluții pe care le oferă: pe de-o parte, protecția reală a peotului catolic, Don Padre și de altă parte, riscul promiscuității și al gravei decăderi pe care le țes interlopia proxeneți, Il Magico și Romano.

Limbaajul - un cod al nivelului social, indică modul în care gândesc și se exprimă oamenii despre soarta lor. Stilul este frust, pe măsura vorbitorilor, poate pe alocuri prea regional, în tușe groase ce, evident, dau culoare indicând sinceritatea și percepția celor implicați. Emigrarea este percepută ca fiind efectul răsunătoarei prăbușiri a societăților din Est.

Ea acoperă drame: lipsa de bani, de profesii, de locuri de muncă, prăbușirea întreprinderilor, pauperitatea, educația copiilor, dar și divorțuri, abandonări ale familiilor, decădere etc. Cartea nu amuză și nu laudă, nu analizează, ci prezintă. Este o îndrăzneală devoalare a dimensiunii întunecate a emigrării și un semnal asupra condiției vulnerabile a femeii în acest context, ceea ce este evident un merit al autoarei.

Onorată să fie soție, mamă, soră, iubită, în contexte precum cele din paginile romanului, femeia însă riscă să devină nimic altceva decât monedă de schimb, o marfă, precum Româncea Păcălită și exploatată sexual, cea „care dă senzaționalul acestui roman născut dintr-o realitate care nu mai trebuie măsluită”, spune autoarea. Avem aici o atentare la însăși menirea oiginară a femeii de-a înfrumuseța și ocroti lumea, de a-i da sens. De aceea încheie, spunând: cu siguranță este, poate fi, patria acolo unde ființei îi este bine și, inversând: acolo unde ești ocrotit și ajutat să trăiești în demnitate, e un tărâm pe care-l poți numi patrie. Un tărâm feminin și matern ce-și ocrotește oamenii ca pe niște fii le este acestora patrie.

Gabriela Negreanu

Paul Valery și modelul Leonardo

E un volum dens, o complexă elaborare cartea aceasta a Gabrielei Negreanu. Și cred că așa trebuie să fie pentru că subiectul propus – poetul francez Paul Valery – implică responsabilitatea analitică a unei inteligențe în vâltoarea cunoașterii.

“Adevărata frumusețe este la fel de rară ca omul capabil să-și aleagă un anume simț însuși și să și-l impună” zice Paul Valery trasând parcă traiectoria unei eventuale intervenții în ceea ce a gândit și a produs... Traiectorie pe care își înscrie Gabriela Negreanu studiul eseistic “Paul Valery și modelul Leonardo” apărut în 1978 la Editura Albatros readucând în atenția epocii un moment al culturii: Paul Valery.

Considerat ultimul simbolist al poeziei franceze - temporal vorbind – Paul Valery profesează complex – poet, eseist, filozof, profesor - așa încât orice încorsetare interpretativă a personalității lui poate fi considerată limitată ori chiar rea intenție.

“Cei care l-au cunoscut în anii maturității ne-au transmis imaginea unui olimpiu, a unui Seigneur.” scrie Gabriela apropiindu-se de lumea valeriană cu acea curiozitate interpretativă a studiului și a înțelegerii.

Parcursirea biografică – succintă în studiul Gabrielei – subliniază o structură sissifică, un gânditor care împinge “bolovanul” creației într-o mișcare obsedantă;→

MARIA CECILIA NICU

urcușul și rostogolirea (înapoi) dezvăluind valori nebănuite: “Am petrecut cu el, ieri, aproape trei ore. Mai nimic, după aceea, n-a mai rămas în picioare în spiritul meu.” consemnează autoarea pentru Andre Gide.

Născut la 30 octombrie 1871 Paul Valery începe să scrie foarte devreme poezie și intră exploziv în lumea versului francez; “*Tes pas, enfant de mon silence, / Saintement, lentement placés, / Vers le lit de ma vigilance / Procèdent muets et glacés.*” (*Tes Pas*) ...exploziv, dar scurt... la numai 21 de ani intră în perioada “Marii liniști” provocată de moartea mentorului lui Mallarmé și ea durează 20 de ani.

Pe urmă ceea ce se întâmplă cu Valery este o trecere, o traversare rubiconică (să zicem) asupra căreia Gabriela se oprește intuind profunzimea gândirii, diversitatea sprituală, aplecarea filozofică asupra structurii umane, a capacității ei de a se desoperi, a se aprecia ori refuzându-se valoric.

Două lucrări fundamentale constituie principala preocupare a studiului Gabrielei: • **Introduction à la méthode de Léonard de Vinci (1895)** și **La soirée avec monsieur Teste (1896)** dar desigur nu singurele, Paul Valery fiind acea persoană despre care domnul Teste spune că “trebuie să intri în tine armai până-n dinți” cu scopul de “a face în tine turul “ptoprietarului”

Domnul Teste este martorul vieții sale, zice Gabriela, jocul cuvintelor, salturile gândurilor, tragismul ori superfluul vieții “curgând” din gura acestuia ca un șirag de perle ori un pumn de pietre oarecare, dar întotdeauna convingătoare.

“*Sublimul domn Teste*” cum îl califică Gabriela, devenit cumva chiar mai cunoscut decât autorul lui este un personaj fictiv căruia i s-au atribuit nenumărate ipostaze dar care, în fapt, este instrumental cu care Paul Valery își răscolește gândirea, atitudinea, intenția, forța, slăbiciunea; domnul Teste reprezintă “o inteligență” căreia îi este proprie “lectura pe dinăuntru”.

Sensurile filozofice ale domnului Teste ne duc în zonele absurdului, dar în egală măsură redescoperă profunzimea clasică a

realului- “înțelegerea” fiind cea care poate da sens oricărui element al gândirii.

Un echilibru între **Eu și Idealitate** pare a fi o necesitate absolută în a-l traduce pe domnul Teste ca alter-ego valerian, el este “martorul vieții sale” și Gabriela concludă pornind de la puterea valoric nelimitată a omului: “*Domnul Teste reduce omul la spirit, iar puterea omului – la aceea a minții lui*”

Metodic acest domn Teste al cărui scop este de “a creea un fel de angoasă pentru a o rezolva” și ce zice pare aproape imuabil, Paul Valery elaborând solid și mai ales metodic – cum zice autoarea – un mod de a te strecura în gândirea umană, în structura ei intimă.

Este uimitor cât de autoritar se pliază Gabriela vorbind despre opera unui scriitor a cărui poezie iconică îl califică “on top, a cărui gândire a dat și dă de lucru oricărui pasionat al culturii ori ale cărui sinuozități produc-încă- nedumeriri, cât de cuceritor își organizează expunerea și cât de matur descifrează ceea ce Paul Valery înseamnă- și nu avea decât 30 de ani când a scris!

I s-ar potrivi grozav sub-titulul unu capitol din lucrarea ei: “...cât de ușor poți deveni universal”...

Leonardo, desigur!

Dacă domnul Teste reprezintă aglomerarea întrebărilor rămase în suspensie, Leonardo este certitudinea, posibilul el fiind ceea ce Valery numește “omul universal”, “*Leonardo da Vinci a existat. Problema care se pune exegetului este de a justifica această existență, de a face dovada teoretică a posibilității ei.*” spune

Gabriela și paralela dintre cei doi creatori indiferentă la trecerea timpului le subliniază capacitatea de a trece de la un produs la altu dar precum și aceea de a elabora major indiferent cât de variată ar părea preocuparea lor; artă, știință, filozofie, comedie, dramă, frumos, urât converg într-un ansamblu de mărturii ale genialității umane.

Condiția de “învățăcel” pe care și-o arogă Valery îi permite o intrare treptată în înțelegerea valorilor leonardiene.

Mai întâi, ceea ce descoperă - printre primi în lume, spune Gabriela – este diferența dintre om și creator, omul poate fi “modelat, el este comun, creatorul este “*viziune și structură*”:

De aci, concluzionează Paul Valery, nu există nicio deosebire între “modul generării” operei de știință și a celei de artă, diferențierea lor este doar rezultanta finală. În exegeza ei, Gabriela subliniază atitudinea avangardistă a lui Valery aducând în discuție importanța interpretării logice a contribuției omului în zona gândirii. Se întâmplă astfel un proces ciudat de coborâre a lui Leonardo din zona **idealului** și a **excepției** la cea a **puterii** umane. Constată cel puțin ciudată, dar zice Gabriela: “*Misterul “geniului” (ca excepție umană) se rezolva într-o cantitate enormă de studii, într-o serie de operații.*”

Tocmai sau poate nu pentru că orice operă creatoare este rezultanta încercărilor de a răspunde unor întrebări care i-ar permite înțelegere de sine.

Caleidoscopic omul acesta al lui Valery, complex desigur și atunci plin de întrebări suspendate într-un mister indescifrabil...

Așa ca Leonardo.

“*Universul este construit în planul profund simetric care cumva este prezent și în structura intimă a intelectului nostru*”

N-am atins decât o mică parte a studiului Gabrielei Nagreanu, cartea ei ar cere o amplă observație, pe măsura ideilor ei.

NB. Nu-i deloc ușor să scrii despre un prieten de care viața te distanțează nu numai spațial.

Gabriela Negreanu 6 iulie 1947- 22 octombrie 1995!

Hermeneia

„Secțiunea de aur” în viață și în poezie:

Titlul cărții HERMENEIA, publicată la Editura Mirton, Timișoara, 2019, trimite la o înaltă ținută spirituală a demersului interpretativ. Asupra termenului *hermeneia* s-au aplecat mulți cercetători, din convingerea că se impun clarificări. Astfel, Gavriluță Nicu, în *Sociologia religiilor: credințe, ritualuri, ideologii*, Ed. Polirom, Iași, 2013, afirmă că: „În ciuda simțului comun, hermeneutica nu se identifică cu interpretarea. În sens heideggerian, *hermeneia* însemna relevanța de sine a în-sinelui divin. (...) Cu timpul, termenul *hermeneia* va fi resemnificat. Va numi exegeza, adică drumul invers, din exteriorul unui text spre interiorul lui, adică spre înțelesurile tainice, camuflate de evidențe. (...) O cale regală de reflectare în social a ceea ce este transcendent a fost *limbajul*. La limită, acesta a fost înțeles ca o epifanie a sacralului. Teza apare argumentată și în textele clasice ale unor filologi și istorici ai culturii”.

În această accepțiune a termenului *hermeneia*, Mirela-Ioana Dorcescu își bazează demersul pe relevarea *secțiunii de aur* în poezia românească actuală. Ea începe prin a defini termenii folosiți: „În acest studiu, noțiunea de *secțiune de aur* este folosită cu două accepțiuni. În primul rând, aceasta desemnează o proporție între două elemente constituente ale unei entități ce aparține sferei creației (v. *secțiunea de aur în poezie*). În al doilea rând, indică și instrumentul de cercetare a ocurenței «proporției divine» (v. *perspectiva/metoda/criteriul secțiunii de aur*)”. De asemenea, mai precizează: „În esență, *secțiunea de aur* denumeste o proporție ideală stabilită de Marele Creator în crearea celor ce sunt. Un adaos istoric important este acela că *secțiunea de aur* poate fi verificată matematic, fie prin faimosul număr al lui Euclid, fie prin renumitul șir al lui Fibonacci. În acest demers, operăm exclusiv cu numărul lui Euclid, i.e. cu acel număr despre care se spune că atestă «proporția divină», simbolizat de grecescul *Phi*. Acesta este un număr irațional, aproximabil la valoarea de 1, 6... (mai exact: 1,6180339887...),

care măsoară armonia universală, indicând un raport ce scapă puterii umane de a calcula precis. *Phi* este celebrul «golden number», după care s-au orientat, de-a lungul vremii, numeroși artiști, care au aspirat, ori au și reușit, să-și edifice creația după norma... Creației primordiale”.

Bazele unei astfel de cercetări, afirmă autoarea, au fost puse de Eugen Dorcescu, care în *Embleme ale realității*, București, Ed. Cartea Românească, 1978, a căutat secțiunea de aur în operele poezilor români, pentru „a inova și înnobila, prin introducerea unui criteriu de evaluare de prestigiu *secțiunii de aur*, critica literară românească”. Recunoscându-i meritele, autoarea îl consideră pe Eugen Dorcescu un precursor al tipului de cercetare abordat în *Hermeneia*: „Propunându-mi să continui investigarea eventualei actualizări a secțiunii de aur în poezia românească, în contextul liricii actuale, am adoptat principiile teoretice și, în linii mari, modelul de lucru avansat de Eugen Dorcescu. Prin urmare, i-am aplicat grila de evaluare într-un demers personalizat, extins de la cercetarea formei poetice la analiza conținutului textului, pentru a sublinia valoarea compatibilizării sunet-idee într-o poezie în a cărei compoziție se identifică acea proporție ideală, confirmată de «numărul de aur»”. În felul acesta, după propria mărturisire, autoarea „urmărește să probeze atât valabilitatea modelului de interpretare conceput de Eugen Dorcescu, cât și un înalt nivel de performanță, atins actualmente în creația poetică românească”.

Referitor la contribuția lui Eugen Dorcescu la cercetarea *secțiunii de aur* în poezia românească, autoarea subliniază că el „s-a pronunțat, în lucrarea *Embleme ale realității*, pentru multiplicarea criteriilor de recunoaștere a valorii unui text poetic, prin introducerea criteriului *secțiunii de aur*”. Acest criteriu ar putea proba excelența textului, care reprezintă tema primei părți a studiului Mirelei-Ioana Dorcescu. În acest sens, autoarea consideră fundamentală concepția lui Eugen Dorcescu: „Pornind de la convingerea că toate elementele unei creații sunt interrelaționate și converg într-o exprimare mesajului artistic, Eugen Dorcescu este de părere că

orice nivel al unei capodopere trebuie să probeze excelența”.

Eseista prezintă succint metoda propusă de Eugen Dorcescu pentru „căutarea *secțiunii de aur* la nivel suprasegmental”: „Pentru a-l determina pe *Phi*, propune raportarea numărului de silabe neaccentuate, care constituie, îndeobște, segmentul material mai lung al poeziei, la cel al silabelor accentuate, care este, de regulă, segmentul material mai scurt din compoziția acesteia. Astfel, se acreditează drept principiu operativ ideea că valoarea estetică poate fi dovedită și de pulsațiile sonore ale poeziei”.

Mirela-Ioana Dorcescu mai subliniază în legătură cu aceasta: „Eugen Dorcescu aduce și un amendament esențial: grila de evaluare a ocurenței *secțiunii de aur* nu se pretează decât la textele care îi trezesc interpretului sentimentul valorii, fiind valabilă «mai ales în cazul acelor creații care satisfac simțământul de capodoperă»”.

Este urmărită analiza lui Eugen Dorcescu făcută unor poezii de Eminescu. La toate se obține numărul *Phi* exact sau cca 1,6. Se subliniază faptul că, întrucât la alți autori, precum Ion Barbu, Tudor Arghezi, Mircea Ciobanu, se obțin valori de 1,7 sau 1,8, valoarea numărului *Phi* poate constitui o bază pentru a stabili înrudirile temperamentale între diverși autori. Mai mult, metoda propusă de Eugen Dorcescu poate evalua și forța creativă a poetului, astfel că, afirmă autoarea, „Inițiativa Domniei Sale este cu atât mai remarcabilă, cu cât, dacă, în artele plastice (arte →

ELISABETA BOGĂȚAN

spațiale), secțiunea de aur se poate realiza și deliberat, în poezie (artă temporală, ca și muzica), nu se ajunge la numărul de aur decât prin manifestarea spontană, naturală, a forței creative a poetului”.

Hermeneuta subliniază că au avut însemnătate, „în sprijinul cercetării *secțiunii de aur* în poezie, și considerațiile formulate... de către G. I. Tohăneanu, pe tema rolului determinant al ritmului în articularea firească a ideii cu sonoritățile poetice”. În *Hermeneia*, se recomandă ritmul natural în lectura/rostirea poeziei: „Pentru ca raportul dintre silabele neaccentuate și cele accentuate să fie 1,6..., nicio schemă metrică aferentă ritmurilor de bază nu e valabilă. Rezultatele raportării silabelor neaccentuate la cele accentuate ar fi 1, în situația ritmurilor iambic și trohaic; sau 2, în cazul ritmurilor dactilic, amfibrah și anapest; respectiv 3, în cel al peonilor. În aceste împrejurări, Eugen Dorcescu, pledând pentru naturațea rostirii creațiilor poetice (v. supra), apelează la substituirile ritmice, după modelul lui G.I. Tohăneanu, prevăzând și un amendament ce iese din sfera determinărilor materiale: «simțământul de capodoperă». Acest amendament permite extinderea analizei dinspre nivelul formal al poeziei spre contextul global – semantic, semiotic, pragmatic, stilistic, estetic, filosofic etc. Astfel, «numărul de aur» ar demonstra proporția justă dintre forme, idei și tot ceea ce înseamnă excelența poetică”. Este redat însă și punctul de vedere al lui Eugen Dorcescu, care acceptă faptul că opera poetică, operă de creație, se poate sustrage acestei abordări: „Nu e îngăduit, pe de o parte, să i se acorde acestui raport strict numeric, cantitativ, rolul de criteriu infailibil în aprecierea valorii. Mai cu seamă în poezie, artă cu o spațialitate nemăsurabilă, neconcretă”.

Inaugurând capitolul *Secțiunea de aur în poezia lui Eugen Dorcescu*, autoarea mărturisește: „m-am încumetat să continui inițiativa redutabilului scriitor timișorean Eugen Dorcescu de a verifica, cu propriile instrumente, ocurența secțiunii de aur în poezia românească, analizând, în același scop și, în linii mari, cu aceleași mijloace, creația sa poetică”. „M-am oprit asupra câtorva poeme care, în opinia mea, trasează principalele direcții ale poeziei

dorcesciene. Acestea au o vibrație aparte, ce se deduce nu doar din conținut, ci și din cadența atipică a elementelor sonore. M-am orientat după intuiția că măcar unele dintre ele se disting și prin construcția lor «matematică», în parametrii *secțiunii de aur*, desemnate prin numărul de aur: 1, 6... Care este «irațional». Este misterul însuși. Simbolizează transcendenta. «Perfecțiunea e irațională», susține Eugen Dorcescu”.

Autoarea se oprește asupra unor poezii pe care le intuiește ca posibile capodopere și la care, în urma analizei, obține scontatul număr de aur, *Phi* de 1,6... Poemele analizate corespund secțiunii de aur nu numai prin matematica specifică a construcției poetice, ci și prin „amplitudinea spirituală a liricii dorcesciene”.

Astfel, la poezia *În tăcere*: „Tema este de anvergură metafizică: teofania. Polisemia tăcerii este pusă aici în relație cu misterul absolut și cu suprema cunoaștere – credința, eul liric poziționându-se într-o vecinătate abisală cu Dumnezeu”. De asemenea, ea mai remarcă: „Atât tăcerea, cât și drumul sunt motive literare predilecte în poezia unui spirit ascensional, cum se arată a fi Eugen Dorcescu, Poetul pentru care «nimic nu e aicea. Totu-i peste»...”.

Mirela-Ioana Dorcescu analizează apoi poemul *Nirvana*, subintitulat *Ars poetica*, despre care afirmă: „În opinia mea, *Nirvana* reprezintă chintesenta mesajului poetic dorcescian, întrucât sugerează întrezărirea Nirvanei din Samsara,

Remus Moldovan, The Yoke

prin învingerea suferinței, prin evadarea din contingent, prin spiritualizarea materiei, prin zbor și extaz”. Urmează *Ecclesiast*, „care deschide calea liricii sapiențiale”, un poem inspirat de *Ecclesiastul* biblic; *Trubadurul din vis* 9, o poezie despre care autoarea spune: „Aș subsuma-o poeziei avatarurilor, definitorie pentru Eugen Dorcescu”; *Triada*, „care se referă la impredictibilitate și miracol, la resorturile supraumane ale schimbării, pe ancestrali piloni, a unei instanțe fundamentale din universul liric”. *Elegiile de la Carani* 4, (*Marele Arheu*), „un poem în care se împletesc aproape toate direcțiile liricii dorcesciene, într-o variantă foarte concentrată. Aici, se întrezăresc, din nou, fulgurantele reprezentări avatarice. Adevărul abisal, asimilat vital, face din contemplație un act de (re)cunoaștere a spațiului edenic, înălțând neconținută «căutare a Marelui Arheu» pe piscurile culturii spirituale”; *Ioaniul*, „vădind, încă o dată, și mai mult ca oricând, prin această ultimă atitudine existențială, tăria credinței și a aspirațiilor sale”.

În toate poeziile lui Eugen Dorcescu analizate, valoarea lui *Phi* este 1,6..., astfel că autoarea concluzionează: „Sublimul, forța ideilor de anvergură metafizică, perfecțiunea formei poemelor pe care le-am analizat, din această perspectivă, puteau fi și altfel evidențiate, dar, pentru toate aceste particularități ale liricii dorcesciene, dovada matematică, exprimată prin «numărul de aur», *Phi*, este mai puțin vulnerabilă decât orice apreciere”.

Mirela-Ioana Dorcescu aplică apoi metoda *secțiunii de aur* la poezia lui Șerban Foarță, justificându-și alegerea astfel: „Recunoscut ca reprezentativ pentru ceea ce înseamnă manierismul superior – de către critici (Nicolae Manolescu) sau specialiști notorii în poetică (Ecaterina Mihăilă) –, Șerban Foarță își compune muzica operei, aparent spre propriul amuzament, modelând materialul lingvistic și jonglând cu tăcerile enunțării lirice”. Autoarea alege trei poezii: *Donna con donna*, „o miniatură lirică, plastică, încrustând elocvente legături între gest și sunet, între caduc și actual, între memoria istorică și cea culturală, între obiectiv și afectiv. Dincolo de aceste evidențe, doar mister... și har”; sonetul *Spălai*→

ferestre, volumul *Nu știu alții cum sunt...* (Poeme bătrânești), Chișinău, Ed. Cartier, 2009, din care alege două poezii. La toate poeziile lui Șerban Foarță analizate, valoarea lui Phi este 1,6..., astfel că autoarea concluzionează: „Depistarea secțiunii de aur dovedește complexitatea unei creații ale cărei particularități formale sunt generate de structurile profunde ale gândirii unui «poeta doctus», cu un orizont cultural foarte extins. Prin recurența numărului de aur (1,6...) se evidențiază, în lirica lui Șerban Foarță, sinteza dintre inovație și continuitate în creație”.

Partea I a cărții, *Exceleanța textului*, are, în afară de capitolul *Secțiunea de aur*, încă un capitol, *Exegeză: Eugen Dorcescu*. Știm că termenul *exegeză* a fost folosit în special pentru interpretarea textelor sacre. Dar, prin aplicarea metodei *secțiunii de aur*, alături de alte dovezi ale tangenței capodoperei, s-au dovedit în poezia lui Eugen Dorcescu reflexe ale transcendentului. Ca atare, exegeza Mirelei-Ioana Dorcescu pune în lumină aceste reflexe înnobilitoare. Se simte în aceste exegeze o *secțiune de aur* a unor destine alese, la care, dacă am putea calcula *numărul de aur Phi* din întâmplările aproape neverosimile, potrivite parcă de o mână nevăzută, și cele aparent previzibile am obține cu siguranță 1,6...

În textul *Nirvana*, pornind de la volumul de poeme *Nirvana* al lui Eugen Dorcescu (Editura Mirton, Timișoara, 2014), autoarea face o emoționantă paralelă cu viața, simțindu-se „Martor al unei iubiri unice. Sublimate în spirit. Infinite”. Despre cele două „prezențe” în *Nirvana*, Eugen Dorcescu și soția sa iubită Olimpia-Octavia Berca, autoarea spune: „Așa i-am cunoscut pe soții Olimpia-Octavia Berca – Eugen Dorcescu. Ca personaje în *Nirvana*. De puține ori îi văzusem în realitate. Ultima oară, în 17 octombrie 2014, cu prilejul lansării romanului *Viața între zero și unu* al Ninei Ceranu (dedicat chiar Olimpiei Berca). Cu admirația pe care o am în fața spiritelor înalte, i-am remarcat la Orizont”. Pe aceste baze, Mirela-Ioana Dorcescu analizează poemele din volumul *Nirvana*: „Erosul a fost transfigurat de constrângerile altor dimensiuni. Dragostea și-a găsit o altă nișă potențatoare. Sfășietoarea durere și-a aflat salutara speranță: *Nirvana*”.

Remus Moldovan, Confidential

Despre aceste elegii, fără egal în felul lor, autoarea mai spune: „Aceste poeme, reunite într-un al treilea volum de elegii, urmând *Morții tatălui* (2005) și *Elegiilor de la Bad Hofgastein* (2010), reprezintă apogeul creației sale, care rezultă îndeosebi din sinteza și continuarea pe «nebănuite trepte» a tot ceea ce îi caracterizează devenirea umană și poetică”.

Al doilea studiu al acestei părți, *Lupul*, începe cu analiza poeziei *Avatar*, despre care autoarea spune: „Poetul «ființei întru Ființă» scrie la înălțimi amețitoare. O dovedește, prin motivație, construcție și expresie, chiar și cea mai recentă piesă a acestei originale compoziții poetice. Intitulată, fără echivoc, *Avatar*, această poezie aduce o inovație în poetica avatarurilor, adaugând o componentă foarte importantă – acțiunea – și consolidând poziția nucleică a problematicii *arheului* în lirica dorcesciană”. Fondul poetic este insolit: asaltat de un gnom, eul liric „își alarmează, involuntar, spontan, și cețoasele avataruri. Dintre acestea, *lupul* transcende orice limită, pentru a ajunge «în fatala clipă», acolo unde este nevoie crucială de el. Cuplul de actanți, creat *ad-hoc*, pentru salvarea Poetului, distruge *in nuce* orice amenințare incontrollabilă la echilibrul moral al ființelor înduhovnicite și, implicit, al lumii circumscrise de acestea, care trebuie să rămână fără pată. Într-un asemenea mediu, pur și ascensional, își au locul avatarurile, eul liric și «Umbra însoțită». Întâlnim aici reiterări ale unor simboluri din poezii anterioare: „Desprinsă din lumea umbrelor,

eliberată de materialitate, iubita-umbră amintește de taina «umbrei viorii» a amurgului din *O arhi-amintire*, sau de răscolitorul traseu postbiografic al tatălui, care trece din «penumbra în penumbra» spre sumbra veșnicie (*Moartea tatălui*)”.

Cum gnomul are doar rolul de a declanșa puternice energii creatoare, pe linia definiției date de Eugen Dorcescu simbolului („Simbolul este expresia lingvistică a unei realități antropocosmice”), autoarea subliniază: „În poemul *Avatar*, sinteza *eu-lup* corespunde, fără dubii, acestei definiții a simbolului. Atmosfera poemului ne situează pe muchia dintre realitatea și irealitatea antropocosmică. Simbolul devine o dovadă de solidaritate cvasimetafizică. Acesta se creează, cu grandoare, printr-o revitalizare a avatarului, asimilat spiritual, în condiții de concretitudine și concomitență. *Poetul și lupul* se întâlnesc nu doar în ființă, ci și în arhiființă, în arheu – partea esențială și veșnică a ființei sensibile”. Despre importanța acestor concepte în poezia sa, a vorbit, după cum redă autoarea, însuși Eugen Dorcescu: „Avatarurile sunt prezente pe tot traseul poeziei mele, încă de la debut. Nicio clipă, nici măcar una, fie zi, fie noapte, nu m-am «distins» și nu mă «disting de propriul arheu» și de avataruri”.

Despre aceste avataruri la Eugen Dorcescu autoarea mai notează: „Ele apar într-un nocturn abisal, dar ca entități artistice, de evidentă forță spirituală. Sunt, realmente, prețuite de eul liric dorcescian, care le descoperă, nu cu teamă, ci cu satisfacție, lăsându-se influențat, ba chiar condus de ele, spre ființa sa profundă. În același timp, avatarurile se sincronizează cu Poetul, ca să îi dea de știre că există și că îi întregesc ființa”, după cum însuși Eugen Dorcescu mărturisește: „Tot ce știu eu este că *Lupul, Cavalerul, Trubadurul* sunt alter-egouri vii, concomitente, în timp și spațiu, cu mine, deși anterioare eului meu empiric. Eul artistic, cel mai adevărat și mai profund, n-a avut liniște până nu le-a identificat”.

Analizând sursele mitologiei personale a lui Eugen Dorcescu, din care face parte *lupul*, ca avatar, autoarea punctează unele referințe biografice, dar și suprapunerea *lupului* ca animal totemic la daci. „Negura, →

râul, fulgerul, luna devin simboluri predilect imbricate cu cel al *lupului*, sporind forța mitică și expresivă a avatarului. Fabulosul personaj, cu motivație existențială și exprimare simbolică, este asumat de Poet ca avatar și totem, după cum o demonstrează titlurile poemelor al căror protagonist este *lupul*: *Avatar*, *Avatar I*, *Avatar II* și *Totem*". Și, de asemenea: „Complexitatea moștenirii culturale a simbolului *lup* reiese, în ciclul de poeme consacrat «cețoasei fiare», din asocierile plurivalente cu numeroase alte simboluri ale misterului, adâncite în nocturn și/sau în vis și în moarte”. Legat de aceasta, Mirela-Ioana Dorcescu face o observație foarte pertinentă: „Deși preluat din semiotica bestiarului, *lupul*, ca simbol, în prelucrarea lui Eugen Dorcescu, nu se distinge, în esență, de viteazul cavaler, de nobilul trubadur, cu care coabitează eul liric, în distinctiva poetică a avatarurilor. Dimpotrivă, el se află într-o vădită coerență cu avatarurile celelalte, atât în plan metafizic și simbolic, cât și literar”.

Exegeza *Rimele rare* abordează poezia lui Eugen Dorcescu dintr-o altă perspectivă, pe ideea că „rima rară constituie, în cazul lui Eugen Dorcescu, o componentă a unei strategii retorice, poetul încărcând această zonă de relief sonor cu semnificații metaforice și simbolice ale căutării sinelui – «ființa din fața Ființei»”. Rima rară devine și ea, la Eugen Dorcescu, un indicator al performanței artistice. E de remarcat faptul că, în acest studiu, Mirela-Ioana Dorcescu pornește pe un teren nedefrișat, introducând un criteriu nou, întrucât, așa cum remarcă ea însăși, „Conceptul de rimă rară nu este clarificat în studiile românești de prozodie”. În analiza acestor rime rare, autoarea simte nevoia să sublinieze din nou simbolurile fundamentale ale mitologiei poetice a lui Eugen Dorcescu, întrucât le întâlnim în aceste rime rare, poziție în care și înțelesul lor este subliniat, și valoarea rimei crește: „*Arheul* este o proiecție prototipică, matricială, a avatarilor cu care coabitează subiectul poetic. *Marele Arheu* ar fi, în poezia lui Eugen Dorcescu, entitatea supremă, cea din care descind toți cei ce populează ființa (metafizică?) a eului liric. Până la învestirea simbolică a *Arheului* cu atributele Divinității nu

mai este decât un pas”. Completând conturarea universului poetic al lui Eugen Dorcescu cu termeni și simboluri reflectate în rimele rare, autoarea notează: „Poetul al cărui model călăuzitor au fost și sunt cărțile poetice și sapiențiale ale *Bibliei* (...) utilizează frecvent simboluri de natură religioasă, uneori sincretice, mai cu seamă în poziție de rimă rară”.

În exegeza *Râul*, comentatoarea se oprește asupra unui alt avatar asumat de poetul Eugen Dorcescu, de exemplu „în poemul *Omul din oglindă*: «Nu mă disting de propriul arheu./De lup, de cavaler și de cetate./De *Râu*, de trubadur... Acestea toate/ Și altele asemenea sunt eu»”.

Despre simbolul *Râului* la Eugen Dorcescu, exegeta notează: „Semantica simbolică a fluidității se sprijină îndeosebi pe paradigma raportării cursului de apă la destinul uman”... „și, mai cu seamă, la timpul vital”. De asemenea: „O altă valoare simbolică a *Râului*, intens frecventată de poeți, e cea a reflexiei”. Se subliniază faptul că la Eugen Dorcescu simbolul *râului* dobândește și valențe aparte: „În opera lui Eugen Dorcescu, râul călăuzitor se încarcă axiologic cu toate atributele masculinității: forță, activism, cunoaștere, curaj, autoritate, voință, creativitate etc. El acționează, în orice ipostază, conform principiului masculin, într-un regim diurn al imaginarului poetic”.

Exegeza *Drumul* pune în lumină un alt simbol dominant în lirica lui Eugen Dorcescu: „Prezentat în analogie cu *Râul*, *drumul* adoptă modelul curgerii și al confluenței, sugerând marea trecere în nemărginirea universului”. Autoarea subliniază conotațiile acestui simbol la Eugen Dorcescu: „*Drumul* este, în construcția lirică dorcesciană, un simbol de sinteză, articulat la două nivele: concret și abstract. În ceea ce privește concretețea sa, *drumul* își aproprie simbolurile primordiale ale materiei: pământul (...), apa (...), aerul (...), focul (...). Mai spectaculos decât toate este *drumul* eteric, premonitoriu, o proiecție cvasiintegrală a subconștientului”. Pentru nivelul abstract, autoarea descoperă adăugiri de conotații. Ea subliniază tangenta acestui simbol cu simboluri precum „*călătorul*, *călătoria* și *calea*”.

În *Drumul spre Tenerife*, care „este un arhetip al *drumului spiritual*, desfășurat într-un singur sens, în

conștiința ființei lirice”, autoarea descoperă „semnificațiile unei mulțimi de drumuri simbolice”: *drumul* ca semn providențial, *drumul* ca enigmă, *drumul* spre sine, *drumul* ca iluzie a Paradisului pierdut, *drumul* ireversibil, component al mitului imposibilei înțoarceri, *drumul* ca vis, *drumul* ca unitate a contrariilor, *drumul* ca *axis mundi*, *drumul* ca experiență religioasă, *drumul* drept „cale regală”, *drumul* ca revenire la o matcă simbolică, la Paradis, *drumul* ca element de activare a conștiinței, *drumul* ca revelație, *drumul* ca înduhovnicire.

Partea a II-a a cărții, *Haloul textului*, cu o aparență de jurnal, cuprinde evocări pline de semnificație: un drum la necropola Mitropolitului Vasile Lazarescu, („27 mai 2017”), căruia îi evocă martiriul, și căruia îi evocă haloul textelor *Pârğa darului*, 1936, și *Praznic luminat*, 1940, reeditate sub titlul *Pastorale și Predici*, 2018; apoi evocă (în „10 octombrie 2017”) haloul textului din *Dragoste târzie*, volumul de poezii al Mariane Pășlea, lansat la Bozovici. În „27 octombrie 2017”, pe ideea că „E firesc pentru doi scriitori să-și privească existența ca pe un text, căruia să-i confere valoare – și în formă, și în conținut”, autoarea prezintă crâmpie din existența proaspătului cuplu Dorcescu. „Fila” „27-28 iulie 2018” evocă Festivalul de poezie „Drumuri de spice” de la Uzdin, unde, în urmă cu un an, Poetul Eugen Dorcescu a fost laureatul celei de-a XXIV-a ediții, iar Mirela-Ioana Dorcescu, ca exegetă a poeziei sale, a rostit o *laudatio* și a lansat „*Primăvara elegiei*, carte de esuri hermeneutice despre volumul de versuri, intitulat *Elegiile de la Carani*”. În 2018, la Uzdin, Mirela-Ioana Dorcescu și-a lansat romanul *Celesta*. „Fila” „9 octombrie 2018” este dedicată romanului *Celesta*. „Fila” „9 noiembrie 2018” este centrată pe lansarea cărții *Realismul simbolic*, dedicată de Anișoara-Violeta Cîra operei Mirelei-Ioana Dorcescu. „Fila” „29 noiembrie 2018” prezintă aniversarea a trei ani de la apariția antologiei din poezia lui Eugen Dorcescu *Nirvana. Cea mai frumoasă poezie*, plus sărbătorirea intrării Mirelei-Ioana Dorcescu în Uniunea Scriitorilor din România, Filiala Timișoara. „Fila” „19 decembrie 2018” prezintă, între altele, *teoria inducției metaforice* și a

grefelor succedente, din teza de doctorat a lui Eugen Dorcescu, *Metafora poetică. „Fila” „11 ianuarie 2018”* evocă lansarea, la sediul Filialei Timișoara a USR, a antologiei lui Șerban Foarță *Mulțimea cu un singur element*, alcătuită de Robert Șerban. În cuvântul său despre Șerban Foarță, Eugen Dorcescu își prezintă memorabila sa opinie privind tipurile de poeți: „*Poeta genuinus*, afirmă Eugen, vizează profunzimea existențială, *poeta doctus* se orientează spre profunzimile culturale, *poeta artifex* e obsedat de orizontalitatea expresiei. Eugen consideră că Șerban Foarță este și genuin (grație talentului său debordant), și doctus (datorită unei vaste culturi umaniste), și artifex (întrucât duce inovația până la marginile limbajului poetic). Mai mult, el nu doar întruchipează cele trei tipuri de poeți, ci se situează la un nivel înalt al reprezentării acestor categorii”.

Partea a treia, *Efigii*, cuprinde câteva portrete de suflet: Doina Comloșan, fosta ei profesoară, împreună cu care a scris *Dicționar de comunicare (lingvistică și literară)*, în trei volume, publicat la Editura Excelsior Art, din Timișoara, între 2002 și 2005; Corina Victoria Sein, poetă, prozatoare, editoare; Vali Bobină Vucovan, care a scris prima cronică la *Punctul interior*, romanul de debut al Mirelei-Ioana Dorcescu.

Impune la Mirela-Ioana Dorcescu capacitatea de a intui esențele, de a pune în lumină revelarea eternului în perisabil, profan, precum și curajul de a porni pe căi deschise, dar nebătătorite sau chiar de a inova criteriile de analiză a textului poetic.

Hermeneia este o carte care îmbogățește spiritual și captivează, în același timp, ca un roman cu personaje excepționale în împrejurări excepționale.

Este remarcabilă măiestria autoarei de a îmbina acribia de cercetător cu vocația de prozator, într-un suflet de poet. *Hermeneia* este, totodată, un studiu hermeneutic model, un imn închinat iubirii și o valoroasă carte-document, pentru istoria literară. În modalitatea în care îmbină toate aceste valențe, duse fiecare la excelență, constă originalitatea și talentul Mirelei-Ioana Dorcescu.

Iosif Ion Șchiopul

(1875,1876?-1945), în viziunea lui Octavian C. Tăslăuanu și Vasile Netea

„O figură aparținând Reghinului, uitată astăzi de toți reghineni(...), născut în acest oraș ca fiu al primului farmacist român de aici”. Așa scrie Vasile Netea în *Memorii*, la pag. 64. Și continuă: „L-am cunoscut târziu, în toamna anului 1941, după ce mă stabilisem la București, în casa lui Octavian C. Tăslăuanu, unde se adunau din când în când câțiva din bătrânii ardeleni din generația Unirii: Ghiță Pop, Sever Dan, Constantin Bucșan, Voicu Nițescu, Ioan Clinciu, Gheorghe Pop-Lisseanu.

Iosif Ion Șchiopul, bondoc ca statură, avea o față osoasă, solidă, din care răsărea un nas proeminent susținut de doi obraji bucălați, peste care se revărsau privirile pătrunzătoare ale unor ochi fosforescenți, acoperiți de ochelari Zwicker. Măinile îi erau butucănoase ca ale unui spărgător de pietre. Vorbea cu oarecare gravitate calculată și râdea prelungit. Se apropia de 70 de ani, dar se „ținea” bine.

După plecarea tuturor, rămânând în „tete-a-tete” cu Tăslăuanu, inițiator al meu în întâmplările generației sale, acesta mi-a povestit pe îndelete povestea amară a acestei acute inteligențe care, compromis de o aventură din tinerețe, a realizat una din cele mai ample activități ziaristice anonime din Ardeal de până la Unire, fiind și un patriot profund și înflăcărat.

Era un spirit enciclopedic... Vorbea vreo 7-8 limbi, era „acasă” în mai multe științe, de la fizică și matematică, până la istorie, literatură și filozofie. Am fost colegi la Blaj. A studiat apoi la Politehnica din Munchen (a fost însă eliminat), unde și-a început bogata sa activitate publicistică. A colaborat la *Luceafărul* și *Lupta* (Budapesta), *Nelușa* și *Țara noastră* (Sibiu), *Tribuna* (Arad). A scris și un volum de schițe, *Pribeag*.

Tăslăuanu l-a rugat pe Vasile Netea să citească și alte informații despre Iosif Ion Șchiopul în Amintirile sale de la *Luceafărul*. Ce scria O.C. Tăslăuanu în volumul *Amintiri de la „Luceafărul”*? apărut la Editura „Bucovina” București, 1939 (care va

Iosif Ioan Șchipul

**ȚĂRILE
ROMÂNEȘTI ÎNAINTE DE
SECOLUL AL XIV-LEA-
Cercetări și comentarii critice -**

**BUCUREȘTI
EDITURA UNIVERSUL 1945**

fi vol.5 din ciclul Spovedanii). Era vara anului 1903, în Budapesta. Revista „Luceafărul” împlinise un an. „Eram grozav de încântați, că duceam singuri (e vorba de O. Goga) pe umeri întreaga redacție și administrație, fără sprijinul nimănui. Încântarea n-a durat, însă, mult. A sosit vacanța și au plecat toți în toate părțile, lăsându-mă singur, să fac ce-o ști. Fără bani, ce puteam să fac?. Revista era iar condamnată să dispară...”

Când mă frământam, în căldurile caniculare ale Budapestei, să găsesc soluții pentru salvarea „Luceafărului”, mi-a bătut la ușă un pribeag, un vechi prieten de la liceul din Blaj, Iosif Șchiopul, un om de o inteligență și cu o putere de muncă rară și cu o cultură foarte variată. Șchiopul mi-a rămas – cu oarecare întreruperi de câțiva ani – un credincios și neprețuit tovarăș de muncă, până la dispariția revistei în vara anului 1914, când am plecat la război. Pe lângă o halbă de bere, am început să făurim planuri și să căutăm mijlocul pentru mântuirea „Luceafărului”. Și l-am găsit...

Poezia *Oltul*, cea care l-a entuziasmat pe Tăslăuanu, scrisă de Goga la 23 de ani, se încheie cu versurile „Și să-ți aduni apele toate, / Să ne mutăm în altă țară”. Era un final „revoluționar și iredentist. Cei de la *Luceafărul* eram toți iredentiști. Împărțeam monarhia austro-ungară aproape în fiecare seară. Cel mai strașnic, mai profetic, mai mistic și mai îndrăzneț dintre noi era Iosif Șchiopul, care ne înnebunea cu încăpățânata lui credință că împărăția habsburgică se apropie de sfârșit. Oricât eram noi de iredentiști nu ne-am închipuit niciodată că o să ajungem să vedem cu ochii prăbușirea Austro-Ungariei și întruparea visurilor noastre: România Mare(...)

Șchiopul era un om rar. Învățase electro-tehnica la Munchen și →

ILIE ȘANDRU

dintr-o slăbiciune sentimentală avusese o aventură care i-a zdobit cariera... La „*Luceafărul*”- după cum am pomenit – a venit în vara anului 1903, când revista abia împlise un an și când ne găseam în cea mai cumplită criză. Era un pribeag fără căpătâi și parcă îl văd și acum în costumul sumar, fără nici un bagaj, cum a intrat în biroul meu de la Consulat.

Trebuie să mărturisesc că mi-a fost de mare ajutor, deși din veniturile sărace ale revistei nu-l puteam plăti, decât când și cum da Dumnezeu... Șchiopul era un om rar, fiindcă știa de toate, era învățat cu necazurile și în cele mai grele încurcături trântea o glumă și ne făcea să râdem. Nu era domeniu în care Șchiopul să nu fi fost acasă sau să nu aibă măcar o vagă idee. Poseda cele mai variate cunoștințe, știa mai multe limbi străine și era înzestrat cu o putere de muncă fără pereche... Eu îi păstrez cele mai frumoase amintiri, fiindcă era un suflet bun, o inimă caldă și un prieten și la bine și la rău, când era nor și când era senin.

La sfârșitul convorbirii lor, Tăslăuanu l-a îndemnat pe Vasile Netea să i se adreseze direct lui Iosif Ion Șchiopul. „Lucru care, având de a face cu un mureșan, i-ar face plăcere”.

O întâmplare neașteptată mi l-a scos peste câteva zile în cale, și astfel am putut, în decursul unei plimbări prin Cișmigiu, să-l abordez în toată libertatea.

A aflat astfel despre traducerea făcută din italiană și franceză ale unor comedii celebre, despre studiile din *Luceafărul*, apoi redactor la *Lupta*, oficiosul PNR din Budapesta condus de Vaida Voievod, apoi la *Tribuna* din Arad, alături de Goga și grupul „oțeliților”. A plecat apoi în Statele Unite unde a condus ziarul *Românul*, al coloniei române de acolo. A continuat să colaboreze la *Familia* și *Luceafărul*.

În 1914, când a început războiul, s-a reîntors în Ardeal, refugiindu-se apoi la București, unde s-a încadrat activ, alături de ceilalți ardeleni (Goga, Lucaciu, Tăslăuanu etc) în lupta pentru determinarea României să intre în război pentru eliberarea Ardealului. În cursul altor întâlniri „în care mă numea mereu „patriote”, scrie V.Netea, i-a vorbit despre legăturile sale cu Goga, fiind

un înfocat susținător al al acestuia în lupta împotriva lui Vaida și Maniu. L-a susținut și după Unire „când poetul, împreună cu O.C.Tăslăuanu, au devenit corifei ai Partidului Poporului (Averescu), intrați apoi într-o „amarnică rivalitate”.

În ultima perioadă a vieții, Iosif Șchiopul s-a retras din publicistică, dedicându-se diplomației (atașat de presă la Berna), timp în care „a fost unul dintre cei mai devotați și iscușiți colaboratori ai lui Nicolae Titulescu, în timpul procesului optanților unguri, de la Geneva (1925-1928), apoi la Berlin, la direcția presei în Ministerul Propagandei. În 1932 a publicat lucrarea „*Contribuții la Istoria Transilvaniei în sec.XII și XIII*”, urmată de „*Țările Române înainte de sec.XIV*” (1945)

„Ultima dată l-am văzut la un parastas, în 1943, consacrat amintirii lui O.C.Tăslăuanu, decedat cu un an mai înainte. La despărțire mi-a spus această lapidară frază: „Prin moartea lui Tăslăuanu țara a pierdut un mare patriot, un adevărat frate”.

A murit în 1946, uitat de către toți vechii prieteni.

Călătorul unionist

Reeditare: G. Sion (1822-1892)

Reeditarea pentru cititorii de astăzi a cărților apărute în prima jumătate a secolului al XIX-lea ridică mari probleme. Ne referim, în primul rând, la stabilirea clară a normelor de editare a textului elaborat la mijlocul secolului al XIX-lea, în perioada de

tranziție a grafiei chirilice la grafia latină.

Cu toate greutățile, sunt editori interesați în a retipări cărți apărute, de exemplu, în anul 1859, cum este recentul volum cuprinzând proza de călătorie a scriitorului G. Sion (1822-1892): *Suvenire de călătorie în Basarabia meridională*, ediție îngrijită și adnotată de Mircea-Cristian Ghenghea și Iulian Pruteanu-Isăcescu, Cuvânt înainte de Mihai Cojocariu, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2018. Consultanț științific pentru probleme de editare filologică a fost prof.univ.dr. Mircea Ciubotaru.

G. Sion a luat parte la mișcarea revoluționară pașoptistă din Moldova, a participat la adunarea de pe Câmpia Libertății, la Blaj, din 3/15 mai 1848, după care a trecut în Bucovina și a revenit la Iași. A fost secretar general al Societății Academice Române și, ulterior, vicepreședinte al Academiei Române. Ca harnic publicist a fost considerat unul dintre „analizii politici” ai vremii.

Sentimentul unionist l-a însuflețit permanent în scrierile și în activitatea sa. Așa se face că textele sale memorialistice au trăsături distincte față de memorialele de călătorie scrise în aproximativ aceeași perioadă, cele semnate de Dinicu Golescu (1777-1830), ori de Ion Codru Drăgușanu (1818-1884). La munteanul Dinicu Golescu și la transilvăneanul I. Codru Drăgușanu, călătoria în alte țări se realizează din „dor de ducă” (Ion Codru Drăgușanu, *Peregrinul transilvan*, ediție îngrijită și prefăcută de Romul Munteanu, Editura de Stat pentru Literatură și Artă (București), 1956, p. 86.), revenind acasă din dor de țară.

G. Sion călătorește pe meleaguri românești, descriind oameni, sate, cetăți, vestigii istorice, mai mult, ar dori să realizeze „un tablou în care românii să vadă, ca în oglindă, țara lor și să cunoască ce au fost, cine sânt și ce pot să fie, ce țară au avut, ce țară au și ce le lipsește” (p. 81). Și prin aceasta, demonstrează că a fost un propagandist neobosit al Unirii Principatelor.

Textul volumului la care facem referire are în vedere călătoria autorului pe următorul itinerar reconstituit de autorul *Cuvântului înainte*, prof. univ. dr. Mihai Cojocariu: Iași, Râpile, Movila→

LUMINIȚA CORNEA

Răbăiei, trecerea Prutului cu podul umblător în dreptul Leușenilor, Leova, Cahul, Bolgrad, Ismail, cu mai multe opriri în sate. Călătoria este întreprinsă în „anul mântuirii 1857” la inițiativa „amicului M.K.” Istoricul ieșean Mihai Cojocariu afirmă că identificarea „amicului” nu ridică probleme, argumentând că este Mihail Kogălniceanu.

Ca toți scriitorii-autori ai unor memoriale de călătorie, și George Sion consideră că „plăcerea călătoriei este beția mea”. Deși n-a călătorit în orașe importante din Apus, se întreabă de ce n-ar scrie despre călătoria până la Ismail „pe care, o să mă credeți, am făcut-o, și nu e mai puțin lungă decât ca 17 poște, numărate de la Iași în jos”, timp în care „am simțit impresiuni care merită să le sorbiți și dumneavoastră” (p. 7).

Călătoria cu trăsura în Basarabia meridională prilejuiește autorului observații obiective, reprezentări, meditații pe marginea unui spațiu geografic românesc mult frământat în istorie, a realității acestor meleaguri în perioada imediat următoare revenirii administrației moldovenești (1 martie 1857). Descrierea călătoriei reprezintă o imagine personală asupra unui ansamblu, asupra comunității românești din sudul Basarabiei, determinându-l pe autor să reconstituie uneori minuțios și meticolos gospodăria, oamenii, localități, vestigii istorice. Astfel, G. Sion este publicist, scriitor, poet, dar în memorialul de călătorie se dovedește a fi și sociolog, istoric, etnolog, chiar arheolog amator. Movila Răbăiei este un prilej de a afirma că „niciun om cu ceva simțire nobilă nu poate trece pe lângă monumentul acesta fără să simtă că i se bate inima în piept” (p. 17). Astfel, reia și continuă ideea lui Cezar Bolliac (1813-1881) avansată într-un articol apărut în ianuarie 1844, în *Vestitorul românesc*, care îndemna: „Veniți, domnilor poezi! Veniți, toți câți vă rușinați a lua să dezvoltați o temă națională, ci căutați epigrafele dumneavoastră totdeauna aiurea și niciodată acasă” (Mircea Angheliescu, *Lăna de aur. Călătorii și călătoriile în literatura română*, Editura Cartea Românească, București, 2015, p. 41-42). Adăugăm valoarea de document prin oferirea unor detalii privind, de

exemplu, organizarea transportului prin poștele satești.

Scriitorul G. Sion acordă țăranilor o simpatie specială. Următoarea notație o demonstrează, incluzând și ideea unității de neam: „Țăranul român atât acolo cât și în celelalte părți ale României este tot același: aceleași datine originale, aceleași instincte nobile, aceeași agerime de judecată, într-un cuvânt aceeași perfectibilitate” (p. 26), la care adaugă afirmația valabilă și astăzi că, dacă i s-ar da „oarecare cultură”, s-ar împușina patimile ca lenea și beția.

Într-un anumit context, autorul menționează că ar fi necesar ca preoții să fie și profesori-învățători „ai junimei țărănești”, sarcină care este „potrivită cu misiunea lor cea spirituală” (p. 28). Prezentând cu tristețe lucrurile „așa cum sunt și cum le-am văzut”, G. Sion dorește prosperitatea poporului, de aceea promite ca, atunci când va vizita țări civilizate, să vorbească despre progresul „civilizațiunii” și al artelor de care avem nevoie: „mă voi strădui a arăta ce lipsește la noi și ce trebuie să nu lipsească”, contribuind la regenerarea „acestui colț al României” (p. 65).

Descoperim în textul lui G. Sion și o anume mentalitate în legătură cu procesul de adaptare a străinilor în rândul populației unde s-au stabilit. Astfel, bulgarii din partea Viborului „acești străini, trebuie să se contopească în elementul românesc, de bunăoară ce soarta i-a legat de pământul nostru” (p. 61).

În schimb, scriitorul unionist G. Sion își dorește țara unită: „o patrie mare și fericită pe care să o admire, un popor generos și liber carele să asculte profețiile sale și să cânte cântecele sale”. Această dorință este „visul cel mai dulce a căruia realizare poetul o urmărește” (p. 8). În finalul textului, autorul regretă că n-a avut răgazul de a ajunge la Chilia, să vadă o biserică făcută de Ștefan cel Mare „zidită mai mult în pământ” sau să vadă „locurile acele frumoase care se întind pe malul stâng al Dunării” ori să simtă „Marea Neagră cum bate în coastele țării mele” (p. 81). Reținem ca o concluzie afirmația istoricului literar Mircea Angheliescu din finalul capitolului despre G. Sion, din volumul mai sus citat (p. 164): „În anii în care Bariț și Laurian

călătoreau prin Europa ca să importe programe educaționale, Sion călătorea prin țară pentru propria sa plăcere. Era și acesta un program”.

Truda editorilor Mircea-Cristian Ghenghea și Iulian Pruteanu-Isăcescu nu a fost ușoară, având în vedere că s-au oprit asupra unui text din 1857. Nu au recurs la ediția a doua, cea îngrijită de Petre V. Haneș, din 1919, „fiind lipsită de norme de editare explicite și excelând în inadvertențe și chiar erori în transcriere”.

Ca urmare, editorii și-au propus „reproducerea interpretativă a specificului limbii și stilului acestui autor cu o gândire modernă” (p. VII).

Au fost păstrate formele grafice, fonetice și morfologice specifice epocii, inclusiv neologismele în procesul lor de adaptare la sistemul limbii române. În ceea ce privește alternanța sânt/sunt, editorii menționează, în *Notă asupra ediției* (aflată, surprinzător, în fața *Cuvântului înainte*), că „indică ecoul etimologismului latinizant puternic în epocă”.

Avem rezerve în utilizarea ambelor forme, în loc să se recurgă la normele actuale ale limbii române, așa cum, corect, s-a procedat la actualizarea ortografierii multor cuvinte. Plus că printr-un text reeditat nu putem face o istorie a limbii decât, eventual, într-o lucrare științifică. Creațiile proprii, cum e firesc, au fost păstrate, unele oferind un farmec aparte: „călătoria” (călătorie mică, scurtă), „învoșeze” (înviozeze), „amăruntă” (amănunțită), „birocrătime”.

Îi felicităm pe tinerii editori Mircea-Cristian Ghenghea și Iulian Pruteanu-Isăcescu pentru demersul lor de a-și îndrepta atenția asupra unui text scris și apărut întâia oară în anul 1857. Munca lor a meritat; cititorul interesat apreciază descrierea cu har literar a unei călătorii pe meleaguri românești astăzi înstrăinate, dar, poate mai mult, apreciază sentimentele, reprezentările călătorului de acum mai bine de un veac și jumătate, în legătură cu traseul parcurs.

Considerăm că este necesară reeditarea textelor dintr-un timp atât de îndepărtat de cititorul contemporan, dar care dau substanță perioadei de început a literaturii române moderne.

Sângeorgiu de Mureș biblioteca comunală

Avem bucuria lecturii unui volum impresionant, care este rodul muncii și cercetărilor asidue a unor oameni pasionați de cercetare și dornici de a scoate la iveală lucruri noi. Apariția unei noi lucrări editoriale este o mare bucurie pentru iubitorii de carte. Atunci când apare o nouă carte este prin excelență o sărbătoare culturală, prin faptul că noi elemente interesante și atractive, necunoscute până atunci, se aștern în pagini de carte pentru a fi scoase la iveală, a fi cunoscute și mediatizate.

Constatăm cu bucurie că se continuă cercetările istorice asupra localității Sângeorgiu de Mureș, prin osârdia domnului Ilarie Gh. Opreș, harnic și neobosit căutător de noi date istorice mai recente sau mai îndepărtate, care colaborează de data aceasta cu doamna Moldovan Iren Maria la realizarea unei cărți remarcabile. Lucrarea dâșilor intitulată **SÂNGEORGIU DE MUREȘ XIX Biblioteca comunală** continuă extraordinara serie monografică dedicată localității Sângeorgiu de Mureș, serie realizată și coordonată prin truda domnului Ilarie Opreș, care împreună cu colaboratori ai domniei sale scot la iveală lucruri extrem de interesante.

Volumul de față este un frumos prinos de recunoștință și omagiere adus bibliotecii comunale din Sângeorgiu de Mureș, această instituție de carte, care de-a lungul multor ani a fost și este și în prezent un factor cultural și permanent izvorâtor de frumos.

Citind, studiind și analizând această carte, trebuie inevitabil să ne ducem cu gândul la rolul formativ al bibliotecii. Nu putem întotdeauna să învățăm acasă, în special pentru că nu avem materialul documentar necesar. În condițiile aflului informațional actual, necesitățile de documentare cresc și nici o bibliotecă personală nu poate fi satisfăcătoare. De aceea elevul, studentul și cercetătorul profesionist sunt obligați să lucreze în biblioteci publice, instituții care trebuie să se integreze în mediul lor de muncă intelectuală.

Biblioteca este „un depozitar de idei scrise în cărți”. Este în același timp o „instituție de educație și progres”, sprijinind în mod activ procesul de învățământ. Biblioteca, inimă a educației și învățământului, e necesar să devină inima care bate pentru o studiere și o cercetare de mare eficiență.

Cartea aceasta despre biblioteca comunală din Sângeorgiu de Mureș este extrem de bine structurată. Cuprinde date istorice referitoare la activitatea în timp a acestei instituții de carte, la viața și activitatea bibliotecarilor care au trudit ani de-a rândul în cadrul acestei instituții, la activitățile bibliotecii, la ecurile din presă referitoare la această instituție, la lucrări publicate și multe alte lucruri foarte interesante se regăsesc în paginile acestei lucrări.

Cuprinde de asemenea și imagini care sunt extrem de relevante și edificatoare și vin să spună despre rolul important pe care biblioteca comunală din Sângeorgiu de Mureș l-a jucat de-a lungul anilor, atât în viața culturală a acestei comunități, precum și în tot ceea ce înseamnă viața de zi cu zi.

Volumul acesta este un model, pentru că exprimă recunoștință pentru biblioteca comunală din Sângeorgiu de Mureș, pentru oamenii care au trudit și trudes în această instituție, pentru a facilita scoaterea la lumină a anumitor date istorice, de care s-au folosit și se vor folosi toți istoricii și cercetătorii

trecutului istoric, în vederea scrierii adevărului istoric. Volumul acesta este rodul muncii și cercetărilor asidue a unor oameni care sunt dedicați muncii de acercetare, a muncii cu documente, pentru a evidenția adevărul istoric, de a-l scoate la lumină și de a-l pune la îndemâna tuturor celor care vor să urmeze îndemnul, de a începe studiile lor, plecând de la documente istorice relevante.

Acest volum reprezintă o lucrare fundamentală, o lucrare extrem de importantă pentru istoriografia românească contemporană, care scoate la lumină o serie de lucruri interesante despre o instituție de carte și despre modul în care aceasta își regăsește menirea sa în viața de zi cu zi a unei comunități.

Îi felicităm pe autorii acestui volum, care au trudit pentru ca această carte să vadă lumina tiparului, pentru că o astfel de carte nu se face ușor, apariția ei necesită o muncă asiduă, constantă și mai ales să fie făcută cu suflet.

Domnul Ilarie Gh. Opreș este un profesionist în adevăratul sens al cuvântului. Dâșul își îndeplinește misiunea sa cu acrivie și devotament desăvârșit.

Om de înaltă ținută științifică, domnul Ilarie Gh. Opreș își desfășoară întreaga activitate a domniei sale sub spectrul seriozității și al înaltului profesionalism de care a dat și dă în continuare dovadă. Lucrările, studiile domniei sale se dovedesc a fi de înaltă ținută științifică și de asemenea de un real folos pentru ceilalți cercetători. Domnia sa se distinge prin profunzimea și clarviziunea de care dă dovadă în elaborarea lucrărilor științifice.

Rămâne un model demn de urmat pentru toți cei care se apropie de studiul istoric și în general pentru toți cei care fac muncă de cercetare.

Îi felicităm din suflet pe autorii acestui volum pentru profesionalismul și seriozitatea de care au dat dovadă, le dorim să aibă același elan și pe viitor în cercetarea trecutului istoric și scoaterea la iveală a unor noi fapte inedite și mărețe.

Dr. FLORIN BENGHEAN

Ștefan Jurcă - 70 Plein air

Nici poezii nu mai sunt ce au fost, nu află de la ei versuri despre vară, primăvară ori despre echinocții și solstiții. Intram cu poetul în Grădina din Colonie, cum ai intra în Grădina Raiului, de acum, cu poetul, să vedem ce mai face maestrul. Îi spuneam maestrul dar el însuși îl numea așa pe maestrul Hamza, omul cu bocanci de infanterist și cu nelipsita-i porsetă pe care o purta ca un pendul pe lângă trupu-i masiv. Cobora și Ilie cel hâtru din cămăruțele atelierului său, dinspre strada Victoriei. Ne așezam pe iarba de lângă atelierul lui Mihai. Mai neplăcut pentru mine era să merg să caut o sticlă de vin, ieftin și bun, în vreme ce ei mă așteptau. De ce să merg tot eu, maestre, că doar și eu am contribuit financiar. Punea fiecare cât avea. Pentru că tu ești străin și ai crezământ, m-a luminat maestrul. Deci eram străin în proprii-mi țară. Bine maestre, frumos îți șade. Dar pe asta nu o rosteam, era fraza pe care o mestecam în gând când mă îndepărtam spre magazinele din preajmă. Vroiam să-l conving că și eu comit versuri. Ia să auzim: „Ca un copil adoarme firul de iarbă”. Foarte frumos, versuri cât mai scurte. Iosif Balla, care trecea pe aproape, uneori, însoțit de un fel de câine fu și el fost poftit la un pahar de vin franțuzesc, adus de Mihai. Bătrânul pictor și-a muiat buzele în păhăruțul cu vin rubiniu și a întrebat: ce vrei? Arată-le ăstora cum se pictează, dar vezi că sunt scriitori și nici nu știi când vor scrie despre noi. Era pentru prima dată când Mihai ne acorda acest titlu. Ăla de acolo, am rostit arătând spre coșmelia în care, mai târziu, Ilie își ținea iepurii. Pe asta l-am făcut de o mie și una de ori, a exclamat, încântat, pictorul cu plete albe. Eram numai ochi și urechi. Pictura în aer liber, plein air, gândeam. Și-a îndreptat privirea ageră spre clădirea principală a Coloniei, a mai tras o gură de vin, pe stânga pânzei, la margine a făcut un fel de cruce și s-a pornit cu pensula, parcă era un vrăjitor mânuind spume colorate. Ce culoare mai vrei? Culoarea vinului din pahar. Poetul îl săcăia pe alt chibit și era să se bată că, nu știu care, nu respectă legile creației. Moș Balla îi dădea înainte. De o mie și una de ori

am făcut asta, rostea încet. Ieșea ceva foarte colorat dar semăna cu coșmelia lui Ilie. Trăiam un sentiment straniu, tăceam și priveam, pe furiș, cum se naște opera de artă. O lecție de pictură în aer liber cu asistenți. Vreau să vă spun că poetul... asta, Nichita, când a fost pe aicea avea ceva, așa... o vâlvă, un corb care s-a ținut după el tot timpul. Era o poveste frumoasă. A băut până la capăt vinul din pahar, nu l-a îmbiat nimeni cu altul, deși vin mai era, și-a adunat sculele și a pornit, cu pânza într-o mână spre atelierul său. S-a lăsat o tăcere penibilă. Într-o vreme l-am auzit vorbind cu copiii: mă voi sunteți foame? Vă frig slănină. Doar firul de iarbă dacă va mai răsări la fel peste pustiul care este acum acolo. Era un loc cu soare care îmi amintea de casa parohială din satul meu, este tot timpul pe soare, zicea bunicul. Hamza, după o vreme mă îndemna să trecem pe la atelierul maestrului, că are ziua sa de naștere. Dar tu știi bine că este plecat! Și ce dacă? Intram în Colonie, pe ușa dinspre Centrul Vechi, câțiva ani la rând în luna februarie, printre arini și brânduși parcă revedeam imagini din copilărie. Brândușile păreau ireale. Hamza culegea câteva, se uita să vadă dacă nu-l ironizez, ia și tu, zicea de parcă am fi fost în grădina raiului. Le făcea buchețel și le așeza pe fereastra atelierului lui Mihai, că era închis cu lacăt. Avea un bilețel scris de acasă, semnează și tu, zicea că nu se știe când sosește maestrul iar când va zări brândușile se va bucura. Și peste o lună bilețelul și brândușile erau la locul lor. Pe atunci nici hoți nu erau.

Mohairuț

Acest animal fantastic ce se numește astfel, e, de fapt reîncarnarea lui Mohair, despre care unii dintre prietenii mei cititori știu destul, unii chiar și cum a plecat din această lume rea. Până la urmă el s-a reîncarnat pe Insula Raiul Pisicilor din extremitatea Larnaca. Era mult iubit Mohairuț, un ghemotoc pufos și cuminte. Mi-am dat seama pe dată că el este de expresie europeană după sunetele pe care încearca să le articuleze. Mohairuț era foarte calculat dar îi plăcea dragostea, iubea pisicile indiferent de expresia pe care

încearcă să o exprime, majoritatea din zona Kitaiți. Iubea pisicile comune, pisicile de rasă, de curte imperială, siameze, strănut de tigr, birmaneze și alte încrucișări ivite din iubirea disperată a pisicilor de la marginea Mediteranei. I s-a dus buhul că este mare futăreț până într-o zi când unui prinț de România i-a plăcut foarte mult animalul. Și-a propus să-l ia cu el în avionul ce zbura din Larnaca către România, o țară într-o perioadă de neșfârșită tranziție de la comunism spre niciunde. Astfel a ajuns pisoiul, ascuns într-o cutie de ghete, pe vechiul pământ natal unde l-am întâlnit și eu și l-am îndrăgit de îndată. Mi-am dat seama că este din neamul lui Mohair, alintatul meu pisoi din tinerețe. A trebuit să plec cu treburi prin alte zone și n-am mai știut nimic de Mohairuț. El nu spunea Miau, așa spuneau papagalii din insula Larnaca unde se află Raiul Pisicilor. El articula cuvintele: Bite...biite sau așa ceva, o limbă europeană. Dar când a sosit să mă întâmpine nu spunea decât miaau...miauu...până ce am priceput că a redevenit asiatic, i-au scos hodrobelele, adică l-au scopit. De atunci privește pe fereastră și visează la lumea de pe insula Larnaca unde este Raiul Pisicilor, la marginea nemaivăzută de albastră a Mediteranei. Această fotografie a lui Mohairuț a fost realizată de un fotoreporter de origine anglicană, de fapt o curajoasă fiică a albionului care a reușit, prin mijloace specifice, să realizeze această fotografie din vila prințului romano-arab. Prințul l-a sechestrat pe minunatul și vigurosul Mohairuț, îl păstrează doar pentru el. Deși are tot ce-și poate dori un asemenea specimen îi lipsește acea mică bucătică, o infinit de mică părțică să poată fi la fel ca înainte, zburdalnic și lipsit de melancolie. Se spunea adesea cât de puțin îi trebuia unui om să fie fericit, dar unui nevinovat pisoi, și mai puțin.

(XXVI)

**Contribuția transilvănenilor la
fondarea Academiei Române**

Ardelenii erau ademeniți de instituția romană cu și mai mare forță, din câteva motive întemeiate. Era mai întâi obsesia romanității, a latinității românilor, venită de demult și augmentată de Școala Ardeleană și, mai ales, de numeroase instituții și personalități de după Școala Ardeleană. Era doar cunoscut faptul că, în Ardeal, istoria românilor începea la școală ab Urbe condita, adică de la întemeierea Romei, la 753 înainte de Hristos, când sacrificiul fratelui (Remus) pusese bazele unei întreprinderi de trăinicie universală. Era apoi starea nenorocită de inferioritate culturală, pornită din sistemul de instruire precar și menținută cu bună știință în rândul românilor din Transilvania, până la 1918. De aici provenea o mare sete de cultură, de instruire și de educație. Se mai insinua și sfidarea formulată tot mai des în unele cercuri politice și intelectuale ale elitei ungare, în preajma prăbușirii dublei monarhii și mai ales după unirea Transilvaniei cu România, sfidare ce susținea în esență ideea că românii nu vor fi capabili să chivernisească la nivel înalt noua universitate creată de ei la Cluj în 1919 și nici să mențină emulația și elevația culturală din timpul dublei monarhii. Toate acestea i-au făcut pe mulți tineri români transilvăni să pornească spre Occident, spre țările latine, cu un avânt nemaîntâlnit, cu o înverșunare și o încăpățănare demne numai de cauza sinceră pe care o slujeau și care însemna punerea lor în serviciul culturii naționale și europene.

Și ce putea fi mai folositor și mai potrivit pentru transpunerea în practică a idealurilor lor decât Roma? Unde se puteau forma mai bine ca istorici, filologi, arheologi, clasicisti, istorici de artă, proveniți dintr-o țară latină, decât la Roma? Aici se puteau forma ca specialiști de nivel european! Prin serioasa pregătire acumulată aici puteau elabora lucrări

de excepție, care să spulbere prejudecata inferiorității românilor, să demonstreze că erau capabili de creații notabile, că numai discriminarea și înjosirea îi menținuseră în înapoiere și umilință.

De aceea, Accademia di Romania a fost ca un adevărat magnet pentru studioșii proveniți de la Universitatea Națională a Daciei Superioare – devenită, după 1927, „Regele Ferdinand I” – din Cluj. De altminteri, întemeietorul și spiritus rector al Accademiei, Vasile Pârvan, își legase pentru eternitate numele de noua universitate a Transilvaniei, când rostise în 1919 lecția inaugurală, intitulată Datoria vieții noastre, și când acceptase să facă parte din corpul profesoral al instituției⁵. În centrul universului colectiv al învățatului se află națiunea („Supremul scop al luptei noastre este spiritualizarea vieții marelui organism social-politic și cultural-creator care e națiunea”), o națiune însă animată de spirit și de idei, trăitoare demnă între celelalte națiuni. Pârvan, în ciuda marilor ispite, nu cade niciodată în naționalism și exclusivism național. El prețuiește în chip realist lumea rurală românească, căruia sămănătorismul îi ridicase calofile statui, iar marii scriitori aveau să-i aducă „elogii” (Lucian Blaga, „Elogiul satului românesc”) și „laude” (Liviu Rebreanu, „Laudă țărânului român”), prețuite ca valori literare, dar depărtate de lumea reală. În același spirit, cel evocat critică, folosind alte cuvinte, „formele fără fond”, în spirit maioreșcian, sau face apeluri originale la sincronizarea culturii noastre cu cea occidentală, în cheie lovinesciană. Secretul vieții eterne a națiunii este pentru el „universalul uman”, iar pentru aceasta, „confraternitatea Universitară” trebuie să-i convertească pe români la „cultul ideii pure”. Combate dacismul exagerat și autohtonismul ancestral, situat de unii în afara limitelor temporale, fiind prin aceasta un critic acerb ante litteram al protocronismului: nu dorește o „românizare feroce” în spirit „vegetativ etnografic”, ci o continuă umanizare întru sublimul uman universal, și nici preamărirea culturii superioare a unei națiuni, ci cunoașterea culturilor cât mai multor națiuni. Creația umană autentică este

pentru el prelungirea creației divine, iar omul creator, stăpân al ideilor, se situează deasupra formelor, rămase apanajul epigonilor, visători la iluzoriile vremuri de aur de-odinioară. Prezența sa a stimulat la Cluj formarea unei prestigioase școli de istorie veche, arheologie și de studii clasice, iar îndemnul său i-a determinat pe mulți studioși clujeni să ia calea Romei. Între aceia dintre ei (ardeleni prin naștere sau prin adopțiune) care și-au legat destinul de Accademia di Romania, trebuie menționați neapărat George G. Mateescu, Emil Panaitescu, Constantin Daicoviciu, Mihail Macrea, Ion I. Russu, Nicolae Lascu, Octavian Floca, Ștefan Bezdechi, Alexandru Doboși, Aurel Decei, Francisc Pall, Ioan Moga, Virgil Vătășianu, Marina Lupaș-Vlasiu, Gheorghe Vinulescu, Ștefan Pașca, Ioan Sabău, Ștefan Pascu, Nicolae Buta, Sever Pop (director adjunct între 1941 și 1946).

Aproape toți au devenit personalități marcante în domeniile lor, iar unii chiar în cultura română și europeană.

Acad. IOAN AUREL POP

Note

5. Vasile Pârvan, Universitatea Națională a Daciei Superioare și Datoria Vieții Noastre (cu o prefață de Onisifor Ghibu, Cluj, 1928), ediție anastatică, cu un cuvânt înainte de Ioan-Aurel Pop, Cluj-Napoca, 2012.

6. Despre primii bursieri ai instituției, vezi Veronica Turcuș, „Elevii Școlii Române din Roma în perioada directoratului lui Vasile Pârvan: direcții de cercetare și raporturi personale”, Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca, Series Historica, 2010, 49, p. 193-234.

Supraviețuire prin cuvântul scris

(II)

1. „Transcribathon”-proiect european

Centenarul României reverberază încă în viața noastră. Acum, când note false bruiază corul european, am revelația unei reușite a UE: „*Europeana 1914-1918 - Transcribathon*”. Proiectul prezintă Primul Război Mondial din perspectiva omului simplu martor la evenimente, indiferent de ce parte a frontului s-a aflat în timpul conflagrației.

„Transcribathon” a invitat românii să transcrie pe suport digital documente inedite de acum un secol. O remarcabilă contribuție la această Librărie Digitală Europeană și-au adus caietele lui Dumitru Nistor conținând amintiri, poezii și frumoase ilustrații. Sătean din Năsăud cu numai șase clase primare, Nistor a slujit ca marinăr pe nava de război austro-ungară „*SMS Kaiserin Elisabeth*”, în Asia de Est. Luat prizonier de japonezi alături de ceilalți membri ai echipajului în noiembrie 1914, și-a petrecut aproape șapte ani în lagărele nipone, perioadă în care a compus memorii și poezii.

Cifra norocoasă în Japonia, ca de altfel și în alte culturi, „șapte” poartă în legende conotații favorabile, cu simpatia „șapte zei ai norocului” (shichi-fuku-jin). Amuletă imaterială în cei șapte ani niponi, cuvântul scris a distilat șansele de supraviețuire ale lui Nistor, confirmând că „norocul și-l face omul”.

Pe imensa platformă digitală „*Europeana 1914-1918*”, familia lui Nistor a găsit inedite povestiri și imagini din viața străbunului lor, postate de alți autori. De pildă, un participant la „Transcribathon” din Statele Unite, Gerald Davis, a introdus în sistem fotografii digitale ale echipajului navei „*SMS Kaiserin Elisabeth*” și documente personale ale lui Pasko Rogulj, socrul său, un marinăr croat, fost coleg al lui Nistor. După mărturiile respective, tratamentul prizonierilor în Japonia a fost unul uman, „*dacă nu cumva chiar agreabil*”, beneficiind de activități utile, recreative: sport, festivități, spectacole, exerciții, funeralii etc. Înșuși faptul că Nistor a dispus de instrumentele și condițiile necesare pentru a-și scrie jurnalul și a picta probează condițiile umane din lagăr. Mie personal, „*Transcribathon*” mi-a facilitat accesul la scrierile lui Nistor și la povestea vieții sale.

2. Un român de roman

Veritabil erou al unui roman de

aventuri, Dumitru Nistor s-a născut la 10 octombrie 1893, drept cel mai mare copil al lui Nicolae și al Firoanei, familie de agricultori din satul transilvan Năsăud. Casa natală și bucolicele peisaje adiacente Năsăudului i-au servit drept leitmotiv liric. Cu talent nativ, transpunând natura copilăriei și adolescenței în cuvinte și acuarele, a dezvoltat din memorie peisaje feerice, printre care și casa părintească. Timpul îndelungat scurs între momentul părăsirii satului, în 1912, și momentul desenării casei, 1918 în Japonia, nu i-a știrbit cu nimic memoria vizuală, sub însinuarea tot mai persistentă a dorului de casă.

În „*Diariul meu*”, plecând de la dictonul eminescian „Viața e un vis”, își narează trecutul în șase episoade: 1. Despărțirea de „vatra părintească”; 2. Călătoria cu trenul de la Bistrița la Pola; 3. Ucenicia militară și marinărească pe vapor; 4. Călătoria pe mare „prin Asia întreagă” până la izbucnirea războiului; 5. Confruntarea armată cu japonezii, respectiv „Războiul european sau mai bine zis universal”; 6. Prizonieratul – „Traiul meu în prinsoare”.

Ghidat de inteligență nativă și curiozitate, ambele potențate prin lecțiile de geografie, a intrat în marina austro-ungară, să poată „călători către capătul celălalt al Pământului”.

În debutul memoriilor, prin recurs la Creatorul lumii, își dezvăluie formația spirituală creștină. Prezentarea periplului naval începe cu înrolarea în marina militară austro-ungară, în 1912. Ambițios, a evitat infanteria (miliție) unde intrau toți românii din Transilvania, alegând marina. Motivația și-a dat-o singur: *să călătoresc în țări străine..., să mă conving de cele învățate la școală, la orele de geografie*. În plus, căuta să evite traumele provocate printre românii transilvăneni de autoritățile ungurești.

După reușita înrolare, deși afectat de deznădăcinarea prematură, a urmat cursurile școlii speciale pe nava „Adria”, pentru ca apoi, pe 17 august 1913, să se îmbarce într-un lung itinerar asiatic: Egipt, Yemen, Sri Lanka, Hong Kong, China, Japonia.

Declanșarea Primului Război Mondial îl găsește pe tânărul marinăr pe nava „*SMS Kaiserin Elisabeth*”, ca tunar, participând la mai multe bătălii navale în estul Asiei.

Cu un neaoș simț al umorului, în descrierea luptelor, dând culoare confruntării omului cu realitatea crudă, eroul nostru apelează la clasice figuri de stil, aruncând adversarilor „găluște” sau aprinzându-le „luleaua” de la focul tunului.

Ca prin minune supraviețuiește tuturor primejdiilor și bătăliilor, inclusiv primei confruntări aer – mare din istorie, pe 6 septembrie 1914, când avionul Farman MF.11 lansase, de pe portavionul Wakamiya, atacuri nereușite cu bombe asupra crucișătorului „Kaiserin Elisabeth”.

Odissea navei se încheie în noiembrie 1914, odată cu scufundarea deliberată în bătălia de la Kiaotchow.

Momentul predării către japonezi îl consemnează amănunțit: „...*Văzând germanii că orice împotrivire din partea noastră era zadarnică, au tras steag alb și s-au predat și cu ei împreună și noi, austriecii, chiar la jumătate la șapte (6,30) dimineața. Va să zică a căzut Tsing-Taul în mâinile japonezilor sâmbătă, în 7 noiembrie. După predare am pus armele jos în Moltke Kazerme la ora șapte dimineața...*”

Astfel, a căzut prizonier alături de alți 136 de marinari, fiind încarcerat în templul Kejufukuji din Himeji, la vest de Osaka. După zece luni i-au transferat la Aonogahara, nord-est de Himeji, într-un lagăr nou construit, unde a rămas până la începutul anului 1920.

Asupra jurnalului său din perioada japoneză mă voi opri separat, în capitolul următor al acestui eseu.

Revenit acasă, scriitorul ocazional a devenit cunoscut în lumea culturală a zonei, mai ales la ASTRA (Asociația Transilvană pentru Literatură Română și Cultură). Ca un ciripit de canar, poeziile din captivitate au ajuns până la urechile lui Octavian Goga.

Expozițiile de pictură și prelegerile la diverse evenimente culturale i-au pus oarecum în valoare memoriile. Insuficient! În privința moștenirii artistice rămâne un mister locul unde s-ar afla majoritatea lucrărilor picturii amator. Se presupune că multe au rămas în Japonia.

Trecând la cele veșnice în 25 iulie 1971 după repetate supraviețuiri miraculoase, a lăsat urmașilor prețioase manuscrise care pot rivaliza cu alte relatări despre Japonia începutului de secol XX.

RADU ȘERBAN

România își cucerește Independența

Cererea Rusiei adresată României ca să-i cedeze Basarabia, l-a jignit profund pe Carol I, opina Eminescu, mai ales că „s-a purtat atât de cavalereste cu Rusia”¹. El, Carol, spera să fie tratat de țarul Alexandru II ca un egal, deoarece vine dintr-o familie „care și-a amestecat sângele cu acela a lui Carolu Magnu”², și care e mai veche decât familia Romanov.

Carol nu trebuie să abdice, caz în care țara ar fi supusă de „partidul extrem”³ unor „experimente primejdioase” deoarece acești oameni (liberalii – n. G. M.) „nu știu nimic și nu au nimic, care nu cunosc istoria țărilor, nu au avere de pierdut, nici un nume istoric de păstrat și care nu riscă decât cel mult ridicola lor personalitate”⁴.

Zvonul că Rusia l-ar dori pe tronul României pe Grigore Sturdza, Mihai Eminescu îl apreciază „o pură calomnie”⁵, răspândită de dușmanii națiunii române. Grigore Sturdza, ca membru al partidului conservator, „e dinastic”⁶ și ar fi de neimaginat că prințul „ar primi să fie recomandat de ruși pentru înjunghierea propriei sale patrii”⁷.

E convins, spre final, că România nu va pierde Basarabia, căci cererea Rusiei „e strigătoare la cer”⁸. Rusia minte cu nerușinare când susține că Basarabia a fost ruptă din trupul său la 1856, ea, Basarabia, e „pământul nostru de pe la începutul veacului al patrusprezecelea”⁹.

Rusia nu a stăpânit Basarabia nici 50 de ani, iar noi, românii, putem dovedi „cu documente în mână”¹⁰ că n-a fost cucerită cu sabia de ruși. Englezii i-au convins pe turci să le cedeze Basarabia „prin mituirea comisarilor turci”¹¹. Turcii au vândut „pe ruble un pământ ce nu era al lor”¹², așadar, nu e motiv „ca românii să-și vîndă pe ruble pământul patriei lor străvechi”¹³.

La sfârșitul articolului Mihai Eminescu e adânc convins că România va ieși din război „cu o serie de experiențe dureroase”¹⁴, care îi va servi „de învățătură M. Sale”, cu mari pierderi materiale, „ruinați poate”¹⁵, „dar nu vom pierde Basarabia, și desigur nu cu bunăvoia noastră”¹⁶.

„...Străinii sînt colonizați în Basarabia, de Rusia, de la 1812 încoace”

În „Timpul” din data de 22 februarie 1878 Eminescu publică un articol polemic la adresa altui articol apărut în gazeta rusească „Le Nord”, care justifică cu argumente false „cererea Rusiei”¹⁷ de a i se retroceda Basarabia de către România. Articolul are ca pretext o scrisoare a unui „domn X din București”¹⁸ adresată directorului ziarului „Nordul”, „domn X” care era un spion al Rusiei la București, după cum cred eu.

Pentru început Eminescu inserează un fragment în limba franceză din ziarul „Nordul”, limbă în care, de altfel, era tipărită publicația de propagandă a Imperiului rus.

Apoi, fără ocolișuri și zorzoane, poetul național îi pune la punct pe spion și pe autorul articolului din ziarul rusesc spunându-le franc că numele „Basarabia” e numele medieval „al Țării Românești”¹⁹, care vine de la dinastia românească „a Basarabilor”²⁰.

Eminescu oferă o lecție de istorie gratuită propagandiștilor ruși informându-i că „Mircea cel Bătrân, vestitul domn al Țării Românești”²¹, a luat parte la mari lupte cu turcii alături de alți regi și principii europeni, printre care și „bătălia de la Nicopole”²². Mircea cel Bătrân a întins hotarele țării sale până la Nistru. Deci de la numele său partea de pământ dintre Dunăre, Mare, Prut și Nistru și-a luat numele „de Basarabia”²³. Așadar, amintea apăsător poetul național, adevăratul stăpân al acestor pământuri „este Țara Românească, *Valachia Magna* (subl. M. E.)”²⁴. Din veacul XIV și până la 1812, acest pământ a fost stăpânit de Țara Moldovei și nu de niște „tătari pe care generali vestiți... i-a cules de sub corturi”, „roiuri pe jumătate sălbătice, zice d. X”²⁵. Românii și astăzi, nota Mihai Eminescu, sunt „majoritatea absolută în Basarabia”, cu toate că Rusia „de la 1812 încoace”²⁶ a tot colonizat pe acest pământ „străini”²⁷.

La „1400 – 1500”²⁸ „tătarii d-lui X”²⁹ erau oștenii lui „Alexandru cel Bun”³⁰ care semna „o convenție cu negustorii din Lemberg”³¹.

Exportând mărfurile lor „spre părțile tătărăști” negustorii din Lemberg vor plăti „la 12 cîntare în

Suceava 1 rublă de argint, în Iași 30 de groși, în Cetatea Albă (Ackermann) jum. rublă de argint, iar mergînd nu prin Cetatea Albă, ci prin Tighina, se va plăti aici Vama Cetății Albe”³². Așadar, notează cu ironie zdrobitoare Mihai Eminescu, „Alexandru cel Bun era tatar”³³!!!

Mai departe, poetul național citează o relatare a unui prelat rusesc de la 1420, Zosima, care, călătorind „spre Locurile Sfinte prin Moldova”³⁴, a plătit vamă la trecerea peste Nistru „moldovenilor”³⁵. La Cetatea Albă, la „gura Nistrului”³⁶, fața bisericească a văzut că „stă un stîlp numit Fonar [fânariu], aici e schelea pentru corăbii”³⁷. Eminescu informează cititorii că mărturia lui Zosima a fost publicată la 1849, la Petersburg de istoricul rus „*Saharov în Skazaniia ruskovo naroda* (subl. M. E.)”³⁸. Conchide, deci, Mihai Eminescu: „Cetatea Albă era deci... tătărască”³⁹.

Mai departe, poetul național oferă cazul ambasadorului „regelui Franței” de la anul 1421 „cavalerul Guillebert de Lannoy”⁴⁰ care, călătorind prin Moldova este prădat „lângă apa Nistrului” de hoți. Se plînge domnului Alexandru cel Bun, care era și „domn al Cetății Albe”⁴¹ fiind foarte mulțumit că „hoții prinși au fost aduși în lanțuri înaintea cavalerului și i-au înapoiat banii”⁴².

GICU MANOLE

NOTE

- ¹ Ibidem. ² Ibidem. ³ Ibidem. ⁴ Ibidem. ⁵ Ibidem. ⁶ Ibidem. ⁷ Ibidem. ⁸ Ibidem. ⁹ Ibidem. ¹⁰ Ibidem. ¹¹ Ibidem. ¹² Ibidem. ¹³ Ibidem. ¹⁴ Ibidem. ¹⁵ Ibidem. ¹⁶ Ibidem. ¹⁷ Ibidem. ¹⁸ Ibidem. ¹⁹ Ibidem. ²⁰ Ibidem. ²¹ Ibidem. ²² Ibidem. ²³ Ibidem. ²⁴ Ibidem. ²⁵ Ibidem. ²⁶ Ibidem. ²⁷ Ibidem. ²⁸ Ibidem. ²⁹ Ibidem. ³⁰ Ibidem. ³¹ Ibidem. ³² Ibidem. ³³ Ibidem. ³⁴ Ibidem. ³⁵ Ibidem. ³⁶ Ibidem. ³⁷ Ibidem. ³⁸ Ibidem. ³⁹ Ibidem. ⁴⁰ Ibidem. ⁴¹ Ibidem. ⁴² Ibidem.

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Să ne judecăm pe noi, prin raportarea la semenii noștri!”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, ați vorbit de multe ori despre *Canonul cel Mare*, o rugăciune complexă și bogată în semnificații, care se rostește în biserici în primele zile ale postului Învierii Domnului nostru Iisus Hristos. Vă rog să insistați asupra importanței și mesajului acestuia în biserica noastră ortodoxă,

Îps. Ioan: În zilele de început ale postului cel mare, cam de o mie de ani, în mănăstiri, apoi, încet, încet, și în parohii, a început să se citească *Canonul Sfântului Andrei Criteanul*. La noi, în părțile noastre românești, mai de puțină vreme, pentru că știți că destul de târziu s-a introdus limba română în biserică, dar în părțile Constantinopolului și în părțile unde lumea grăia în limba greacă, acolo, s-a introdus acest Canon, această rugăciune cunoscută de peste o mie o sută, o mie două sute de ani.

Sfântul Andrei, cel care a scris o bună parte din acest text, s-a născut în Siria de astăzi, în Damasc. Când s-a născut el? Cam cu vreo 600 de ani după ce Sfântul Apostol Pavel se îndrepta spre cetatea Damascului, ca să-i prigonească pe creștini. Și pe drumul spre cetatea Damascului, pe acel drum, a auzit Saul, Sfântul Apostol Pavel a auzit dumnezeieștile cuvinte: *Saule, Saule, de ce mă prigonești?* Știți cele întâmplate acolo și cum el, din prigonitor, pe drumul Damascului, devine unul din cei mai râvnitori apostoli ai Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Textul acestui Canon a fost scris în limba greacă, de aceea vă spuneam că în zona Mediteranei și a Orientului Mijlociu, s-a răspândit mai întâi și apoi, după sute și sute de ani, a ajuns la noi.

Gândiți-vă! sute de ani, șase-șapte sute de ani, poporul român a fost văduvit de această mângâiere duhovnicească care este *Canonul Sfântului Andrei Criteanul!*

Iată! acest oraș, această cetate a Damascului ce oameni a dat! Acolo a fost dintru început un leagăn important al creștinismului. Mai repede s-a consemnat o parte din creștinism la

Damasc decât în mediul iudaic, ostil, de la Ierusalim.

Iată că după șase sute de ani de credință în Preasfânta Treime Dumnezeu, Dumnezeu binecuvăntează o familie cu un prunc care va fi și el un luminător al oamenilor, aici, pe pământ. De orașul acesta Damasc, unde s-a născut Sfântul Andrei, iată este legată întoarcerea la Dumnezeu, la Hristos, a Sfântului Apostol Pavel, care, cum vă spuneam, a auzit dumnezeiescul glas: *Saule, Saule, de ce mă prigonești?*

Dar oare călător în lume a fost doar Saul, Sfântul Apostol Pavel de mai târziu? Și noi călătorim atât de mult în viața aceasta, călătorim dintr-o cetate în alta, dar unii călătoresc spre adânc, spre întuneric, iar alții călătoresc spre lumină, spre Împărăția lui Dumnezeu.

Oare frațiiile voastre, cititorii acestor rânduri, ați auzit cumva, pe cărările vieții, strigându-vă pe nume Hristos? Vedeți pe Saul l-a strigat pe nume: *Saule, Saule, de ce mă prigonești?*

Însă, glasul și chemarea lui Dumnezeu nu se face cu urechea, ci cu inima. *Noi auzim glasul lui Dumnezeu cu inima*. Noi nu-L vedem pe Dumnezeu cu ochii aceștia, ci cu inima. De aceea, *vreodată și vreodată, n-ați auzit cu inima chemându-l, strigându-l Hristos?*

Bag de seama că pe cititorii acestor texte i-a chemat, ca pe toți din lumea aceasta, însă nu toți au auzit glasul chemării lui Hristos cu inima. Și eu, nu o dată, L-am auzit pe Hristos. Știți, în mai multe rânduri, călătorind prin lumea aceasta, ce mi-a spus Hristos? Mi-a zis: *Ioane, Ioane, de ce păcătuiești?* Și asta mi s-a întâmplat de mai multe. Nu este om botezat în numele Sfintei Treimi, pe care să nu-l strige Hristos. Dacă pe

Pavel, care se ducea spre Damasc să-i prigonească pe creștini, l-a strigat, atunci pe tine, care ești botezat în numele Prea Sfintei Treimi, cum să nu te strige?!

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, înțeleg că această „strigare” reprezintă chemarea la dreapta credință.

Îps. Ioan: Mereu, mereu ne strigă Hristos, însă nu ne mai strigă: *de ce mă prigonești?* ci ne strigă: *de ce mai păcătuiești? De ce mai păcătuim?* Acesta este glasul pe care, în taină, îl aude inima noastră, însă îl lăsăm să treacă mai departe.

L.C.: Foarte frumos spus! Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rog să ne vorbiți despre conținutul textului *Canonului cel Mare*.

Îps. Ioan: Despre textul *Canonului*, am putea spune că, din punct de vedere literar, el este un imn, totuși *în profunzimea lui este o meditație*. Văzând și auzind atâtea și atâtea nume biblice pomenite, la ce concluzie am ajuns? Că Sfântul Andrei Criteanul știa aproape pe de rost toată *Scriptura*. Știa aproape pe de rost toată Sfânta Scriptură, pentru că la zeci și zeci de personaje biblice el face referință, în această scriere.

Dar cum face referință? De aceea spunem că textul în substanța lui este *meditație*. Ce înseamnă cuvântul *meditație*? Cum s-ar traduce în limba română? Cuvântul acesta provine din limba latină și este compus dintr-un pronume și un verb. Este compus din pronumele *mie* și din verbul *a zice, dico, dicere*, din latină, deci: *a-mi zice mie*. Ei, lucrul acesta îl face Sfântul Andrei Criteanul în tot textul scris de el. El nu judecă pe semenii săi, ci dacă a văzut un personaj biblic care a făcut numai rele, el spune: o, ticăloase suflete, te-ai asemănat cu... personajul acela, cu Cain, te-ai asemănat cu un personaj care a făcut rele.

Când este vorba de un personaj biblic pozitiv, care a făcut fapte bune, iarăși se pune în umilință și-i zice sufletului său: vezi pe cutare și pe cutare ce fapte bune a făcut și tu nu te-ai asemănat lui, ticăloase suflete!

Deci *ce-am putea învăța de aici?* *Să nu judecăm pe semenii noștri!* Să nu-i judecăm, ci *să ne judecăm pe noi, prin raportarea la semenii noștri*. Dacă vezi un om că a păcătuیت, nu-l judeca, spunând: e un om păcătos, →

A consemnat
LUMINIȚA CORNEA

ci zi ca Sfântul Andrei Criteanul: eu mai mari păcate am făcut decât omul acesta. Dacă vezi un om că a făcut o milostenie, o faptă bună, zi-i sufletului tău: *vezi ce faptă bună a făcut omul acesta și tu n-ai făcut, eu n-am făcut!*

Ei, noi cum facem? Când vedem că cineva a greșit, sărim cu judecata pe el, până îl băgăm în pământ. Vedeți... de aceea unul din marile mesaje ale acestor rugăciuni, atât de duioase și atât de frumoase, este ca *să judecăm întotdeauna prin prisma noastră*. Dacă vedem un om că a făcut o faptă rea, să nu judecăm, ci să zicem: eu mai rele am făcut decât el.

Și mie mi s-a întâmplat de atâtea ori că a venit cineva și mi-a spus ce păcate a făcut cutare și cutare și, cum se spune în popor, ca să nu-i dau apă la moară, ca să mai vorbească, am spus: eu mai tare sunt păcătos decât el. Și atunci i s-a închis gura și n-a mai judecat.

În perioada postului, știu că veți merge la spovedanie. Când veniți la spovedanie, nu spovediți vecina sau pe vecinul, ci spovediți-vă frațiile voastre! Că ni se întâmplă de atâtea ori, la spovedanie, când vine cineva și spune câte a făcut vecinul sau vecina, dar nu de faptele lor vei răspunde, ci de faptele tale. Deci, prin acest canon ne arată Sfântul Andrei Criteanul cum ar trebui noi să ne spovedim la duhovnic și să recunoaștem înaintea lui Dumnezeu cum ne-am petrecut noi viața, noi și noi, și noi, pentru a noastră pocăință.

Vedeți la Sfântul Andrei Criteanul cum este, după fiecare strofă, citim stihul: *Miluieste-mă, Dumnezeu, miluieste-mă!* De unde a învățat Sfântul Andrei aceste cuvinte? N-ați auzit despre vameș care se ruga și stătea acolo, în spate, departe, departe, și spunea: *Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosul!* De aceea am spus cât de mult a citit Sfântul Andrei Criteanul *Sfânta Scriptură*, cum vă spuneam la început. Eu cred că știa aproape pe de rost *Sfânta Scriptură*, de aceea vă îndemn și pe frațiile voastre, citiți măcar un capitol-două din *Sfânta Scriptură*, în fiecare zi, veți afla și veți vedea și pătimirile Mântuitorului nostru Iisus Hristos și cum, pe cruce fiind, a suferit din iubire pentru noi și pentru a noastră mântuire.

A consemnat Luminița Cornea

Amvon

Cel mai important mădular al trupului

Mi s-a întâmplat des când eram trist, sau aveam cauze de supărare care mă apăsau, să aud răspunsul: "Nu ești singur". În ce măsură faptul că și alții sunt nefericiți trebuie să mă facă pe mine mai fericit?, sau să mă consoleze? Dimpotrivă, faptul că și alții sunt triști și supărați (că au griji și s-apăsăți de ele, sau stări de spirit), nu numai că nu mă face mai bucuros, dar mă întristează și mai rău, și maxim m-ar putea lăsa rece, deși e cam greu să mă lase indiferent tristețea și suferința oamenilor. Odată, pe când eram copil, mama mea m-a întrebat care este, după părerea mea, cel mai important mădular al trupului. La început am crezut că voi afla ușor răspunsul și am alergat la mama plin de bucurie. Atunci descoperisem farmecul și frumusețea sunetelor și i-am spus:

-Cred că sunt urechile cu care auzim.

-Nu, m-a corectat ea, căci în lume sunt atâția oameni surzi care nu aud.

Crescând, continuam să mă gândesc mereu la întrebarea mamei. Când am conștientizat cât de minunat dar este vederea și ce mari posibilități pricinuieste, am alergat la mama – sigur pe mine de această dată – și i-am spus:

-Mamă, cred că cel mai important mădular al trupului nostru sunt ochii cu care vedem.

Atunci, mama m-a privit cu dragoste, s-a bucurat că mă preocupa încă întrebarea ei și făcusem un mare progres, dar iarăși m-a corectat:

-Nu, copilul meu, nu sunt ochii, căci în lumea noastră sunt mii de oameni orbi. Mai încercă. Am încercat și alte ori și mama se bucura că mă maturizez și progrez, dar de fiecare dată când mă refeream la acest subiect, nu reușeam să află răspunsul corect.

Când bunicul meu a murit acum câțiva ani, ne-a durut pe toți și am plâns.

-Copilul meu, știi care este cel mai important mădular al trupului nostru? Am rămas uimit de întrebare, căci totdeauna credeam că este o glumă din partea mamei și nimic altceva. Văzându-mă uimit, m-a luat lângă ea și mi-a spus:

-Dragul meu, ceea ce-ți voi spune acum este foarte important și vreau să-l păstrezi în lăuntrul sufletului tău. Cel mai important mădular al trupului, este umărul. Și nu pentru că îți ține mâna la locul ei și se poate mișca, ci pentru că poate ține pe el capul unei persoane dragi, care suferă de durere și plânge. Dragii mei, toți vom avea nevoie de un umăr pe care să ne aplecăm și să ne sprijinim capul în vremea durerii, a întristării și a necazului nostru. Vă doresc să aveți întotdeauna în viață, un astfel de umăr, plin de mângâiere pentru cei care vor plânge și vor avea nevoie de umărul dragostei pentru a se sprijini.

În rugăciune este loc și pentru alții

Pe un vas al flotei engleze se găsea un ofițer, prințul Arthur, viitorul rege al țării. În fiecare dimineață, un marinar trebuia să-i aducă scrisorile personale. Consemnul dat pentru acest serviciu era foarte precis: marinarul trebuia să bată la ușa cabinei și să aștepte; dacă nu răspundea nimeni, atunci trebuia să bată din nou la ușa cabinei și să aștepte; dacă nu răspundea nimeni, atunci trebuia să bată din nou și să între, așteptând în tăcere ordinea superiorului, dacă acesta era ocupat.

Într-o dimineață, ca de obicei, marinarul bătuse la ușa ofițerului și aștepta. Niciun răspuns. Bătu a treia oară și intra. Prințul, stând pe genunchi, se ruga. Marinarul, surprins, era foarte atent și aștepta într-o tăcere plină de respect. Când prințul și-a terminat rugăciunea, s-a ridicat și, punându-și cu căldură mâinile pe umerii subordonatului său, îi spuse: „Dacă ți se va mai întâmpla vreodată să mă găsești pe genunchi, să știi că întotdeauna este loc și pentru dumneata, alături de mine!”.

Pr. GHEORGHE
NICOLAE ȘINCAN

OCUPAȚII ARHAICE

ÎN SPAȚIUL ETNO-CULTURAL MUREȘEAN

Ocupațiile arhaice au fost primele ocupații ale omului și au reprezentat principalele modalități de obținere a hranei și asigurarea existenței, într-o lungă perioadă de timp. În societatea tradițională ele au reprezentat îndeletniciri secundare, alături de ocupațiile principale, agricultura și creșterea animalelor.

PESCUITUL

Pescuitul tradițional s-a practicat, inițial cu mâna, apoi cu ostia, unelte și metodele de pescuit din această zonă fiind impuse de anotimp, de adâncimea și debitul apelor. Unelte folosite s-au diversificat treptat: vârșă, coșul, leasa - realizate din nuiile și sacul, mreaja, prostovolul - din plase textile(28).

Principala sursă de pește în zona a reprezentat-o, apa Mureșului, cu afluenții - Toplița, Călimani, Ilva Mare, Sălard, Iod, Bistrița, Gurghiu, precum și lacurile din câmpie - Fărăgău, Zau de Câmpie, Cătina.

Pescuitul cu coșuri, vârșe, sau lease, reprezentat în expoziție, se desfășura după același procedeu și presupunea deplasarea pescarului dinspre amonte în avale și lovirea apei cu o nuiă și a pietrelor cu o prăjină prevăzută cu cârlig(29).

Pescuitul cu vârșă, a fost cea mai răspândită tehnică de pescuit în zonă. Vârșă de formă conică, cu gură deschisă în semicerc și baza dreaptă pentru o fixare bună, era așezată în sens invers curentului de apă, pentru a favoriza intrarea peștelui în interior și a-i bloca ieșirea. Stabilitatea vârșei împotriva curentului era asigurată prin pietre de râu clădite în interior și prin ancorarea cu sfoară de copaci(30).

Expoziția valorifică patrimoniul de piese existent în inventarul muzeului, fiind expuse coșul de pescuit, confecționat din nuiile împletite din răchită, vârșă, leasa.

Apărute mai târziu, plasele erau confecționate din fire de cânepă răsucite, utilizate în special, în ape adânci. Sacul, plasă prevăzută cu

deschizătură, se prindea și întindea pe o nuiă îndoită în formă de arc cu coardă și frânghie legate la capetele cercului. Mreaja – prostovolul, plasă circulară, prevăzută pe margini cu greutatea de metal, era aruncată în apă printr-o tehnică specială, pentru a cuprinde suprafețe mari, cu diametru de câțiva metri(31).

Pescuitul s-a practicat, cu precădere, vara, primăvara și toamna, în afara sezonului rece, iarna fiind îngreunat de necesitatea spargerii gheții.

CULESUL DIN NATURĂ

Culegerea fructelor de pădure a reprezentat, în trecutul îndepărtat, o sursă de hrană importantă. Revoluția neolitică însă, respectiv descoperirea agriculturii și domesticirea animalelor, au limitat rolul culesului din natură ca sursă de hrană, acesta devenind o sursă complementară.(32)

Printre ocupațiile secundare specifice zonei, care au presupus valorificarea ofertei naturale, culesul din natură, s-a practicat constant, acoperind cerințe atât din sfera nutriției, cât și a medicinei populare și a chimiei organice (obținerea coloranților naturali folosiți la textile)(33).

Culesul se realiza în recipiente, coșuri, cu mâna sau cu un pieptene special în cazul afinelor. Fructele sălbatice comestibile (fragii de câmp și de pădure, zmeura, murele, afinele, coacăzele și agrișele, fructele de păducel și porumbar) erau culese atât în zonele joase cât și în cele muntoase, unde natura era mai generoasă, suplînind lipsa plantelor cultivate(34).

Din flora spontană era obținută materia primă pentru vopsitul țesăturilor de cânepă, in, lână, a pieilor etc. Astfel, pentru obținerea culorii negre se foloseau: coaja de arin, coaja de nucă coaptă, nucile de stejar, pentru culoarea roșie – roiba, pentru galben erau folosite cojile de măr pădureț, de sânger sau de ceapă, pentru brun- frunzele de nuc, pentru albastru- coaja de arin(35).

Recoltarea plantelor urma un set de reguli bine stabilit care aveau scopul de a păstra calitățile plantelor, în perioada în care aveau efectul maxim, plantele utilizate ca și

coloranți vegetali fiind uscate și păstrate în locuri ferite de noxe. Scoarțele și rădăcinile se adunau primăvara și toamna, iar părțile aeriene – tulpini florifere, ramuri, frunze, flori, fructe – se culegeau la maturitatea plantei(36).

Plantele preferate, pentru dezvoltarea timpurie și pentru aportul de vitamine pe care îl aduceau prin compensarea valorii nutritive scăzută a resurselor alimentare, din perioada în care nu era maturizată recolta erau: urzica, loboda, sălăcița, măcrișul, ștevia, precum și plantele consumate crude. Primăvara și toamna se culegeau, cu precădere, ciupercile(37).

Dezvoltarea culturilor, a dus la restrângerea suprafețelor cu plante sălbatice folosite în alimentație, fără a înceta culesul, păstrându-se ca aport de hrană suplimentar.

ALBINĂRITUL

Ca ocupație tradițională secundară, albinăritul s-a practicat o lungă perioadă, datorită climei moderate, resurselor naturale ale zonei, respectiv florei diverse și bine reprezentate, în zona Văii Mureșului Superior prin speciile melifere: salcâmul, teiul, murelul, măceșul, păducelul, pomii fructiferi, ierburile fânețelor. De asemenea, pădurile teritoriile predilecte ale albinelor sălbatice, au favorizat dezvoltarea albinăritului în zonă.

Albinăritul a apărut prin explorarea stupilor sălbatici, din scorburile copacilor, vânătoarea de albine sau bărcuitul, prin tehnici diverse (38).→

dr. ROXANA MAN

28 Butura V., *Etnografia poporului român*, Cluj-Napoca 1978, Ed. Dacia, p.253-265
29 *Ibidem*
30 *Ibidem*

31 *Ibidem*
32 Butura V., *Op.Cit.,...*p.260-286
33 *Ibidem*
34 *Ibidem*
35 *Ibidem*

36 *Ibidem*
37 *Ibidem*
38 Butura V., *Op. Cit., ..*p. 242-249

Odată depistat, stupul sălbatic era valorificat în diverse feluri.

O altă tehnică consta în afumarea cu pucioasă și folosirea unei coșnițe confecționată de stupar, cu miere și mentă pentru a le captura. Bârcuțul prin uciderea stupilor sălbatici și recuperarea fagurilor, o tehnică frecventă, se realiza de obicei toamna, prin introducerea în borbă a unei cărpe aprinse, îmbibată cu sulf, urmată de închiderea urdinișului(39).

Expoziția prezintă uneltele folosite, existente în patrimoniul muzeului: cornul de bârcuit, fagurele, lada pentru transportul albinelor, coșnitele confecționate din bușteni secționați și scobiți și din nuiile împletite lipite cu lut.

Evoluția stupilor a cuprins câteva etape -stupii primitivi din butuci, scobiți și acoperiți prevăzuți cu urdiniș, au fost înlocuiți cu cei conici, din împletituri de nuiile lipite cu pământ, apoi, au apărut coșnitele dreptunghiulare, simple, din scânduri, și ulterior, s-au răspândit stupii din scânduri cu rame, care au înlocuit tipurile tradiționale 40. În sezonul cald, erau adăpostiți în gospodării sub streșini, iar în sezonul rece în spații închise sau acoperiți. Se scoteau primăvara în funcție de vreme, la Mucenici iar când se desprimăvara târziu, la Bunavestire(41).

Mierea se obținea prin stoarcerea fagurilor cu ajutorul uneltelor casnice, dintre care s-au dezvoltat teascurile, asemănătoare cu cele pentru storsul uleiului. Ceara rămasă din faguri era multifuncțională, fiind utilizată cu diferite scopuri: la prepararea voștinei cu care se ungea lâna de oaie înainte de a fi țesută, în farmacia populară, în ceremonialul religios, dar a reprezentat și un furnizor de lumină preferat, până la descoperirea mijloacelor de iluminat moderne(42).

Declinul ocupației a început odată cu restrângerea fânețelor și pășunilor, cu descoperirea și răspândirea mijloacelor moderne de iluminat și înlocuirea treptată a mierii cu zahărul în alimentație.

VÂNĂTOAREA

Vânătoarea și pescuitul au reprezentat, din cele mai vechi timpuri,

mijloace importante de câștigare a resurselor existențiale. În timp însă, odată cu domesticirea animalelor, în neolitic, ele au rămas alternative, devenind ocupații secundare.

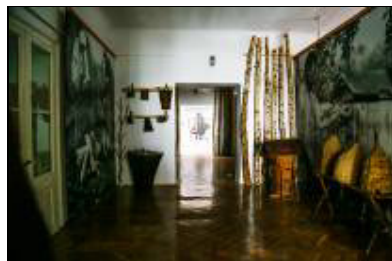
Vânătoarea a avut un dublu scop prin care se obținea carne și blănuri, iar pe de altă parte, asigura apărarea culturilor și animalelor domestice de cele sălbatice distrugătoare precum viezurele, lupul, vulpea, ursul, dihorul etc. Alături de speciile dăunătoare, erau vâdate speciile valoroase pentru carne: cerbul, căprioara, iepurele, sau apreciate pentru blana lor: vulpea, vidra, ursul(43).

Vânătoarea, dar mai ales braconajul, s-au practicat de către țărani, în perioada evului mediu, fiind folosite armele și capcanele. Vânătoarea s-a menținut ca ocupație secundară, practică exclusiv de bărbați în timpul iernii, compensând restrângerea altor activități. S-a dezvoltat mai ales prin creșterea comerțului cu blănuri, importanța vânătorului crescând odată cu creșterea cerințelor pentru haine(44).

Uneltele tradiționale de vânătoare erau confecționate de țărani, în cadrul gospodăriei. Cea mai simplă capcană utilizată era lațul sau balțul de sârmă sau sfoară, fiind așezat în poziții strategice, în zonele de acces în gospodării și în zonele cu animale sălbatice. Lațurile erau prevăzute cu contragreutăți fixate de copaci, pentru stabilitate.

În muzeu, sunt expuse capcane pentru animale mari și mici. Mecanismul presupunea declanșarea piedicii prin atingerea fâlcilor și capturarea animalului

Cursele metalice erau realizate, în special de fierarii satului, la dimensiuni diferite și în funcție de animalul urmărit, erau prevăzute cu o bază metalică, rotundă prevăzută cu două fâlcii semicirculare, cu dinți, mobilizate de un arc de oțel(45).

Armele de vânătoare au apărut și s-au perfecționat în timp, fiind inaccesibile multă vreme vânătorilor țărani, care foloseau arme tradiționale –arcul cu sulița și spada(46). Expoziția prezintă o armă de vânătoare, aflată în patrimoniul instituției, datând din jurul primului război mondial.

Vânătorul fără restricții, până la primele decrete care reglementau vânătorul în Transilvania (1854), în Moldova și Țara Românească(47) (1891), a condus la scăderea până la dispariție a unor specii valoroase, ca rezultat al înmulțirii vânătorilor în paralel cu restrângerea pădurilor și extinderea terenurilor arabile.

Meșteșugul olăritului

Desprinderea meșteșugurilor de agricultură, apariția și dezvoltarea schimbului de mărfuri au determinat dezvoltarea meșteșugurilor ca specializare a unor grupuri dinstincte. Meșteșugul specializat reprezentând o muncă complexă, ca urmare a însușirii unor deprinderi tehnice de grad superior, s-a dezvoltat în mai multe direcții și a condus la apariția unor categorii profesionale: olari, fierari, cojocari s.a.m.d.

În evoluția istorică și economică a societății pe întreg teritoriul țării, cultura ceramicii poate fi împărțită în trei mari epoci de civilizație: epoca preistorică, epoca daco-romană și epoca evului mediu(48).

Olăritul sau tehnica confecționării ceramicii la roată, s-a practicat în județul Mureș, existând centre la Vătava, la Deda și la Gurghiu.

La Deda, tehnica confecționării vaselor se făcea cu mâna din suluri de lut, pe masa olarului – cu ajutorul penelor – această tehnică s-a transmis de-a lungul mai multor generații, olarii produceau obiecte de forme →

39 Ibidem

40 Ibidem

41 Ibidem

42 Ibidem

43 Butura V., Op. cit., ...p. 267-276

44 Ibidem

45 Ibidem

46 Ibidem

47 Ibidem

48 Maier, R.O., *Meșteșuguri țărănești tradiționale în spațiul românesc*, București 2009, Ed. Etnologică, p. 57-60

și mărimi care la început aveau un scop utilitar, ulterior și decorativ.

La aceste obiecte de ceramică, prezentate în expoziție, cunoscute sub numele de „vase de Deda”, exista o asemănare cu cele rămase din epoca preistorică și dacică. Produsele acestui centru de olărit erau realizate după o tehnică arhaică și aveau un caracter casnic.

La Vătava și Gurghiu se prelucra ceramica la roată. Procesul începea cu extragerea lutului din locuri speciale, apoi era frământat cu mâinile, picioarele sau cu un ciocan mare de lemn și amestecat cu apă. Amestecul, astfel obținut, se curăța de impurități și se lucra apoi la roată.

Roata era formată din două discuri, unul mai mic și unul mai mare unite printr-un ax vertical, numit fus. Pe discul de sus se așeza bulgărele de pământ, iar discul de jos era mișcat de olar, imprimându-i cu piciorul o mișcare circulară rapidă. Astfel, roata se învârtea, obținându-se forme circulare, cu contur regulat.

Procedeul de fasonare a vaselor necesita o tehnică deosebită, precizie și viteză de lucru mare, pentru a evita uscarea lutului. După modelare și ornamentare, vasul era uscat natural, la umbră, smălțuit și ars în cuptoare speciale. Meșteșugul olăritului avea o funcție utilitară, dar ceramica era folosită și în scop decorativ, în decorarea interioarelor, în construcții sau pentru anumite ritualuri. Cea mai mare utilitate a ceramicii era întâlnită în gospodăria țărănească, care era dotată cu o varietate de vase și obiecte din lut – oale, licioare, căni, folosite la prepararea și păstrarea alimentelor.

Surplusul produselor obținute în cadrul gospodăriei țărănești era valorificat prin schimbul de produse, la târgurile din zonă, care pe lângă caracterul economic aveau și o funcție socială.

Note:

Butura V., *Etnografia poporului român*, Cluj-Napoca 1978, Ed. Dacia
Maier, R.O., *Meșteșuguri țărănești tradiționale în spațiul românesc*, București 2009, Ed. Etnologică

RECONCILIERE

Ai plecat prea iute, mamă,
și mi-ai scurtat copilăria,
nu puteai ca să îți seamă
că ieși cu tine veselie ?...

Te-ai furișat noaptea, hoștește,
cu pași pierduți prin foi și iarbă...
„Să știi că mama nu mai este”,
mi-a spus tata, trist, în barbă...

Tu, somnul meu neîncheiat,
umbră peste vaduri, vise,
purtând sufletu-mi brumat
înspre zările deschise...

Toate îmi cântă într-un glas
și-n acord de simfonie,
E-del-weiss, E-del-weiss,
stă remediul-n poezie...

Ți-am scris poezii, o mie,
cu visul atârnat de geană,
dorind chipul să-ți reînvie
prin viscolul tăios de iarnă...

Mă uit la el ca la odoare,
e-mbrobodit cu o năframă,
totuși încă mă mai doare
că ai plecat prea iute, mamă...

Depeșe, cu aripi de dor,
le tot trimiți lumilor reci,
de cald, să le țină lor,
mie, de urât, în veci...

Și așa mereu în goană
și cu suflet ostenit,
petrec fiecare toamnă
și mă-ndrept către zenit...

Poate dincolo să fie
un ținut ca de poveste,
unde niciun copil să nu știe
că a lui mamă nu mai este...

ROMANȚĂ

Tu n-ai să vii,
dar eu am să te-aștept,
și știu că nu e drept
și nu-i nici înțelept,
dar tot am să te-aștept...

Cu fiecare noapte,
cu fiecare zi,
mai mult cu fiecare anotimp
și an ce trece
și niciun gând nu-l va întrece
pe cel din orele târzii,
când tot mai sper să vii... Iar
dacă cea dintâi va fi

să plec spre zările pustii,
voi da luntrașului acont
să țină și de tine cont,
că ai să vii, dar întârzii
de dragul unei poezii...

Voi insera pe orizont
un punct, cu deget bont,
ca tu să știi unde să vii,
și nu-mi va fi greu să te-aștept
știindu-ți freamătul din piept...

O viață să slujești o rimă,
nu e păcat și nu-i nici crimă,
s-aștepți să cadă o măsură
ca un sărut pe-o arsă gură
e tot ce un poet visează
la ora când se înserează...

În lumea tristă și pustie
se-nscrie ora mea târzie,
sperând că zorile-or să vie
ca un balsam pe-o rană vie...

De ce atâtea mi s-au scris
ca unuia din start proscris
și când de urmă îți voi da,
tu, flautul din viața mea?...

Tu n-ai să vii,
dar eu am să te-aștept
în nopțile prea lungi, târzii,
când luna bate din înalt
pe cerul stins, ca de bazalt,
și lacrimile-mi curg pustii,
visând că vii...

DOINA CHERECHEȘ

DOINA CHERECHEȘ s-a născut în localitatea Solovăstru, jud. Mureș, la 14 august, 1955. Este absolventă a Facultății de Medicină din București, promoția 1982. Debutază publicistic în anul 1996, în cotidianul „Teleormanul liber”, iar editorial în anul 2000. Este deținătoarea a mai multor premii care i-au fost acordate pentru proză și poezie în cadrul concursurilor de creație ale diferitelor festivaluri naționale de literatură.

Din anul 2014 este membră a Societății Medicilor Publiciști și Scriitori din România.

DESPRE FRANCHMASONERIE

(IX)

joi, 6 martie 2014

Biserica noastră susține canonizarea lui Jacques de Molay

Peste câteva zile, pe data de **18 martie 2014**, se împlinesc 700 de ani de la **arderea pe rug a lui Jacques de Molay, Marele Maestru al Ordinului Templier**. Cu acest prilej vor avea loc două evenimente importante: o serie de Biserici de sorginte Templieră sau Gnostică, aflate în comuniune, vor celebra canonizarea lui Jacques de Molay, iar la Cordes sur Ciel (Franța), locul de naștere a lui Fabre-Palapat, va fi rededat Ordinul Templier, succesor direct al Cavalerilor de odinioară. Biserica Ortodoxă Gnostică Rozicruciană și Apostolică din România sprijină ambele evenimente.

Cei ce doresc să înființeze comanderii ale Ordinului Templier pe teritoriul României sau să se afilieze celor existente, sunt rugați să ne contacteze pe mail: bisericagnostica@gmail.com.

+++Tau Rafael,

Patriarh și Primat al Bisericii Ortodoxe Gnostice Rozicruciene și Apostolice din România și Republica Moldova

Publicat de Vlad Sauciuc la 13:02

marți, 28 ianuarie 2014

Vă invităm la un colocviu pe teme de gnoză și ezoterism creștin

Centrul Independent de Studii și Cercetări Ezoterice vă invită să participați la un colocviu interactiv pe teme ezoterice, desfășurat Sâmbătă, 1 Februarie 2014, de la orele 16.00, la cazălăria "La un ceai" din București, strada Luigi Cazzavillan, nr.25. Președintele Centrului, **dr. Vlad Sauciuc** va vorbi despre istoria societăților secrete, despre trecutul, prezentul și viitorul acestora în lume și în țara noastră. Locurile fiind limitate, vă sfătuim să faceți o rezervare la telefonul 0724 017 318. Vă așteptăm cu drag !

Parteneri: KoolHunt, Gratuitor.ro, Alternativ.ro, Teen Press

Publicat de Vlad Sauciuc la 00:31

joi, 23 ianuarie 2014

Biserica noastră a devenit membru fondator al FUDOFISI

Vă anunțăm cu bucurie că Biserica Ortodoxă Gnostică

Rozicruciană și Apostolică, membră a Federației Ordinelor și Societăților Inițiatice din România, a devenit fondatoare a Federației Universale a Ordinelor, Frățiilor și Societăților Inițiatice, alături de alte organizații de prestigiu din Franța, Italia, Argentina și Brazilia. www.fudofsi.org

Publicat de Vlad Sauciuc la 15:21

luni, 12 august 2013

NOU !! Cursuri de calificare în Terapii Energetice Spirituale

Pentru prima dată în România, Școala Internațională de Medicină Hermetică „Chrysopea” din Franța organizează cursuri de pregătire teoretică și practică în terapie spirituală, medicină hermetică și paginire.

Cursurile vor avea loc în București, au durată unui an universitar, cu două semestre (octombrie – decembrie 2013, respectiv martie – mai 2014) și două sesiuni de examene (februarie și iunie 2014) și se finalizează cu obținerea diplomei de Chrysoterapeut, recunoscută de Uniunea Europeană. La sfârșitul cursurilor, doritorii pot urma alte studii de specializare în unul din domeniile pentru care s-au pregătit pe durata studiilor. Cursurile sunt accesibile oricărui doritor cu vârsta de peste 18 ani și se desfășoară pe durata a trei module în fiecare semestru, de Luni până Vineri, după amiaza de la orele 16.00. În total sunt așadar 6 module de curs și două sesiuni de examene. Primul modul este programat a fi susținut între 14 și 18 octombrie 2013.

Toți lectorii sunt francezi. Se asigură traducere simultană a cursurilor și suport scris de curs în limba română. De asemenea, cursanții vor avea acces la o vastă bibliotecă online, cuprinzând lucrări vechi și rare din domeniile științelor hermetice și

ale terapiilor alternative, precum și posibilitatea unui dialog continuu cu lectorii din Franța și România.

Cursanții vor beneficia, de asemenea în exclusivitate de posibilitatea utilizării în scop terapeutic a unor terapii complementare naturiste, sub forma unor remedii (chintesețe, elixire, etc.) produse în Franța, accesibile numai celor care au absolvit cursurile respective.

Din dorința de a menține un standard ridicat al calității, și pentru o mai bună eficiență, mai ales sub aspect practic, numărul cursanților admiși la înscrierea în fiecare an de studii este limitat.

Înscrierile au loc zilnic, de luni până vineri, între orele 10 și 18.

Pentru înscrieri și relații suplimentare, sunați la numărul de telefon 0744 535 097, zilnic între orele 10 și 18. Vă așteptăm !

Publicat de Vlad Sauciuc la 03:19 marți, 20 martie 2012

Câteva precizări

Am auzit adesea, în ultimul timp, **părerile unor neavizați, care consideră că Biserica Gnostică Rozicruciană și Apostolică este o sectă nou apărută în țara noastră**. Pentru a risipi orice îndoială, afirmăm în mod clar că Biserica noastră nu are niciunul din atributele unei secte, pornind chiar de la definiția cuvântului respectiv. Astfel, conform Wikipedia, "**Sectă este denumirea dată unui grup de persoane ce formează o comunitate religioasă, care s-a separat de biserica oficială în scopul corectării unor abateri doctrinare atribuite structurii-mamă.**"

Or, în cazul nostru, există o diferență majoră: **Biserica Gnostică reprezintă continuarea Bisericii lui Hristos, pe filiația sa Eseniană (sau Ebionită), reprezentată de Biserica lui Iacob, fratele lui Iisus**, dar are și alte filiații apostolice (venind de la Sf. Apostol Marcu și Sf. Petru - cea din urmă, prin Biserica Antiohiei), **care o fac anterioară bisericilor creștine din zilele noastre (catolică, ortodoxe, protestante, neo-protestante, etc).** Noi nu dorim să corectăm abaterile doctrinare ale acestor ramuri ale bisericii creștine, ci lucrăm ca un cerc interior al acestora, primind →

EUGEN MERA

Te înfășor în frunza dezmiardării

Te înfășor în frunza dezmiardării
Și îți sărut căderile în gând,
Cu lacrima sublimă a tăcerii
În taină toamnele-ți descânt.

Pe înșorita cale-a dimineții
Te încărnez destinului albit,
Când mâna despletindu-se a vieții
În tine a încremenit.

Ca o zvârlire dincolo de aștri,
Din trupul tău se-nalță ciocârlii,
Pe aripile zorilor albaștri
Te chem izbăvitor să-mi vii.

Temnița cerului

Copacii s-au răsculat
Și temnița străvezie a cerului
Se umplu de toamnă.
Unde încape sufletul frunzelor mele?

Atunci când respiră universul,
I se aburesc obloanele
Și se deschid într-altul...

Copacii n-au nicio teamă,
Cenușă ori fum, purtați vor fi până
acolo,
Iar marginile se dilată
De ochi care privesc înapoi.

Timpul se dilată înc-o vreme...

Timpul se dilată înc-o vreme
Și înc-o vreme până n-are timp,
Între noi pământul parcă-și teme
Rănilor căscate din Olimp.

Sub nivelul mării în fărâme
Din înalțuri treptele se frâng,
Măinile întinse de parâme
Orizontu-n bucle își ating.

Valurile-ngheață ca o daltă
Ce lovește trupul de uscat,
Sfărțecate inimii în altă

Emisferă orele-i străbat...

Tu mă pictezi cu palmele curate

Tu mă pictezi cu palmele curate
Prin aerul de toamnă umezit
De plângerea planetelor uitate
Nesomnului din frunze rumenit.

Tu mă pictezi cu fiecare clopot
Ce bate în vecernie pe deal
Și gândurile noastre într-un ropot
Se leagănă-ntr-o salcie la mal.

Tu mă pictezi pe-ntinderea luminii
Și străvezie calc prin galaxii,
Din palma ta îmi cântă heruvimii
Dumnezeirea toamnelor târzii.

În tine mă dor fericiri de cristal

În tine mă dor fericiri de cristal
Ce-mi umblă-n lumină ca niște săgeți,
La tine se varsă bătrânul graal
Iar cerul se-apeacă în primii pomeți.

Acolo-n albastrul din care-am născut
Icoane privirilor celor dintâi,
De stâncile care în noi au crescut
Se sparge apusul prin nori vineții.

Cu tine la pas unde florile-mi trec
Iau lumea de parcă ne zboară-n călcâi,
La poarta cetății privirea-mi aplec,
Iar sorii se-nalță din tine-aurii.

Prin mine se cutremură pământul

Prin mine se cutremură pământul
De toate câte-n suflet am sculptat,
Din cubul fără colțuri numai gândul
În negândirea orei s-a mutat.

Prin mine firul ierbii se strecoară
Precum o dimineată după nori
Și-n pleoape-mi crește iarăși
primăvară,
Năframă înflorată de culori.

Prin mine se albesc în taină merii

Și se întind din cer ca niște ploi,
Icoane de lumină învierii
Ce-mi cheamă înșorirea înapoi.

Trupul nostru naște fulgi

Trupul nostru naște fulgi,
Porii albi ne dau în floare,
Dacă norii mi-i alungi,
Îți sunt oază de răcoare.

Ochii noștri de măsline
Spulberați de ierni cumplite,
Cerurilor să-i închini,
Dorurilor nesfârșite.

Stolul nostru de cocori
Se înalță din simțire,
Gândurile-n care-mi zbori
Te așteaptă-n nemurire.

Vreau să plâng în pumnul florii

Vreau să plâng în pumnul florii
Și să zac în ochiul serii,
Să-mi decoloreze porii
De verdeața primăverii.

Să mă plimb cu roata lunii,
Orele să ruginească,
De nisipuri calde unii
Timpi sub tălpi să se topească.

Din clepsidre agățate
Valurilor arătare,
Să-mi despic nenumărate
Frunze coapte și ușoare...

TATIANA SCURTU-MUNTEANU

DESPRE FRANCMASONERIE

→în rândurile noastre creștini de toate confesiunile, care nu sunt obligați să își abandoneze religia în care s-au născut, au fost educați, etc, ci își completează cunoașterea în acest domeniu cu informațiile oferite de învățăturile noastre.

Astfel, *Biserica Gnostică nu afirmă că deține un Adevăr absolut* și nu interzice membrilor săi dialogul

cu persoanele aparținând altor religii, ci, dimpotrivă, încurajează contact-tele dintre drept-credincioșii tuturor religiilor din lume, în convingerea că numai prin dialog se poate ajunge la construirea unei lumi a păcii și iubirii între oameni.

În plus, Biserica noastră nu are un Guru, sau alt gen de lider spiritual în viață, singurele învățături pe care Preoții și Episcopii noștri le propovăduiesc fiind cele ale lui Hristos. Din toate aceste motive și din multe

altele, respingem orice etichetare a Bisericii noastre drept "sectă", și o **considerăm ca fiind o societate inițiatică, pe linia tradiției iudeo-creștine**, ce vehiculează elementele ezoterismului creștin, într-o succesiune apostolică neîntreruptă, de două mii de ani.

+Tau Raphael,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe
Gnostice Rozicruciene și Apostolice
Publicat de [Vlad Sauciuc](#) la [09:32](#)

Remus Moldovan

- pictor

Remus Moldovan s-a născut la Cluj, în 1964. În 1989 a absolvit - ca șef de promoție - Institutul de Arte Plastice "Ion Andreescu" din Cluj-Napoca, secția pictură. Din 1994 este membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România, iar din 2004 este membru al societății OAS (Oackville Art Society), Canada. A emigrat în Canada în 1999. A participat la șapte expoziții individuale în România, Italia și Canada și la zece expoziții de grup în România și Canada. Are lucrări în colecții private în Canada, SUA, Nouă Zeelandă, Germania, Franța, Italia, Austria, Ungaria și România. Una dintre colecțiile private importante în care se află două lucrări ale pictorului este cea a lui Sir. Kenneth R. Thomson din Toronto, renumitul colecționar care a donat o mare parte din tablourile sale muzeului de artă canadian AGO (Art Gallery of Ontario). Lucrările lui Remus Moldovan pot fi vizionate pe webul [personal, https://remusmoldovan.com](https://remusmoldovan.com)

Veronica Pavel Lerner: V-am întâlnit cu zece ani în urmă la Consulatul General al României din Toronto, unde ați avut o expoziție cu câteva din lucrările dv. Am fost extraordinar de impresionată de lucrările dv, picturi cu totul originale, cu rame foarte speciale - pe care am aflat că tot dv le-ați făcut. M-ați invitat atunci să vin la dv acasă, ca să văd întreaga dv. colecție. Am ajuns să vă fac această vizită abia acum, dar nu-mi pare rău, pentru că, în acest timp ați mai făcut multe lucrări, absolut remarcabile din toate punctele de vedere. Am fost foarte impresionată și de unicitatea stilului dv și de tot ce mi-ați spus în legătură cu tehnicile pe care le folosiți și m-am bucurat că ați acceptat solicitarea mea da a vă lua un interviu. Să începem așadar cu începutul. Când erați copil vă plăcea desenul?

Remus Moldovan: La 8 ani am avut prima mea expoziție personală. Faptul că eu sînt artist nu este o întâmplare. E genetic. Tatăl meu a pictat, am tablouri de-ale lui acasă.

VPL: Și el, când vedea desenele dv, ce spunea?

RM: Întodeauna îmi spunea să-mi văd de pictat. De câte ori voiam să fac altceva, el zicea: "Tu vezi-ți de pictat." Având expoziții de la o vârstă fragedă (8 ani în 1972) și cu părinții care m-au încurajat, când cuiva îi plăcea foarte mult o lucrare care arăta bine, o distrageam pentru că eu o percepeam altfel. Îi pare rău că am pierdut unele desene de atunci...

VPL: În ce moment ați devenit conștient că desenul - și apoi pictura - vă atrag cel mai mult, făcând parte din dv?

RM: Eram la școala primară și nu mi-au plăcut celelalte materii. M-am chinuit cu ele, la unele am rămas și corigent.

VPL: Zău? La ce?

RM: La limba engleză. Că de aceea Dumnezeu m-a trimis în Canada să vorbesc engleză. A fost limba mea "preferată" și, vedeți ce ne face soarta! (râde)

VPL: Viața v-a învățat engleză acum! Și cum arătau caietele dv?

RM: În general, toate caietele mele erau pline de desene. Șansa mea a fost că învățătoarea de la școala primară a sugerat părinților mei să mă dea la liceul de arte plastice, pentru că eu nu făceam altceva decât să desenez. Din fericire, am avut părinți educați care au înțeles lucrul acesta. Nu făceam matematică, nu îmi plăceau alte materii, upleam caietele cu desene. În clasa a 5-a am dat admitere la liceul de arte plastice și am intrat.

VPL: Și ce fel de elev ați fost acolo?

RM: N-am excelat ca elev pentru că am avut un complex din cauza ochelarilor de vedere. Pe vremea aceea nu se purtau ochelari, un era o modă ca acum, când chiar dacă n-ai nevoie, porți. Am avut un complex de inferioritate. Eram un băiat tăcut, timid, bun, cele mai bune note le aveam la purtare și la educație fizică. Îmi vedeam de treabă, dar nu exce-

lam.

VPL: Și la desen?

RM: Da, și la desen aveam note bune. Dar prin clasa a zecea am primit și note de 3 sau de 4. Aveam un profesor foarte sever, prof. Ioan Sbârțiu, care acum e decan la institutul de Arte Palstice. După aceea m-a umplut de 10 ca să merg la olimpiada de desen. Se făcea olimpiadă de desen pe atunci. Am mers la București în clasa a zecea la olimpiadă, unde nu am făcut mare lucru. Totul s-a schimbat în clasa a 11-a, când am avut o mare șansă și de aceea sunt astăzi ceea ce sunt. Era un profesor care dădea ore particulare de desen, se numea Cseh Gusztav. Am fost singurul elev de liceu, ceilalți erau deja mai în vîrstă, dăduseră la institut de multe ori. Eu, la 16 ani, am luat ore particulare până la absolvire. Atunci s-a petrecut marea schimbare în mine.

VPL: Ce v-a învățat profesorul? Cum să gîndiți, cum să priviți, sau v-a introdus mai mult în meșteșugul propriuzis al artei?

RM: M-a învățat tot ceea ce ar fi trebuit să învăț în anii de liceu.

VPL: Anume ce?

RM: Cum să desenez, cum să privesc. Examenul la Institutul de Arte Plastice "Ion Andreescu" din Cluj era bazat pe figura umană, compoziție. Asta era schema prin care se făcea admiterea. Concurența era foarte mare, erau 4 locuri și 200 de candidați.

VPL: Și ați intrat, după care, în 1989, ați absolvit institutul.

RM: Da, am terminat ca șef de promoție, secția pictură. Eu n-am vrut să merg la Institut, din motive legate de tatăl meu, Laurențiu Moldovan, care a fost deținut politic de trei ori. Prima dată la vîrsta de 18 ani, pentru că a cântat "Trăiască regele" pe trenul care îl ducea de la Cluj la București. A doua oară, când a făcut armata, a fost infirmier și din cauza ideilor lui anti-comuniste i s-a înscenat o dezertare și a stat închis un an. Ultima oară a fost în 1985, an în care am fost plecați într-o excursie în Estul Europei (Ungaria, Cehoslovacia și R.D.G.) și pe tot drumul am fost urmăriți de securitate. Perioada de facultate a fost extraordinar de dificilă pentru mine, nu era de loc ușor să ai un tată închis, chiar dacă nu era un criminal.

VPL: Ați terminat deci în '89, cu câteva luni înainte de căderea regimului Ceaușescu. →

VERONICA PAVEL LERNER

Erați deja căsătorit?

RM: Da, m-am căsătorit în 1988, înainte de a termina facultatea. În 1989 am avut noroc, a fost prima oară după 16 ani când s-a deschis Ardealul pentru repartiții și, fiind șef de promoție, am ales cel mai apropiat loc de Cluj ca să fiu profesor de desen. Colateral am avut și un business, tata deschisese un restaurant și, din punct de vedere material, eram confortabili.

VPL: *V-ați hotărât totuși să emigrați în Canada. De ce în Canada?*

RM: Pentru că era sora mea aici. Decizia s-a luat când a fost a doua mineriadă. Atunci ne-am speriat. Sora mea era deja în Canada de patru ani. Plecase întâi în Anglia în 1991 și în 1995 a venit în Canada. Am sosit în 1999 cu speranțe mari și cu un container în care am pus toate lucrările și bunurile personale.

VPL: *Dar am înțeles că ați călătorit și înainte de plecarea definitivă, ați fost în Italia.*

RM: Am fost în Italia în 1991, în vizită la un frate vitreg. Acolo am făcut o mică expoziție cu lucrări pe teme religioase. Am vrut să rămân, dar n-am făcut-o. Eram prima dată în Italia și eu învățasem la Istoria Artelor altceva decât ce vedeam în galerii. Am fost decepționat.

VPL: *Când ați revenit din Italia în România, picturile dv erau deja în spațiu?*

RM: Nu, erau încă pe pânză, bidimensionale, erau compoziții, portrete, dar erau deja cu ceva frământări vizibile.

VPL: *Și când ați început lucrările în spațiu?*

RM: După ce m-am întors din Italia s-a produs schimbarea. Am simțit nevoia de altceva. Picasso spunea: "eu nu caut, eu găsesc". Norocul meu este că găsesc, pentru că Dumnezeu mi-a arătat unde să caut. Am găsit și am înțeles că am nevoie de o altă formă. S-a născut primul meu autoportret, prima lucrare ondulată. Exprimă bucuria de a fi găsit ceva și am înțeles că acesta este drumul pe care trebuie să-l urmez. Problema mare este cea a ramelor, pentru că rama nu este doar ornament, este parte din lucrare.

VPL: *Le gândiți împreună?*

RM: Absolut, ele vin împreună. Vara construiesc ramele în curte, iarna pictez în interior, pe suportul construit. Ramele sunt importante pentru tablourile din fiecare perioadă

istorică. Lucrările scoase din ramă nu mai au aceeași reprezentare. Astăzi nu se mai pun rame la tablouri. La lucrările mele, ramele sunt parte integrantă a lucrării, ele se lucrează și se pictează împreună. Dacă aș exclude ramele, lucrarea n-ar mai avea același mesaj.

VPL: *Ați ajuns în Canada, unde ați deschis câteva expoziții. Când și cum l-ați cunoscut pe vestitul colecționar Sir Kenneth Thomson din Toronto?*

RM: Nu mai știu exact, cred că în 2004. El m-a contactat printr-un email scris de secretară. Ajunsesse un catalog de al meu la el și i-a plăcut una dintre lucrări, care l-a interesat. M-a întrebat dacă este de vânzare, eu i-am făcut-o cadou. Apoi i-am mai dăruit una, a avut două lucrări ale mele în colecție. După aceea am corespondat până în 12 iunie 2006, când a decedat. Nu am avut ocazia să-l cunosc personal.

VPL: *Să trecem acum la tehnica dv de lucru. În privința culorilor, ce tehnici folosiți?*

RM: Sunt perioade din istoria artelor care mă obsedează, la fel și tehnicile pe care le exercez și încerc să le învăț. Sunt foarte atașat de epoca barocă. Tehnica acestei epoci, pe care o experimentez, cere mult timp și răbdare. Artiștii de azi nu au nici timp, nici răbdare. Se practică rutina, care, când intervine, distruge creația.

VPL: *Așa este. Și dv, înainte de a începe o lucrare, aveți deja imaginea ei în cap, nu?*

RM: Absolut! Este ca și cum v-ați uita dvs la televizor. La mine este acolo. Singurul element care desparte imaginea de lucrarea propriu-zisă este timpul de a o realiza.

VPL: *Știți exact momentul în care*

Remus Moldovan, Inside Caravaggio's Brain

care ați terminat o lucrare, sau reveniți la ea mereu?

RM: Lucrarea este clară, dar, după ce o termin, intervine frica, neîncrederea, care își au rolul lor. De aceea trebuie să exersezi, să înveți. Lucrez și acum la o lucrare pe care am început-o acum zece ani și care era terminată, dar eu nu eram mulțumit. Am revenit la multe lucrări.

VPL: *După zece ani e o altă viziune.*

RM: Este și o altă viziune, dar stăpânești mai bine și tehnica, vârsta aduce experiență; ideea mea este ca la bătrânețe să nu devin un pictor bătrân, ci un pictor mai bun.

VPL: *V-am vizitat casa, care e ca un mic muzeu cu lucrările dv. Care dintre ele credeți că vă reprezintă cel mai bine?*

RM: Lucrarea mea preferată este ultima.

VPL: *Și care este ultima?*

RM: Încă nu am făcut-o (zâmbește). Ca să răspund întrebării dv, încep cu prima lucrare care mă reprezintă, autoportretul din 1991, care exprimă bucuria că mi-am găsit drumul. În afară de ea mai sunt trei foarte importante, pentru că din ele derivă toate celelalte. Ele constituie matricea, matca din care s-au născut toate celelalte, care sunt variațiuni, combinații. Le voi menționa aici în ordinea în care au fost făcute.

După autoportretul din 1991 pe care l-am menționat, urmează alte trei, lucrate în aceeași perioadă din 1993. Prima este tot un autoportret, intitulat "It's how I see" și este prima lucrare pe colț. Crează o iluzie optică, dar nu aceasta a fost intenția mea, ci am vrut să spargă cumva spațiul. A doua este un nud care e format de fapt din două lucrări, una este oglindirea celeilalte și se intitulează "MoMona", soția mea. În sfârșit, "Remember" este a treia. Cele patru lucrări stau la baza tuturor celorlalte și sunt definitorii pentru toată opera mea.

VPL: *În încheiere, mulțumindu-vă pentru timpul acordat, aș vrea să-mi spuneți care este legătura dv intimă cu arta pe care o creați?*

RM: Sunt liber numai când sunt în fața șevaletului și lucrez. În momentul în care am plecat de acolo, devin prizonier, sunt ca un deținut. Doar când lucrez nu sunt prizonier, aceasta este libertatea mea!

Martie 2019

Japonia – note de călătorie

(XIII)

Am vizitat ExcelHuman, o distilerie în care se produce vestita *sake*, băutura tradițională japoneză asemănătoare cu vinul, obținută din orez fermentat, ne-a fost descris procesul tehnologic, cu degustare și achiziționare.

Am vizitat *Daio Wasabi*, în orașul-sat **Azumino**, lângă **Matsumoto**, o mare fermă de *wasabi* (*Eutrema japonicum* sau *Wasabia japonica*), un soi de hrean, unde plantele sunt inundate de cursuri permanente de apă limpede, la fel de necesară ca și în omniprezentele orezării. Aproape nu găsești un loc drept, fie la marginea șoselei, lângă curtea omului sau pe câmp, necultivat cu orez și brăzdat de canale de irigație.

Ferma Daio Wasabi și monumentul plantei-condiment

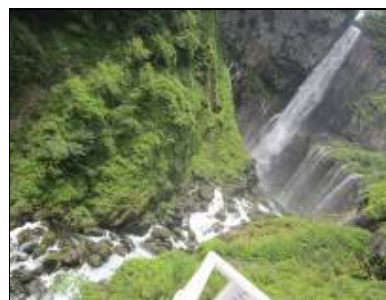
Spre **Kawaguchiko**, așezarea de pe malul lacului *Kawaguchi*, de unde ni se promite o panoramă cu vedere spre **Muntele Fuji**. Din păcate, după două tentative eșuate de a vedea fața lui *Fujisan* – Kogaionul sacru al Japoniei, am renunțat să-l mai așteptăm să se ivească din negura deasă care îl înconjură. Muntele este conul unui vulcan, ultima erupție având loc în 1707-1708. Interzis femeilor vreme de secole, a fost cucerit la 1867 de prima femeie, o englezoaică. Accesul pe munte se închide în luna septembrie. Înconjurat de cinci lacuri, *Fuji* este cel mai înalt

munte al Japoniei, al doilea vulcan în Asia și al șaptelea cel mai înalt vârf de munte de pe o insulă a planetei, înalt de peste 3.776 de metri are un con vulcanic perfect, acoperit cu zăpadă cinci luni pe an. Este unul din cei trei munți sacri ai Japoniei (*Sanreizan*), împreună cu vârfurile *Tate* și *Haku*. Patrimoniu mondial listat UNESCO, *Fuji* a fost celebrat în cele teizeci și șase de lucrări ale graficianului Katsushika Hokusai (1760-1849), maestrul tehnicii *ukiyo-e*, ce presupune realizarea imaginilor în culori prin suprapunerea câtorva plăci, câte una pentru fiecare culoare. Vizităm aici o vastă grădină de flori și semințe, cu ghivece de flori aranjate vertical, în panouri imense de toate clorile. Drumul ne poartă prin pădurea *Aokigahara*, cunoscută și sub numele *Jukai*, adică *Marea de copaci*, ce se întinde pe treizeci de kilometri pătrați în partea de nord-vest a muntelui *Fuji*. Lava poroasă peste care a crescut pădurea, întărită după erupția din anul 864, absoarbe orice zgomot, dând o puternică senzație de singurătate. Vizitată de turiști și scolarî în excursii, mitologia japoneză o consideră casă a spiritelor celor defuncți – *yūrei*, iar mai recent, ea a dobândit o tristă reputație în toată lumea ca loc al sinuciderilor (peste 200 numai în anul 2010), situată pe locul al doilea, după podul Vincent Thomas din Los Angeles (cu o tentativă la fiecare cinci săptămâni).

Japonia deține încă un record mondial legat de prezența vulcanilor pe teritoriul său, pe lângă acela că este țara cu cele mai frecvente cutremure: *Aso San*, cel mai mare crater din lume – cu o circumferință de 114 kilometri, măsurând 27 km. de la nord la sud și pereți de 610 metri înălțime, cu cinci conuri interne – este situat la nord-est de **Kumamoto**, în prefectura cu același nume, în **Parcul Național Aso Kujū** din centrul insulei Kyushu, având altitudinea de 1.592 de metri și este unul din cei mai activi vulcani de pe glob: cu 111 erupții între anii 796-1958. Cel mai mare cutremur înregistrat în Japonia – cunoscut drept *Cutremurul din Tōhoku* – cu magnitudinea 8,9 a avut loc în Oceanul Pacific, lovind coasta de est lângă orașul **Sendai**, la 11 martie 2011, fiind urmat de un *tsunami* distrugător. Vulcanul japonez activ cu cele mai frecvente explozii, **Muntele**

Asama, se află într-un complex vulcanic în centrul insulei Honshū.

Tokyo ne primește seara la cină și cazare în **Harumi Grand Hotel**, dar a doua zi plecăm spre **Nikkō**, în prefectura Tochigi, oraș cu circa 85.000 de locuitori. În **Parcul Național Nikkō** ajungem, urcând prin cele 48 de cotituri ale șoselei, câte litere avea vechiul alfabet nipon, pe abrupte serpentine împădurite cu cedri, la pitorescul lac *Chūzenji*, aflat la altitudinea de 1.269 de metri la suprafața apei și format cu zeci de mii de ani în urmă, când **vulcanul Nantai**, azi munte de 2.484 metri înălțime, a erupt blocând cursul râului Yukawa.

Muntele Nantai, lacul Chūzenji și cascada Kegon – în Parcul Național Nikkō

Descoperit în anul 782 de un călugăr care l-a escaladat, *Nantai* a fost considerat munte sacru interzis femeilor, cailor și vitelor, până în 1872. Ulterior, primele ambasade în Japonia fiind cele deschise la **Nikkō**, mai multe ambasade europene (italiană, britanică, franceză etc.) și-au construit case de vacanță pe malul lacului Chūzenji – cochetele vile ale fostelor ambasade istorice putând fi admirate și astăzi. Parcul adăpostește și *cascada Kegon*, unde ajungem folosind lifturile și un coridor cu podeaua și pereții jilave, săpat în munte, până la locul de observare. Căderea de apă măsoară circa 97 de metri înălțime, înconjurată de vreo douăsprezece altele, mai mici, →

MIHAI POSADA

Ancheta Vatra veche. Cartea inimii **Cartea și inima**

Bună ziua, îmi place citirea. Până acum am citit multe cărți. Acum una dintre ele vă voi prezenta „Povestea Tono”, de Kunio Yanagihida pe care o citisem în 2017 ca o carte a inimii. Ea este alcătuită cu folclorul din Tono. Acesta cuprinde diverse povești misterioase, fenomene neînțelese, convenții, credințe religioase ale celor care au trăit în Tono. În Japonia, aceasta este prima carte de etnografie (publicată la anul 1910). Tono este un oraș. Se află în prefectură Iwate. Acolo, se spune, este un peisaj japonez autentic. Deși eu nu m-am născut, nu am crescut în Tono, folclorul de acolo a avut forța de infiltrare ca și cum mă asimilează cu ei. Legătura trecutului cu prezentul eu o simt în inima mea. E o bună ocazie să vă povestesc despre inima mea, și mulțumesc pentru invitația la acest proiect „Cartea inimii” profesoarei de limba română din Tokyo, Adriana Stoica.

La început, vă voi prezenta un element de folclor din Tono.

O bătrâna povestește:

A fost odată un țărân sarac. El nu avea soție, ci avea o fata frumoasă și un cal. Într-o zi, fata sa se îndrăgosti de acest cal. Noaptea ei dormiră împreună în grajd și deveni soț și soție. Într-o noapte, tatăl său cunoscând asta, luă calul, îl atârna într-un dud și îl ucise. Fata, de îndată ce a auzit asta, se agăță la gât calului și plânse. Tatăl văzând-o, se supără, apoi tăie gâtul calului cu securea. În

clipa aceea, calul cu fata urcă la cer și deveniră Oshirasama. Se spune că Oshirasama este dumnezeul agriculturii, cal și vierme de mătase.

(Adaptată după *Povestea din Tono*) Citind-o, credințele și fiorul japonezilor pentru folclor m-au interesat mult, părea potrivit cu inima mea. Apoi m-am hotărât să vizitez Tono pentru a găsi această pricină. După câteva luni, am mers la Tono. La stație, am închiriat o bicicletă, m-am plimbat din loc în loc prin oraș, am văzut case țărănești, multe pâraie curate, păduri, mori, anume peisajul rustic japonez. Și privind peisajul din Tono, m-am simțit că eu sunt japonez și m-am născut în Japonia. Acesta a fost primul sentiment pentru mine. Probabil că fiorul folclorului în copilărie încă a rămas în inimă, sau nostalgia? Nu știu exact. Dar atunci mi s-a părut că m-am convins că eu sunt japonez, mi-am găsit ceva în adâncul inimii. N-aș putea să vă explic corect despre asta.

Dar, un astfel de sentiment mi-a adus aminte, a fost ciudat și m-a mirat un pic.

Din invitația de a scrie pentru ancheta pentru carte, eu am observat

inima pe care nu știam până atunci. Cred că există în inimă străinătate, studiez, am studiat limbi străine, totdeauna mă interesează lucruri străine - literatura, muzica adâncă. Și inima, mă gândesc că este cea în care nu intră nici ideologie, nici gândire, nici educație, nici sentiment. E neschimbată și pură. Când am recunoscut-o în Tono, atunci eram calm și liniștit, astfel de asta, dacă aș citi „Povestea Tono” din nou, inima mea s-ar umple cu pace. Această carte nu tot mai îmi influențează modul de viață, de gândire.

Dar cărți de tot felul, (filozofie, religie, poezie, roman, etc) nu au reușit să ajungă până la inima mea. *Povestea din Tono* e cea care a găsit ceva care există acolo, ea este tocmai cartea inimii pentru mine.

Eu spun că sunt japonez. Această pricină nu are nici patriotism, nici naționalism, nici nașterea mea. De ce sunt japonez? Răspunsul clar contra acestei întrebări este „inima mea”, și ea există în folclor. Mă gândesc că folclorul este oglinda inimii care este construită de inima fiecărei națiuni, în el respiră inima comună tuturor.

TAKASI YAJIMA

JAPONIA – NOTE....

→toate datorate lavei vulcanice care a deversat cândva albia râului *Daiya*. Și acest loc amintește de numeroase sinucideri printre tineri, cea mai cunoscută fiind a studentului la filosofie Misao Fujimura (1866-1903), care a lăsat un poem de adio scrijelit pe coaja unui arbore, înainte să sară în gol odată cu apa veșnic curgătoare a cascadei. Coborâm drumul înapoi, prin uriașul *Parc Național din Nikkō*, până la *Vila Imperială Tamoza*. Aici se păstra, pe vremuri, sabia imperială, care azi se află la *Nagoya*. Construită prin re folosirea mai multor fragmente ale unei reședințe imperiale mai vechi din *Tokyo*, în anul 1899, *Vila Imperială*

de la *Nikkō* – *Tamoza Goyōtei* are azi 106 încăperi, edificiul fiind realizat prin îmbinarea stilurilor arhitecturii tradiționale Edo cu aceea a perioadei Meiji de început. Înainte de a fi mutată la *Nikkō*, clădirea ridicată inițial la *Tokyo* fusese reședința unei ramuri a familiei *Tokugawa* și apoi folosită temporar ca palat imperial. Mutată la *Nikkō*, în ambianța unei splendide grădini-parc, a fost mărită și a fost folosită ca reședință de vară a familiei imperiale. Neglijată după Al Doilea Război Mondial, a fost deschisă pentru public în anul 2000, în urma unor importante lucrări de renovare ce îmbină stiluri de decorațiuni interioare tipic japoneze cu cele occidentale. Azi, deși întinsă pe

***Tamoza Goyōtei*, Vila Imperială-muzeu din Nikkō**

numai o treime din suprafața de odinioară, *Vila Imperială din Nikkō* se numără printre cele mai mari clădiri în lemn ale vechii culturi nipone, impresionantă prin dimensiuni și mărie, funcționând ca muzeu și parc memorial.

STAREA PROZEI

DOAR O COLEGĂ

Început bun pentru Tolomin; frumos, promițător pretextul de "o colegă" ticluit în fața soției (Lorenei); norocos, dar nu pentru prea mult timp, că știți povestea cu ulciorul, că "nu merge de multe ori la apă". Mult timp nu le-a prea mers nici lor, celor doi delicvenți, Tolomin și Lola; nu au putut trece la infinit neobservați. Cum? Nimic prea greu. Fie întâmplător, fie din lipsa lor de tact, de la o vreme, Tolomin ieșea din casă dimineața pe vârfuri, furișându-se; intră la bănuiele Lorena. Din camera ei cu ferestre spre stradă, într-una dintre dimineți, cum aude ușa de la apartament închizându-se discret, parcă hoștește, tuști și ea cu privirea pe fereastră, către Nubira lor parcată lângă trotuar. Surpriză! Lângă mașină – "jigodia" din Bancă!, "impostoarea" pe care Lorena nu o putuse prinde; la fel: cu părul în concii, sulemenită, fustiță mini, pantofi cu tocuri cui – îl aștepta pe Tolo. Nervii Lorenei stau gata să plesnească. Ajunge Tolomin, sărută însetat „colega”, desface portiera din dreapta și își invită înăuntru, lângă el, vechea achiziție care, de la o vreme, de gura lumii, să se știe la adăpost, își schimbase locul de așteptare, scara ei; începuseră bârfele prin vecinii care o știau de podoabă și îl știau și pe Tolomin, om cu doi copii; ba îi mai cunoșteau și soția. De strategia locului de acum garanta Tolomin; el propusese locul noii întâlniri, în urma plângerilor „colegei”: că o urmăresc vecinii, că să-l lase în pace pe Tolomin, că este înșurat, și că are familie și doi copii.

"O fi vreo părere de-a mea! (își zice-n sine ea Lorena). Poate nu am văzut eu bine; nu o fi sărutat-o! Poate i-o fi șoptit ceva-n ureche, dar între ei, sigur, e lucru necurat! Prea s-a apropiat mult de cuibul nostru pațachina! E o enigmă și trebuie s-o dezleg, să acționez! Însă cu discreție, cu tact, că îmbârligătura asta nu e de-acum, este destul de veche!"

După amiază, târziu, târși, târși, alene, se ivește și Tolomin. (Lorena, fiind tot schimbul unu, venise și își văzuse de ale sale) Degajat, Tolomin intră, salută și, lucru neobișnuit, uită să-și sărute soția. Pasivă, Lorena îi pregătește, din obișnuință, masa; îl invită să ia loc și, tăcută, trece în dormitorul ei.

După masă, discuții:

– Te văd neliniștită; nu te simți bine?

– Migrenă, Tolo; puțin săcâitoare, dar trece.

Întreaga după amiază, până noaptea târziu, și unul și celălalt, au fost săraci în convorbiri: Tolomin – mai mult respectându-i "migrena", fără vreo altă banuală, Lorena – căutând soluții să preîntâmpine dezastrul ce plana (distrugerea familiei), să intervină.

Până să meargă să se culce, Lorena, cu o prefăcută blndețe i se adresează lui Tolomin:

– Măine, am de spălat, de făcut mâncare... n-ai vrea să treci și pe la mine, pe la serviciu, să mă iei?

– Da, măi Lorena, dar vezi tu, timp pierdut... drum ocolit, și-apoi benzina, gazul...Așa, direct acasă, drumul îmi e mai scurt; pricepi?

– Doar mâine, Tolo; vreau s-ajung și eu mai devreme.

– Îm bine! – mormăie deranjat Tolomin; și adoarme.

A doua zi, ora 15 și treizeci, punct. Grăbit, Tolomin frânează pe direcția porții pe unde ieșeau de la serviciu angajații, pe unde trebuia să iasă și Lorena. Oprește și așteaptă. Se terminase schimbul. Sirena dăduse semnalul de încetarea lucrului. Grupuri-grupuri, angajații ieșeau voioși, zâmbind, strângându-și bărbătește mâinile, salutându-se cu bezele lungi.

Din mulțime, lucru nu prea dorit de Tolomin – Lorena. Aceasta vede brusc mașina, vede pe cineva lângă șofer și se apropie șovăind, cu strângere de inimă. "Jigodia!" – șoptește. "Exact ce bănuiam!" Un val de furie îi năpădește trupul, o îndârjește. Grăbește pașii, înaintează hotărâtă. Ajunge la mașină, trage de portiera din față, portiera – blocată. Tolomin, salt, îi deschide în spate. Lorena refuză categoric oferta; insistă pentru cea din față. "Dracul m-a luat!" – murmură-n barbă Tolomin; și îi deblochează; îi deschide în față cu gând s-o lămurească, s-o convingă că pasagera are prioritate, că este pasager și că trebuie tratată ca atare; s-o lase unde e și, ca o gazdă bună, primitoare, să poștească ea, Lorena, în spate; că tot în aceeași mașină este; să nu fie îndărătnică, nepoliticoasă. Însă prins în flagrant, îi piere graiul. În fața „musafirului”, Lorena, surprinsă, își mușcă iritată buza de jos, face ochii

mari și: "Jigodia din Bancă! Impostoarea! Fugara din autobuz! – își zice. Și aceeași de azi de dimineață de lângă mașină: fustița scurtă, sulemenită, păr strâns în concii, rujată, pensată, creionată, uscățivă. O termin!" Apoi (teatral) – reținută, blândă, puțin manierată:

– E locul meu aici, duduie. Vă rog, poftiți în spate! Hai, să evităm circuitul!

Lascivă, lenevoasă, arborând o grimasă jalnică, "jigodia" scoate mai întâi un picior cu pantof ascuțit, lăcuit-oglină, toc cui, înalt, picior gol până dincolo de jumătatea coapsei, apoi, cu aceleași gesturi, și pe celălalt picior și, aruncând câteva priviri sfidătoare Lorenei, se transbordă pe bancheta din spate, urmărită de privirile doldora de scuze mângâietoare ale lui Tolomin.

Întorcând puțin capul, scrâșnind, Lorena îi șoptește peste umăr:

– Ultima dată, nenorocito! Dacă mai îndraznești...

– Puteai s-o lași, măi Lori! – întrerupe brusc amenințarea Tolomin. E o colegă; musafir; puteai să te așezi tu în spate! – își împoașcă el cu priviri reci soția, demarând brusc.

– Dracu! Nu crezi că puteam să iau chiar un taxi sau chiar să merg pe jos? Am deranjat, cumva? Cobor. Vezi că ai ruj pe față.

– Hai-hai...știi... nu fă circ! Trage mai bine și închide ușa, să nu te pierd pe drum!

Tăcere iritantă. Mașina gonește spre oraș strecurându-se ca la raliu printre celelalte, urcă vertiginos spre Dealul Stejărelului. Ajung. Să nu-și trădeze față de Lorena destinația, „jigodia” deschide înșfârșit gura:

– Rămân la magazinul din față, de pe stânga, domn' Tolo, dacă nu deranjez...(aruncă intrusa o privire sfidătoare spre Lorena).→

IONEL DINCĂ

– Nici un deranj, măi Lola; dorința musafirului e lege. Vezi, dimineață, la 6 punct! Avem ședință cu directorul. Se acutizează și la noi problemele. Restructurări! Criza a sărit și la noi gardul.

Scurtă abatere de la traseu, 10 – 20 de metri și, cu un scârțâit strident, mașina îngheață pe refugiu. Galant, Tolomin coboară, deschide portiera-n dreapta, în spate, și Lola, cu aceleași mișcări de picioare, – lascive, lenevoase, largi – , coboară: mai întâi pe dreptul...perfect întins, atingând pavajul, apoi... mai cu întârziere, cu înce-ti-ni-to-rul... și pe stângul. Știa ea de ce.

Tulburat de peisaj, fascinat, Tolomin clipește des; ba, timid, ba, hula; ba, ar renunța, ba nu se îndură; însă vigilent să nu-i surprindă Lorena privirea și să strice toată feeria. Un claxon prelung, obraznic îi anihilează priveliștea, îl face să-și întoarcă brusc capul, îi strică toată dispoziția.

Lola, satisfăcută de expunerea și devastatoarea influență asupra privitorului, ca o vulpe sesizează deranjul provocat de claxonul intrusului și, ca să mai arunce și gaz pe foc, să atraga și mai mult atenția lui Tolomin asupra zestreii ei, intervine prompt, motivând:

– Un bătăran! Un nesuferit de vecin divorțat! – amenință dojenitoare cu degetul arătător spre “bătăran”, spre „nesuferit”. Un mustăcios tânăr care, fără scrupule, reduce din viteză, coboară ca un necioplit geamul și se to-ot holbează! Nu poa-să mai coboare lumea din mașină că gata, trebuie să se și găsească vreun neisprăvit să se zgâiască. N-o mai fi văzut, frate, dame coborând din mașini? Ce-o fi văzut deosebit? – pledează în timp ce-și mângâie cu dreapta când un picior, când altul din gleznă la genunchi și și mai sus, și apoi invers, chipurile că i-ar fi amorțit. Niște pulpițe dolofane... niște ciorapi cu imprimeuri înflorate, bine întinși până la șolduri... ce altceva să vadă?

Coborâtă din luxoașă limuzină, brusc își transformă expresivitatea; din încrunțată, în doamnă senină, binecrescută, educată, și își trimite grațioasă salutul către cei doi rămași tablou: către Lorena – fluturându-și mâna cu brățară și inele scumpe și doldora de diamante, iar spre Tolomin – apăsând pe buze, două bezele incendiare, scurte; apoi, nurlie, se depărtează unduindu-și ca o șerpoaică trupul și legănându-și ca o prezenta-

toare de moda șoldurile.

Plin de nervozitate, Tolomin se urcă, trânteste portiera și demarează din nou subit, în trombă.

– Ce e cu pațachina asta, dragă? Pentru asta plătesc eu rate la mașină? Eu să merg cu abonament și pațachina cu mașina noastră? S-o duci și s-o aduci în fiecare zi?

– O colegă, măi Lori! Doar o colegă! Îmi bagă și ea gaz, benzină... Nu o plimb pe degeaba... De câ-âte ori nu mi-a făcut ea plinul!...

– Ea ție, sau tu ei?

– Lori, e necăjită, mă: văduvă! îndoliată! cu doua fete mici!...

– “Văduvă și îndoliată”? Ăla era doliu la ea? Fusta... de mai-mai să i se vadă zestrea! ciorapi cu floricele! pantofi cu boturi ascuțite și toc cui! brățatră, inele de abia mai aveau loc pe degete... ăsta numești tu doliu? Și n-ai văzut cum o claxonează șoferii când o văd, cum este vânat proaspăt pentru fiecare?

Numai la doliu nu îi stă ăștia gândul! Tolo, vezi ce faci! Vezi că ai cam încurcat itele!

Ai doi copii; ce crezi că zic copiii dacă află? În special cel mare? Are 12 ani! Și nici Polinel, „Polinuță”, cum îi spui tu, nici el nu e ușor de dus. La 4 ani ai lui!...

Acasă, la masă – nicio discuție înțepătoare. După masă, fiecare în dormitorul său, separați, fiecare în singurătatea lui, frământându-se, cătând soluții:

Lorena – cum să împiedice catastrofa ce se apropia, dezbinarea familiei;

Tolomin – cum să-și mențină captura; s-o convingă pe Lorena că ce bănuiește ea sunt doar închipuiri, învinuiri lipsite de suport; că nu și nu, Lola este doar o colegă de serviciu; doar o colegă năpăstuită, lovită greu de soartă și că, departe de el gândul de a avea sau de a intenționa cumva să

aibă relații amoroase străine de familie. Că pentru el familia e sfântă; nevastă, copii, tot! (Apoi, după o scurtă pauză, gânditor, cu îndoială:) Dar, oare , îi vor izbuti lui astfel de tertipuri? N-ar fi distrus să n-o mai știe niciodată pe Lola că-i a lui? Nu i s-ar topi lui sufletul numai de n-ar vedea-o doar o zi, dar să o mai și piardă? Că de atunci, de când a sărutat-o prima dată, sau mai binezis de când ea l-a sărutat pățimașă pe el, pentru serviciul gratuit făcut de a o duce pân-la Bancă să-și ia banii, de așa a început totul, somnul lui nu mai e somn, ci chin! Chipul ei îl urmărește-ntruna; fie-n culcare, fie-n trezire, numai pe ea o vede. Vedenii, suferințe, oftaturi! Ce să fie cu el?... Că așa îndrăgostit n-a mai fost decât de Lorena, soția lui, când erau și ei tineri; dar cu ea și-a stins focul; a rezolvat-o: a luat-o de nevastă. Cu Lola, ce să facă? Altceva e cu ea! Indrăgostit... de-i arde sufletul! De nevastă s-o ia... mai are una acasă; și doi copii; nu e lege cu două! Tratatament să nu fie năuc și în culcare și-n sculare, de n-o vede decât pe Lola de câte ori închide ochii, nu s-a descoperit. Să fie pe fir Dracul, făcătura, vrăji? Mai știi?! Altă explicație, nu vede! Sigur e pe fir Dracul! Numai el poate fi atât de iscusit să-l ametească; și poate chiar la rugămintea Lolei! Mare șarlatan de l-a prostit până-ntr-atât Dracul, să nu mai știe de nevastă, de casă, de copii, să aiba ochi doar pentru Lola; pentru ea, doar! E lucrătura lui! Îmbârligăturile, gândurile lui: Că Lola e o zână... că ziua, noaptea, fără ea e chin... că ce vorbă de soție, de copii, din moment ce Lola dispune de vraja mângâierilor, că poate fi oricând definitiv a lui? Nu-nu! Astea nu pot fi gândurile lui, ale lui Tolo! Nu asta gândea el până să-i sară-n cale Lola! Lola cu Dracul ei! Sigur umblă cu Dracul! Sigur! (Și oprindu-se brusc:) Dar ce rost să despice el firu-n patru? – îi sare dintr-odată țandăra. Că, ia mai dă-l Dracului de Drac! Dracul cu ale sale, el, Tolo, cu ale lui! Ce treabă are el cu Dracu’? Familia-familie, Lola – în afara familiei! Și ce-i că are două? Cu două. Asta-i viața. Cât o ține. Când nu, vede el, Tolo, pe ce drum o apucă; la care renunță dintre ele două! Dar cum nu prea și-a cam dorit copii...

(fragment de roman în lucru)

Remus Moldovan, Plagiarism

„Argumente pentru pace”

în luna iunie

• Și în această lună s-au încheiat multe tratate de pace – deci multe conflicte anterioare au fost stinse. Marea majoritate au fost iscate datorită neînțelegerilor dintre alte state, dar unele, care s-au desfășurat și pe teritoriul actual al României, au antrenat și pe locuitorii de aici, în lupte... Marile capitale europene (de exemplu Paris și localități învecinate, Viena, Berlin, Moscova) au fost în continuare cele unde s-a hotărât soarta europenilor, inclusiv din România... În iunie se poate remarca și o tendință nouă pe plan european, cea reușită de statele mici din centrul și sud-estul Europei de a forma alianțe dedicate menținerii păcii și colaborării. Consecințele păcii și războiului enumerate și mai jos sunt tot atâtea argumente în favoarea celei dintâi.

• *Pacea de după război – este un motiv pentru a ridica arcuri de triumf care dăinuie până astăzi...*

• În 25.06.315 se inaugura la Roma arcul de triumf, construit în onoarea lui Constantin cel Mare. Arcul de triumf este decorat cu statui gigantice de daci.

• *Pacea de după război – este și un motiv pentru a crea fortificații noi de apărare...*

• În 7.06.1377 Radu I repurtază victoria sa asupra regelui Ungariei. La 7.06.1377 Radu I, Domn al Țării Românești, are o bătălie în Țara Bârsei cu Ludovic I de Anjou, regele Ungariei, și îl înfrânge. Luptele cu Radu I îl determină pe Ludovic I să ordone brașovenilor construirea Cetății Bran în 1377, pentru închiderea Pasului Turcului sau Cumanului.

• *Pacea și războiul – un motiv pentru decesul în bătălii de conducători de oști...*

• • În 15.06.1389 Mircea cel Bătrân participa, alături de trupe sârbești, bosniace și albaneze, la lupta de la Kossovopolje (Câmpia Mierlei). Marea bătălie s-a dat între trupele creștine, conduse de cneazul sârb Lazăr și trupele otomane conduse de către sultanul Murad.

Ambii conducători cad în luptă, iar victoria este de partea turcilor.

• *Pacea – un motiv pentru acceptarea vasalității...*

• În 9.06.1598 se încheia tratatul dintre împăratul german Rudolf al II-lea și Mihai Viteazul la Mănăstirea Dealul. Mihai recunoștea suzeranitatea lui Rudolf iar acesta recunoștea caracterul ereditar al domniei și promitea ajutor militar în lupta cu turcii.

• La 26.06.1599 Mihai Viteazul încheia și tratatul cu Andrei Bathory, voievodul Transilvaniei. Prin acesta recunoștea suzeranitatea lui Andrey Bathory, iar principele recunoștea linia dinastică a lui Mihai Viteazul.

• *Pacea și război – un motiv pentru a salva mii de vieți, prin propriul său supliciu, pentru un conducător...*

• În 10-11.06.1574 a avut loc sacrificiul și supliciuul lui Ioan Vodă cel Viteaz. Ioan Vodă cel Viteaz (alternative: Ioan al III-lea, Ioan Vodă cel Cumplit sau Ioan Vodă Armeanul; n. 1521 - d. 1574) a fost domnul Moldovei din februarie 1572 până în iunie 1574. Mărturiile vorbesc despre forța colosală a domnitorului, un veritabil Hercule, care în lupta de la Roșcani smulge singur un tun împotmolit în noroi și trage cu el în turci. În fața unei forțe uriașe de turci, tătari și munteni, în jur de 200.000 de oameni, dar și a trădărilor pe care le fac proprii săi boieri, voievodul acceptă sacrificarea sa pentru a salva viețile ultimilor 7.000 oșteni fideli. Se știe supliciuul la care a fost supus de către ieniceri. „... Așa finit avu Iuon Vodă, bărbat memorabil, care fu omorât prin perfidia turcilor cu atâta cruzime și fărădelege, lăsând întristarea și părerea de rău în inimile tuturor.”.

• *Pacea și război – un motiv*

pentru acceptarea protecției...

• În 18. 06.1686 S.V. /28. 06.1686 S.N., prin Tratatul de pace de la Viena, numit Hallerian, semnat între împăratul Leopold I și Mihai Apafy, Transilvania iese de sub suzeranitatea turcilor și, având statut de principat autonom, recunoaște protecția împăratului Leopold I.

• *O simplă bătălie (un atac surprinzător) poate crea auspicii pentru încheierea păcii...*

• *Bătălia de la Giurgiu (9.06.1790) – a permis încheierea tratatului de la Șistov (24 iulie 1791) cu prevederi blânde pentru otomani.* Din punct de vedere strict militar, confruntarea de lângă zidurile cetății Giurgiu rămâne un exemplu de atac prin surprindere, rezultatele fiind cu mult peste cele mai optimiste așteptări. Atacul deși a fost orchestrat doar de 400 de soldați turci, înarmați cu iatagane s-a dat parcă după principiile elaborate de regele Frederic cel Mare al Prusiei. Austriecii au pierdut câteva mii de ostași, doi generali și foarte multe piese de artilerie, în acest atac fiind obligați să ridice asediul cetății, și în scurt timp să încheie pace. Bătălia de la Giurgiu din 1790 vine să infirme și o idee a teoreticianului militar Clausewitz conform căreia un atac prin surprindere nu poate să aibă decât rezultate tactice pe timp limitat.

• *În perioada modernă, pacea întrunește și un caracter, de lege pentru țări. Perioadele de pace permit de acum crearea și aplicarea actelor legislative moderne. Astfel:*

• În iunie 1831 intra în vigoare Regulamentul Organic în Țara Românească. A fost pentru un timp pachetul cu legile comune ambelor principate.

• În 29.06.1866 Parlamentul României adoptă prima constituție a țării, una dintre cele mai avansate a acelor timpuri.

- • În perioada 1.06.1878 S.V. /13.06.1878 S.N. - 1.07.1878 S.V. /13.07.1878 S.N. se desfășoară lucrările Congresului Internațional de la Berlin. Acesta a fost convocat în vederea revizuirii Tratatului de la San Stefano. Articolul 43, al tratatului consfințește independența →

PROF. CORINA SIMEANU

Ocean întors

Căprioara

Nu aveam vreo vedenie! Era vorba de o realitate pură. Cum nu le-am observat de câțiva ani, bănuiam căși-au găsit sfârșitul în gurile lupilor care, nu sunt o raritate în pădurile noastre. În anii trecuți, ca și acum, zăririle căprioarelor la vreo claie de fân îmi modela sufletul cu gingășie,

creându-mi clipe clipe de fascinație. Dar cum a fost? Printr-o fulgială matinală ce stăpâna cerul și pământul parcă fără opreliște, chiar din propria ogradă am urmărit o căprioară care cu ușurință a sărit ce împrejmuia la vreo sută de metri de mine. Cred că era singură, poate din întâmplare, deoa de obicei aceste inocente și gingașe apariții nu-și căutau hrana solitare, ci mai totdeauna în grup. Dominat de emoție m-am apropiat câțiva pași de

căprioară, tiptil... Însă simțindu-mi prezența, nu în salturile specifice, încet, s-a făcut nevăzută în codrul din apropiere lăsându-și dăra de urme contorsionate pe stratul de nea proaspăt depus. Erau urme impregnate cu sânge care mi-au adâncit în minte o presupunere. Ori o capcană sau scăpase, ca prin minune, prin afundul pădurii, de lupi...

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

→deplină a României. *Geograful Kiepert, cu prilejul convocării Congresului, a publicat o hartă etnografică a Austro-Ungariei, care afirmă: „Soluția problemei continuității poporului român în Dacia Traiană constă mai ales în faptul că actualul teritoriu pe care se vorbește românește coincide aproape integral cu granițele Imperiului Roman și cu cele ale provinciei Dacia. Consangvinitatea valahilor sau românilor de astăzi cu străbunii lor daci de acum două mii de ani este dovedită în modul cel mai evident prin unitatea înfățișării lor exterioare, nu numai prin trăsăturile feței, ci și prin costumele lor, pe care poporul le-a păstrat aproape intacte.”.*

- În 28.06.1919 se semna la Versailles, tratatul de pace dintre Puterile aliate și Germania. Prin tratat, Germania era obligată să renunțe la Tratatul de pace semnat la 24.04. S.V. /7.05. S.N. 1918 cu România.

- În perioada 11-13.06.1920 Conferința de pace de la Paris informează delegația română de noua graniță dintre țara noastră și Ungaria și, respectiv, dintre România și Iugoslavia. Prin noile frontiere se recunoaște unirea Transilvaniei, a Crișanei, a Maramureșului și Banatului cu România. Geograful german Wolfgang Hopker aprecia că România, după Unirea cu Transilvania, se prezintă ca o „icoană a celei mai rotunjite închegări armonice”.

- În 04.06.1920 este semnat Tratatul de la Trianon, tratatul de pace între Puterile Aliate și Asociate și Ungaria. Se recunoște pe plan internațional Unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramure-

șului cu România, a Slovaciei și Ucrainei Subcarpatice cu Cehoslovacia, a Croației, Sloveniei și părții de vest a Banatului cu Serbia. Din partea României, documentul a fost semnat de dr. Ion Cantacuzino și de Nicolae Titulescu.

- În iunie 1921 a fost creată Mică Înțelegere. Take Ionescu a militat pentru crearea unui sistem de alianțe care să cuprindă: Polonia, Cehoslovacia, România, Iugoslavia și Grecia. Contradițiile dintre Polonia și Cehoslovacia și dintre Grecia și Iugoslavia au făcut ca planul său să nu reușească. Împreună cu Eduard Beneș, Take Ionescu a reușit să creeze alianța cehoslovaco-româno-iugoslavă. A fost prima alianță cu caracter regional constituită în Europa după primul război mondial.

- În 10.06.1926 se încheia tratatul de alianță între România și Franța.

- În 9.06.1932, au fost anulate toate datoriile de război ale Germaniei. Prin declarația celor 5

puteri (Anglia, Franța, SUA, Italia, Germania).

- În 22.06.1940 Franța accepta capitularea.

- În 26.06.1940 s-a dat ultimatumul sovietic pentru Basarabia. V.M. Molotov înmânează ministrului României la Moscova, Gh. Davidescu, nota ultimativă a guvernului sovietic, prin care se cere cedarea imediată a Basarabiei și Bucovinei de Nord, conform unei hărți anexate.

- În 27.06.1940 se întrunește primul consiliu de coroană. 11 membri votează contra acceptării ultimatumului. La al doilea consiliu, doar 6 votează împotriva acceptării ultimatumului.

- În 28.06.1940 la ora 11 (ora Moscovei), Gh. Davidescu transmite oficialităților sovietice Nota de răspuns prin care se arată că “guvernul român, pentru a evita gravele urmări pe care le-ar avea recurgerea la forță și deschiderea ostilităților în această parte a Europei, se vede silit să primească condițiile de pace”.

- În zilele 11-12.06.1941 se semna la Munchen și Berchtesgaden acordurile germano-române prin care guvernul antonescian se obligă să lupte alături de Germania în războiul împotriva Uniunii Sovietice.

- În luna iunie 1942 America declara război României.

- În perioada 29.06 - 7.07.1997 Parlamentul României ratifica Tratatul cu privire la relațiile de bună vecinătate și cooperare între țara noastră și Ucraina.

Sursele articolului se pot

vizualiza pe pagina

<https://calendarele.eu/bibliografie/>

de pe site-ul aplicație –

[Calendare românești](#)

Remus Moldovan, Remember

Teatru

Striptease la Bazin

(Comedie horror sau oroarea de comedie) (XV)

Scena 14

(Babu, Baba, Dezmořilă și Motocositoarea)

Baba – I-ai venit de hac!

Dezmořilă – Ai reușit! Ai reușit! M-ai salvat... Mulțumesc!... (apoi luându-și seama) Dar, stai puțin, că așa ceva nu e posibil în lumea reală! Nu-ți dă voie fizica!

Babu – Și cine ar fi coana asta: „fizica”, mă rog?

Dezmořilă – Păi... vezi-bine: e „Natura Mamă” în persoană!

Babu – Ei, lasă că eu o cunosc mai bine pe... „Bună-sa”!

Dezmořilă – Dar nu o să creadă nimeni dacă povestesc faptele așa cum s-au petrecut. Doar dacă aș pomeni de o pură întâmplare... de o eroare de pilotaj... sau de o defecțiune tehnică...

Babu (îndreptând toiașul spre Dezmořilă) – Măi băiete, vrei să o încasezi direct pe pielea ta și să le faci o scurtă vizită Vâlvelor?

Dezmořilă – Nuuuu...! Păi, tocmai am scăpat de o belea și nu vreau să dau de altele.

Babu – Așa mă gândeam și eu.

Dezmořilă – Știi ce? Las-o așa cum e că o s-o deslușim altădată. Acum, hai mai bine să ne vedem fiecare de ale noastre.

Baba – Că bine zici!

Dezmořilă – Eu o să raporteze de îndeplinirea misiunii, iar voi să îngropați imediat lansatorul. Trebuie să i se piardă urma că să pară în cele din urmă că elicopterul a fost lovit cu el.

Baba – Stai liniștit, că se rezolvă: la îngropat și la dezgropat suntem cei mai buni de pe partea asta a munților.

Dezmořilă – Dar, din întâmplare, nu ați găsit cumva și o pușcă în coșciug?... Hm?

Baba – Ba, da!

Babu (îndesând mai bine pușca învelită în cergă printre lucrurile din roabă și făcând pe nevinovatul) – Ba, nu, nici vorbă de așa ceva! (dând un cot discret Babei) Știi doar bine că maică-ta n-ar deosebi nici ziua o

pușcă de un lansator de rachete.

Baba (pricepând) – Ah, da, desigur m-am uluit eu. Babu are dreptate: nu era nici o pușcă pe acolo.

Dezmořilă (privind bănuitor de la unul la altul) – Cine știe,... iar o fi încurcat Potcă lucrurile...

Babu și Baba (sar deodată cu vorba) – Mai mult ca sigur!

Dezmořilă – Bine! Atunci să ne luăm la revedere că vremea e înaintată și mult prea căpiată, iar pe mine mă așteaptă partea a doua a misiunii.

Baba (cu lacrimi în ochi și vocea tremurată îl îmbrățișează) – Pe curând, băiatul mamei!

Babu (strângându-i bărbătește mâna) – Mergi cu bine, că să ai de unde te întoarce!

Baba – O să te așteptăm tot timpul!

Babu – Eh,... vrei să spui tot timpul care ne-a mai rămas nouă de trăit. Ceea ce nu e mare scofală...

Baba – Pușchea pe limbă, gură pocită!

Babu – Ba, tu să taci, moacă pocită! Și nu mai turui atâta, că nu știu ce se aude iarăși...

Baba – Desigur, sunt gărgăunii din capul tău.

[Amândoi iau aminte și, pe fundalul unui zgomot tot mai puternic, apare iarăși din stânga Motocositoarea care se oprește în dreptul lui Dezmořilă. Doamna în voaluri negre îi face acestuia semn cu mâna. Luând coasa din roabă și ținând-o ca pe un stindard, Dezmořilă se urcă în spatele Motocositoarei.]

Remus Moldovan, December '89

Agregatul dispare triumfal înspre cețurile din dreapta.]

Scena 15

(Babu și Baba)

Baba (revenindu-și din uluială) – Dar asta ce a fost, Babuleeee?!?

Babu (frecându-și îndelung barba cu mâna și meditănd adânc) – Vorba înțeleptului: „Aiasta ori e oarece, ori mère oareunde...”

Baba – Ce să zic?!?... M-ai lămurit tun!

Babu – Ei, lasă, că, de fapt, tu nici nu vrei să știi despre ce e vorba aici...

Baba – Dar de unde știi matală ce vreau eu să știu? Auzi acolo obrăznicie la el!

Babu – Nu vrei să știi pentru că ți-ar dăuna la... bățături și apoi mai avem încă multe de trebăluit pe aici.

Baba – Da..., da... se pare că totuși e așa cum le zici dumneata...

Babu – Fără doar și poate! Hai, iute, mai întâi să îngropăm lansatorul ăsta buclucaș ca să ne luăm de-o grijă.

Baba – Și apoi să avem mare grijă de pușca pe care Dezmořilă - ca norocul! - nu a găsit-o în roabă când a luat coasa.

[Cei doi pun lansatorul în coșciugul peste care așează apoi capacul. Coșciugul coboară singur sub nivelul scenei. După ce aruncă pe el niște lopeți imagine de pământ, cei doi își freacă mâinile cu mulțumirea lucrului bine făcut.]

Baba (retoric, în timp ce Babu dă din umeri) – Dar, totuși, de ce a luat Dezmořilă coasa?

Cortina de sfârșit de act.

CRISTIAN STAMATOIU

Magnetismul urii

De ce am simțit nevoia să revăd filmul lui Ridley Scott din 1977 – *Dueliștii* ? Poate m-au determinat încăpățănările umane din jurul meu.

Teatru

Dan Alecsandrescu

„Un împătimit de teatru”

Înainte de toate, trebuie să-mi exprim regretul de a nu putea participa la acest moment de omagiere a unei personalități a teatrului românesc, care e legat, prin biografia sa, în bună măsură, de Târgu-Mureș.

Mă număr printre cei care au fost părtași la aproape un deceniu de biografie artistică, pentru că regizorul Dan Alecsandrescu a fost un artist, încercând să înțeleg și să-i fac și pe alții să înțeleagă arta cu care au fost descifrate semnele teatrale și reconfigurate în spectacole, cel mai adesea, memorabile. Aceasta pentru că, așa cum se afirmă prin chiar titlul acestei cărți, îngrijită cu rigurozitate, scrupulozitate și iubire de Zeno Fodor, Dan Alecsandrescu a fost „Un împătimit de teatru”.

Apariția acestei cărți este o restituire necesară, nu doar pentru a oferi o imagine mai clară asupra unui om al teatrului, ci și pentru a oferi o imagine coerentă asupra lumii teatrale românești, într-o perioadă în care teatrul s-a manifestat pe alocuri ca o redută de apărare a valorilor umane și culturale.

Volumul de muncă pentru realizarea acestei lucrări a fost imens, pentru că cercetarea s-a întins nu doar într-un orizont larg de timp, dar dar a vizat diverse publicații ale vremii în care opera lui Dan Alecsandrescu a fost reliefată, dar și în arhivele multor teatre în care a pus în scenă spectacole.

Timpul n-a diminuat calitățile filmului, în care joacă Harvey Keitel, Keith Carradine, Albert Finney. Suntem în 1800, când doi ofițeri luptă într-un duel ce va continua mereu, cu o ură tragică. Ei vor să meargă până la capăt, subordonându-și viața unei obsesii minore. Regizorul a ecranizat o carte scrisă de Joseph Conrad (născut în Ucraina în 1857). Ceea ce este primordial în acest film : contrastul profund dintre măreția și frumusețea naturii și urâtenia sufletului omenesc, care și-ar justifica viața ratată prin pornirile vindicative. Anii trec, disputa rămâne. În 1812 în iarna oribilă rusească, cei doi dueliști se reîntâlnesc și pun la cale o viitoare

luptă. De neuitat rămân imaginile apocaliptice cu zăpezi dușmănoase și crivăș mortal.

Armand îl iartă pe Gabriel, dar îl consideră...mort. A fost târât, în fond, de obsesia onoarei, de magnetismul urii. Unul e turbat de mânie, celălalt e moderat. Unul provoacă, altul fuge. Fiecare duel ar putea fi ultimul. Ceva patologic face atmosfera și mai apăsătoare. Decorurile naturale impresionează și stabilesc o estetică ingenioasă. Gradația dozată, plus interpretarea actoricească întregesc ramificațiile acestei bijuterii cinematografice.

ALEXANDRU JURCAN

Sevalet

La Galeria „Deisis”, de la Palatul Culturii din Târgu-Mureș

EXPOZITIE DE PICTURĂ

SABINA PURCARIU

După periplusuri prin galerii prestigioase (Sovata, Sighișoara, Sibiu, Cluj-Napoca, Dej, Oslo, Belgrad, Budapesta, Pécs-Ungaria, Passau-Germania, Rimini-Italia ș.a), periodic, Sabina Purcariu poposește și acasă, la Târgu-Mureș, aici, unde biografia sa artistică a căpătat contur și consistență.

Cu disponibilități multiple, Sabina Purcariu își manifestă elanurile creatoare într-o mare diversitate stilistică și tematică, dar punându-și amprenta personală într-o manieră care îi asigură distincție, cu realizări care îl fac pe unul dintre cei mai reputați critici de artă, Negoită Lăptoiu, să constate că e vorba de „O creație care s-a desăvârșit la altitudinea unei pronunțate exigențe și finalități estetice”.

Expoziția de la „Deisis” e o sinteză relevantă a unei opere plastice care se lasă ușor descoperită într-un spațiu de eleganță și intimitate, copleșitoare prin abundența ofertei.

NICOLAE BĂCIUȚ

Eforturile lui Zeno Fodor, la rândul său un împătimit al teatrului, au fost răsplătite cu asupra de măsură, cartea pe care a realizat-o devenind cartea de căpătâi a unui destin, frânt pe nedrept în plină putere creatoare.

M-am bucurat de o relație cultural fructuoasă, Dan Alecsandrescu fiindu-mi partener nu doar de dialoguri întâmplătoare, dar a acceptat și să realizăm un lung interviu pentru revista „Vatra”, al cărui redactor eram în anii de început ai prezenței mele în viața cultura mureșeană.

Sunt convins că această carte se va bucura nu doar de aprecieri, ci și de interes, atât din partea specialiștilor din lumea teatrului, cât și din partea celor care au fost spectatorii pieselor puse în scenă de Dan Alecsandrescu, care pe mine, tânărul poet, m-a cucerit prin impetuozitatea gândului, prin efervescența creatoare, prin intransigența cu care trata arta spectacolului.

Realizarea acestei cărți e un gest care ar putea deveni un firec și necesar început pentru recuperarea atâtor alte biografii ale lumii teatrale mureșene, căzute pe nedrept și prea repede în uitare.

Așteptăm, așadar, astfel de lucrări despre Ion Fiscuteanu, Cornel Popescu, Mihai Gingulescu... Lista e foarte lungă, puteți adăuga singuri alte nume.

Să fie Dan Alecsandrescu un început. Merită omul de teatru, merită teatrul românesc. Meritați dv., cei care credeți în cultură, în cuvântul care zidește, care mărturisește dar și mântuie.

NICOLAE BĂCIUȚ

Lumea lui Larco

ÎN LUNA IUNIE

Păstorii sunt în transhumanță,
De lucru au și căpșunarii,
Elevii intră în vacanță...
Cum sunt mereu parlamentarii.

UNUI, LA CARNAVAL

Cum te-agiți așa-n decor,
Pot să-ți spun, clar, dumitale;
Te descopăr mai ușor
Când porți măști de animale!

PE SCARA VIEȚII

Puternic ești, ai bani, de toate,
Dar asta-n prima jumătate,
Apoi cobori, ușor, tiptil,
Și-ajungi la mintea de copil!

METAMORFOZĂ

Cât ești tânăr dai din coate
Și obții ce vrei, de toate,
Iar când bătrânețea vine,
Numai gura e de tine!

EXTRAVAGANȚĂ

Când te văd sulimenită
În rochiță și cu șal,
Ruj strident, fard, aluniță,
Cred că mergi la carnaval!

UNUI AMOREZ

Dacă se revarsă zorii,
Cât de dragă ea ți-o fi,
Lasă-n pace toți florii...
Că te prinde cel de zi!

UNUI AVOCAT

Acestui domn, te rog reține,
Îi merge totul în răspăr,
Deoarece pe limbă ține
Un sâmbure de... adevăr!

TESTAMENT

Aș vrea, când moartea-mi va bătea
la geam,
Că n-am răspuns la telegrame,
La căpătâi în loc de flori să am
Toți spinii de prin epigrame!

UNEI TINERE FRUMOASĂ FOC

Un foc la inimă cum nu-l pot stinge,
Te pup cu foc și nu mă poți
respinge,
Cumva de te vei face foc și pară,
Voi fi eu pompierul, domnișoară!

Vărsându-mi focul dragei inimioare,
C-am stat destul pe jar, în așteptare,
Pe viitor doar ție mă consacru,
M-arunc și-n foc, dar fie unul sacru!

Când focul dragostei rău de m-o
arde,

N-oi ști de sfatul cel de miliarde:
Să stau în banca mea, că fata are
Prieten luptător, boxer, se pare.

Fiind spre seară cu boxeru-n cramă,
Pe loc i-am dedicat o epigramă,
Iar el, mult mai convingător ca mine,
Mi-a dat... dar nu vă spun, că mi-e
rușine!

RONDEL DE VARĂ

Lucrează fără încetare
Românul simplu sau magistrul
Din est la vest și până la *Istru*,
Gândindu-se la bunăstare.

Se trec izbânzile-n registru,
E vară, arde mândrul *Soare*
Lucrează fără încetare
Românul simplu sau magistrul.

Cum seceta-i ucigătoare,
În jur mai totul e sinistru,
Să dea de apă un ministru
Și-a programat sejur la mare...
„Lucrează” fără încetare.

UTOPIE VITICOLĂ

Ordin de la minister:
Via s-o plantați în cer,
Ca de sus, în loc de ploaie
Vin să curgă în butoaie!

Fără cap nu se trăiește

Zicerea-i adevărată,
Prin șopârlă fac dovada;
Se regenerează coada,
Mintea, însă, niciodată!

VASILE LARCO

De la un clasic citire:

GEORGE VOEVIDCA
(1893-1962)

UNUI PROFESOR

La gramatică-n predare,
Nu-și depune-n van silința:
Tot elevul e în stare
Să-i decline... competența.

CASIERUL

Număr altora hârtie...
Una sută; una iar...
Dar când număr: una mie,
O și bag în buzunar.

DOI CANDIDAȚI

El – candidat la înșurat,

Eu – candidat la doctorat,
Dezastrele egale ni-s:
Eu fu-i respins, el fu admis.

CORNUTA VORBEȘTE

Ești un naiv, nepoate:
Îți pare totul nou –
Le vei pricepe toate,
Când vei ajunge...bou!

DIRECTORUL DE TEATRU

Nu minte când susține
Că are și săli pline –
Căci, îmbătând actorii,
Dublează... spectatorii.

Selecție VASILE LARCO

EPIGRAME

Papa Francisc - adept al valului necontrolat de migranți?

Ca orbi ce suntem, noi,
anahoreții,
Îi credem înc-o triste temporală,
Iar Sanctitatea Sa - o apă-a vieții
Și-o bogăție multiculturală.

Asaltul frontierelor europene a fost organizat?

Dac-au fost forțe oculte,
Ce l-au - valul - provocat,
Suveranul să exulte
De-un enorm - comis - păcat?!

Consecințe nefaste (ale Summitului de la Hanoi)
Trebi de-ale lui Kim Jong-un
Sau isprăvi de om nebun?
Summitul a eșuat,
Două capete-au zburat.

Apel la bunul-simț
Schimbați, fraților, macazul,
Să nu ia cumva foc gazul.
Ne numiți, emfatic, „frații”,
Ne tratați ca pe plantații.

De la Râm sau din Oman?
Fără ROM RomTelekom
Și RENEL-ul fără eR...
În ROMÂNIA cât vom
Mai păstra un eR stingher?

Justiția
Pentru șefii din UE
Precistă fecioară e.
Noi i-am crede flori în glastră,
Dar ce cată la a noastră?!

Doina delapidatorilor
Am lua fonduri, că-s grase,
Durde, europenele,
Dar aici toți țin de șase,
Că-ți zboară și penele.

Unui pretins intelectual român de origine incertă și cu tupeu de grotă

Un pic ingrât, nițel impertinent.
„Cu doi de eR vom scrie România!”,
Meneai. Și, mârâind incontinent,
Te-ntorci la grotă-crez:
zoolatria.

Om, în primul rând

Jigniri, tupeu - se ducă pe pustii,
Că-i Românie, Birma sau Indii.
N-ar fi să fii, întâi de toate, OM
Și numai după - bun român sau rrom?

Cum ne convine

Cum explică-un deputat
Competențe partajate:
Vrem - ne ducem la Tratat,
Nu - la suveranitate.

Apel la solidaritate

Tragedia de la „Notre-Dame”
N-o pândi și casa-ne comună?
Cum n-am vrea să-i spunem
„Notre drame”,
S-o păzim, eroic, împreună!

Dodon merge la Moscova să ia binecuvântare și lumină

Merge - când - să ia lucoare
De la steaua moschicească
Cu o bute de licoare
Ca s-o bine-aghezmuiască.

Voronin și românii

Cum să semene cioroiul
Cu românul, că-i săracu,
Nu-i mai bine cu rusoiul?
Dar de el fuge și dracul.

N-a trecut pragul electoral

Nu i-au confirmat firmanul.
Se droghează-n darn cu prózac.
I-a ieșit pe nas, sârmanul,
Memorandumul lui Kózak.

Remus Moldovan, Da Vinci's Secret

Cine-i cel mai tare?

Râde cioara de homar,
Că nu-i tare la pahar.
Cioara, chiar de-o face lată,
Se porcește, nu se-mbată.

Schimbare de optică

Făceau ziduri ocupanții
Să nu-și vadă frații frații.
Azi le-nalță ocupații
Să nu plece imigranții.

Prețul libertății de până la 1989

Țintiți perfect de grăniceri
români,
Danubius i-a dus la alți frățâni,
De și-au găsit, în cimitire, casă.
Dar morții, chiar și morți, s-ar
vrea acasă.

De la socialismul cu față umană la democrația dozată

Cum nu? Toată lumea știe
Că avem democrație
De la Iliescu-tată,
Doar că ea este dozată.

Ștafeta - pe mâini de nădejde

Comuniștii-aveau un sos:
Viitorul luminos,
Iară succesorii lor:
Țară fără viitor.

Odraslele foștilor - moștenitorii posturilor și țăștilor

Mai întrebi cum să le pută
Urmele regalității
Când ei înșiși își dispută
Dreptul continuității?!

Întrebare către un pretins revoluționar

Să dai jos partidul-stat,
Ai făcut o revoluție.
Azi, în el tu cocoțat,
Ne vorbești de evoluție?!

La vremuri noi - umbre vechi și cadre noi

Funcțiile securității,
Ștabii-nomenclaturii
Le predau copiilor.
A venit și vremea lor!

Predarea ștafetei

Securiștii-și pun boneta
Și se-avântă-n combinații,
Fiii preluând ștafeta
La putere și relații.

NICOLAE MĂTCAȘ

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Stimate maestre, Nicolae Băciut, după cea de a cincea „Vatră” din anul 2019, pentru care vă rog să primiți felicitările mele, iată că:

Înc-o „Vatră” se arată,
E cu fața către soare
Și e proaspăt încărcată
Cu „cireșe” literare!

VASILE LARCO

Stimate domnule Băciut,
Mulțumesc pentru revistă ce are mereu un conținut interesant! Felicitări!
Sper că ați primit materialul despre pictorul Marius Lupu și vă rog iarăși să mă ajutați!

Ce respect și prietenie,

A.Gyuris

Mulțumesc pentru revistă. Intereantă, ca de obicei. Succes în continuare!

Profesor Gh. Bucur

Am primit revista. Vă mulțumesc pentru publicarea grupajului de poeme. Apreciez mult susținerea d-voastră... Dar ceea ce apreciez cel mai mult, este modul în care vă dedicați acestui proiect. Nici chiar de Sfânta sărbătoare a Paștelui nu ați putut sta departe și ați lucrat la ea, pentru a fi gata cât mai repede, ca un Dar minunat oferit nouă celor publicați.
Dumnezeu să binecuvinteze fiecare minut de nesomn, de zbatere și frământare pentru ca noi să ne bucurăm. Toată stima,

Mihaela Aionesei

Felicitări, nu fără sincere mulțumiri pentru trimiterea în format electronic, al frumoasei cărți **N-am altă Ană**. Și acest „pas” înseamnă, atât că n-aveți stare, cât și că sunteți unul dintre cei mai irezistibili scriitori români. Mă întrebam în seara de 3.05. a.c., când revenisem acasă de la Sighișoara (unde vă auzisem pentru prima dată, rostind acest tentant titlu), oare cine este directorul culturii județului Sibiu (omologul dvs.), că eu habar n-am (probabil că acesta face prea multe, ca să-l mai și cunoaștem, nu?)
Felicitări încă o dată! Să vă țină Dumnezeu mare și tare, în tot ceea ce faceți (că din inimă faceți, sunt

convins) și în tot ceea ce numim noi, cultură în Ardeal.

Tocmai când corectam astăzi, o proză scurtă de-a mea (scrisă prin februarie a. c.), „CORMORANII, pentru „Vatra Veche”, constat că mi-ați luat-o iarăși înainte. Sper să o pot corecta în timp record și să v-o trimit în timp la fel de record. Cu prețuire,

N. Suci

O ediție reusită, densă, interesantă.

Mulțumesc, felicitări, laude.

Nicolae Rotaru

Bună ziua dl. Băciut,
Ultimele două nr. de la revista „Vatra Veche” nu le-am mai primit. Ce se întâmplă? Mi-aș dori să primesc revista, întrucât articolele sunt trepte ale elevației spirituale.
În mail-ul precedent, mi-am permis să vă trimit o recenzie a prof. N. Postolache: „Maieutica paleriană din volumul „Vremea întrebărilor”. Dvs. veți decide dacă îl veți publica.
Cu mulțumiri, Week-end plăcut,

Prof. Viorica Bica

Stimate Domnule Nicolae Băciut,
Mii de mulțumiri pentru revistă!
Primirea ei, chiar dacă pe cale electronică, este o adevărată sărbătoare literară pentru noi. Un nou număr reușit, extrem de dens și de plăcut la lectură în același timp, cu un bogat conținut ideatic. Felicitări sincere! La cât mai multe numere de succes!
Viață lungă revistei, conducerii ei (Dumneavoastră în primul rând), colaboratorilor, care se dovedesc de fiecare dată diligenți truditori pe ogorul Limbii Române!

Cu aleasă prețuire,

prof. Elena și Vasile Flutur - Iași

Mulțumirile mele pentru revistă. Iarăși un număr de zile mari!

Mircea M. Pop

Ca de obicei, texte interesante și explozie de culori.

Vă mulțumim pentru revistă!

Lucia Albinescu,

Secretar Fundația Academia

Civică

Mulțumesc pentru revistă și pentru publicarea Crezului meu Moral din cartea *Mărturii dedicate Martirilor și Eroilor noștri* publicată anul trecut la București.

Vă trimit totodată în atașament două scrisori expediate recent despre România, Europa de Est și Transilvania. Le aveți deasemenea și traduse.

Prof. Dr. Nicholas Dima

Mulțumesc mult pentru acest număr. M-a bucurat foarte mult prezența în paginile publicației Dumneavoastră a unei recenzii la ultima carte apărută până în prezent a reșitencei, astăzi trăitoare în Germania, Kriatiane Kondrat, care a participat anul trecut la „Zilele Literaturii Germane la Reșița”, ediția a XXVIII-a.

Cu stimă și respect,

Erwin Josef Țigla

Multe mulțumiri pentru „pilula” de cultură.

Rodica Țurcanu

Mulțumesc pentru acest număr minunat al revistei VATRA VECHE. Găsesc, de fapt, în fiecare număr materiale frapante care stârnesc un interes deosebit...

Felicitări și spor la treabă și pe mai departe.

Al dv.

Hans Dama

Stimate dle Nicolae Băciut,

Hristos a înviat!

Vă mulțumesc pentru numărul proaspăt de revista și pentru amabila găzduire.

Vă trimit alte câteva epigrame pe teme actuale.

Urări de sănătate și inspirație,

al dvs.

N.M.

Vă trimitem două colaborări la revista „Vatra Veche”.

Joi vom merge la Sebeș și sperăm să o întâlnim pe Ana Blandiana. Mi-ar fi plăcut să mergem la Brăila, dar anul acesta (când, în sfârșit, ne-am propus să mergem la premieră!), nu am avut decât o singură elevă în concurs la

Panoramic cultural

Sighișoara, lansarea volumului „Între alb și negru”, de Szekely Piroska

Întâlnire cu prințul Charles, Cuștelnic, Mureș

Galați, Concursul de Creație Literară în Limba Rromani, 2019

Sighișoara, conferință națională pe teme de patrimoniu imobil

Galați, Muzeul Județean, conferință „Ecurile Marii Uniri”

Târnăveni, lansarea revistei „Marea Târnăvă Mică”

Întâlnire literară la Lunca Bradului, Mureș

Târgu-Mureș, lansare de carte Ilie Șandru

OCHIUL CICLOPULUI

Remus Moldovan, Dining Room

Directori de onoare

Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct

GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Cezarina Adamescu, Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean, Diana Dobrița Bîlea, Sorina Bloj, Luminița Boboc, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Duncan, Suzana Fântânariu-Baia, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan,

Vasile Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Cristina Sava, Maria Dorina Stoica, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suciu, Titus Suciu, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Gabriela Vasiliu

Correspondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), George Filip (Canada), Andrei Fischhof (Israel), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Aliona Grati, (Chișinău), M. N. Rusu (SUA), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2018 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

